

SHEMOS

ב

FROM PARSHA MISHPATIM TO
PARSHA PKUDEI / PARSHA
ZACHOR & PURIM

Prepared By Ner Le'Elef

SHEMOS ך

Prepared by Ner Le'Elef

Publication date 08 August 2013

Permission is granted to reproduce in part or in whole.

Profits may not be gained from any such reproductions.

This book is updated with each edition and is produced several times a year

Other Ner Le'Elef Booklets currently available:

**AMERICAN SOCIETY
BOOK OF QUOTATIONS
EVOLUTION
HILCHOS MASHPIAH
JEWISH MEDICAL ETHICS
JEWISH RESOURCES
LEADERSHIP AND MANAGEMENT
ORAL LAW
PROOFS
QUESTION & ANSWERS
SCIENCE AND JUDAISM
SOURCES
SUFFERING
THE CHOSEN PEOPLE
THIS WORLD & THE NEXT
WOMEN'S ISSUES (Book One)
WOMEN'S ISSUES (Book Two)**

For information on how to order
additional booklets, please contact:

Ner Le'Elef

P.O. Box 14503

Jewish Quarter, Old City, Jerusalem 91145

E-mail: nerlelef@netvision.net.il

Fax #: 972-02-653-6229

Tel #: 972-02-651-0825

SHEMOS ב

TABLE OF CONTENTS

HOW TO USE THIS BOOK	4
משפטים	5
1. USING A BEIS DIN.....	5
2. TORAH CIVIL LAW – THE LIMITS OF MAN’S GENIUS	18
3. EVED IVRI & THE DISADAVANTAGED	27
4. TO HEAL AND SAVE LIFE	38
5. DAMAGES.....	52
תרומה	57
1. THE MISHKAN & THE BEIS HAMIKDASH	57
2. G-D’S PRESENCE IN ONE PLACE	66
3. THE MISHKAN & THE BEIS HAMIKDASH TODAY.....	72
תצווה	80
1. BIGDEI KEHUNA	80
כי תשא	92
1. THE GOLDEN CALF	92
ויקהל	104
1. THE CREATIVE-DISCIPLINE INTERFACE: THE PEOPLE BEHIND THE BUILDING OF THE MISHKAN .	104
פקודי	116
1. THE REAL ROOTS OF JEWISH PRIDE AND UNITY	116
PARSHAS ZACHOR – AMALEK	127
<i>The Status of עמלק Today.....</i>	<i>135</i>
PURIM.....	136
1. OVERVIEW	136
2. DREAMS AND REALITY:.....	147
INDEX OF CHUMASH TOPICS	160
BIBLIOGRAPHY	166
NOTE: UNLESS OTHERWISE INDICATED, TRANSLATIONS ARE FROM THE LIVING TORAH BY RAV ARYEH KAPLAN.	

HOW TO USE THIS BOOK

The following points will tell you what this commentary does and does not do:

1. We tried to present the main themes of each parsha, and not to use the parsha as a spring board for other lessons.
2. The experienced reader will be able to understand the subject by reading fairly quickly the English on top, and gain easy access to more information through the Meforshim quoted in the foot-notes.
3. A lot of extra information was quoted in full in the foot-notes. However, for a full understanding, the original Pirusch needs to be consulted.
4. We gave the approach of the major Meforshim, wherever we were able to identify this. We used approximately 20 primary sources (Chazal and Meforshim) and we frequently quoted another 20. However where we saw the need, we used other Meforshim as well. In some essays, the Meforshim we used were primarily not Meforshei HaChumash.
5. The essays are generally between eight to ten pages, with a one to two page summary at the beginning. They do not represent polished droshas for the following reasons:
 - They have too much information in them.
 - They were written for an experienced reader.
 - They lack midrashim, stories and other elements required to bring the subject alive.
 - They require an application to contemporary circumstances.

משפטים

1. Using a Beis Din

SUMMARY:

G-d wanted to have a dwelling-place in the world down here. All the parshios of Shemos deal with this. Firstly, the Jews became the Chosen nation, ready to carry G-d's holiness; then the Exodus revealed his glory; then G-d brought down his Torah at Maamad Har Sinai. The Parsha of Mishpatim is a continuation of this – they too reflect G-d's purpose of bringing his presence into the world.

As the only nation committed to keeping the Torah, the Jews are essential to the fulfillment of the purpose of the world. Without them, the world, devoid of meaning, would self-destruct. Because the Jews are an essential and not just an optional component of the world, they have a particular resonance with Divine Law, or Mishpat. For Divine Law reflects nothing other than the moral and spiritual principles that are themselves essential. Unlike acts of kindness, where the gap between our actions and G-d's ultimate kindness will always stick out, the Mishpat that we implement are none other than the earthly manifestation of the Divine Will.

Our parsha begins with the words:

ואלה המשפטים אשר תשים לפניך

These are the laws which you should place in front of them, (i.e. the Jewish judges.)

This comes to prohibit a Jew from taking another Jew to the secular justice system instead of the Beis Din, even if the state and Jewish laws parallel each other on this issue. The deeper reason for this is that, when a Torah judge sits in judgement, the Holy One, blessed be He leaves the higher-most heavens and causes His Shechinah to rest at the judge's side. As David Hamelech said in Tehilim:

אלקים נצב בעדת קל בקרב אלהים ישפוט (תהלים פב א)

God stands in the congregation of God; He judges among the judges.

So, when someone chooses to abandon this, he is, in reality, choosing to leave not only the Dayanim, but also G-d who stands at their side. This is tantamount to a Desecration of His Name.

The judges are called by the name אלהים, which is really a name used for G-d. This alludes to G-d's presence that is with them, protecting them from error and guiding them in their judgment. They are dispensing with G-d's will; one who follows them is following the will of G-d. There can be no greater privilege than that!

Since this judge has produced something which is considered a part of the Torah, and the Torah is the blueprint for the world, he has effectively partaken in an act of creation and thereby become a partner with G-d in the creation. The difference between this and the justice in the civil system is therefore not just one of what kind of law is being dispensed. The difference is whether what is being dispensed is the holy Will of G-d or the logic of earthly man. Hence, even if the civil court has the same law one should not use them.

Consider the case of *Eidim Zomemim*. The law is that, when the witnesses have given their testimony, and the judgment was carried out before the witnesses were perjured, then the witnesses suffer no consequences. This is because, since G-d is with the judges in all their judgments, if He allowed the sentence to be implemented, it must be that the person truly deserved his punishment.

Not only are the judges Divinely assisted, but the justice they dispense with is also Divine in its origin. The Torah comes to stress both judges and justice in the same verse – **ואלה השפטים – justice; אשר תשים לפניהם – judges**. In fact, issues of the judicial system preceded Sinai with Yisro giving his advice to Moshe. And now, immediately after Sinai, we again have a Parsha of justice – a further extension of Sinai – **ואלה – and these**. In fact, Dovid HeMelech compares the holiness of the Mishpatim with the holiness of the Ten Commandments by saying:

מגיד דבריו ליעקוב חוקיו ומשפטים לישראל

דבריו says the Midrash, refers to the Ten Commandments, while **חוקיו ומשפטים** refers to the Mishpatim. At the end of the Parshas Mishpatim, the Torah returns to the events of Maamad har Sinai. This places Mishpatim in the middle of two sections dealing with the giving of the Torah. This is because Mishpatim is really a continuation of the Ten Commandments.

The original courts comprised of judges who had Semicha (ordination). Moshe Rabbeinu gave Semicha to Yehoshua and the 70 Elders who in turn ordained the next generation. A semichah could be granted only by a Sage who could trace the origin of his own semichah back in an unbroken chain, from disciple to teacher, to Moshe Rabbeinu himself. After the Jews entered the land, the process could only take place in Israel.

However, the Romans disrupted this process by declaring a death sentence on anyone granting a semichah, as well as for all the residents of the city where the semichah was given.

To overcome this,, R Yehudah ben Bava went and placed himself between two great cities and between two Sabbath boundaries so that, if he were caught, no inhabited place would be destroyed. There he granted semichah to five elders: R' Meir, R' Yehudah, R' Shimon, R' Yosei, and R' Elazar ben Shamua. R Yehuda was caught and killed but the newly appointed rabbis managed to escape. However, the Roman occupation was long and hard and semichah eventually came to an end. Just before it did, Hillel II and his beis din calculated all the future new moons and consecrated, in advance, all future months in accordance with these calculations

The Semicha we have today is a declaration by a contemporary Sage that someone is fitting to be a rabbi, but it is not the real Semicha. In addition, the last Rabbis who had Semicha appointed all future Talmidei Chachamim as their delegated appointees (shlichim) with legal powers to enact certain things. However, things which were

unusual, or were not of a monetary payment for a loan or the direct damages caused, were not included in this appointment.

According to some opinions, since there is no longer Semicha, the commandment of setting up courts of law is no longer a Torah one. However certainly there is a Rabbinic decree to this effect. There should be at least one beis din in every major city.

DETAIL:

To appoint judges:

למנות שופטים ושופטים: דברים טז יח (שופטים): שופטים ושופטים תתן לך בכל שערך¹

To judge fairly and justly:

לא למנות דין שאינו הגון: דברים א יז (דברים): לא תכירו פנים במשפט²
לשפוט בצדק: ויקרא יט טו (קדושים): בצדק תשפט עמיתך³
לא לשמע טענת בעל דין בלא חבירו: שמות כג א (משפטים): לא תשא שמע שוא⁴
שלא יירא הדיין מבעל דין ולפסוק לפי האמת: דברים א יז (דברים): לא תגורו מפני איש⁵
לא לקחת כפר מרוצח: שמות כג ח (משפטים): ושחד לא תקח⁶
לא לקחת כפר מרוצח כדי לפטרו ממיתה: במדבר לה לא (מסעי): ולא תקחו כפר לנפש רצח אשר הוא רשע למות
כי מות יומת⁷
לא לקחת כפר מחייב גלות כדי לפטרו מגלות: במדבר לה לב (מסעי): ולא תקחו כפר לנוס אל עיר מקלטו, לשוב
לשבת בארץ⁸
לא להטות דין: ויקרא יט טו (קדושים): לא תעשו עול במשפט⁹
לא להדר גדול: ויקרא יט טו (קדושים): ולא תהדר פני גדול¹⁰
לא לרחם על עני בדיון: שמות כג ו (משפטים): לא תטה משפט אבינך בריב¹¹
לא להטות משפט גר ויתום: דברים כד יז (כי תצא): לא תטה משפט גר יתום¹²

To respect Judges:

לא לקלל דין: שמות כב כז (משפטים): אלהים לא תקלל¹³

The scope of the mandate:

לדון דין בטענות שבין התובע והנתבע¹⁴: שמות כב ח (משפטים): על כל דבר פשע וגו' אשר יאמר כי הוא זה וגו'¹⁵
לדון דין מקח וממכר ובכלל זה שהקונה והמוכר יציתו לדיון התורה בעניני הקנינים: ויקרא כה יד (בהר): וכי
תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך¹⁶
לדון במיני נזקי ממון: על הב"ד לדון ועל המזיק לשלם חובל בחבירו שחייב לשלם חמשה דברים: נזק, צער, רפוי,
שבת ובשת: שמות כא יח (משפטים): וכי יריבן אנשים וכו', ויקרא כד יט: כאשר עשה כן יעשה לו.
לדון בנזקי בהמה שהזיק בצורה משונה שאין דרכו בכך¹⁷: שמות כא כח (משפטים): וכי יגח שור¹⁸

¹ חינוך מצוה תצ"א

² חינוך מצוה תי"ד

³ חינוך מצוה רל"ה

⁴ חינוך מצוה ע"ד

⁵ חינוך מצוה תט"ו

⁶ חינוך מצוה פ"ג

⁷ חינוך מצוה תי"ב

⁸ חינוך מצוה תי"ג

⁹ חינוך מצוה רל"ג

¹⁰ חינוך מצוה רל"ד

¹¹ חינוך מצוה ע"ט

¹² חינוך מצוה תק"צ

¹³ חינוך מצוה ס"ט

¹⁴ ואם מודה במקצת התביעה, משלם מה שמודה וחייב על השאר

¹⁵ חינוך מצוה נ"ח

¹⁶ חינוך מצוה של"ו

¹⁷ כגון נגיעה או דחיפה או שאכל דבר שאין דרכו לאכול וכו' וזה נקרא קרן. ובג' הפעמים הראשונים נקרא תם ומשלם רק חצי נזק ומפעם הרביעי ואילך נקרא מועד ומשלם נזק שלם

¹⁸ חינוך מצוה נ"א

על הב"ד לדון ועל המזיק לשלם בנזקי כל תקלה שהניח ברשות הרבים¹: שמות כא לג-לד (משפטים): וכי יפתח איש בור וגו' ונפל שמה שור או חמור. בעל הבור ישלם²
על ב"ד לדון ועל המזיק לשלם שן ורגל³: שמות כב ד (משפטים): ושלח את בעירה ובער בשדה אחר⁴, לדון ועל המזיק לשלם בנזקי אש: שמות כב ה (משפטים): כי תצא אש וגו' שלם ישלם המבעיר⁵, לא לאכל משור הנסקל: שמות כא כח (משפטים): סקול יסקל השור ולא יאכל את בשרו⁶

לדון בדין גנב⁷: שמות כא לז (משפטים): כי יגנב איש שור או שה וטבחיו או מכרו, חמשה בקר ישלם תחת השור וארבע צאן תחת השה⁸
לדון בדין ד' שומרים (שומר חנם, שומר שכר, שוכר ושואל): שומר שכר: על הב"ד לדון ועל השומר לשלם בפשיעה, בגנבה ובאבדה: שמות כב ט (משפטים): כי יתן איש אל רעהו חמור או שור או שה וגו'⁹, שואל: על הב"ד לדון ועל השואל לשלם אפילו אונס חוץ ממטה מחמת מלאכה: שמות כב יג (משפטים): וכי ישאל איש מעם רעהו וגו'¹⁰
לדון בדין מפתה: שמות כב טו (משפטים): וכי יפתה איש בתולה וגו'¹¹
לדון בדין בתי ערי חומה¹²: ויקרא כה כט: ואיש כי ימכר בית מושב עיר חומה והיתה גאולתו עד תם שנת ממכרו, ימים תהיה גאלתו¹³
לדון בדין עבד עברי: שמות כא ב (משפטים): כי תקנה עבד עברי¹⁴
לדון בדין ערכים וחרמים: ויקרא כז כח (בחקתי): אך כל חרם אשר יחרים איש לד' מגל אשר לו, מאדם ובהמה ומשדה אחתו, כל חרם קדש קדשים לד'¹⁵: לא למכר חרמי כהן אלא ינתנו לכהנים: ויקרא כז כח (בחקתי): לא ימכר¹⁶ לא לפדות חרמי כהנים אלא ינתנו לכהנים: ויקרא כז כח (בחקתי): ולא יגאל¹⁷
לדון דין טומאת מת:
לדון בדין נחלות:
לדון דין הפרת נדרים:

Witnesses

As effects Judges:

לא לפסוק דיני נפשות בלי עדים: שמות כג ז (משפטים): ונקי וצדיק אל תהרג לדרוש ולחקור עדים: דברים יג טו (ראה): ודרשת וחקרת ושאלת היטב¹⁸
לא לקבל עדות רשע: שמות כג א (משפטים): אל תשת ירך עם רשע להיות עד חמס¹⁹
לא ללמד זכות על המסית: דברים יג ט (ראה): ולו תחמך וגו' עליו²⁰
לא להנמץ מללמוד חובה על המסית: דברים יב יג (ראה): ולא תכסה עליו²¹
לא לקיים דבר ע"פ עד אחד: דברים יט טו (שופטים): לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת²²

- ¹ וזה נקרא נזקי בור וחייב בנזקי בעלי חיים בלבד ולא בנזקי כלים
- ² חינוך מצוה נ"ג
- ³ והיינו אם הזיקה ברגלה בדרך הליכתה. וכן אם הזיקה על ידי שאכלה דברים דרכה לאכלם.
- ⁴ חינוך מצוה נ"ה; ודרשו חז"ל: ושלח זו הרגל ובערה זה השן
- ⁵ חינוך מצוה נ"ו
- ⁶ חינוך מצוה נ"ב
- ⁷ שאם יש עדים ישלם הגנב כפל ואם גנב שה וטבחיו ומכרו משלם ארבע, ועל שור משלם חמשה
- ⁸ חינוך מצוה נ"ד
- ⁹ חינוך מצוה נ"ט
- ¹⁰ חינוך מצוה ס'
- ¹¹ חינוך מצוה ס"א; על הב"ד לדון מפתה בתולה שחייב לשאתה לאשה, ולשלם לאביה בשת ופגם. ואם האב מסרב להשיאה לו, או שהוא אינו רוצה, משלם חמשים שקל כסף
- ¹² שהיא עיר המוקפת חומה מימות יהושע בן נון שאפשר לפדותו מהקונה אותו עד שנה אחרי שמכרו. ואחר שנה אינו חוזר למוכר אפילו ביוכל
- ¹³ חינוך מצוה שמ"א
- ¹⁴ חינוך מצוה מ"ב
- ¹⁵ חינוך מצוה שנ"ז
- ¹⁶ חינוך מצוה שנ"ח
- ¹⁷ חינוך מצוה שנ"ט
- ¹⁸ חינוך מצוה תס"ג
- ¹⁹ חינוך מצוה ע"ה
- ²⁰ חינוך מצוה ת"ס
- ²¹ חינוך מצוה תס"א
- ²² חינוך מצוה תקכ"ג

לעשות לעדים זוממים כאשר נסו לעשות (כאשר זמו): דברים יט יט (שופטים): ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו¹

As effects Witnesses

לא להעיד שקר: שמות כ טז (יתרו): לא תענה ברעך עד שקר²
לא לכבוש עדותו: ויקרא ה א: אם לוא יגיד ונשא עונו³
לא להשבע לשקר: ויקרא יט יב (קדושים): ולא תשבעו בשמי לשקר⁴
שבועה על כפירת ממון: ויקרא יט יא (קדושים): ולא תשקרו איש בעמיתו⁵
לא לקבל עדות רשע: שמות כג א (משפטים): אל תשת ירך עם רשע להיות עד חמס⁶
שלא ילמד העד בדיני נפשות לא זכות ולא חובה אלא רק ימסר עדותו: במדבר לה ל (מסעי): ועד אחד לא יענה בנפש למות⁷
לא להעיד קרוב: דברים כד טז (כי תצא): לא יומתו אבות על בנים⁸
לא להעיד, בדיני נפשות, שני עדים שלא רואים אחד בשני: דברים יז ו (שופטים): על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת לא יומת על פי עד אחד⁹

Punishments

לא להעניש העובר עבירה באונס¹⁰: דברים כב כו (כי תצא): ולנער לא תעשה דבר¹¹
לא לפסוק את הדין בדיני נפשות על פי השערה ואממן דעת אלא על פי עדות גמורה: שמות כג ז (משפטים): ונקי וצדיק אל תהרג¹²
לא לחייב בדיני נפשות ברב של אחד: שמות כג ב (משפטים): לא תהיה אחרי רבים לרעת¹³
שלא תלמד חובה מי שלמד זכות בדיני נפשות: שמות כג ב (משפטים): ולא תענה על רב לנטת¹⁴
אחרי רבים להטות: שמות כג ב (משפטים): אחרי רבים להטת¹⁵
לא להמית הרוצח עד עמדו לדין: במדבר לה יב (מסעי): ולא ימות הרצח עד עמדו לפני העדה למשפט¹⁶
לא לרחם על הרוצח לפטרו מן הענש: דברים יט יג (שופטים): לא תחוס עינך עליו ובערת דם הנקי מישראל וטוב לך¹⁷
להלקות הרשע: דברים כה ב-ג (כי תצא): והפילו השפט והכהו לפניו כדי רשעתו במספר. ארבעים יכנו¹⁸
לא להוסיף להכות: דברים כה ג (כי תצא): לא יסיף, פן יסיף להכותו וגו'¹⁹
לא להמית בשבת מי שחייב מיתה: שמות לה ג (ויקהל): לא תבערו אש בכל משבתיכם ביום השבת²⁰
לתלות המחויב בתלייה: דברים כא כב (כי תצא): ותלית אותו על עץ²¹
לא להלין התלוי²²: דברים כא כג (כי תצא): לא תלין נבלתו על העץ²³
לקבר התלוי בו ביום והוא הדין כל הרוגי בית דין והוא הדין כל מת²⁴: דברים כא כג (כי תצא): כי קבור תקברנו ביום ההוא²⁵

¹ חינוך מצוה תקכ"ד

² חינוך מצוה ל"ז

³ סמ"ג עשין קח, סמ"ק רלח ולא הביא אותה הרמב"ם ומ"מ דבר בזה בהל' עדות פ"א

⁴ חינוך מצוה רכ"ז

⁵ חינוך מצוה רכ"ו

⁶ חינוך מצוה ע"ה

⁷ חינוך מצוה תי"א

⁸ חינוך מצוה תקפ"ט

⁹ רמב"ן (השמטות הלאוין ט) ולא מנה אותו הרמב"ם; חינוך מצוה תקכ"ג

¹⁰ ואפילו שלוש עברות חמורות שהיה צריך למסור את נפשו עליהם

¹¹ חינוך מצוה תקנ"ו

¹² חינוך מצוה פ"ב

¹³ חינוך מצוה ע"ו

¹⁴ חינוך מצוה ע"ז

¹⁵ חינוך מצוה ע"ח

¹⁶ חינוך מצוה ת"ט

¹⁷ רמב"ן (השמטות הלאוין יג) והרמב"ם לא מונה אותו; חינוך מצוה תקכ"א

¹⁸ חינוך מצוה תקצ"ד

¹⁹ חינוך מצוה תקצ"ה

²⁰ חינוך מצוה קי"ד - ובא הפי' עליו בזה שלא ישרפו ב"ד בשבת מי שנתחייב שריפה וה"ה לשאר מיתות ב"ד

²¹ חינוך מצוה תקל"ה

²² וכן לא להלין אף מת שלא לכבדו של המת

²³ חינוך מצוה תקל"ו

²⁴ אלא אם כן מניחם לכבודם

²⁵ חינוך מצוה תקל"ז

להרג המחויב בשרפה: ויקרא כ יד (קדשים): באש ישרפו¹
 להרוג המחויב בחנק: שמות כא טז (משפטים): מות יומת²
 להרוג המחויב בסיף: שמות כא כ (משפטים): נקם ינקם³
 לא להחיות מכשף: שמות כב יז (משפטים): מכשפה לא תחיה⁴
 להרג המחויב בסקילה: דברים כב כד (כי תצא): וסקלתם אתם באבנים⁵
 להבדיל ערי מקלט: דברים יט ב (שופטים): שלוש ערים תבדיל לך⁶
 להגלות הורג נפש בשגגה: במדבר לה כה (מסעי): והשיבו אותו העדה אל עיר מקלטו אשר נס שמה⁷
 גואל הדם: במדבר לה כא (מסעי): הוא גאל הדם ימית את הרצח בפגעו בו⁸

טור חושן משפט ס"א: (בראשית יט) כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו את דרך ה' לעשות צדקה ומשפט ומרע"ה רבן של כל הנביאים לקח עצת יתרו בענין המשפט להעמיד שפטים להזהיר את ישראל ולצוותם ע"ד המשפט וה' הסכים על ידו ויהושע אחרי כרתו ברית עם ישראל לעבוד את ה' סיים את דבריו במשפט דכתיב (יהושע כד) ויכרות יהושע ברית לעם ביום ההוא וישם לו חק ומשפט בשכם כי המשפט הוא יסוד ועיקר גדול בעבודת השם ואחריו כל שופט ושופט שפט את דורו והשיבו מדרכו הרעה לעבודת ה' ללכת בדרך אשר דרך בה אברהם אבינו לעשות צדקה ומשפט ובעבור זה ניצולו מידי אויביהם עד קם שמואל לנביא נאמן השם וישפט את ישראל כל ימי חייו והלך מדי שנה בשנה וסבב בית אל והמצפה והגלגל ושפט את ישראל את כל המקומות האלה ואמרו חכמים שבדרך שהלך שנה זו לא הלך שנה זו למען השיב לב כל העם לעבודת השם וללכת בדרך אשר הלך אברהם אבינו ע"ה וימשח את דוד למלך על ישראל וילך גם הוא בדרכי השם מכל אשר היו לפניו דכתיב ויעש דוד משפט וצדקה ויואב יחיה את שאר העיר ואח"ל בזכות משפט וצדקה שעשה דוד יואב יחיה את שאר העיר ויקם בנו תחתיו ידיד ה' אשר אהב ללכת בחקות דוד אביו וישאל מאת ה' לב מבין שומע לשפוט את עמו להבין בין טוב לרע וייטב בעיני ה' על אשר שאל את הדבר הזה ויתן לו לב חכם ונבון אשר כמוהו לא היה לפניו ואחריו לא קם כמוהו וייראו כל ישראל מפניו כי ראו כי חכמת ה' בלבו לעשות משפט וגם יהושפט שהלך בדרכי אביו וגבה לבו בדרכי ה' נתחזק בדבר המשפט והעמיד שופטים בכל עיר ועיר ויאמר אל השופטים ראו מה אתם עושים כי לא לאדם תשפוטו כי לה' ועמכם בדבר המשפט וגם יאשיהו שהכתוב מעיד עליו וכמוהו לא היה לפניו מלך אשר שב אל ה' בכל לבבו ואח"ל שכל דין שדן עד שהיה בן י"ח שנה החזיר לבעליו וגם מלך המשיח שנגלה במהרה בימינו משבחו הפסוק בדבר משפט דכתיב (ישעיה יא) ושפט בצדק דלים והוכיח במישור לענוי ארץ וגו'

The Midrash says that G-d wanted to have a dwelling-place in the world down here. All of the parshios of Shemos deal with this concept. First, the Jews became the Chosen nation, ready to carry G-d's holiness, then the Exodus revealed his glory and afterwards G-d brought down His Torah at Har Sinai. The Parsha of Mishpatim is a continuation of this, as Mishpatim, too, reflects G-d's purpose of bringing His presence into the world¹⁰.

¹ רמב"ם עשה רכח, הל' סנהדרין פ' יד, והרמב"ן לא מנה אותה; חינוך מצוה רס"א

² רמב"ם עשה רכח, הל' סנהדרין פ' יד, והרמב"ן לא מנה אותה; חינוך מצוה מ"ז

³ חינוך מצוה נ'; ולמדו חז"ל שהכוונה למחתת חרב שנאמר חרב נקמת

⁴ חינוך מצוה ס"ב

⁵ רמב"ם עשה רכט, הל' סנהדרין פ' טו, והרמב"ן לא מנה אותה; חינוך מצוה תקנ"ה

⁶ חינוך מצוה תק"כ

⁷ חינוך מצוה ת"י

⁸ שהוא קרוב של המת שאחרי שהרוצח נדון למיתה ירדוף הגואל אחרי הרוצח להביא אותו לעונשו או אם אינו

יכול מותר להרגו

⁹ זו מ"ע להרמב"ן (השמטות העשין יג) והרמב"ם לא מנה אותה

¹⁰ נתיבות שלום עמ' קע – קעא: תכלית בריאת העולם היא כמשאחז"ל (תנחומא בחוקתי) שנתאוה הקב"ה להיות

לו דירה בתחתונים. ובפרשיות של ספר שמות נאמרו הענינים המביאים לתכלית הזאת להיות להקב"ה דירה

בתחתונים. ראשיתו ביציאת מצרים שאז נבחרו ישראל להיות העם הנבחר כמ' בני בכורי ישראל, שהם יהיו נושאי

דגל היעוד לעשות להשי"ת דירה בתחתונים, וברקבם בחר הקב"ה לשכון שבתוכם תהיה הדירה בתחתונים.

וההמשך בקבלת התורה שהקב"ה הוריד ונתן את התורה לעולם הזה, שעל ידי זה בעיקר מתקיימת התכלית של

The Sages point out that there are 3 essential things without which civilization will simply collapse – a system of justice, truth and peace¹. Just as G-d upholds the world in his way, so we partner Him by upholding these 3 things². It makes perfect sense then, that when the Jews undermined their system of justice, they lost their sovereignty³. Concomitantly, only when we will again have a full Torah system of justice, will we regain this sovereignty, in the Messianic era⁴.

Our parsha begins with the words:

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם⁵

As the only nation committed to keeping the Torah, the Jews are essential to the fulfillment of the purpose of the world. Without them, the world, devoid of meaning, would self-destruct. Because the Jews are an essential and not just an optional component of the world, they have a particular resonance with Divine Law, or Mishpat⁶. For Divine Law reflects nothing other than the moral and spiritual principles that are themselves essential⁷. Unlike acts of kindness, where the gap between our actions and G-d's ultimate kindness will always stick out, the Mishpat that we implement are none other than the earthly manifestation of the Divine Will⁸.

דירה בתחתונים, על ידי שהתורה ועשרת הדברות ירדו לעוה"ז, שבתוך העוה"ז יתנהגו על פי התורה ועשרת הדברות. ופרשת המשפטים היא המשך לזה, שהמשפטים גם הם לקיום התכלית שנתאווה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים.

¹ טור חושן משפט ס"א: רבן שמעון בן גמליאל אומר על ג' דברים העולם קיים על הדין ועל האמת ועל השלום פי' ה"ר יונה ז"ל אין פירוש שבשביל ג' דברים אלו נברא העולם שהרי בתחילת הפרק אומר על ג' דברים העולם עומד ... ואלו הן התורה והעבודה וגמילות חסדים וכאן אומר העולם קיים פירוש אחר שנברא מתקיים

² טור חושן משפט ס"א: וזהו כוונת רבותינו ז"ל באמרם כל הדין אמת לאמתו כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית

³ טור חושן משפט סימן א: ולא גלו ישראל אלא על שבטלו המשפט כדכתיב (ישעיה א) מלאתי משפט צדק ילין בה ועתה מרצחים וכתיב (שם) יתום לא ישפוט וריב אלמנה לא יבא אליהם וכתיב בתריה הוי אנחם מצרי ואנקמה מאויבי ... כדתנן חרב בא לעולם על ענוי הדין ועל עוות הדין וכן אמר דוד (תהלים קיט) עשיתי משפט וצדק בל תניחני לעשקי מכלל שבמניעת המשפט יונח ביד העושקים ולא חרבה ירושלים

⁴ טור חושן משפט סימן א: ובמשפט עתידה לפדות דכתיב (שם) ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה וכתיב (שם) דרשו משפט אשרו חמוץ שפטו יתום ריבו אלמנה וכתיב בתריה אם יהיו חסאיכם כשנים כשלג ילבינו והוא מקרב הגאולה דכתיב (ישעיה נו) שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבא וצדקתי להגלות ⁵ כא (א)

⁶ מהר"ל, נתיב הדין, פ"א: ולפיכך נתן המשפט אל ישראל כי גם ישראל הם מיוחדים אל הש"י בשביל כי הם נבראים יותר בחיוב מכל הנבראים ... ולפיכך המשפט הוא שייך אל ישראל

⁷ מהר"ל, שם: כי המשפט לאלוקים יותר מכל דבר ... כי המשפט בחיוב הכרחי והש"י הוא מחויב המציאות ... ואין כאן אמצעי ואין כאן חציצה רק המשפט לאלוקים לגמרי

⁸ מהר"ל, שם: מהר"ל, שם: (נעשה שותף להקב"ה – שבת י א) כי נברא העולם בדין להיות נבראים ... ואין הדין כמו מדת החסד, כי יש חסד למעלה מן החסד והקב"ה חסדו גדול יותר מחסד האדם, ואף שהאדם עושה חסד אין חסד זה חסדו של ד' לגמרי ולא שייך בזה לומר שנעשה שותף עם הש"י, אבל המשפט שהוא משפט אמת אין לומר בזה כי משפט גדול מן משפט אחר.

here is no greater affirmation that ours is a G-d driven world than through acceptance and application of his laws¹. There can be no greater preparation for our redemption than by becoming law-like in our behavior, for redemption is simply a higher state of following those laws².

These are the laws that you should place in front of them, (i.e. the Jewish judges.)

Rashi tells us that this comes to prohibit a Jew from taking another Jew to the secular justice system instead of the Jewish Beis Din. Rashi continues to make a strong statement, saying that someone who goes to the secular courts causes a Chillul HaSh-m. This is true even if Jewish law and the state parallel each other on the issue at hand³. The deeper reason for this is that when a Torah judge sits in judgement, the Holy One, blessed be He, leaves the highest heavens and causes His Shechinah to rest at the judge's side. As David Hamelech said in Tehilim:

אלקים נצב בעדת קל בקרב אלהים ישפוט⁴

God stands in the congregation of God; He judges among the judges.

So, when someone chooses to abandon this, he is, in reality, choosing to leave not only the Dayanim, but also G-d who stands at their side. The Ramban points out that in our parsha (as well as in many other places⁵), the judges are called by the name אלהים⁶, which is really a name used for G-d. This alludes to G-d's presence that is with them⁷, protecting them from error and guiding them in their judgment. The judges, says the Rambam, should sit in fear and trembling, knowing that G-d's presence is with them⁸.

¹מהר"ל, שם: ובזה ממליכים את המלך המשפט כאשר התחתונים עצמם רוצים במשפט

²מהר"ל, שם: כי אז הש"י למלך על ישראל וגואלם מן האומות, שכאשר יש בישראל דין וצדקה אז ראויים הם למלכותו ית'

³רש"י כא א: לפנייה - (גיטין פח) ולא לפני עו"א ואפי' ידעת בדין אחד שהם דנין אותו כדיני ישראל אל תביאהו בערכאות שלהם שהמביא דיני ישראל לפני ארמיים מחלל את השם ומיקר את שם האלילים להשביחם (ס"א להחשיבם) שנא' (דברים לב) כי לא כצורנו צורם ואויבינו פלילים כשאויבינו פלילים זהו עדות לעלוי יראתם:

⁴תהלים פב:א

⁵עד האלהים יבא דבר שניהם (להלן כב ח), (שם) אשר ירשיעו אלהים, כי המשפט לאלהים הוא (דברים יז) וכך אמר יהושפט כי לא לאדם תשפטו כי לה' ועמכם בדבר משפט (דהי"ב יט ו) וכן אמר הכתוב אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפוט (תהלים פב א), וכן אמר ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני ה' (ע"פ הרמב"ן)

⁶כא (ו) והגישו אדניו אל האלהים והגישו אל הדלת או אל המזוזה ורצע אדניו את אזנו במרצע ועבדו לעלם:

⁷רמב"ן כא ו: ולדעתי יאמר הכתוב והגישו אדניו אל האלקים, עד האלקים יבא דבר שניהם (להלן כב ח), לרמז כי האלקים יהיה עמהם בדבר המשפט, הוא יצדיק והוא ירשיע וזהו שאמר (שם) אשר ירשיעו אלקים, ... וזה טעם כי לא אצדיק רשע (להלן כג ז) על הפירוש הנכון ובאלה שמות רבה (ל כד) ראיתי אלא בשעה שהדיין יושב ודן באמת, כביכול מניח הקב"ה שמי השמים ומשרה שכינתו בצדו, שנאמר (שופטים ב יח) כי הקים ה' להם שופטים והיה ה' עם השופט:

מס' ברכות דף ו עמ' א: שלושה שישבו בדין שכינה עמהם

⁸רמב"ם, משנה תורה פ"ג מהל' סנהדרין הל' ז: כל בית דין של ישראל שהוא הגון, שכינה עמהם. לפיכך צריכים הדיינים לישיב באימה ויראה.

Therefore, there is a presumption that the Dayanim are dispensing G-d's Will and that one who follows them is following the Will of G-d¹. There can be no greater privilege than this!

It is in this light that the Sages tell us that whenever a judge gives a true judgement he becomes a partner of G-d in the act of Creation². Since this judge has produced something which is considered a part of the Torah, and the Torah is the blueprint for the world, he has effectively partaken in an act of creation. The difference between this and the justice in the civil system is therefore not just one of what kind of law is being dispensed. The difference is whether what is being dispensed is the holy Will of G-d or the logic of earthly man³. Hence, even if the civil court has the same law, one should not use them⁴.

Elsewhere, the Ramban brings an example of this in the case of *Eidim Zomemim*. The law is that when the witnesses have given their testimony and the judgement was carried out before the witnesses were perjured, the witnesses suffer no consequences. The Ramban explains that since G-d is with the judges in all their judgments, if He allowed the sentence to be implemented it must be that the person truly deserved his punishment. True, these witnesses were perjured, but the person deserved his punishment nevertheless. We are certain of that only because the judges are accompanied by the Shechinah and therefore human error can be ruled out⁵. Moreover, the judges bring G-d's word into this world and not just intellectual truth⁶.

All of this is only of value if the justice that the judges dispense is also divine in its origin. The Torah comes to stress both judges and justice in the same verse – ואלה המשפטים, justice; אשר תשים לפניהם, the judges. In truth, issues of the judicial system preceded Sinai with Yisro giving his advice to Moshe. The Sinai parsha, in fact, is called Parshas Yisro because of this. And now, immediately after Sinai, we again have a parsha

¹ נתיבות שלום, עמ' קסט: וכל דין תורה שנפסק על פיהם נעשה חלק מן התורה

² מס' שבת דף י עמ' א: כל הדין דין אמת לאמיתו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית

³ דיני התורה אינם כדיני אומות העולם שהם סברות אשר בדין מלבם ... כי דיין עכו"ם אפילו אם ידון בדיני ישראל הרי זה מפני שכך מבין בשכלו ולא מפני שהתורה אמרה כן וזה דבר ד'

⁴ שו"ע חושן משפט סימן כז: (א) אסור לדון בפני דיין עכו"ם ובערכאות שלהם פירוש מושב הקבוע לשרים לדון בו אפילו בדין שדנים כדיני ישראל ואפילו נתרצו ב' בעלי דינים לדון בפניהם אסור וכל הבא לדון בפניהם הרי זה רשע וכאילו חרף וגדף והרים יד בתורת משרע"ה. הגה: ויש ביד בית דין לנדות ולהחרימו עד שיסלק יד עכו"ם מעל חבירו (מהרי"ק שורש קנד) וכן מחרימין המחזיק ביד ההולך לפני עכו"ם (ריב"ש סימן קב)

⁵ רמב"ן דברים יט יט: כאשר זמם ולא כאשר עשה, מכאן אמרו הרגו אין נהרגין, לשון רש"י מדברי רבותינו (מכות ה:) והטעם בזה, בעבור כי משפט העדים המוזמין בגזרת השליט, שהם שנים ושנים, והנה כאשר יבואו שנים ויעידו על ראובן שהרג את הנפש ויבואו שנים אחרים ויזימו אותם מעדותם צוה הכתוב שיהרגו, כי בזכותו של ראובן שהיה נקי וצדיק בא המעשה הזה אילו היה רשע בן מות לא הצילו השם מיד ב"ד, כאשר אמר (שמות כג ז) כי לא אצדיק רשע אבל אם נהרג ראובן, נחשוב שהיה אמת כל אשר העידו עליו הראשונים, כי הוא בעונו מת ואילו היה צדיק לא יעזבונו ה' בידם, כמו שאמר הכתוב (תהלים לו ג) ה' לא יעזבונו בידו ולא ירשיענו בהשפט ועוד שלא יתן ה' השופטים הצדיקים העומדים לפניו לשפוך דם נקי, כי המשפט לאלהים הוא ובקרב אלהים ישפוט והנה כל זה מעלה גדולה בשופטי ישראל, וההבטחה שהקב"ה מסכים על ידם ועמהם בדבר המשפט וזה טעם ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני ה' (פסוק יז), כי לפני ה' הם עומדים בבואם לפני הכהנים והשופטים, והוא ינחם בדרך אמת, וכבר הזכרתי מזה בסדר ואלה המשפטים (שמות כא ו):

⁶ נתיבות שלום, עמ' קעא: אין זה רק שלא יטעו הדיינים בשיקול הדעת, אלא בכדי שפסק דינם יהיה דבר ד' ולא רק אמת שכלית.

of justice, a further extension of Sinai, and – נאלה¹. Furthermore, Dovid HeMelech compares the holiness of the Mishpatim with the holiness of the Ten Commandments by saying:

מגיד דבריו ליעקוב חוקיו ומשפטיו לישראל²

דבריו, says the Midrash³, refers to the Ten Commandments, while חוקיו ומשפטיו refers to the Mishpatim.

It is interesting that at the end of the Parshas Mishpatim the Torah returns to the events of Maamad har Sinai, placing Mishpatim in the middle of two sections dealing with the giving of the Torah. This is because Mishpatim is really a continuation of the Ten Commandments⁴.

Clearly, the Jewish courts have to be set up before one can go there for judgement. Setting up a justice system is separate positive command. An additional mitzvah commands duly qualified Torah scholars to render decisions in question of Torah law when asked. As the verse says, “You shall teach the children of Israel all the decrees which G-d told them through Moshe⁵.” Another mitzvah, one we will deal with in Parshas Shoftim, tells us to listen to the great Sages of each generation.

The original courts were comprised of judges who had Semicha (ordination). Moshe Rabbeinu gave Semicha to Yehoshua and the 70 Elders, who in turn ordained the next generation. However, at some point, this Semicha was disrupted. The Semicha we have today is a declaration by a contemporary Sage that someone is fitting to be a rabbi, but it is not the real Semicha.

The story of this loss is told by Meir Holder, in History of the Jewish People:

By Jewish law, semichah could be granted only by a Sage who could trace the origin of his own semichah back in an unbroken chain, from disciple to teacher, to Moshe Rabbeinu himself. ... The Romans understood only too well the significance of this ceremony. It was declared so grave an offense that the penalty was death, not only for the scholars directly involved, but for all the residents of the city where the semichah was given⁶. ...

The Sages courageously found a way to overcome the decree. The crucial incident is recorded in Tractate Sanhedrin (13b-14a):

¹ נתיבות שלום, עמ' קע: וזהו ואלה המשפטים במובא ברשי ו מוסיף על ענין ראשון כך המשפטים כולם הם דבר ד' גבוה מעל גבוה

² תהלים קמז

³ שמות רבה ל ט

⁴ נתיבות שלום עמ' קעא: ומשום כך כתבה התורה את פרשת המשפטים בעמצא ענין קבלת התורה ועשרת הדברות, כי זה המשך שך עשרת הדברות

⁵ ויקרא י (יא) ולהורות את בני ישראל את כל החקים אשר דבר ה' אליהם ביד משה: ע"פ הסמ"ק מצוה קי: מצוה לאדם להשיב לשואל דבר הוראה אם יודע אפילו לא הגיע להוראה אם אין גדול בעור כמותו, אך אם יש גדול בעור כמותו אל יורה עד שיהא בן ארבעים שנה ... וכן אם הוא בן ארבעים שנה, ואינו מורה, אם הוא מניח בשביל ענוה, זו היא ענוה שלא לשמה, ועון יש בדבר.

⁶ From Yavneh to Pumbedisa, pg. 69

R' Yehuda said in the name of Rav: May this man be remembered for good – R' Yehudah ben Bava is his name. ... He went and placed himself between two great cities and between two Sabbath boundaries [so that, if he were caught, no inhabited place would be destroyed]-between Shefar'am and Usha. There he granted semichah to five elders: R' Meir, R' Yehudah, R' Shimon, R' Yosei, and R' Elazar ben Shamua. When their enemies discovered them, [R' Yehudah ben Bava] said to them, "My sons, flee!" They replied, "Rabbi, what will become of you?" He answered, "Behold, I remain here in their way like a rock that cannot be overturned." It is said that [the Romans] did not leave until they had drive three hundred iron spears into him, making him like a sieve¹.

However, the Roman occupation was long and hard. The land of Israel became more and more desolate. *Semichah can only be given in Eretz Yisrael. Since it was becoming impossible to maintain any sort of advanced yeshivah in Eretz Yisrael, the institution of semichah would soon be coming to an end. This led directly to the second problem [the calendar]. According to Torah law, only a Sanhedrin composed of rabbis who have semichah could fix the calendar. ... In the year 359 CE (4119), Hillel II and his beis din calculated all the future new moons and consecrated, in advance, all future months in accordance with these calculations.*

There were other consequences to the loss of Semichah. The Tur, at the beginning of Choshen Mishpat, explains that the last Rabbis who had Semicha appointed all future Talmidei Chachamim as their delegated appointees (shlichim) with legal powers to enact certain things. However, things which were unusual, or were not of a monetary payment for a loan or the direct damages caused, were not included in this appointment².

According to some opinions, since there is no longer Semicha, the commandment of setting up courts of law³ is no longer a Torah one although others hold that, since Smuchin is still possible to reinstate in our times, the obligation still holds⁴. However, there is certainly a Rabbinic decree to this effect. There should be at least one beis din in

¹ Ibid, pg. 71

² טור חושן משפט סימן א
ודוקא בזמן שיש סמיכה אבל האידנא דליכא סמיכה כל הדיינים בטלים מן התורה כדכתיב לפנייהם לפני אלהים הכתובים בפרשה דהיינו סמוכים ודרשינן לפנייהם ולא לפני הדיוטות ואנו הדיוטות אנו לפיכך אין הדיינים מן התורה אלא דשליחותיהו דקמאי עבדינן: (ד) ומסקינן דלא עבדינן שליחותיהו אלא במידי דשכיחא ואית ביה חסרון כיס כגון הודאות והלואות פי' שתובע אותו בעדי הודאה שהודה לו בפניהם או שהלוה לו בפניהם אבל במידי דלא שכיח אפילו אית ביה חסרון כיס כגון אדם שחבל בחבירו אין דנין אותו וכן מידי דלית ביה חסרון כיס כגון בושת אע"ג דשכיח אין דנין אותו וכתב הרמב"ם אבל ריפוי ושבת דנין אותו וכן הורו הגאונים ואמרו שמעשים בכל יום לגבות ריפוי ושבת בבבל ומדברי א"א הרא"ש זצ"ל יראה שאין דנין אותו וכן שור שהזיק אדם אינו מצוי ואין דנין אותו אבל אדם שהזיק שור ושור שהזיק שור מצוי ואין אותו ודוקא שהזיק בשן ורגל בין שהזיק לבהמה כגון שנתחככה בה או אכלה פירות שדרכה לאכול וכיוצא באלו ובין שהזיקה אוכלין שחייבת עליהם נזק שלם דנין אותו אבל אם הזיקה בקרן או בתולדותיו אין דנין אותו ואם תם הוא קי"ל פלגא נזקא קנסא ואין דנין אותו ואם במועד אין מועד בבבל ואפילו הועד בא"י ובא לבבל אין דנין אותו דמילתא דלא שכיחא הוא. כתובת אשה וירושות ומתנות דינן כהלואות ודינן אותו כדי לנעול דלת בפני עושה עולה שלא יסמוך לומר שכנגדו לא ימצא מומחים שיודונו אותו וכן גזלות דנין אותו אבל כל קנס אין דנין וכ"כ הרמב"ם כל הקנסות שקנסו חכמים בתוקע לחבירו וסוטר לחבירו וכיוצא בהן אין גובין אותו וכל המשלם חצי נזק או יותר ממה שהזיק אין גובין אותו חוץ מחצי נזק צרורות שהוא ממון ואינו קנס: מי שגנב או גזל גובין ממנו הקרן בחוץ לארץ ולא התוספת ולא כל המשלם על פי עצמו גובין אותו בח"ל שהרי הפגם והבשת והכופר משלם אדם ע"פ עצמו

³ טור חושן משפט ס' א: וצוה למנות שופטים בכל המקומות דכתיב (דברים טז) שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך שופטים הם הדיינים הקבועין לשפוט ושוטרים הן בעלי מקל ורצועה העומדין לפני הדיינים לרדות על פי הדיינים:

⁴ קרית ספר, הל' סנהדרין, פ"ה, נתיבות המשפט, א. א. אמנם זה רק חיוב דאורייתא כשיש סמוכים

every major city and in Israel, even in the towns¹. Outside of Israel, the obligation is only to make Batei Din in every city² or possibly only in every district³.

But whatever the current obligation, we long for the return of the Sanhedrin; we long for its punishments, not because of a lack of law and order, but because such punishments will save us from even greater Heavenly punishments⁴.

¹ טור חושן משפט ס"א: בפ"ק דמכות (ז). סנהדרין נוהגת בין בארץ בין בח"ל ומסקינן בגמרא שאין ח"ל שווה לארץ שבארץ חייבין למנות בכל פלך ובכל עיר ועיר ובח"ל אין חייבין למנות אלא בכל פלך ופלך ולא בכל עיר ועיר

² רמב"ם הלכות סנהדרין פרק א הל' ב

³ כסף משנה

⁴ יערות דבש, שם: ולכך מה מאוד צריך כונה בתפלה זו, ועל ידי סנהדרין סמוכים שיהיו מלקים הראוים להיות נילקים, נפטרים מהעונש שבשמים ואפילו מידי כריתות, ולכך היה מעלה טובה בעם כאשר היו ב"ד מכים ועונשים, כי עי"כ נפטרים מעונש שבשמים, כאמרם [ב"ר כו-יד] אם יש דין למטה אין דין למעלה, כאשר כתבתי במקום אחר, אלהים נצב בעדת אל [תהילים פב, א], הרצון, שמדת הדין עומדת ואינה פועלת כשעדת אל תשפוט למטה, ועיין בקונטרס הסמיכות בתשובות מהרלב"ח, כמה טרחות לחכמי צפת תוב"ב להקים ענין הסמיכה, והוא בשביל כך, כדי לקבל עונש בידי אדם ויפטר מעונש שמים, וזהו שאומרים בתפלה וצדקנו במשפט, כי על ידי שופטים, יהיו למעלה משפטינו יוצא לצדק:

2. Torah Civil Law – The Limits of Man's Genius

Mishpatim – civil law – follows immediately after the Ten Commandments. And what a grand testimony to the Torah's sensitivity to the relationship between men! In fact, just prior Sinai, we read that at *מי מרה* – the bitter waters – *שם שם לו חוק ומשפט* – there (too) G-d gave them Chukim and Mishpatim. And now, after the giving of the Ten Commandments, we have the Parsha of Mishpatim. G-d surrounded Sinai with His G-d—given civil laws¹. Thereby, G-d made clear to us His desire that we become paradigms of social and ethical behavior of the highest sort! Interpersonal behavior was to be elevated to the highest levels of holiness. And in fact, the famous, "Love your neighbor like yourself" is contained just in that Parsha called *קדושים תהיו*.²

David HaMelech put it so aptly when he said, (תהלים יט) *משפטי ד' אמת צדקו יחדיו* – *The Laws of G-d are (not only) truthful* (each one in and of their own right) *but they are righteous all around*. They affect not only justice in the world, but they complete a person's body, money and soul³.

And so, in a parsha that has a whopping fifty-three Mitzvot, there are laws relating to the duties of husbands to wives, recourse in cases of seduction, and protection of the underprivileged (slaves, converts, widows and orphans). There are laws governing our relationship with the anti-monotheist and with foreign elements of the population. Torah law mandates that even a closed family village has to have its judges and policemen⁴. The nature of this world is such that even when operating at the highest level, the nation needs its civil code⁵.

¹ חז"ל: התורה תחילתה דינים וסופה דינים, תחילתה דינים: שם שם לו חוק ומשפט (שמות טו) וסופה דינים "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם."

² ויקרא יט יח (קדושים): ואהבת לרעך כמוך
חינוך מצוה רמ"ג; הסמ"ק הוסיף עוד מצוה לגמול חסד בגוף ובממון דכתיב (שמות כו) והודעת להם הדרך אשר ילכו בה אבל באמת התכוון בזה למצות והלכת בדרכיו וגם הוסיף מצוה נפרדת לבקר חולים מוהלכת בדרכיו (ס' מו) ועוד מצוה לקבור מתים דכתיב (שמות יח) ואת המעשה אשר יעשו (ס' מח) אבל הרמב"ם בהל' אבלות מנה בקור חולים וקבורת מתים כמצוה דרבנן ולדעתו הם חלק ממצות ואהבת לרעך כמוך

³ של"ה: משפטי ד' אמת צדקו יחדיו (תהלים יט) דהיינו שלמות האדם אשר הם שלושה, דהיינו שלמות הנשמה, ושלמות הגוף, ושלמות הממון ... כן תמצא באלה המשפטים הרבה משפטי אמת שהם נוגעים בגוף, ושהם נוגעים בממון ושהם נוגעים בנשמה ...

⁴ דברים טז (יח) שפטים ושטרים תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלקיך נתן לך לשבטיך ושפטו את העם משפט צדק; ודרשו חז"ל 'בכל שעריך' – בכל עיר ועיר, אפילו עיר שכולה משפחה אחת

⁵ מדרש רבה ויקרא פרשה כז פסקה א: אלכסנדרוס מוקדון אזל לגבי מלכא קציא לאחורי הרי חשך אזל להדא מדינתא דשמה קרטיגנא והות כולה דנשי נפקין קדמוי אמרי ליה אי את עביד עמנא קרבא ונצחת לך שמך נפק לעלמא דמחוזא דנשי אחרבת ואי אנן עבדינן עמך קרבא ונצחינך שמך נפיק בעלמא דנשיא נצחוך ותו לית את קאים קדם מלכו כי נפק כתב על תרע פילי אנא אלכסנדרוס מוקדון שטי הוינא עד דאתי לקרטיגנא מדינתא ואלפית עצה מנשיא אזל למדינתא אחורי דשמה אפריקי נפקין קדמוניה בחזורין דדהב וברמונין דדהב ובלחם דדהבא אמר ומה זה דהבא מתאכיל בארעכוך א"ל ולא הוה כן בארעא אמר להון לא עבידיתכוך אתיתי למחמי אלא דינכוך אתיתי למחמי עד דאינון יתבין אתו תרי גברי לדינא קדם מלכא חד אמר מרי מלכא חרובא זבינייה מהאי גברא וגריפתא ואשכחי בה סימא ואמרית ליה

Our parsha begins with the words וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים, “And these are the laws, etc.” Rashi tells us that the “And” comes to tell us that these laws are as much a part of the Sinai revelation as the Ten Commandments. For Judaism, both are equally as holy. The world is not separated into the religious and the profane: a person is as profoundly spiritual when he observes the laws of damages as he is when he keeps the Shabbos. A person who violates the laws of lending is committing an act as contrary to the substance and spirit of Judaism as if he would eat non-kosher food. G-d mandated the one just as He mandated the other¹.

We see a similar idea at the beginning of Pirkei Avos. Pirkei Avos begins with the words *Moses received Torah from Sinai*. The Bartenura tells us that since Avos deals with character development, we may think that these things are just the product of man’s mind, a type of advanced Humanism. To counter this, the Mishnah tells us that these things are equally from the holy revelation at Sinai².

Yet, this is not to say that the Torah did not encourage man to use his mind. On the contrary, we learn that something which is perfectly logical, with no alternative logical argument to oppose it, is considered to have the status of תורה law³:

סב סימתיך דחרובא זבינית וסימא לא זבינית ואחרינא אמר כמה דאת מסתפי מעונש גזל כך מסתפינא אנא כד זבינית לך חרובתא וכל דאיהו בה זבינית לך קרא מלכא לחד מנהון א"ל אית לך ברא א"ל הן קרא לאחרינא א"ל אית לך ברתא א"ל הן א"ל זילון וינסבון דין לדין ויכלון תרויהון סימא שרי אלכסנדרוס מוקדון תמה א"ל מלכא מה את תמה לא דנתי טבות א"ל הן א"ל אלו הוה הדין דינא בארעכון מה הויתון עבדין א"ל מרים רישא דדין ורישא דדין וסימא סלקא לבי מלכא אמר ושמשא דנחא בארעכון א"ל הן ומיטרא נחית בארעכון א"ל הן א"ל דלמא אית בארעכון בעיר דקיק א"ל תפח רוחיה דהווא גברא בזכות בעירא דקיקא שמשא דנחא עליכון ומיטרא דנחית עליכון אמטו בעירא דקיקא אתון משתזבין הה"ד (תהלים לו) אדם ובהמה תושיע ה' אדם בזכות בהמה תושיע ה'

¹ע"פ תרומת הדשן

² רע"ב מס' אבות א' מש' א': משה קבל תורה מסיני - אומר אני לפי שמסכת זו אינה מיוסדת ע"פ מצוה ממצות התורה כשאר מסכתות שבמשנה אלא כולם מוסרים ומדות וחכמי העולם ג"כ חברו ספרים כמו שהמציאו מלבם בדרכי המוסר כיצד יתנהג האדם עם חברו, לפיכך התחיל התנא במסכת זו, משה קבל תורה מסיני לומר לך שהמדות והמוסרים שבזו המסכת לא בדין אותם חכמי המשנה מלבם אלא אף אלו נאמרו בסיני:

המוציא פסוק where the Gemorrah asks why we should bring a פסוק where the Gemorrah asks why we should bring a פסוק e.g. ³ מחברו עליו הריאה.

The Ritvah (הל' ברכות המובא בסוף מס' ברכות מהדורת מוסד הרב קוק) states that שכל demands that we make a blessing, implying that some recognition by us that this comes from HaSh-m is a Torah requirement. However, the specific form of a ברכה was mandated by Chazal:

לא באה בתורה שבכתב מצוה לברך אדם על ההנאה קודם שיהנה לפי שהשכל מורה על זה לבעלי האמת ... אבל מדברי סופרים אסור לאדם שיהנה מכלום עד שיברך בשם ומלכות וגו'

However, most Meforshim hold that it is only in the case of דינים that סברה becomes a Torah obligation. (עיין בהארת העורך על הריטב"א שם) (ע"פ הצ"ח ועוד אחרונים)

It would seem that the reason for this is because the logic of the Torah, of Torah minds and of the world are all in basic harmony. (It is not enough that all three be logical, but that, in addition, they be logical in the same way. If, for example, our minds were programmed to think in the binary code, but the Torah was written in the decimal code, then we could not claim that our logic was Torah logic. It is also important to note that human beings are capable of thinking logically at a very high level, but still not in harmony with the Torah. Thus we say דעת תורה היא הפך דעת even of extremely intelligent, but Torah ignorant

למה לי קרא סברא הוא

It is specifically the areas of civil law which are among the most frequently studied areas of Talmudic law because they lend themselves to human logic¹. In fact, the value of applying our logic to these areas is quite astonishing. Rav Moshe Mordechai Epstein of Slobodka (later of Hebron) put it this way²: If one is expert in the practical knowledge of a halachah, but is unaware of its logical basis, he cannot say that he lacks part of it, but that he lacks it completely because the essence is in the *sevara*.

But here lies a great danger. Man can attempt to play G-d, to feel that his brilliance is just as capable of producing such a civil code, indeed to think that these G-d-given laws are but from man³. Indeed, the common law tradition of the Western legal codes, beginning with Roman law, show great depth and sophistication. It is great testimony to man that he can understand things to this degree, and it is just for this reason that he must know that his very ability to understand is but a G-d-given gift⁴. Once this is clear, once man accepts the limitations of his own reason, he will truly merit understanding much of the reasoning behind the Torah. This is the secret of נעשה ונשמע⁵.

The seeker after justice becomes imbued by his very quest with the sense of the Presence of G-d⁶. ... It is not just that the justice of G-d is dispensed. It is that in its application, Divine ideals are inculcated into the minds, hearts and personalities of the litigants⁷.

So, for this reason, these laws start out with the words:

people.) The source of the harmony between the Torah on the one hand, and people and the world on the other hand, is rooted in the fact that the last two were created from the first –

הסתכל באורייתא וברא עלמא. והדברים ארוכים

¹ היינו סדר נזיקין

² In a letter to his colleagues

³ אור גדליהו ריש משפטים: ויש מקום לאדם לטעות ולומר כי אלו המשפטים הם מצד שכל האדם

⁴ אור גדליהו שם: שמזה שאנו רואים שהאדם מבין אלו המשפטים על פי שכל עצמו אנו יכולים לראות הגדלות של השכל, שיש ביכולת השכל האנושי הקרוץ מחומר להשיג תורת ד' וחכמת האמת, אבל צריכים לדעת כי כל מה שמשיג האדם הוא מטעם שכל ברא הקב"ה את האדם עם שכל הזה

⁵ שפת אמת שנת [תרל"ד]: וכן צריך להיות ציווי השי"ת קודם לשכל האדם וזהו לפנייהם כנ"ל. ובנ"י הקדימו נעשה לנשמע פ' שהי' חביב אצלם יותר מה שזוכין לעשות רצון עליון ממה שיבינו הטעם של המצוה. ועי"ז זכו שיבינו גם הטעמים כי מקודם ניתנו הדיברות אח"כ המשפטים.

⁶ A.H. Rabinowitz, The Jewish Mind, pgs. 5-6

⁷ Ibid, pg. 5

שמות כא א: ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם :

The sentence begins with a ו, *and these*, which tells us that these laws are but a continuation of the Sinai revelation¹, just as G-d-given and holy as the rest. Even were you to find the exact same laws in a secular court of law, it may not be used, for the Torah law is rooted in holiness while the laws of the land are rooted in the arrogance of man².

Perhaps it was this that the Midrash (VaYikra Raba 27;1 – 342) was trying to illustrate in describing Alexandria the Great's conquest of Africa:

He marched away to another province named Africa. ... He said to them: 'It is not your possessions I have come to see but your laws.' As they were sitting, two men came before the king for judgment. One said: Your majesty! I bought a carob-tree from this man, and in scooping it out I found a treasure therein, so I said to him: "Take your treasure, for I bought the carob-tree but not the treasure." The other argued: 'Just as you are afraid of risking punishment for robbery so am I. When I effected the sale I sold you the carob-tree and all that is therein.' The king called one of them and said to him: 'Have you a son?' 'Yes,' he replied. He called the other and asked him: 'Have you a daughter?' 'Yes,' he replied. 'Go,' said the king to them, 'and let them get married to one another and let them both enjoy the treasure.' Alexander of Macedon began to show surprise. 'Why, the king asked him, are you surprised? Have I not judged well? Yes, he assured him. 'If this case had arisen in your country,' he asked him, 'what would you have done? He replied: 'We should have removed this man's head and that one's, and the treasure would have gone to the king.' 'Does the sun,' he asked Alexander, 'shine in your country?' 'Yes,' he said. 'And does rain fall in your country?' 'Yes,' he replied. 'Perhaps,' said the other, 'there are small cattle in your country?' (Yes, he answered.) He exclaimed: 'O, woe to that man! It is because of the merit of the small cattle that the sun shines upon you and the rain falls upon you. For the sake of the small cattle you are saved!' Hence it is written, 'Man and beast Thou preservest, O Lord' (Ps. 36:7), as much as to say, Thou preservest man, O Lord, because of the merit of the beast!

¹רש"י כא א: ואלה המשפטים - (ש"ר) כל מקום שנא' אלה פסל את הראשונים ואלה מוסיף על הראשונים מה הראשונים מסיני אף אלו מסיני.

²שפת אמת שנת [תרל"א]: שידעו שאף המשפטים שמובנים עפ"י שכל האדם עכ"ז הם רק ע"י שכן רצונו ית'. וזהו הטעם שאסור לדון לפני גוים אף שדין כישראל כי המשפט לאלקים וגם הטעם והסכמת השכל הכל ע"י שכן רצונו יתברך וגו' ושם - שנת [תרל"ד]: אף שהשכל מבין שכן צריך להיות עכ"ז הכל ע"י שכן גזרה חכמתו ית'. רבינו בחיי כא א: וידוע כי כל המניח דיני ישראל ודן בערכאות של כותים הנה זו עברה אחת שהיא חומר לכמה עברות כי משרשה יפרו וירבו ענפי חטאים גדולים גם בכנפיה נמצאו נזקים ומכשלות הרבה עד לאין קץ, ואבאר לך כיצד. ... זה בודאי מחלל את השם ונותן כבוד לאחר ובדברים טז (יח) שפטים ושטרים תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלקיך נתן לך לשבטך ושפטו את העם משפט צדק: ודרשו רז"ל לך ולא לאומות העולם. וזה ההשלמה לענייננו

The Sages meant to show how laws, left in the hands of man, could get so far away from the plot. The great Alexander, student of Aristotle, admitted as such. The great civilization of Hellenism would be humbled, in a moral sense, by the beast. The Africans showed him up on that occasion, but did they get it right? How, then did Africa become man's greatest killing field for the last 50 years, approaching soon a 10 million killed and murdered figure?¹

And so, the Midrash continues:

Israel says to the Holy One, blessed be He: 'Sovereign of the Universe! We are but as men; save us like the beast for we are drawn after Thee like a beast.' ..

Take punishment, as an example.

Mishpatim tell us not only what man must do, but what he must do when he has erred or damaged. But it also tells us what the courts must do, how they must deal with conflicts and how they must punish.

Now here is the tricky thing. For the practice of punishment is something that, in other circumstances, would be morally wrong. Punishment is normally defined as the deliberate infliction of suffering on an individual by the state, often through deprivation of money, liberty, or life. In any other circumstances, this treatment would constitute torture (as infliction of suffering), theft (loss of money), kidnapping (loss of liberty) or murder (loss of life). When sanctioned by the state, though, it is considered to be a form of justice.”²

But do we even know why we punish? Are we coming to deter, in which case punishment is forward looking? Or are we coming to give retribution, or to inflict suffering and atonement on the past? Man has never been able to decide.

And do we know how to punish? The Torah allows but two instances of confinement – one to the home of someone who will take charge of his well-being for six

¹ 6 million in the Congo war; 900,000 – 1.5 million in Rwanda; well over half a million in the Sudan; Algeria. In 1954, a group calling itself the National Liberation Front (NLF) launched a guerilla war in France's North African Colony, igniting a conflict that would grind on for eight years and claim about a million lives. An early “Dahrfur” was Biafra, which attempted to succeed from Nigeria, existing as a state from 1967 to 1970. The declaration of war with Nigeria ended in a humanitarian catastrophe as Nigerian blockades stopped all supplies, military and civilian alike, from entering the region. Hundreds of thousands – perhaps millions – of people died in the resulting famine. 50,000 were killed in the Libyan uprising; 300,000 slaughtered in Uganda under Idi Amin and a further 200,000 later on by the Lord's Army; hundreds of thousands killed in Somali; and dozens of other wars, rebel uprisings, or tribal conflicts – in Nigeria, Ethiopia (by the Eritreans), Chad, Angola, Mozambique

² Jane Forsey, *The Injustice of Punitive Justice*, in *Philosophy Now*, December 2000/January 2001

years (עבד עברי)¹ and one to a city of refuge. Would we have ever figured that out by ourselves?

Our portion says, “*An eye for an eye*”² and that seems reasonable to us, until a deeper look tells us clearly that we are talking about monetary damages. Would man – could man – ever figure out the value of a limb? And would he know that *the thief has to pay the value of the theft, as restitution to the owner; and then again an equal sum for his contempt of the principle of general honesty against which he has offended?*³

And so, for the Torah, human logic has its place, but logic is superseded by the received wisdom or by prophecy - the wisdom of the Torah⁴. Two thousand years of philosophical speculation is testimony to how wrong man's mind can be⁵. Do we not see a long history of great philosophers, all arguing with each other, each using his best logic⁶?

The moment man remembers all of this and becomes humble he is ready for true greatness.

Let's see what the Torah puts into the mind of men:

The Sages tell us that someone who wants to become a chasid – one who is even more righteous than a Tzadik - should fulfill the words (laws) of damages⁷. This is surprising, for a *chasid* is contrasted with a *tzadik*. The latter fulfills all of the law, while the former goes beyond the letter of the law and reaches a level of holiness just short of *רוח הקודש*⁸. Surely, obeying the laws of damages is tantamount to keeping the law, and

¹ R. SR Hirsch, שמות כא ו

² כא כד: עין תחת עין שן תחת שן יד תחת יד רגל תחת רגל

³ Rav SR Hirsch, 21:37

⁴ שו"ת הרשב"א ח"א ס' ט: וכל שהקבלה או הנבואה הנחתו לא תנצחנו החקירה כי החקירה למטה מן הנבואה ... [וגם] אין משגיחין בחקירה כנגד הקבלה לפי שחכמת השם למעלה מחקירתו

⁵ רשב"א שם: צוח עליו הכתוב (ישעיה נה ח-ט): כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי נאם ד' כי גבהו שמים מארץ כן גבהו דרכי מדרכיכם ומחשבותי ממחשבותיכם

⁶ רשב"א שם: ולמה נסמך על חקירת החכם ההוא ואולי חקירתו כוזבת מצד מעוט ידיעתו בענין ההוא ואולי אם יעמוד חכם ממנו יגלה סתירת דבריו וקיום מה שסתר, וכמו שקרא לחכמים שקדמו לאפלטון עם אפלטון ושקרה לאפלטון עם ארסטו תלמידו הבא אחריו ואמר שיש ריב לאמת עמו.

⁷ מ"ס בבא קמא דף ל ע"א: אמר רב יהודה האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דנזיקא, רבא אמר מילי דאבות, ואמרי לה מילי דברכות.

⁸ וכפי שהגדיר את זה המסילת ישרים על פי הרמב"ם דצדיק הוא המקיים את כל החיובים שלו וחסיד הוא ההולך לפניו משורת הדין.

מהרש"א: גמ' מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דנזיקין כו'. יראה כי חסיד נאמר על מי שעושה מעשיו על צד היותו טוב כמאמרם פ"ק דע"ז במעלות הטוב עשרה דברים זהירות מביאה לידי זריזות כו' וחשיב למעלה עליונה חסידות מביאה לידי רוח הקודש

not going beyond it? Why is such a person called a Chasid and not just a Tzadik? Moreover, we learn that אדם מועד לעולם – a person himself (as opposed to his possessions) is always liable for damages he caused¹.

But the idea is that someone who would try to avoid damages, would inherently develop that extra sensitivity to go the extra mile². He would avoid damaging someone's property under circumstances where he would not be liable³, like if someone carelessly left a breakable in a public thoroughfare⁴. *Our Rabbis taught: The pious men of former generations used to hide their thorns and broken glasses in the midst of their fields at a depth of three hands breadths below the surface so that [even] the plough might not be hindered by them. Rav Sheishes used to throw them into the fire. Rava threw them into the Tigris.*⁵ Moreover the *chasid* insured that even his property should not be a source of damage⁶. And a *chasid* would surely also be careful with damages caused by his words – embarrassing someone, causing someone distress, or spreading any form of Loshon Hora. There are no damages on these. But the goal is not to avoid a crime – it is to show exquisite sensitivity to our fellow man⁷.

The idea that you could become holy without taking exceptional care of your fellow-man's possessions, of his body, his feelings and his reputation - is alien to the Torah. This is our G-d and this is our Judaism! – ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם *And these are the laws which you should place in front of them* - reads the first verse. תשים *like a prepared table ready to be eaten from*⁸. Make these laws clear and central – spell them out so that there can be no ambiguity that this is what G-d wants from us.

(In addition a Chasid needs to fulfill the words of (Pirkei) Avos or the words of Brachos. These three represent a complete rounding of holiness. Laws of damages relate to perfection in one's interpersonal relationships (

¹ מסכת בבא קמא כו: - כז.

² שיטה מקובצת: וזה לשון ה"ר יהונתן ז"ל מילי דנזקין בחסידים אלה שהיו חוששין אף לדבר שאינו רגיל כדי שיתרחקו מהזיק הבריות.

³ נתיבות שלום, עמ' קעו: שלא איירי כאן אחרי שהזיק ... [אלא] שמלכתחילה נזהר שלא יגיע ממנו כל נזק וצער לזולתו.

⁴ ר' חננאל: החפץ להיות חסיד יקיים מילי דנזקין אפ' לרשות הרבים.

⁵ תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף ל ע"א: תנו רבנן חסידים הראשונים היו מצניעים קוצותיהם וזכוכיותיהם בתוך שדותיהן ומעמיקים להן ג' טפחים כדי שלא יעכב המחרישה רב ששת שדי להו בנורא רבא שדי להו בדגלת

⁶ נתיבות שלום, שם: וכל שכן בגופו וכן בדבור

⁷ ספר בניהו בן יהוידע על בבא דף ל ע"א: האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דנזקין. נ"ל ... דאיכא מילי שהאדם מוציא מפיו בשגגה ועושין נזק גדול, ... שזה המדבר שאינו מדקדק בדיבור שמוציא מפיו, גורם להרוג בני אדם בשבט פיו

⁸ מכילתא: כשולחן ערוך ומוכן לאכול לפני האדם.

(*while* , *Avos related to character development* (*בין אדם לעצמו*), *Brachos reflects our relationship with G-d* (*בין אדם למקום*)¹ .)

There is an entire value set behind these laws. For example, all modern legal systems would understand that every right that a person has creates a duty in someone else. If I have a right to my property, you have a duty not to trespass it, etc. Thus, there can be no rights without duties. However, there is a fundamental difference between the starting points of the Western world vs. the Jewish values expressed in our portion. Western societies begin with rights, and duties are but a consequence of this. This means that I start out thinking what I have a right to; and therefore what others owe me. Judaism begins with duties,² and regards it as a privilege to be more, rather than less, commanded. Thus we wish a person *תזכה למצוות*, may he merit fulfilling more of that which he is commanded.

Dig a bit deeper and you will see that the property-values in our portion have to do with the idea that our possessions are a part of our Avoda-package³. It is not just damage to the other's property that I am inflicting – but rather I am denying him access to the tools he needs to serve his Master.

Pure human logic has the status of Torah Law – *למה לי קרא סברא היא* . Moreover, the mind of the sage must be the final arbiter of any dispute in law⁴. But make no

¹מהרש"א: ולפי שיש לאדם במעשיו הטובות ג' חלקים דהיינו טוב לשמים. וטוב לבריות. וטוב לעצמו. קאמר רב יהודה מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דנזיקין דאזי יכול לתקן מעשיו שיהיה טוב לבריות ורבא קאמר דלקיים מילי דאבות דאזי יתקן מעשיו שיהיה טוב לעצמו במדות ואמרי לה דלקיים מילי דברכות דאזי יתקן שיהיה טוב לשמים וכל אחד מהני אמוראי נקט כל א' מהני ג' מיני חלוקים במעשים טובים של אדם וק"ל:
נתיבות שלום, עמ' קעו: כתב המהר"ל בדרך החיים (אבות פ' א), שענין השלמות כולל ג' חלקים, שלום בינו ובין בוראו, שלום בינו לבין חבריו, ושלום בינו לבין עצמו ... וזהו ב' ג' הדעות שהובאו כאן להאי מאן דבעי למהוי חסידא ... דנזיקין, שהוא חלק השלמות של שלם עם חבריו ... וכל שכן בגופו ובדבור ... ומילי דאבות הוא ענין השלמות בינו לבין עצמו שמבכת אבות כולה הדרכה לאדם בעניני מדות ... ומילי דברכות הוא ינין השלמות בינו לבין בוראו.

²Mitzvos such as Tochacha, Areivus and loving our fellow man make it clear that our headspace should be what we can give, spiritually and physically, rather than what we can take. The corollary of this is that the question which a Jew asks is not "What are my rights?" but rather "What are my duties?" We regard it as a privilege to have responsibilities, not a burden. It is anti-Jewish to say, "This is your problem, not mine." In Western law, the starting point is rights. My right creates a duty in you. I have a right to my property. You have a duty not to trespass. In Judaism there are also rights and duties. But the stress is different. A Jew starts out by asking what his duties are, not what his rights are.

³ מכתב מאלהו

⁴מכתב מאלהו ח"ה דף 216 (מאמר משה ורבי עקיבא): שהתורה מיוסדת בגדר כזה שמה שהשכל הישר של רוב חכמי ישראל מכיר מתוכה, זהו תורה מסיני, היינו גילוי עליון שאין למעלה הימנו; וא"כ צריך לבטל הכרת "בת קול" נגד שכל התורה. [ההכרות הנובעות מעמקי הלב נסתרות הן, וכתוב "לא מראש בסתר דברתי" (ישעיה מח, טז). השכל הוא גלוי לכל וכך היא תורת ה', מקורות הלכותיה ומסקנותיה גלויים ומובנות לכל, וזוהי גדלותה. וכן ר' מאיר היה גדול מכל חכמי דורו אבל לא קבעו הלכה כמותו כי "לא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו" (עירובין יג:).]...

mistake. This is human logic laboriously harmonized with Torah-logic, tuned into the melody of G-d's wisdom¹. **And** these civil laws also came from Sinai!

Last week's parsha ends with the laws of the Altar. This juxtaposition to משפטים tells us that the Sanhedrin should be located next to the Altar, i.e. on the Temple grounds. This is to emphasize that both civil laws and the Altar come from the same source. The laws will not only bring harmony between man and his fellow man, but between him and his Creator (just as a korban brings him closer to HaSh-m)².

Above we brought David HaMelech's statement: (תהלים) משפטי ד' אמת צדקו יחדיו – *The Laws of G-d are truthful but they are righteous all around. All around – they all fit in with each other.* How do we reconcile clashes of liberty and equality, of the needs of the poor with the rights of the rich, of civil justice with capitalism? Man struggles on. But G-d has spoken. Those who will do His bidding will be given a gift that no human mind could provide.

¹ פאר הדור על החזון איש : זה כלל גדול נקוט בידי החזון איש...שעיקרי ההלכות אצילות ורק על ידי צמצום אחר צמצום הם משמשים גם בעולם המעשה. וממילא אין שייך להפעיל בשטח ההלכה אביזרים שכליים, שהיו אולי שימושים ויעילים ביחס לכל חכמה אחרת. במקרה דגן, על השכל האנושי מן-המצוי לאסוף את ידיו. כאן קובעת בעיקר הקבלה, המסורה, איש מפי איש עד למשה מסיני. היא הקובעת לא רק מה היא ההלכה, או הלכה כמי, אלא גם אימתי ניתנה רשות הדיבור לשכל האנושי ומתי לא, היכן הגבול לחופש ההבעה בסברות ובטעמים או בדימוי מילתא למילתא, ובכלל מיהו המוסמך לחדש פירושים מדעת וקל וחומר לפסוק בדן מדיני התורה-- הכל לפי התקופה, הדור והאדם גופו. (כרך ג דף צו)

² גור אריה כא א: לומר שתשים סנהדרין אצל המזבח. ואם תאמר, דגם זה קשה למה סנהדרין אצל המזבח, ואין זה קשיא, דהם שוים לגמרי, דהמזבח הוא משים שלום בין ישראל לאביהם שבשמים, כי עליו מקריבים הקרבנות, שנקרא 'קרבן' על שהוא מקרב את האדם לבורא יתעלה, ...וכן המשפטים מטילים שלום בעולם. וכן אמרו במכילתא (כאן סוף הפסוק) מה ראו דינין להקדים אותם לכל המצות שבתורה, כשהדין בין אדם לחבירו תחרות ביניהם, נפסק הדין שלום ביניהם. ... כי צריך שלום בין ישראל לאביהם שבשמים, ואחר כך צריך שלום בין איש לחברו, נמצא הכל מקושר. ובשביל זה היה המזבח ולשכת הגזית באמצע העולם, ... נמצא המזבח ולשכת הגזית מאחדים ומקשרים הכל:

3. Eved Ivri & The Disadvantaged

SUMMARY:

It is a significant expression of Judaism's concerns for all men that the first issue which Mishpatim deals with is Eved Ivri. In fact, this law is but an embellishment of the first of the 10 Commandments which says that G-d brought us out Egypt to be His servants, and not the servants of servants. The Parsha therefore comes to limit the rights of one Jew to control another and to teach that the lowliest of people is an equal child of G-d in front of the law.

An understanding of the status of other potentially oppressed people will give us an insight into the general sensitivity Judaism has towards all of its citizens. Take the convert: Although he is now 100% Jewish and is included in the Mitzvos of **ואהבת לרעך כמוך** and of **לא תנו**, nevertheless, the Torah repeated these prohibitions with specific reference to a Ger. For there may yet be attitudinal biases on our part! Having come from such lowly beginnings ourselves – **כי גרים הייתם** – there is certainly no room for condescension on our parts.

This special sensitivity to the Ger is intended as a generalization for all who find themselves strangers, such as those who move to a new city.

The Ger Toshav is in an even more precarious position than the convert. Yet, not only were these Noachide-observant non-Jews allowed to settle in Israel, we have had to ensure that each one made a living in his area of professional competence. These non-Jews were given a high degree of autonomy, allowed to create their own cities, and provide for their own Noachide legal system. Every Ger Toshav was to benefit from free medical treatment and have full access to his charitable needs. This is remarkable. Every recorded nation that has discriminated against another has maximized the discrimination when on its home territory. We the Jewish nation, by contrast, actually increase our obligations when we are in control!

The source of many of the laws relating to non-Jews living in Israel is a non-Jewish slave who flees from his master to Israel. Here is an illegal alien, breaking the law of another country by fleeing, and yet the Torah requires that we settle him, as a free man, in one of our central cities, where he can make a living and feel secure. There are similar sensitivities concerning the Jew who was sent to the Ir Hamiklat. Such a person is an erroneous but careless murderer. Through the Goel HaDam, he has a death sentence hanging on him. Yet he is provided with a living consistent with his qualifications, and gets to be exiled into the most noble of cities, those of the Levites.

So, it is not surprising that, when we look at the laws of Eved Ivri, we see something so vast in its demands and so radical in its outlook that no comparable code has ever come close to it.

Judaism bans slavery per say, and there can be no purchasing of a Hebrew slave from another person. In fact, such a person is always called first and foremost a Jew. His Avdus is but a temporary external expression of his need to correct a certain weakness, rooted in his indigence, but in no way affects his essential identity. The master purchases the right to his labor, and not the right to his body.

This is why he goes free in a Shmittah year. If, for a time, he has fallen fowl to the six, extreme points of fragmentation, he ultimately shows that his spiritual essence is in harmony with the central, spiritual unifying point of the seven.

The Eved Ivri, having stolen, is now placed with a family, the most nurturing of environments. As with Ir Hamiklat, the emphasis is on rehabilitation. Judaism knows nothing of imprisonment for the sake of punishment – it simply doesn't work to place criminals together for extended periods of time. Eved Ivri and Ir HaMiklat provide models of being placed in an environment designed to maximize the transgressor's exposure to the best models society has to offer – the Levites and the family structure – in order to maximize the chance that the person will re-enter society fully reformed. There is but one other case of imprisonment in Judaism - the case of a pre-trial arrest to ensure that an accused murderer does not escape before being brought to trial and that too, has nothing to do with punishment.

The Eved's entire family, wife and children have to be looked after by the Adon. There are clearly many instances, where the Eved Ivri has a large family, where we can imagine that the cost to the Adon is going to be much greater than the any financial benefit produced by the Eved. But, the Torah takes care that neither he, nor his family, is left in a state of permanent distress as a result of his crime.

The needs of the *eved* precede those of the master. Sefer HaChinuch goes so far as to say that the whole purpose of this Mitzvah is to teach the master to be merciful to those who are in his care rather than to reform the Eved! *A man who has acquired a slave has acquired a master for himself*, is the comment of the Sages.

At the end of this period, a maximum of six years, the *eved* has to face the real world again. He had been with a normal family long enough to have been fully rehabilitated. What happens if he is not ready? What happens if he is in danger of repeating the whole vicious cycle all over again? The law allows the *eved* to request, in front of a court of law, to remain in his current situation until the next *Yovel*, a maximum of 49 years. The Beis Din has to try and dissuade him, and he has to subject himself to the demeaning act of having his ear pierced: You who heard G-d say at Sinai, be only a servant to Me and not to your fellow man; you have chosen servitude to man instead of to G-d!

All this is nothing but inspiring. More difficult is the fact that the allows for a father to 'sell' his under-age daughter until she is 12 years old. It should be clear that a father is allowed not allowed to "sell" his daughter's body, for we have already explained that such a concept does not exist by the Hebrew slave. Rather, he is allowed to commit the labor of his daughter. Still, the Torah makes it clear that it disapproves of such an action. Furthermore, she has to be sold into a situation where the master is supposed to marry her at the end of his tenure. Failing that, he has to marry her off to his son, and it is considered an act of betrayal if neither one marries her. The money exchanged between father and future husband already acts for what now just needs to be consummated, thereby securing the future of a girl whose prospects would otherwise be quite dim, a scenario of desperation so often repeated in Jewish history that it is only our smugness that creates some discomfort of a solution both radical and effective. While the Torah does not force the master to do this, for such a relationship would have a poor prognosis, a master who reneges on this is not only not doing his duty, but is required to help the girl financially, by assigning an unrealistically low financial value to her remaining years. He

is certainly not supposed to wait the full six year of tenure, no matter how well things are working out.

We have seen the amazing rehabilitation process which Eved Ivri involves. In truth, it is extremely difficult to achieve a situation of Eved Ivri, as the crime has to be theft and the amount stolen has to be exactly the same as the market value for acquiring the Eved. In addition, he has to be entirely indigent. Perhaps, after all we have said, the question should be on why the Torah didn't make this more easily available to far more people.

DETAIL:

Mishpatim, the detailed laws between man and man, directly follows the 10 commandments. In the face of the law each man is equal, and the Torah stresses this by omitting the words *אל משה* as is usual with the commandments¹. In the face of the law even Moshe, the greatest of all Jews, is but a man equal to all others. If this is true of the greatest of Jews, it is true of the lowliest too. He is no less equal in front of the law. It is a significant expression of Judaism's concern for all men that the first issue which the Parsha deals with is Eved Ivri. In fact, HaEmek Davar says that this mitzvah is nothing more than an embellishment of the first of the 10 Commandments that says that G-d brought us out Egypt to be His servants². As it says in Parshas Behar,

כי עבדי הם, לא ימכרו ממכרת עבד

The Parsha therefore comes to limit the rights of one Jew to control another, with a warning from the prophet Yirmiyahu that we will suffer exile if we disobey³. The word 'slave' is a totally inappropriate word to describe this type of situation in Jewish law, as the picture of slaves in chains with no rights existed in societies that stressed the right of a privileged class, earned by inheritance, in a pecking order to abuse and manipulate others. One look at the scope of Jewish law disabuses us of any such concept existing within Judaism.

For example, the ultimate outsider is the convert, born outside the faith. Although the Ger is included in the מצוות of *לרעך כמוך* and *ואהבת לרעך כמוך*, nevertheless, the Torah repeated these prohibitions with specific reference to a Ger⁴, as quoted in the Rambam:

¹ מי השלוח ריש פרשת משפטים ד"ה ואלה המשפטים: הענין שלא נאמר כאן וידבר ד' אל משה כמו בכל הצווים, אך לאשר הענין הזה מדבר במשפטים, ובענין המשפט אז אין הפרש בין גדול לקטן, כמו בעת שהמלך בא לראות ולשפוט את חייליו אז הכל עומדים שוה בשורה ואף הראש עומד בתוך השורה.

² העמק דבר, כא ב, ד"ה כי תקנה: החל במשפט עבדים לבאר דלפי מה שנאמר בריש עשרת הדברות אשר הוצאתיך מבית עבדים, לכן אי אפשר לישראל להיות עבד בכל דיני עבד כנעני וכדכתיב בפ' בהר כי עבדי הם, לא ימכרו ממכרת עבד, מש"ה פירש האין דין של ישראל שהיגיע לידי כך להיות נמכר וברמב"ן פרשת עבד עברי מזכיר לנו על יציאת מצרים מעבדות לחירות: התחיל המשפט הראשון בעבד עברי, מפני שיש בשילוח העבד בשנה השביעית זכר ליציאת מצרים הנזכר בדבור הראשון, כמו שאמר בו (דברים טו טו) וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויפדך ה' אלקיך על כן אנכי מצוך את הדבר הזה היום

³ הפטורה: ירמיה לד(יז) לכן כה אמר ה' אתם לא שמעתם אלי לקרא דרוך איש לאחיו ואיש לרעהו הנני קרא לכם דרוך נאם יהוה אל החרב אל הדבר ואל הרעב ונתתי אתכם לזועה [לזעוה] לכל ממלכות הארץ: (יח) ונתתי את האנשים העברים את ברתי אשר לא הקימו את דברי הברית אשר כרתו לפני העגל אשר כרתו לשנים ויעברו בין בתרי: (עיי' שם על הפטורה) וברמב"ן כא ב: כאשר תגזור התורה גלות על שמטת הארץ (ויקרא כו לד -לה)

⁴ בבא מציעא נט ע"ב: תנו רבנן המאנה את הגר עובר בשלושה לאוין והלוחצו עובר בשנים. מאי שנא מאנה דכתיב שלושה לאוין (ויקרא יט) וגר לא תונה, (שמות כב) וכי יגור אתך גר בארצם לא תונו אותו, (ויקרא כה) ולא תונו איש את עמיתו וגר בכלל עמיתו הוא, לוחצו נמי שלושה כתיב (שמות כב) ולא תלחצנו, (ויקרא כה) וגר לא תלחץ, (שמות כב) ולא תהיה לו כנושה וגר בכלל הוא. אלא אחד זה ואחד זה בשלושה ובחינוך סג בנוגע לאונאת הגר: ואע"פ שאנו מזהירים בזה בישראל ... הוסיף הכתוב ... וגם נכפלה האזהרה דכתיב לא תונו פעם אחרת וגר' ובהמשך כתב שבכ"ד מקומות הזהירה התורה עליו [וכתב המנחת חינוך שזה טעות סופר שבב"מ מבואר בלו מקומות ואמרי לה במו מקומות] והמפרשים התכבדו למצא את המקומות. עיי' ברמב"ם הל' מכירה יד יז ובלחם משנה הל' עבדים ח יא

ספר המצוות עשים רז: מפני שנכנס בתורתנו הוסיף הקל אהבה על אהבתו וייחד לו מצוה נוספת

The תורה is so concerned to ensure that we relate to theגר as an equal and realizes that while his legal status may be 100% Jewish, there may yet be attitudinal biases on our part¹. For a Ger to suffer such biases would be particularly painful, for he has come to you, “from out of the heathen world, who giving up all his previous social and national connection, without any past, without any זכות אבות², solely with the impulse towards pure human worth which has awakened within him, flees to G-d ...”³, something G-d appreciates a great deal⁴.

Therefore, it needs to be stressed “that you place the highest value on what a man is worth as a man ... that ... in the Jewish nation ... pure character ... gives him that which, in other circles, riches and origins acquire for him”⁵. We Jews, after all, know what it is to be a stranger in someone else's land, כי גרים הייתם בארץ מצרים⁶. Having come from such lowly beginnings ourselves, כי גרים הייתם, there is certainly no room for condescension on our parts⁷. Moshe Rabbeinu himself set the example. In a totally unexpected move, the greatest Jew went out to meet Yisro, followed by the entire nation, and bowed to him⁸. Did not we, who had such humble beginnings, become the Jewish

¹העמק דבר דברים י יט: וכתוב כאן את הגר ולא כמו בספר ויקרא ואהבת לו כמך דשם מיירי במעשה וכאן מיירי ברעיון

²בחינוך סג: לפי שענין אונאה [לגר] קרובה יותר מישראל כי בישראל יש לו גואלים שתובעים עלבוננו

³ דברים י יח – Rabbi Hirsch

⁴רקנטי ספר טעמי המצוות קפב: והגרים הם אהובים ליוצר כל יתברך שכן השוה אהבתו לאהבתם וגו' (פירוש נאמר אצל הגר ואהבתם ונאמר אצל הקב"ה ואהבת ובחינוך סג נמנע לכתוב בלשון השוואה אלא כתב שבאותו לשון שנצטוינו באהבת המקום נצטוינו באהבת הגר) ושם כותב שלכן ר' עקיבא היה מעשרה הרוגי מלכות כי בן גרים היה עיין בפירוש הבאר מרים בזה. הסביר ש10 הרוגי מלכות היו כנגד 9 השבטים שמכרו את יוסף (למעט ראובן ובנימין) וה10 כנגד השכינה אשר לא גילתה הדבר ור"ע היה כנגד השכינה. אמנם בקדושין ע: אמר רבה בר רב הונא זו מעלה יתירה יש בין ישראל לגרים דאילו בישראל כתיב בהו והייתם להם לאלוקים והמה יהיו לי לעם ואילו בגרים ואנכי אהיה לכם לאלוקים אבל עיין רש"י שגם זה קאי על הרוצה להתגייר

⁵ Hirsch ibid – יט

⁶חינוך תלא בסוף והרמב"ן (משפטים) מוציא את הטעם הזה מהפסוק (שמות כג ט): וגר לא תלחץ ואתם ידעתם את נפש הגר כי גרים הייתם בארץ מצרים

⁷רקנטי ספר טעמי המצוות קפב: כי גרים הייתם – שאם באת לומר לו אתמול היית עובד ע"ז גם אבותיך היו עובדי ע"ז במצרים

Meshech Chochma (101 דף מכשפה דף 101) learns that our lowly beginnings are not just that we were עובדי ע"ז but that we were עובדי ע"ז

⁸ שמות יח ז: ויצא משה ... וישתחו וגו' וברש"י שם: כבוד גדול נתכבד יתרו באותה שעה כיון שיצא משה יצא אהרן נדב ואביהוא ומי הוא שראה את אלו יוצאין ולא יצא

העמק דבר יח ז: ... שכך הדין לכבד חמיו, גם לחבב את הגר ולכבדו בישראל

people, the leaders in holiness? And who is to say that this Ger or his descendents will not become standard bearers of greatness in the Jewish people¹?

It is hard to adjust to the presence of the stranger, as his physical and spiritual presence requires adjustments on our part, but that is all part of the kindness which G-d is asking of us.

This special sensitivity to the Ger is intended as a generalization for all who find themselves strangers, such as those who move to a new city². Although certainly the obligation is only to actual גרים³, the Mitzvos come to develop our character so that new applications of the idea will be expressed by us naturally⁴.

Let us look at someone in an even more precarious position: the non-Jew living under our control in our land, the גר תושב⁵.

Non-Jews were allowed to settle in Israel, and the Jewish nation was commanded to ensure their well-being and to provide settlement arrangements that would ensure that each and every one could make a living. They were given a high degree of autonomy, allowed to create their own cities and provide for their own Noachide legal system. As we shall show, many of the laws that appear to be discriminatory against the non-Jew applied to an idolator but not to a Ger Toshav⁶.

The Ger Toshav is to benefit from free medical treatment, have full access to his charitable needs, and expect the utmost gentlemanliness from his fellow country man, the

¹העמק דבר: כי גרים הייתם- ומכ"מ הרי היום אבי הערך. כך הגר השפל הזה מי יודע הכח הצפון בו ובתולדותיו לימים יוצרו

In fact there were some near conversions that would have dramatically changed the face of the earth. Unkelus was a Ger, and Rebbe Akiva was the descendent of Gerim. On the eve of Rosh Hashana, 1280 in the secular calendar, the famed kabbalist Avraham Abulafia set out to Rome to convert Pope Nicholas III to Judaism. When the Pope heard of his plan, he ordered Abulafia burned at the stake.

²חינוך תלא – ויש לנו ללמוד מן המצוה היקרה הזאת לרחם על כל אדם שהוא בעיר שאינה ארץ מולדתו ומקום משפחות אבותיו ולא נעבור עליו הדרך במוצאנו אותו יחידי ורחקו מעליו עוזריו כמו שאנו רואים שהתורה הזהירנו על כל מי שצריך עזר ועם המדות וגו'

³מנחת חינוך שם ושם מסופק שאולי המצוה ג"כ קאי על עבד שנתחייב במצוות

⁴רמב"ן מצות שלוח הקן – עיין ההקדמה הכללית שלנו לטעמי המצוות וכן כתב החינוך מצוה סג בנוגע לאונאת הגר: משרשי המצוה, מלבד מה שכתבתי הוא לכופ את יצרינו לבל נעשה כל אשר נמצא בדינו לעשות לו רעה וגו'

⁵רמב"ם הל' איסורי ביאה יד: אי זה הוא גר תושב זה עכו"ם שקיבל ... המצוות שנצטוו בני נח ... ולמה נקרא שמו תושב לפי שמותר לנו להושיבו בינינו בארץ ישראל... (עיין ויקרא כה:לב)

⁶רמב"ם הלכות מלכים פרק י הלכה יב שני עכו"ם שבאו לפניך לדון בדיני ישראל, ורצו שניהן לדון דין תורה דנין, האחד רוצה והאחד אינו רוצה אין כופין אותו לדון אלא בדיניהן, היה ישראל ועכו"ם אם יש זכות לישראל בדיניהן דנין לו בדיניהם, ואומרים לו כך דיניכם, ואם יש זכות לישראל בדיניהן דנין לו דין תורה ואומרים לו כך דינינו, ויראה לי שאין עושין כן לגר תושב אלא לעולם דנין לו בדיניהם. וכן יראה לי שנוהגין עם גרי תושב בדרך ארץ וגמילות חסדים כישראל, שהרי אנו מצווין להחיותו שנאמר לגר אשר בשעריך תתננה, אכלה, וזה שאמרו חכמים אין כופלין להן שלום בעכו"ם לא בגר תושב, אפילו העכו"ם צו חכמים לבקר חוליהם, ולקבור מתייהם עם מתי ישראל, ולפרנס ענייהם בכלל עניי ישראל, מפני דרכי שלום, הרי נאמר טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו, ונאמר דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום.

Jew¹. Every recorded nation that has discriminated against another has maximized the discrimination when on its home territory. The Jews, in contrast, actually increase the obligations when in control!

The source of many of the laws relating to non-Jews living in Israel is a non-Jewish slave who flees from his master to Israel. He is an illegal alien, breaking the law of another country by fleeing, and yet we say:

דברים כג: טז-יז

(טז) לא תסגיר עבד אל אדניו אשר ינצל אליך מעם אדניו (יז) עמך ישב בקרבך במקום אשר יבחר באחד שעריך בטוב לו לא תוננו

ספרי:	
עמך ישב	- בעיר עצמו
בקרבך	- ולא בספר
במקום אשר יבחר	- במקום שפרנסתו יוצאה
באחד שעריך	- שלא יהא גולה מעיר לעיר
בטוב לו	- מנוה הרע לנוה היפה

Furthermore, we have many obligations of kindness and honesty toward the non-Jew. A righteous non-Jew deserves greater honor than a non-Torah observant Jew. It is therefore clear that the discriminatory laws are not coming from an attitude of non-caring towards the non-Jew. Rather, they are rooted in a demand for going beyond normal requirements towards our own family members, our fellow-Jews.

We will see similar great sensitivities shining through when relating to the Jew who was sent to the Ir Hamiklat. Such a person is an erroneous, but careless murderer. Through the Goel HaDam, he has a death sentence hanging on him. Yet, he is provided with a living consistent with his qualifications, and gets to be exiled into the most noble of cities, those of the Levites.

So, it is not surprising that, when we look at the laws of Eved Ivri, we see something so vast in its demands and so radical in its outlook that no comparable code has ever come close to it. That Parshas Mishpatim starts with such a law is in and of itself very surprising. Rav SR Hirsch² put it this way: "The first matter to be dealt with, quite naturally deals with the rights of man, and this starts with the sentences: 'When a man sells another man', and 'when a man sells his daughter!' ... What a mass of laws and principles of jurisprudence must have already been said and fixed, considered, laid down and explained, before the Book of Law could reach these, or even speak of these, which, after all, are only quite exceptional cases³." The underlying philosophy that governs all these laws is the Jewish claim that all men are created in the Image of G-d. If man is to

¹ ויקרא כה לה: וכי ימוך אחיך ומטה ידו והחזקת בו, גר ותושב, וחי עמך להחיותו: דרך ארץ, גמילות חסדים, מראים בחנם ופקוח נפש

² כא: ב

³Rav Hirsch uses this to articulate an important principle, that the Oral Law preceded the Written Law, the latter being like the lecture notes to remind us of the former. This approach, however, is controversial. See for example, Beis HaLevi, Drashos (in the middle of his Shutim), the last drasha.

have universal human worth, a relatively new idea in the Western World, this can only be because of some intrinsic value he has as a human being. Philosophers have toiled in vain to find any alternative to Judaism's claim of 3000 years¹. But, universal human rights are all based on man's *tzelem Elokim*, given to man at a time when there were no distinctions between races or nations, between Jew and non-Jew. At that time there was just man.

We are now ready to look at the details of these laws:

An Eved Ivri is either a criminal, guilty of petty theft², or a destitute person who has sold himself³. Judaism bans slavery per se, and there can be no purchasing of a Hebrew slave from another person. In fact, such a person is always called a Jew, first and foremost. His Avdus is but a temporary, external expression of his need to correct a certain weakness rooted in his indigence, but in no way affects his essential identity⁴. The master purchases the right to his labor, and not the right to his body.

This is why an Eved Ivri goes free in a Shmittah year. It is only the six extremities, his externalities, that become slave-like in this world. His essence, the point of the seven (the Shmittah year), stays free⁵.

The decision to turn someone into an Eved is a court order and can only be done if the exact amount of the theft is the cost of acquiring the Eved. Moreover, the Eved Ivri is acquired for a limited period of time only, the maximum being six years⁶. Even this length is unlikely, since if a Shmittah year came before then, he is set free by the Shmittah year.

The Maharal points out that the six year maximum shows that this person is connected with the higher freedom of the seven year cycle. If, for a time, he has fallen fowl to the six, extreme points of fragmentation, he ultimately shows that his spiritual

¹ It cannot be because of man's unique rationality, because men are not even potentially equal in this regard and some retarded humans are indeed quite basic in the level of their intelligence. Some have attempted to say that man is uniquely sensitive pain. However, according to this, if one could kill a man painlessly it would be permitted. Others have attempted to say that man deserves special rights because he has intrinsic self-worth, in and of itself. But this creates a tautology. If man has intrinsically value, it must be because of something. Otherwise you land out saying that man is intrinsic valuable because of his intrinsic value.

² Rav Hirsch, pg 294 suggests why the law applies only in cases of direct theft and not all cases where the Torah demands repayment: "Theft shows the most direct contempt of the idea of the rights of property, and is exercised just at the time when the owner entrusts his property to the sense of honesty and respect for the Law of his fellow-men. Man's whole position in human society begins with the idea of personal possessions."

³ במוכר עצמו מחמת דחקו

⁴ אור גדליהו, משפטים ד עמ' 108: בשביעית יצא לחפשי – שאף שמכר את עמצו לעבד, אבל עדיין נקרא בשם עברי, ואינו יכול לקבוע את עצמו לשם עבד בעצם, ושש שנים יעבוד ובשביעית יצא לחפשי חנם, כי אף שהעבדות נצרך לו, ועל ידי העבדות הוא באמת מתקן הפגם שפגם בעבירותיו, אבל הפגם הוא רק מן השפה ולחוץ ... ומאז שנקבע האנכי ה"א הרי הוא יסוד שא"א לעוקרו וגו'

⁵ אור גדליהו, שם: המהר"ל מבאר ... כי שש מרמז להשש קצוות, ושבע מרמז להנקודה הפנימית ... [כי] יכול [האדם] לשעבד רק את השש קצוות, רק את החיצוניות.

⁶ כא ב

essence is in harmony with the central, spiritual unifying point of the seven¹.

Ramban says that Parshas Mishpatim starts with Eved Ivri, because its underlying motif is that we left Egypt to become a free people, servants only to the Almighty. The laws of Mishpatim come to reinforce and deepen our understanding of the Ten Commandments². This first law comes to confirm the very essence of our belief in G-d, which is contained in the first of the commandments: **אֲנֹכִי ... אֲשֶׁר הִצַּאתִי אֶתְכֶם**³. Just as Shabbos, as the culmination of the weekday cycle of seven, is a reminder of this, so too is Shemittah, the annual cycle of seven. On Shabbos we all experience freedom from the shackles of this world. During Shemittah, we see the eved go free and we deepen our understanding of the concept of the whole nature of the creation⁴.

Judaism does not believe in imprisonment, neither as a punishment nor as an act of rehabilitation⁵. And, although Judaism mandates an extensive welfare system, it cannot be a cure-all, and certainly cannot put people on their feet⁶. The prison system does not cure criminals; in fact, the prison experience may well harden the prisoners and just prepare them to be repeat offenders. For this reason, Judaism only allows for limited incarceration when an accused murderer is awaiting trial or when a negligent murderer is limited to a whole town, an Ir HaMiklat, practicing his own profession: this is hardly a prison in the normal sense. The third case of Torah-mandated imprisonment is that of Eved Ivri, when a person is placed with a family, to be looked after by them. He comes in with his whole family, wife and children, all of whom have to be looked after by the Adon. There are clearly many instances (for example when an Eved Ivri has a large

¹ מובא באור גדליהו, משפטים ד: בשביעית יצא לחפשי

² אור גדליהו ב (דף 102): וכוונת דבריו... שאלו המשפטים שנזכרו בפרשה זו הם פירוש והרחבה על ענין עשרת הדברות שנשנו בפרשה הקודמת, ופרשת עבד עברי מפרש הרמב"ן ששייך לדבור של אנכי

³ רמב"ן כא ב: כי תקנה עבד עברי התחיל המשפט הראשון בעבד עברי, מפני שיש בשילוח העבד בשנה השביעית זכר ליציאת מצרים הנזכר בדבור הראשון, כמו שאמר בו (דברים טו טו) וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויפדך ה' אלקיך על כן אנכי מצוך את הדבר הזה היום

⁴ רמב"ן שם: ויש בה עוד זכר למעשה בראשית כשבת, כי השנה השביעית לעבד שבתון ממלאכת אדוניו כיום השביעי ויש בה עוד שביעי בשנים שהוא היובל, כי השביעי נבחר בימים ובשנים ובשמות, והכל לענין אחד, והוא סוד ימות העולם מבראשית עד ויכלול ולכן המצוה הזאת ראויה להקדים אותה שהיא נכבדת מאד, רומזת דברים גדולים במעשה בראשית:

⁵ To understand the futility of imprisonment, consider the statement of Michael Hagan, who, for kicks, killed Mosier (Time, Aug. 31, '87): "Like so many other killers churned out each year by the getto, Hagan does not really care what happened. ... "I done did something", he boasts, smiling broadly as he lounges behind the ocunt bars of L.A. County Jail. "I consider myself public enemy number one." ... Even the prospect of a lifetime behind bars does not crack the cold composure. "To me, life is not much better on the streets than jail," he says. "I can live here, no problem."

⁶ Firstly, welfare will never be enough. Secondly, it has high overheads, which the institution of Eved Ivri does not. As Milton Friedman explains, "It is diverted on its way into the pockets of the well-paid civil servants who administer the programs, the well-paid consultants who study the programs and the private enterprises which take advantage of them. ... Housing subsidies have conferred large benefits on owners of properties purchased for Federal housing projects and on the contractors who have built the projects. For every \$ spent only 10 cents reaches the poor." Thirdly, when overused, it undermines motivation to find proper employment. For this reason, the USA significantly tightened its requirements recently.

family) where we can imagine that the cost to the Adon is going to be much greater than any financial benefit produced by the Eved. But, the Torah takes care that neither he, nor his family, is left in a state of permanent distress as a result of his crime¹.

Both Eved Ivri and Ir Hamiklat are clearly processes of rehabilitation². An Eved Ivri, who has shown that he is not fully responsible for himself either morally (theft) or financially (indigence), is taken into a family environment where he and his family³ will be fully taken care of.

The law is quite clear: the needs of the *eved* precede those of the master. In this regard, Sefer HaChinuch says a very surprising thing. We would have expected that when giving the reason for the Mitzvah of Eved Ivri, the Torah would have said that it was for the sake of the Eved Ivri, to teach him not to steal or to rehabilitate him. Instead, he claims that the whole purpose of this Mitzvah is to teach the master to be merciful to those who are in his care⁴! If there is heating only in one room of the house, it is the *eved* who is to receive it ahead of the master. If food supplies run low, it is the master who must wait and not the *eved*. קנה עבד קנה אדון לעצמו. Under no circumstances is the body of the *eved* considered acquired by the master. What the *avdus* means is that whatever he earns is acquired by the master in return for him and his family being looked after.

At the end of this period, a maximum of six years, the *eved* has to face the real world again. He had been with a normal family long enough to have been fully rehabilitated. What happens if he is not ready? What happens if he is in danger of repeating the whole vicious cycle all over again? The law allows the *eved* to request, in front of a court of law, to remain in his current situation until the next *Yovel*, a maximum of 49 years⁵. The Beis Din has to try and dissuade him, and he has to subject himself to the demeaning act of having his ear pierced: You who heard G-d say at Sinai, be only a servant to Me and not to your fellow man; you have chosen servitude to man⁶.

Here we come to some more difficult passages:

1. The law allows for a father to 'sell' his under-age daughter until she is 12 years old. 2. The law allows, under certain conditions, for the master to impose a *shifcha Knaanis* on his *eved*.

¹ Rav SR Hirsch, pg. 293

²Rav Hirsch brings another proof that we cannot be talking about punishment here: The thief cannot be sentenced to being an Eved Ivri for the Keifel (double payment) which he owes, only for the actual repayment of the article.

³ רש"י כא ג ד"ה ויצאה אשתו עמו: וכי מי הכניסה שתצא אלא מגיד הכתוב שהקונה עבד עברי חייב במזונות אשתו ובניו (קדושין כב)

⁴ ספר החינוך - מצוה מב: משרשי מצוה זו, שרצה האל שיהיה עמו ישראל אשר בחר עם קדוש מלא ומעוטר בכל מדות טובות ומעולות, כי מתוך כך תחול הברכה עליהם, והחסד והרחמים מן המדות המשובחות שבעולם. ועל כן הזהירנו לרחם על אשר הוא תחת ידינו ולגמול לו חסד, כאשר כתוב בפרשה, וכמו שידענו גם כן בקבלה:

⁵ כפא ו ועבדו לעולם. ופירש"י עד היובל

⁶ רש"י כא ו: אם מוכר עצמו: און ששמעה על הר סיני כי לי בני ישראל עבדים והלך וקנה אדון לעצמו תרצע וואם נמכר על ידי בית דין בגלל גנבתו און ששמעה על הר סיני לא תגנוב והלך וגנב תרצע

A father is allowed not allowed to “sell” his daughter’s body, for we have already explained that such a concept does not exist by the Hebrew slave. Rather, he is allowed to commit the labor of his daughter. Still, the Torah makes it clear that it disapproves of such an action¹. Furthermore, she has to be sold into a situation where the master is supposed to marry her at the end of his tenure. Failing that, he has to marry her off to his son. That the Torah wants this is made clear by the fact that no further act of Kiddushin (kinyan kesef) is required², and it is considered an act of betrayal if neither one marries her³. The money exchanged between father and future husband already acts for what now just needs to be consummated, thereby securing the future of a girl whose prospects would otherwise be quite dim. While the Torah does not force the adon to do this, for such a relationship would have a poor prognosis⁴, an adon who reneges on this is not only not doing his duty⁵, but is required to help the girl financially, by assigning an unrealistically low financial value to her remaining years⁶. He is certainly not supposed to wait the full six year of tenure, no matter how well things are working out⁷.

We have seen the amazing rehabilitation process which Eved Ivri involves. In truth, it is extremely difficult to achieve a situation of Eved Ivri, as the crime has to be theft and the amount stolen has to be exactly the same as the market value for acquiring the Eved. In addition, he has to be entirely indigent. Perhaps, after all we have said, the question should be on why the Torah didn't make this more easily available to far more people.

¹ ספורנו כא ח: לעם נכרי לא ימשול למכרה בבגדו בה. האב בהיותו בוגד בבתו למכרה, כאמרו הלא נכריות נחשבנו לו כי מכרנו, וזה אחר שיראה פועל איש נכרי בישראל, שקנה איש ישראל את בת ישראל שלא לשם אישות, לא ימשול למכרה אחר כך לעם נכרי כזה:

² ספורנו כא ז: לא תצא כצאת העבדים. אין ראוי לאדם כשר לקנות עבריה לשפחה שלא מדעתה, אבל תהיה מקנתו לקחתה לאשה לו או לבנו וכסף דמיה יהיו נתונים לקדושין לאביה שהוא זכאי בהם, כפי מה שבא בקבלתם ז"ל:

³ כא ח בבגדו בה

⁴ ספורנו כא ח: אם רעה בעיני אדוניה. אף על פי כן אם לא תישר בעיניו לא ישאנה שמא ישאנה, אבל ישתדל האב והאדון להפדותה:

⁵ מכילתא, משנה בכורות דף י"ג ע"א : מצות יעוד קודמת למצות פדיה:

⁶ Stone Chumash (pg 419): For example, if she had been sold when she was five years of, her value as a maidservant in the first year would be negligible compared to that of her sixth year of servitude, when she is more mature and responsible. Thus, if she is to be redeemed after only two or three years, her master would be justified in demanding to be reimbursed for nearly all of his purchase price. Nevertheless, the Torah requires him to *assist* in her redemption by assigning the same value to each of her working years. Thus, if she were being redeemed after three years, he must accept no more than half of the purchase price. (Rashi)

⁷ ספר החינוך - מצוה מג- מצות יעוד של אמה עבריה: משרשי מצוה זו, שריחם האל על העניה הנמכרת ועל אביה שנצטרך למכרה, וצוה הקונה אותה לישא אותה לאשה ולעשותה גברת, כי אל רחום וחנון הוא. ואם אין הקונה חפץ בה לעצמו שישאנה לבנו, כי גם עם בן אדוניה תשמח ותגל, או שיגרע פדיונה מכל מקום ויסייענה שתצא מעבדות. ולא שיגרם על כל פנים שתעמוד תחת ידו עד זמן המכר גם אם ישרה בעיניו עבודתה הרבה. וכל זה מחסדי האל על ברואיו וממדותיו המעולות:

4. To Heal and Save Life

SUMMARY:

Judaism has an extraordinary commitment to maintain human life and health. The human body is the vehicle through which all our spirituality is to be expressed. In fact the shape of the body, although filled out by the physical, is actually a reflection of our spirituality. For example, the seat of our intellect is on top, our emotions below that, and the seat of our most sensual urges below that in turn.

Since the body is a part of our efforts for acquiring closeness to G-d, it is also a part of the reward in the world to come. In fact, without the body, the Neshama would be very different as well – a complete taker of *HaShem's* goodness with all the shame that that implies. However, after being placed in the body, it can now become an active force for good, a partner with G-d in bringing the world to completion.

After the sin of the first man, the Neshama was no longer powerful enough to purify the body as much as the body needed. This, in turn, prevented the Neshama from fully expressing itself. Death was now necessitated to purify the body, until תחיית המתים when the two will be recombined. However, until death, a person can continue to grow in this world in ways that are not possible otherwise. Only in this world can a person engage in revolutionary growth, changing through his own choices, his commitment or even his whole direction. Life in this world is therefore a precious commodity, and saving a life overrides all other commandments. Except for the big three.

Herein lies the deeper understanding of the Jewish approach to saving a life. Technically, we learn this obligation either from the verse לא תעמוד על דם רעך – *Do not stand (idly by) over (the spilling of) the blood of your neighbor*, or as an extension of the obligation of returning a lost object - השבת אבדה – i.e. one should return his body when it is in danger of being lost.

In most of the United States, there is no obligation to help someone in danger. Those few States that have a "Good Samaritan" law, which would require bystanders to provide help to victims of crimes and accidents, do not enforce it.

Jewish law does not allow one to sacrifice his life to save the life of another. Thus Rabbi Akiva tells us that if two people are traveling in the desert and only one of them has sufficient water to survive, he should drink the water and see his friend die rather than divide it and have both die. For "your life comes first". However, there is some debate if there is an obligation to save lives when it will endanger the bystander, such as when a donor would give up a kidney to a dying patient. Some say that, although it is not obligatory to take such a risk, you may choose to do so. If sharks are attacking my neighbor, I cannot throw myself to the sharks so that they will be distracted and attack me instead if it is certain thereby that I am going to lose my life. Ultimately we do not know whose life is more valuable. Human logic suggests that my selfless act in saving his life is preferable to a selfish act of self-preservation at his cost. But the Torah tells us that this is not so.

In fact, I may not save extend the life of my friend in the short term, if in the medium term this will mean my death. For example if I am walking with my friend in the desert, and I have a bottle of water in my hands, I may not share the water with my

friend, if there is no reasonable chance that I can make it to the next OASIS. However, if there is only a small chance that one would lose one's life, one is obligated to attempt to save one's friend. The commentators have no clear consensus what happens when a whole group of Jews is in danger.

Certainly, the bystander is required to spend money, perhaps all of his money, in his attempt to save a life. For, these authorities say, only your life comes first; your money does not.

So far does the requirement to save a life go, that there is a special Mitzvah to kill someone, even one's own father, who is endangering someone else's life (**Deut. 25 11**), if this is the only way of stopping him. This is the law of a *rodef* or a pursuer.

A baby who is yet to be born and who endangers the mother's life, is considered a pursuer and may be killed to save the mother's life. This is because a baby in the womb, although considered alive, is not considered as having the same value as the mother's life. However, the moment the baby has been partially born, even if only a part of a hand has been stuck out of the womb, then mother and baby are considered equal lives threatening each other. We then allow G-d to decide the issue.

In general the *תורה* gives greater value to something spiritual than to something physical. So, for example, if one had two lost objects to return, one belonging to your rabbi and one belonging to your father, you are required to return the lost object to your rabbi first, because your father facilitated your entry into this world, whereas your rabbi facilitates your entry into the world to come. Conversely, someone who causes sin is worse than someone who physically murders; for a murderer murders in this world; but one who causes sin is depriving (murdering) the person from the world to come.

If one ought to save someone's physical life, some authorities hold, certainly one ought to save his/her spiritual life. (So too with charity: Someone who is spiritually impoverished demands our spiritual charity (*צדקה רוחנית*) - an extension of the *מצוה* to give *צדקה*.) Some authorities, however, hold that we cannot learn from *Mitzvos*, which were directed at a Jew's physical well-being and apply this to their spiritual well-being.

So far does this idea of spiritual life-saving go, that there are actually instances where one could break the Sabbath to save a fellow-Jew's Yiddishkeit. This applies to one who is already *Mitzvah*-observant (*שומר Mitzvos*) and has been forcibly removed to an environment which endangers his/her *מצוה* observance.

Therefore, the mitzvos of saving a life and of returning a lost object require one to help someone who is alienated from Judaism, or who is engaging in unethical or spiritually damaging acts to get back on track.

The second extension of saving a life is the Mitzvah to heal. The Torah also gives specific permission to a physician to heal (*רפא ירפא*), and not be considered that he is interfering with Divine Providence. With this, a doctor can attempt to heal even when this may endanger the life of the patient or actually, unwittingly cause someone's death.

A doctor is to man as a farmer is to a field. Just like G-d created required that the farmer have to fertilize, prune and weed to maintain his fields, so He created man with a need to be taken care of. Doctors are then G-d's instruments for helping the world. A Torah Jew would be grateful for the messenger, but he would also never forget the source of the messenger's power and mandate. While, Judaism certainly does not require that everyone learn medicine in order to save lives, those who have learned medicine, or even

first aid, do have a responsibility to use that wisdom whenever they can, even against a patient's will.

DETAIL:

To Save a Life:

להציל חבירו: ויקרא יט טז (קדושים): לא תעמד על דם רעך והשבות לו¹

To Kill Someone Who Is Endangering Another:

דברים כה יב: וקצתה את כפיו – מ"ע להציל הנרדף²
לא תחוס עינך - מל"ת – שלא לחוס על הנרדף³

Permission to Heal:

שמות כא יט (משפטים): רפא ירפא

The Relationship of the Body to the Soul

Judaism has an extraordinary commitment to maintaining human life and health. The human body is the vehicle through which all our spirituality is to be expressed. In fact, the shape of the body, although filled out by the physical, is actually a reflection of our spirituality. For example, the seat of our intellect is on top, our emotions below that, and the seat of our most sensual urges below that⁴.

Since the body is a part of our efforts for acquiring closeness to G-d, it is also a part of the reward in the world to come. In fact, without the body, the Neshama would be very different as well. Prior to the *Neshama* being put into the *Guf*, the *Neshama* was no different to any other created being, as it was a complete taker of *HaSh-m's* goodness⁵ with all the shame that that implies⁶. However, after being placed in the body, it can become an active force for good⁷. In this way, man⁸ shares with G-d the task of bringing the world to completion, becoming G-d's partner in creation⁹. This partnership facilitates a type of intimacy with G-d which is a source of great joy¹⁰.

¹חינוך מצוה רל"ז

²חינוך תר

³חינוך תרא

⁴ר' צדוק הכהן, מחשבות חרוץ – וכתב שלכן אצל קוף החלק התחתון נמצא למעלה באויר

⁵דעת תבונות דף קסח: והנה הנשמות עצמן טרם רדתן לגוף אינן אלא כשאר הנבראים – תלויים בבורא יתברך, לפי שאין להם שם עבודה ובחירה.

⁶דעת תבונות שם: בבושת מקבל הצדקה

⁷דעת תבונות שם: רק אחר רדתן לגוף אז ניתן להם הבחירה, ואז בדבר זה הם תלויים בעצמן, ולא בבורא יתברך

⁸היינו הצדיקים (שם)

⁹דעת תבונות שם: ותראי כמה כבוד גדול חלק הבורא ב"ה אל הצדיקים שחשבו לשותפים אליו, וכמו שארז"ל (זוהר ח"א ה): עמי אתה (אם פתח) – עימי אתה. (ע"ש באורך)

¹⁰דעת תבונות שם: והנה כביכול, כנסת ישראל לבה גס בהקב"ה כאשה לבעלה, וזה מצד היות לה חלק בתיקון העולם עצמו, ... [ונהנים מזיו השכינה] לא מתוך בושא אלא מתוך שמחה והרמת ראש (ע"ש)

Prior to the First Sin, man's physicality was as spiritual as our spirituality is today, and his spirituality was much more spiritual in turn¹. However, after the חטא, the Neshama was no longer powerful enough to purify the body as much as the body needed². This prevented the Neshama from fully expressing itself³. The body can therefore be said to be an imperfect vessel through which the soul expresses itself. Therefore, death was now necessitated to purify the body⁴, and to allow the Neshama to express itself fully in Olam HaNeshamos⁵. Finally, at תחיית המתים when body and soul will be recombined. The soul will then be the instrument for purifying the body⁶. This is the true reward⁷, when the soul itself will finally reach its full potential both by doing what it was created to do and by turning from being a taker of goodness to being a giver of goodness to the body⁸. It will then fully take over and control the body, purifying it to the maximum extent possible⁹. Both soul and body will then continue to grow towards ultimate spirituality forever¹⁰.

Despite the deficiencies of the body, it is still the only way for the soul to express itself in this world. The Torah therefore tells us to go to extraordinary lengths to look after our body and to save our lives at almost any cost.

The Requirement to Save a Life

There is a Torah obligation to save a person's physical life. This is learned either from the verse *לא תעמוד על דם רעך*¹¹ – *Do not stand (idly by) over (the spilling of) the*

¹דעת תבונות דף קיג: ותראי כי הגופניות של אדה"ר קודם חטאו היה כערך הרוחניות אשר לו עתה
[הגופניות שלו אם היה מתעלה, היה יכול להיות כערך הרוחניות של אז, כי כן הדברים מתעלים מעילוי לעילוי]

²דעת תבונות דף סא: אין עילוייה [של הנשמה] מגיע שתוכל לשנות הגוף שיהיה זכוכו נראה לעיניים

³דרך ד' (א ג יב): הנשמה, כל זמן היותה בגוף בעוה"ז ... תהיה גם היא חשוכה ועמומה, ואע"פ שעל ידי המעשים הטובים שהאדם עושה רונה היא בעצמה שלימות ויקר ... הכל נשאר כבושה בעצמה

⁴דרך ד' שם ס' ט: גזרה מדת דינו שלא יוכלו לא האדם ולא העולם מעתה הגיע השלמות – עודם בצורה שנתקלקלה, דהיינו הצורה שיש להם עכשיו, שבה נתרבה הרע, אלא יצטרך להם בהכרח עבור מעבר ההפסד, דהיינו המיתה לאדם, וההפסד לכל שאר הווים שנתקלקלו עמו, ולא תוכל הנשמה לזכך הגוף, אלא לאחר שתצא ממנו תחלה וימות והגוף ויפסד, ואז יחזור ויבנה בנין חדש ...

⁵דרך ד' שם: ועל העולם שיחבר וחזור ויחדש, והוא ענין מה שאמרו חכמינו ז"ל: "שיתא אלפי שני הוי עלמא וחד חרוב ולסוף אלף שנה הקב"ה חוזר ומחדש את עולמו" (סנהדרין צז)

⁶דעת תבונות (דף נז): אז כשישוב [הגוף] ויבנה – תרד בו הנשמה בכל תוקף מעשיה הטובים וזיו אור העליון שנהנית ממנו בגן עדן כפי מעשיה, ותאיר בו בגופה אור גדול, שבו יזדכך לגמרי

⁷דרך ד' ח"א פ"ג ס' י

⁸דרך ד' ח"א פ"ג ס' יב

⁹דרך ד' ח"א פ"ג ס' י

¹⁰ר' חיים פרידלנדר הארה 133 בדעת תבונות

¹¹ויקרא יט טז
מסכת סנהדרין דף עג ע"א: גופא מניין לרואה את חברו שהוא טובע בנהר או חיה גוררתו או לסטין באין עליו שהוא חייב להצילו תלמוד לומר לא תעמוד על דם רעך

*blood of your neighbor*¹, or as an extension of the obligation of returning a lost object, *השבת אבדה*². (The obligation to return a lost object includes the idea that one should return the other's body, i.e. to save his life when it is in danger of being lost³.)

On May 16 in Chicago, 15 year old Christopher Sercye was shot twice in the chest while playing basketball. His friends brought him to a ramp 35 feet away from the emergency room. The friends and two policemen asked the emergency room personnel to come out and bring Sercye inside. They refused, citing hospital policy that prevented them from leaving the facility. While precious time elapsed, the police went out to drag the dying boy inside. Sercye was pronounced dead an hour later.

What is astounding is that the emergency room personnel did not violate any law! In most of the United States, there is no obligation to help someone in danger. (Chicago is now considering adopting a "Good Samaritan" law, which would require bystanders to provide help to victims of crimes and accidents.) (Rabbi Chaim Steinmetz, Jlaw.com)

The Sages⁴ discusses the case of two people who are traveling in the desert and only one of them has sufficient water to survive⁵. Ben Petura is of the opinion that it is better for them to divide the water and both die, rather than have one watch the death of the other⁶. However, the law is like Rabbi Akiva is of the opinion that "your life comes first"⁷ (חייך קודמים לחיי חברך⁸) ; that the owner of the water must save his life first, even if the other person will die.

¹ויקרא יט:טז

רמב"ם: הל' רוצח פ"א הל' יד: כל היכול להציל ולא הציל עובר על לא תעמוד על דם רעך. וכן הרואה את חברו טובע בים או לסטים באים עליו או חיה רעה באה עליו ויכול להצילו הוא בעצמו או שישכור אחרים להצילו ולא הציל. או ששמע גוים או מוסרים מחשבים עליו רעה או טומנים לו פח ולא גלה און חברו והודיעו. או שידע בגוי או שאנס שהוא קובל על חברו ויכול לפייסו בגלל חברו ולהסיר מה שבלבו ולא פייסו וכל כיוצא בדברים אלו. העובר על אלו עובר על לא תעמוד על דם רעך.

²דברים כב: והשבתו לו

ועיין בגמ' בסנהדרין עג

³בבא קמא פא: וסנהדרין עג. – אבדת גופו מניין תלמוד לומר והשבותו לו ובספרי (דברים כב ב): אף את עצמו אתה משיב לו וכתוב בברייתא (ב"ק שם): ואין לך השבת אבידה גדולה מזו ומהגמ' בסנהדרין (דף עג עמ' א) משמע שבאופן רגיל הייתי יודע את החיוב להציל נפש מהשבת אבידה ורק היה צורך לפסוק שך לא תעמוד על דם רעך במקרה שאינו יכול להציל את חברו ממאמצים של עצמו וצריך לשכור או לשלם לאחרים לעוזרו וז"ל הגמ' שם: גופא מניין לרואה את חברו שהוא טובע בנהר או חיה גוררתו או לסטין באין עליו שהוא חייב להצילו תלמוד לומר לא תעמוד על דם רעך והא מהכא נפקא מהתם נפקא אבדת גופו מניין תלמוד לומר והשבותו לו אי מהתם הוה אמינא הני מילי בנפשיה אבל מיטרח ומיגר אגורי אימא לא

⁴ מסכת בבא מציעא דף טב ע"א ובתורת כהנים ה ג:

⁵ כדתינא שנים שהיו מהלכין בדרך וביד אחד מהן קיתון של מים אם שותין שניהם מתים ואם שותה אחד מהן מגיע לישוב

⁶ דרש בן פטורא מוטב שישתו שניהם וימותו ואל יראה אחד מהם במיתתו של חברו

⁷ עד שבא רבי עקיבא ולימד וחי אחיך עמך חייך קודמים לחיי חבריך

⁸ויקרא כה לה (בהר): וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך והחזקת בו גר ותושב וחי עמך. ובפסוק לו: וחי אחיך עמך (עיין ברמב"ן)

If sharks are attacking my neighbor, I cannot throw myself to the sharks so that they will be distracted and attack me instead if it is certain thereby that I am going to lose my life. This is a chiddush of the Torah, for ultimately we do not know whose life is more valuable. I might have thought, therefore, that my selfless act in saving his life is preferable to a selfish act of self-preservation at his cost.

I am not allowed to give my life to save the life of my friend¹, even if my friend is likely to live much longer if saved than I am².

It is also clear from the case of Rebbe Akiva that I may not extend the life of my friend in the short term if in the medium term this will mean my death. For the case in the desert is just one where we will both survive a little longer if we share the water, but not long enough to give one of us a reasonable chance to get to the oasis or town³.

Human logic would never have been able to choose between the blood of my neighbor and my own blood. Certainly, a moment of my friend's life is also of infinite value. And who is to say, that by saving his life for the moment, G-d will not intervene and save the life of both of us the very next moment? Indeed this was Ben Paturah's logic⁴ and it was compelling enough to be accepted by those around him until Rebe Akiva was to point out that it is the will of G-d Himself, that we do things differently⁵.

While it is clear that one may not sacrifice his life to save the life of another, there is some debate if there is an obligation to save lives when it will endanger the bystander. According to these opinions, the principle of "your life comes first" applies to uncertain danger as well⁶. Based on this latter opinion, some authorities forbid a donor from giving a kidney to a dying patient if it will place the donor in some danger⁷. Other opinions say that a person is not obligated to endanger his life, but he may choose to do so⁸. Possibly, all opinions agree that, where the danger to one's own life is small, one should risk it for the sake of others as they might when a whole group of Jews are in question⁹. This logic is even more compelling where the whole Jewish nation is at stake¹.

¹אגרות משה יו"ד ח"ב ס' קעד ענף ד

²אגרות משה ח"מ ח"ב ס' עג אות ג שחולה שאין לו אלא חיי שעה שהוכנס לטפול נמרץ אינו חייב, ואולי אסור לו, לוותר על חיי השעה שלו לטובת חולה אחר אף שהשני עשוי להנצל לחיי עולם אם יוכנס לטפול הנמרץ תחתיו

³חזון איש (יו"ד ס' סט ב) דרבי עקיבא סבר דמשום חיך קודמים נפטר מהצלת חיי שעה של חבריו.

⁴שם: דרש בן פטורא מוטב ישתו שניהם וימותו ולא יראה אחד במיתתו של חבריו. החזון איש (יו"ד ס' סט ב) מגדיר שסברת בן פטורא הוא מטעם שיש חיי שעה לשניהם דאם ישתו שניהם יחיו לפי שעה וקיי"ל דעל חיי שעה מפקחין את הגל (יומא פה.) אם כן חיי שעה

⁵זה כוונת הגמ' באומרה עד שבא רבי עקיבא וכו'

⁶הגהות מימוניות פסק שחייב אדם לסכן את עצמו להציל את חבריו. אמנם אין זה דעך הרדב"ז מובא בפתלי תשובה על יורה דעה ס' קנז טז

⁷ציץ אליעזר ח' יג קא, מנחת יצחק ח' ו ס' קג

⁸אגרות משה, יורה דעה ב ח"ב קעד

⁹אבל משמע מהמ"ב ס' שכט לא כך שכתב שמי שרואה ספינה מטורפת בים אינו חייב להצילם אפילו אם יש ספק סכנה בחייו. מיהוא אפשר לדייק שאע"פ שאינו חייב אבל מ"מ מותר.

A Jew is obligated to spend his money², possibly all of it³, to save another's life. For only your life comes first, not your money. Interestingly, one opinion limits the money one must spend to one fifth of one's wealth. Loss of one's entire wealth is considered a partial death and therefore, according to this opinion, included in the injunction that your life comes first⁴.

Christopher Sercye died while others stood by because there was no law obligating them to help him. Unlike American law, Halacha requires bystanders to expend time, money and effort to save someone in danger, and does not allow them to ignore someone who is 35 feet away. (Rabbi Chaim Steinmetz, ibid)

Rodef

So far does the requirement to save a life go that there is a special Mitzvah to kill someone, even one's own father⁵, who is endangering someone else's life:

דברים כה יא: כי ינצו אנשים יחדו איש ואחיו וקרבה אשת האחד (או כל אדם)⁶ להציל את אישה מיד מכהו ושלחה ידה והחזיקה במבשיו (מקום שיש בו סכנת נפשות – ספרי). (יב) וקצתה את כפה (מ"ע להציל הנרדף)⁷ לא תחוס עיניך(מל"ת)⁸

9

This is also an extension of the obligation to save a life¹⁰.

If one can stop the pursuer by wounding him without killing him, one is considered a murderer if he does nevertheless kill the pursuer¹¹.

¹אגרות משה יו"ד ח"ב ס' קעד ענף ד בסופו אבל ביד אליהו (ס' מג) חולק.
² מסכת סנהדרין דף עג א, אמנם הראש שם כותב שאם יש לניצול כסף, חייב הוא להחזיר מששולם בעבור הצלת חייו

³ חפץ חיים, אהבת חסד, ב כ

⁴ רב שלום אלישב שליט"א, נשמת אברהם ח"ה חושן משפט תכו ח"א
⁵ מנחת חינוך תר ע"פ הגמ' סנהדרין עב א"ע

⁶ חינוך תר: וזה שאמר הכתוב אשת האחד דבר הכתוב בהווה שאשתו של אדם אצלו תמיד ומשתדלת להצילו מיד מכהו בכל כחה אבל הוא הדין בכל אדם

⁷ רמב"ם, ספר המצוות מ"ע רמז, הל' רוצח ושמירת הנפש פ"א, חינוך תר, סמ"ג עשין עז, טור חו"מ תכה

⁸ רמב"ם פ"א מהל' רוצח הל' ט, חינוך תרא

⁹ רמב"ם פ"א מהל' רוצח ושמירת הנפש הל' ו: ... אבל הרודף אחר חבירו להרגו אפילו היה הרודף קטן הרי כל ישראל מצווין להציל הנרדף מיד הרודף ואפילו בנפשו של הרודף (הל' ז) כיצד אם הזהירוהו והרי הוא רודף אחריו אע"פ שלא קיבל עליו התראה כיון שעדיין הוא רודף הרי זה נהרג. וגו'

¹⁰ רמב"ם שם הל' טו

¹¹ הפסוק אומר וקצתה את כפיו – היינו בלי להרוג את הרודף ומניין שאם לא יכול להציל את הנרדף באחד באבריו שחייב להרוג את הרוצח שנאמר ולא תחוס עיניך (והראם חולק)

A baby who is yet to be born and who endangers the mother's life is considered a pursuer, and may be killed to save the mother's life¹. This is because a baby in the womb, although considered alive, is not considered as having the same value as the mother's life. However, the moment the baby has been partially born, even if only a part of a hand has been stuck out of the womb, mother and baby are considered equal lives threatening each other². We then allow G-d to decide the issue³.

This law also applies to certain types of rapists⁴, Jew or non-Jew⁵. (Of course one has to always try and stop every type of harassment, sexual or otherwise. But one may not kill the perpetrator except in the proscribed cases.)

Saving a Life Spiritually

In general, the תורה gives greater value to something spiritual than to something physical. So, for example, if one had two lost objects to return, one belonging to his rabbi and one belonging to his father, he is required to return the lost object to his rabbi first, because his father facilitated his entry into this world, whereas his rabbi facilitates his entry into the World to Come.⁶ Conversely, someone who causes sin is worse than someone who physically murders, for a murderer murders in this world while one who causes sin is depriving (murdering) the person from the world to come.⁷

If one ought to save someone's physical life, some authorities hold, certainly one ought to save his/her spiritual life.⁸ (So too with charity: Someone who is spiritually

¹רמב"ם הל' רוצח פ"א הל' ח: ... לפיכך הורו חכמים שהעובר שהיא מקשה לילד מותר לחתוך העובר במיעה בין בסם בין ביד מפני שהוא כרודף אחריה להורגה

²שם: ואם משהוציא ראשו אין נוגעין בו שאין דוחים נפש מפני נפש

³שם: וזהו טבעו של עולם. אבל בסוטה עב: הלשון דמשמיה קא רדפי ליה

⁴הל' רוצח א': אחד הרודף אחר חבירו להרגו או רודף אחר נערה מאורסה לאונסה. שנאמר כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש כן הדבר הזה. והרי הוא אומר צעקה הנערה המאורסה ואין מושיע לה. הא יש לה מושיע מושיעה בכל דבר שיכול להושיעה ואפילו בהריגת הרודף. (הל' יא) והוא הדין לשאר כל העריות חוץ מן הבהמה. אבל הזכר מצילין אותו בנפש הרודף כשאר עריות. אבל הרודף אחר הבהמה לרבעה. או שרדף לעשות מלאכה בשבת או לעבוד ע"ז. אע"פ שהשבת וע"ז עיקרי הדת אין ממיתין אותו עד שיעשה ויביאהו לבית דין וידינהו וימות וכתב המנחת חינוך (תר) שדין זה מהקבלה ולא מדיון פיקוח נפש אלא גזירת הכתוב הוא. וכתב עוד דמפתח אין מצילים בנפשו, דהתורה לא הקפידה על העבירה רק אפגיה, אבל אם היא בעצמה אינה מקפדת לית לן בה כן מבואר בש"ס שם. ועוד כתב המנחת חינוך (תרא) שאולי לומדים שלא זו שייך לעריות מהיקש של נערה המאורסה לרוצח.

⁵מנחת חינוך (תר): ונראה דעיקר דקפיד רחמנא אפגמא ולא על העבירה, ואם גוי רודף אחר ערוה שאינה מצווה עליה כגון נדה, ומכל שכן במצווה כגון אשת איש וזכר, מצווה ג"כ להציל בנפשו, ואם לא עשה כן עובר בעשה ולא תעשה, והוא כל שכן מישראל דהתורה התירה דמו, מכל שכן גוי דאינו חייב עליו משום שפיכות דמים, כן נראה לי פשוט.

⁶בבא מציעא לג. אבדת אביו ואבדת רבו של רבו קודמת שאביו הביאו לעולם הזה ורבו שלמדו חכמה מביאו לחיי העולם הבא.

⁷קשה המחטיאו מההרגו (ספרי כי תצא פסוקא רנב) שההרגו אינו מוציאו אלא מהעוה"ז והמחטיאו מוציאו ג"כ מעוה"ב.

⁸ט"ז או"ח שו ה: הכא שרוצים להמירה ותשאר מומרת לעולם אחר כך בזה הכריע התוספות דיש להצילה בחילול שבת דזה עדיף מפיקוח נפש

impoverished demands our spiritual charity (צדקה רוחנית), an extension of the מצוה to give צדקה.¹) Some authorities, however, hold that we cannot learn from mitzvos that were directed at a Jew's physical well-being and apply this to their spiritual well-being.²

So far does this idea of spiritual life-saving go, that there are actually instances where one could break the Sabbath to save a fellow-Jew's Yiddishkeit. This applies to one who is already *Mitzvah*-observant and has been forcibly removed to an environment that endangers his/her מצוה observance.³

של"ה תורה שבכתב פרשת קדושים

מנחת חנוך מצוה רלט אות ד: ונ"ל דחייב התוכחה היא חוץ מעשה זו עוד מתחייב על"ת דל"ת על דם רעך דלא גרע מסובע בנהר דעובר על לא תעמוד וגם השבות לרבות אבידת גופו עאכ"כ דאם יכול להציל מן העבירה דהוא אבידת נפשו וגופו ר"ל בודאי חייב להחזירו למוטב ולהצילו וכן בתשובת מהרשד"ם (יו"ד סי' רד)

ובמהר"ם שיק ספר המצות מצוה רם: נוקט כדבר פשוט שחייב תוכחה נכלל בתוך לא תעמוד ורק דן על מאי הנפקא מינה בין הוכח תוכיח ולא תעמוד וז"ל: דודאי שיהיה חייב להוכיח דרך כבוד זה ודאי ידעינן מקרא דולא תעמוד על דם רעך ומקרא דזהשבותו לו ילפינן השבת גופו כדאייתא בסנהדרין דף ע"ג ע"א וק"ו השבת נפשו אם הוא חוטא ולא אצטרך קרא דהוכח תוכיח אלא שאפילו אינו רוצה לשמוע ומסרב כמה פעמים ואז לא יוכל ללמוד מלא תעמוד על דם רעך ומהשבותו וכו', א"נ מצוה מהוכח תוכיח ומצוות עשה בפני עצמה על זה.

היראים מזכיר החיוב לאיפורשי מאיסורי בסרכ"ג, הסימן של תוכחה אבל רק אגב שדאוצר דמותר לבייש חבירו כשמפרישו מאיסור.

ועיין באור החיים ריש פרשת כי תצא (דברים כב א) שהאריך לדרוש את המצוה של השבת אבידה באופן של רוחניות.

ובספר עבודות אהבה רצו לדייק שגם השערי תשובה אוחז בשיטה הזאת וז"ל השערי תשובה (שער שלישי סימן ע"א) "והנה נתחייבנו לטרוח בשור אחינו או שיו הנידחים, ולהיות עמנו על דרוש אחינו אותו, עתה מה לעשות יקר וגדלה לבעליהם. וכן כתוב [ישעיהו נ"ח, ז'] ועניינם מרודין תביא בית". ועל זה כתב העבודות אהבה: משמע מסוף דבריו שהשבת אבידה כולל גם עשיית יקר וגדולה לאחרים, ופשוט שזה כולל הצלה מהגנאי של חטאים ג"כ עכ"ל אבל צלע"ק כי לא ראינו אצל כבוד אב ואם או כבוד רבו או שאר מצוות של כבוד שזה כולל את החיוב להציל מהחטא.

¹ כתב החפץ חיים בספר אהבת חסד ח"ג, פ"ז. די ש עוד סוג של דל והוא העני בדעת וז"ל "ויתבונן בעצמו אילו היה לו בן בעיר אחרת באופן זה כמה היה רוצה שימצא שם אדם ישר וטוב שילמד לבנו דעת ותבונה איך להתנהג ככה יעשה הוא לחבירו וכ"ז הוא בכלל ואהבת לרעך כמוך עכ"ל וראיה לדבריו מאדר"נ פ"ב: הוי אוהב את הבריות ומקרבן לתורה מלמד שיהא אדם מקפח את הבריות ומכניסן תחת כנפי השכינה כדרך שהיה אברהם אבינו מקפח את הבריות ומכניסן תחת כנפי השכינה שנאמר: "את הנפש אשר עשו בחרן" וצריך האדם להתעורר בנפשו על אנשים כאלו ולרחם עליהם כמו אם היה רואה איש עני ערום שאין לו לבוש כי במה יכסה נפשו שם בעולם העליון אחרי שהוא ערום מתורה ומצות וג"כ בתנא דבי א"ר פכ"ז מובא דברים כאלה שנאמר כי תראה ערום וכסיתו כיצד אלא אם ראתי אדם שאין בו ד"ת הכניסוהו לביתך ולמדהו קריאת שמע ותפלה לומדהו פסוק אחד בכל יום או הלכה אחת וזרחהו במצות לפי שאין לך ערם בישראל אלא מי שאין בו תורה ומצות והוא דומה למי שהוא ערום ע"כ

² רב ירוחם פישל פערלא על ספר המצות של הרס"ג מצוה כח קטע המתחיל "אמנם בעיקר הדבר" ומביא הרבה ראיות לעמדתו. ובאמת לא ראינו סברת המנחת חינוך אצל הראשונים או אצל רוב האחרונים. אמנם ראיתי בספר עבודות אהבה שהביא מהשערי תשובה שער שלישי סימן ע"א וז"ל "והנה נתחייבנו לטרוח בשור אחינו או שור הנדחים ולהיות עמנו עד דרוש אחינו אותו, עתה מה לעשות יקר וגדלה לבעליהם. וגו'" ועל זה כתב העבודות אהבה וז"ל: משמע מסוף דבריו שהשבת אבידה כולל גם עשייה וגדולה לאחרים, ופשוט שזה כולל הצלה מהגנאי של חטאים ג"כ. עכ"ל אבל משמע מהרשב"א (בב"א או"ח שו מוזכר בט"ז שם ס"ק ה בנוגע להצלת שבויה בשבת) כהרב פרלא ואפילו הבית יוסף שמיקל שם מיקל על סמך הכלל של חטא כדי שתזכה חברך ולא בגלל פקוח נפש כן האיר לי הרב יצחק ברקוביץ שליט"א ונ"ל שגם את הראייה של אבידת רבין קודם לאבידת אבין אינו ראייה ששם ברור שיש חיוב להחזיר את שניהם ורק צריך לדעת מה סדר הדברים וכן אין להוכיח מהכלל של קשה המחטאו מההרגו (שהבאנו בשם הספרי) ששם אין זה ענין של חיוב חדש אלא רק לדעת את ערך הדברים וצ"ע למעשה.

³ ש"ע או"ח סש"ו סעיף יד.

Therefore, the mitzvos of saving a life and of returning a lost object require one to help someone who is alienated from Judaism, or who is engaging in unethical or spiritually damaging acts to get back on track.¹

Healing

An extension of the requirement to save a life is to heal². There is also a separate source for this, as learned from the words **רפא ירפא**³. Interestingly, the Gemorrah learns that this verse is the source of permission for the physician to heal (not that he has an obligation), implying that without this, it would have been forbidden to heal⁴. Indeed, we need divine permission so that we can attempt to heal even when this may endanger the life of the patient or unwittingly cause someone's death⁵. And we may attempt to heal,

One is not allowed to break the שבת for someone who is going to be forced to do a single transgression, even if he/she is going to be forced to worship ע"ז:

שם סנ"ח

Nor is one allowed to transgress the שבת to save the Yiddishkeit of someone who is not yet observant :

סימן ש"ל ד כותית. אפשר דהטעם הוא שאין אנחנו בטוחים שנצליח בהשתדלות שלנו יביא לידי שהניצל ישמר שבת אח"כ וא"כ אנחנו מצילים נפש כדי לחלל יותר שבתות ובכה"ג אולי יותר טוב להניחו שם. אמנם בבאור הלכה ס' שכ"ט ד"ה לפי שעה, כתב שהסברה של דחינן מצוה אחת בשביל הרבה מצוות לא יכול להיות הסיבה לחלל שבת ליהודי אחר (היינו להציל את גופו). כי פסקין שמחללין את השבת אפילו אם רק יחיה לרגע נוסף. ולכן הסיבה האמיתית היא שמחללין שבת בגלל עצם שויות וערך הנפש היהודי במהותו. לכן מחללין אפילו בעבור הפסוקים מכל המצוות כגון חרש ושוטה ורק למומר להכעיס לא מחללין ומומר כזה בזמנינו קצת לא שכיח.

¹Even if we learn the basic obligation to rebuke from אבדה or השבת אבדה, the details of the מצוה are only learned from הוכח תוכיח: How exactly to relate to the מוכח; whom exactly should we rebuke and whom not; how far do we go in rebuking - all are learned from הוכח תוכיח (ספר מצוות (תוכחה).

²ובמשנה בנדרים לח: כתוב – הנודר הנאה מחבירו ... מרפא רפואת נפש. ובגמ' מא: רפאות נפש – [היינו] גופו. וכתבו הראש והר"ן שהסיבה הוא שמצוה כעבד. וכתבו הרמב"ם (פרוש המשניות) והר"ן שהמצוה היא השבת אבידה אבל התוס' רי"ד ותוס' הראש לומדים את החיוב לרפות מלא תעמוד על דם רעך ויש שמצאו ג"כ בוחי אחיך עמך

וז"ל הרמב"ם פירוש המשניות (נדרים מא:): חיוב הרופא מן התורה לרפאות חולי ישראל וזה נכלל בפירוש מה שכתוב בפסוק (דברים כב) והשבותו לו לרפאות את גופו שהוא כשרואה אותו מסוכן ויכול להצילו או בגופו או בממונו או בחכמתו. וכתבנו שהמקור הוא מהפסוקים האלה ולא מרפא ירפא כי הסביר הסור שמעם יש רק היתר לרפאות ולא מצוה

³בבא קמא פה. – מכאן שנתנה רשות לרופא לרפאות ונפסק להלכה בטור יו"ד ס' שלו

⁴רמב"ן בחוקותי (ויקרא כו יא): ורפא ירפא מכאן שנתנה רשות לרופא לרפאות. לא אמרו שניתנה רשות לחולה להתרפאות אלא כיוון שחלה החולה ובא להתרפאות כי נהג ברפאות והוא לא היה מעדת ד' **ושחלם** בחיים אין לרופא לאסור עצמו ברפואתו ע"כ אמנם בתורת חיים (שער הסכנה ד"ה בפרק) כתב וז"ל: האי רשות דמצוה הוא לרפאות ובכלל פקוח נפש הוא.

⁵רמב"ן תורת האדם שער הסכנה וכתב השו"ע יו"ד שלו א שאם המית ונודע לו ששגג כולה על ידו וכתב הש"ך זס"ק ג ח"ל: ומ"מ אין צריך למנוע בחשש טעות ומצוה היא כמו שיתבאר [בס' ד].

even though it appears that we are interfering with Divine Providence¹. Once permission is granted however, the obligation to save a life kicks in².

A doctor is to man as a farmer is to a field. Just as G-d created the world in a way that required the farmer to have to fertilize, prune and weed to maintain his fields, so He created man with a need to be taken care of³. Doctors are G-d's instruments for helping the world. A Torah Jew would be grateful for the messenger, but he would also never forget the source of the messenger's power and mandate. Thus the Talmud⁴ says that just before receiving medical treatment we ought to say the following prayer:

יהי רצון מלפניך שיהא עסק זה לי לרפואה ותרפאני כי קל רופא נאמן אתה ורפאותך אמת לפי שאין דרכן של בני אדם לרפאות

Many of our great Sages throughout the ages were doctors as well. While Judaism certainly does not require that everyone learn medicine in order to save lives, those who have learned medicine, or even first aid, do have a responsibility to use that wisdom whenever they can⁵. A doctor cannot refuse to help because his involvement involves

¹טור ע"פ הרמב"ן שם וכן בתוס' בבא קמא דף פה עמ' א: חולי הבא בידי שמים כשמרפא נראה כסותר גזירת המלך קמשמ"ל דשרי

והרמב"ן בפרשת חוקותי הסביר שבאמת לא היה לנו ללכת לרופא אלא לנביא לדעת מקור הרוחני של הדברים ולבקש רחמים (רש"י ברכות סב) אבל כיון שנהגנו לרפאות ע"פ הטבע עכשיו זו היא הדרך להרפאות ולכן חלה חיוב על הרופא לרפאות וכעין זה כתב הס"ז יו"ד שלו א (אלא שלדבריו הוא מחלוקת אמוראים דלאביי בברכות סב תמיד היה לכתחילה ללכת לרופא כי ירדה תורה לסוף דעת האדם שלא יהיה זכאי כל כך שתבא רפואתו על ידי נס מן השמים

²ט"ז חו"מ שלו ס"ק א, פרישה, ערוך השולחן. ועיין ביד אברהם (למטה על הדף של השו"ע ב' שלו) שכותב שרק אם הצליח לרפאות עשה מצוה אבל אם לא רפא אותו (ומת) לא עשה מצוה תהליך הרפואה אבל הערוך השולחן חולק על זה וטוען שמה שהש"ע כותב שאם הרופא המית בשוגג גולה היינו א' אם היה מתרשל אבל באופן רגיל אינו גרוע מהמלמד שהכה את התלמיד או המכה מכות ב"ד שאינם כוללים דמצוה כעבדין.

See *The Journal of Halacha and Contemporary Society* vol VIII (Fall 1984), first article, where Rabbi Norman Lamm discusses this issue.

³מדרש שמואל

⁴ברכות סב

⁵היינו דכיון דניתנה רשות כדי ללמוד איך לרפות, אחרי שלמד חייב להשתמש בידע זה וכן משמע מלשון השו"ע יו"ד שלו א: נתנה התורה רשות לרופא לרפאות ומצוה היא ובכלל פקוח נפש הוא ואם מונע עצמו הרי זה שופך דמים

In *The Journal of Halacha and Contemporary Society* vol VIII (Fall 1984, pg. 102, note 7), Dr. Sylvan Schaffer quotes the Tzitz Eliezer (15:40) as follows:

Rabbi Waldenberg, citing Rambam, holds that the responsibility to provide medical care falls on everyone who can help the patient. He says that this responsibility entails not only providing the actual medical care, but also the financial aid necessary to obtain such care. ... In fact, the obligation to provide such indirect medical and financial assistance is so strong that there is some debate as to whether or not the patient has to repay the money that others have provided for his treatment (without his having asked them to do so) since their actions were not so much as his agents but rather as an independent duty to provide such help.

Jewish Law differs from American civil law which does not obligate a physician to provide treatment. In fact, there are circumstances under which a physician would be prohibited from rendering such service.

moral or practical challenges. Certainly, rabbinic permission would need to be granted to a doctor who would want to give up medicine, be it because malpractice insurance is too high or because of a shortage of nursing help:

שו"ע יו"ד שלו א: ואם [הרופא] מונע עצמו [מלרפאות] הרי זה שופך דמים ואפילו יש לו מי שירפאהו
שלא מן הכל אדם זוכה להתרפאות

Just as a doctor has an obligation to heal, so, too, a sick person has an obligation to look after his health¹ and to go to a doctor to be healed². In contrast to American Law³, it is a mitzvah to listen to the doctor and the doctor may even treat a patient against his will⁴. If a person eats on Yom Kippur as per the doctor's instructions it is as if he had fasted. If a person fasts on Yom Kippur against the doctor's instructions, it is as if he had eaten without permission⁵.

This halachic duty to provide medical assistance exists on a community and at a government level as well. ...

According to the Chofetz Chaim (אהבת חסד פ' יז) the building of nursing homes for the aged is not only a matter of charity, but also involves the responsibility to provide medical care and save lives since neglect of the elderly could shorten their life expectancies. ...

Rabbi Chaim Berlin says that one may even take out time from the learning of Torah to participate in building a hospital since such actions are equated with saving lives.

¹רמב"ם הל' דעות פ"ד הלכה א

²כתב הרמב"ן (בחווקת) שמה שהגמ' ב"ק כתב במרפא ירפא ניתן רשות לרופא לרפאות ולא שניתן לחולה רשות ללכת לרופא ומביא פסוקים שהיה בקרת על חזקיהו ואחרים על שסמכו ברופאים ולא על רחמי שמים. אמנם כל זה היה כל עוד שלא נהגו כלל ישראל ברופאים אבל כיון שנהגות הניח הקב"ה את הדברים על טבעם והיום מקבלים את הרפואה דרך הרופאים וא"א לסמוך על נסים. אמנם הט"ז (ס' שלו ס"ק א) כתב שזה מחלוקת אמוראים שלפי אב"י בגמ' בברכות הוי מלכתחילה ללכת לרופאים דירדה תורה לסוף דעת האדם וכתב רפא ירפא שילך האדם לרופאים. (היינו שרפא ירפא כתוב אצל פרשת נזיקין בנוגע לתשלומי המזיק שחייב ג"כ לשלם הוצאות הרפואה של הניזק)

³In *The Journal of Halacha and Contemporary Society* vol VIII (Fall 1984, pg. 102, note 7), Dr Sylvan Schaffer writes that, according to American Law, a competent patient may refuse treatment offered by a physician, even if the illness is potentially life threatening. He quotes the Appellate Court as saying:

The free citizen's first and greatest right, which underlies all others – the right to the inviolability of his person ... is subject to universal acquiescence, and this right necessarily forbids a physician or surgeon ... to violate without permission the bodily integrity of his patient ... (Pratt v Davis 1905)

⁴ציץ אליעזר טו ט' נ

⁵Rabbi Zev Leff reported that he once had a member of his community in Miami who was under doctor's orders to eat on Yom Kippur. The person resisted this instruction, as all his life he had fasted all his life and could not imagine, as he put it, to break Yom Kippur now. Rabbi Leff replied that if the man fasted on Yom Kippur he would no longer give him an Aliyah in Shul nor any honor in the Shul. The man was astonished. "But Rabbi," he said, "The Shul gives Aliyahs to people who are even Mechalelei Shabbos. I am an observant Jew?" "Yes," replied Rabbi Leff, "But at least these Jews are not Apikorsim. If you eat on Yom Kippur against G-d's instructions through the doctor then you are an apikorus and we can give you no honor." (Heard in a speech and quoted to the best of my memory.)

5. Damages

SUMMARY:

The Torah both prohibits us from damaging someone else's property, and requires us to pay for the damages we do. In addition, the Torah demands that we pay for damages done by our property, such as our animals. At a simple level, the logic of the Torah is that we have a responsibility to ensure that our possessions don't harm anyone else. If they do, we must pay. At a deeper level, however, the logic is that our possessions are an extension of ourselves. The fact that they caused damage somehow reflects on our spiritual well being. When we operate at a high enough level, our spirituality infuses our possessions as well, and they will cause no damage. We pay as an atonement for the root cause – our own weakness.

The fact that someone owns something is an indication that this is a part of his *Avodah*-package, the tools that he was given to serve G-d. In a sense, this is no different to his body, which is also a tool through which his soul can express itself in this world. So, when his possessions cause damage, it really is as if he himself caused such damage.

In the Shema, we say that we should love G-d with all our heart, with all our soul and with all our possessions (בכל מאדך). Rav Tzadok understands this to mean that we have to put our love for G-d into our possessions. Such possessions will not cause damage. The animals of Rav Chanina bar Doisa and Rav Pinchus ben Yair would not eat any forbidden foods. They imbued this value instinctively from their masters.

At Sinai, the Jews reached such a high level that their bodies were like Angels. At this level, there was no possibility of their possessions causing damage to others. Therefore, the original Sinai experience did not include the laws of damages. However, the parsha of Mishpatim comes immediately after Maamad Har Sinai. When the Jews are no longer Angels, they need the laws of damages. In fact, these laws were indeed told to us at Sinai – *and these are your laws*. The Sinai laws, translated into a lower level, produces the laws of damages. At a spiritual level of Sinai, however, they appear in a different form, since damage at that level is not possible.

It is this which is behind the statement of the Sages that someone who wants to become a *chasid*, should fulfill the words (laws) of damages. Two other opinions are brought there – he should fulfill the words of (Pirkei) Avos; or the words of Brachos. These three represent a complete rounding of holiness. Laws of damages relate to perfection in one's interpersonal relationships; Avos related to character development (בין אדם לעצמו); while Brachos reflects our relationship with G-d (בין אדם למקום).

Of course, what is being talked about here is not payment for damage done, but rather the care which one takes not to be the cause of damage to one's friends property in any way. Clearly, someone who develops this sensitivity, that even his property should not be a source of damages, will be careful not to allow his own body, or the words that come from his mouth, to be a source of damage.

תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף ל/א

תנו רבנן חסידים הראשונים היו מצניעים קוצותיהם וזכוכיותיהם בתוך שדותיהן ומעמיקים להן ג' טפחים כדי שלא יעכב המחרישה רב ששת שדי להו בנורא רבא שדי להו בדגלת

Our Rabbis taught: The pious men of former generations used to hide their thorns and broken glasses in the midst of their fields at a depth of three handbreadths below the surface so that [even] the plough might not be hindered by them. R Shesheth¹⁹ used to throw them into the fire.²⁰ Raba threw them into the Tigris.

DETAIL:

Damages inflicted by the person himself:

כא (יח) וכי יריבן אנשים והכה איש את רעהו באבן או באגרף ולא ימות ונפל למשכב: (יט) אם יקום והתהלך בחוץ על משענתו ונקה המכה רק שבתו יתן ורפא ירפא: (כ) וכי יכה איש את עבדו או את אמתו בשבט ומת תחת ידו נקם ינקם: (כא) אך אם יום או יומים יעמד לא יקם כי כספו הוא: (כב) וכי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה ולא יהיה אסון ענוש יענש כאשר ישית עליו בעל האשה ונתן בפללים: (כג) ואם אסון יהיה ונתתה נפש תחת נפש: (כד) עין תחת עין שן תחת שן יד תחת יד רגל תחת רגל: (כה) כויה תחת כויה פצע תחת פצע חבורה תחת חבורה: (כו) וכי יכה איש את עין עבדו או את עין אמתו ושחתה לחפשי ישלחנו תחת עינו: (כז) ואם שן עבדו או שן אמתו יפיל לחפשי ישלחנו תחת שנו:

Damages inflicted by his property:

(כח) וכי יגח שור את איש או את אשה ומת סקול יסקל השור ולא יאכל את בשרו ובעל השור נקי: (כט) ואם שור נגח הוא מתמל שלשם והועד בבעליו ולא ישמרנו והמית איש או אשה השור יסקל וגם בעליו יומת: (ל) אם כפר יושת עליו ונתן פדין נפשו ככל אשר יושת עליו: (לא) או בן יגח או בת יגח כמשפט הזה יעשה לו: (לב) אם עבד יגח השור או אמה כסף שלשים שקלים יתן לאדניו והשור יסקל: (לג) וכי יפתח איש בור או כי יכרה איש בר ולא יכסנו ונפל שמה שור או חמור: (לד) בעל הבור ישלם כסף ישיב לבעליו והמת יהיה לו: (לה) וכי יגף שור איש את שור רעהו ומת ומכרו את השור החי וחצו את כספו וגם את המת יחצון: (לו) או נודע כי שור נגח הוא מתמול שלשם ולא ישמרנו בעליו שלם ישלם שור תחת השור והמת יהיה לו:

כא כח: וכי יגח (כט) ואם שור נגח הוא מתמול שלשום¹ והועד בבעליו ולא ישמרנו וגו' ובעל השור נקי² כי יבער איש שדה או כרם ושלח את בעירה (= רגל) ובער בשדה אחר (= שן) (לג) כי יפתח איש בור או כי יכרה איש בור ולא יכסנו ונפל שמה שור או חמור

The Torah prohibits us from damaging someone else's property³, and requires us to pay for the damages we do⁴. In addition, the Torah demands that we pay for damages caused by things we own, such as our animals⁵. At a simple level, the logic of the Torah is that we have a responsibility to ensure that our possessions don't harm anyone else. If they do, we must pay⁶. At a deeper level, however, the logic is that our possessions are an

¹ רש"י בשם המכילתא: הרי שלוש נגירות

² היינו שחוק מעצם מיתתו של בהמתו, אין לו לשלם עוד קנס כמו חצי נזק בשור שהזיק ולא המית (R.Hirsch)

³ עיין קהילת יעקוב, בבא קמא ס' א שדן מה מקור האיסור בזה. ובסופו נוטה להגיד שזה מדין ואהבת לרעך כמוך

⁴ כא (כב) וכי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה ולא יהיה אסון ענוש יענש כאשר ישית עליו בעל האשה ונתן בפללים: (כג) ואם אסון יהיה ונתתה נפש תחת נפש: (כד) עין תחת עין שן תחת שן יד תחת יד רגל תחת רגל: (כה) כויה תחת כויה פצע תחת פצע חבורה תחת חבורה: (כו) וכי יכה איש את עין עבדו או את עין אמתו ושחתה לחפשי ישלחנו תחת עינו: (כז) ואם שן עבדו או שן אמתו יפיל לחפשי ישלחנו תחת שנו:

⁵ כא (כח) וכי יגח שור את איש או את אשה ומת סקול יסקל השור ולא יאכל את בשרו ובעל השור נקי: (כט) ואם שור נגח הוא מתמל שלשם והועד בבעליו ולא ישמרנו והמית איש או אשה השור יסקל וגם בעליו יומת: (ל) אם כפר יושת עליו ונתן פדין נפשו ככל אשר יושת עליו: (לא) או בן יגח או בת יגח כמשפט הזה יעשה לו: (לב) אם עבד יגח השור או אמה כסף שלשים שקלים יתן לאדניו והשור יסקל: (לג) וכי יפתח איש בור או כי יכרה איש בר ולא יכסנו ונפל שמה שור או חמור: (לד) בעל הבור ישלם כסף ישיב לבעליו והמת יהיה לו: (לה) וכי יגף שור איש את שור רעהו ומת ומכרו את השור החי וחצו את כספו וגם את המת יחצון: (לו) או נודע כי שור נגח הוא מתמול שלשם ולא ישמרנו בעליו שלם ישלם שור תחת השור והמת יהיה לו:

⁶ אור גדליהו ס' ה עמ' 110: כי באמת מה שחייבה התורה האדם לשלם עבור נזקי ממנו יש לפרשו בשני אופנים, א) כי החיוב תשלומים הוא מצד חיוב השמירה, כיון שהאדם חייב בשמירתו לכן חייב לשלם אם לא שמר והזיק.

extension of ourselves¹. The fact that they caused damage somehow reflects on our spiritual well-being. When we operate at a high enough level our spirituality infuses our possessions as well, and they will cause no damage². We pay as atonement for the root cause, our own weakness.

The fact that someone is given something is an indication that this is a part of his Avodah-package, the tools that he was given to serve G-d. In a sense, this is no different than his body, which is also a tool through which his soul can express itself in this world. Therefore, when his possessions cause damage, it really is as if he himself caused such damage.

In the Shema, we say that we should love G-d with all our heart, with all our soul and with all our possessions (בכל מאדך). Rav Tzadok understands this to mean that we have to put our love for G-d into our possessions³. Such possessions will not cause damage. The animals of Rav Chanina bar Doisa and Rav Pinchus ben Yair would not eat any forbidden foods. They imbued this value instinctively from their masters.⁴

At Sinai, the Jews reached such a high level that their bodies were like Angels. At this level, there was no possibility of their possessions causing damage to others. Therefore, the original Sinai experience did not include the laws of damages⁵. However, the parsha of Mishpatim comes immediately after Maamad Har Sinai, as when the Jews were no longer Angels they need the laws of damages. Rashi tells us that these laws were indeed told to us at Sinai, as is stated in the Torah, "and these are your laws"⁶. Ohr Gedalyahu explains that what this means is that the Sinai laws, translated into a lower level, produce the laws of damages. At a spiritual level of Sinai, however, they appear in a different form, since damage at that level is not possible.

It is this that is behind the statement of the Sages that someone who wants to become a *chasid* should fulfill the words (laws) of damages⁷. Two other opinions are brought there, stating that he should fulfill the words of (Pirkei) Avos or the words of

¹אור גדליהו, שם: שהחיוב הוא מטעם שגם הממון של האדם שייך לו ולחלקו, אם ממנו מזיק הרי הוא כאילו הוא בעצמו הזיק, ואין החיוב מחמת השמירה, רק אדרבה החידוש הוא בשמירת ממנו נפקע חיובו ופטור על הזיקו, וזה החידוש של פרשה זו של נזקי, שהקנינים של האדם שייכים לו,

²אור גדליהו, שם: הקדושה של האדם צריך להתפשט אף בקניניו, כי כל מה שקונה האדם בעולמו זה סימן ששייך לחלקו, ויש לו שייכות עמה, ואם האדם הוא בסדר לגמרי ואין לו שום פגם אף ממנו לא יזיק, וכל מה ששייך שממנו יזיק הוא משום הפגם של האדם

³פרי צדיק: צריך האדם להכניס האהבת ד' שלו בהמאד שלו

⁴וכן מצינו אצל עיזי דרב חנינא בר דוסא שהיו מביאים דובים בקרניהם, וכן חמורו של רפב"י שלא רצה לאכול מדברים אסורים

⁵אור גדליהו ס' ה עמ' 110: כשהיו בני ישראל בהמצב של בוקר – בבהירות של מתן תורה אצל הר סיני, לא היה צורך להמשפטים, וכל הפרשה כולה שמדבר בעניני נזקי ממון גם כן לא היה שייך אז, כי אז לא היה שייך כלל שממנו יזיק, וכאשר יתבאר.

⁶רש"י כא א: ואלה המשפטים - (ש"ר) כל מקום שנא' אלה פסל את הראשונים ואלה מוסיף על הראשונים מה הראשונים מסיני אף אלו מסיני. ולמה נסמכה פרשת דינין לפרשת מזבח לומר לך שתשים סנהדרין אצל המקדש (ס"א המזבח):

⁷מס' בבא קמא דף ל עמ' א: אמר רב יהודה האי מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דנזיקא, רבא אמר מילי דאבות, ואמרי לה מילי דברכות.

Brachos. The Nesivos Shalom points out that these three represent a complete rounding of holiness. Laws of damages relate to perfection in one's interpersonal relationships (בין אדם לחבירו), Avos related to character development (בין אדם לעצמו), while Brachos reflects our relationship with G-d (בין אדם למקום)¹.

Of course, what is being talked about here is not payment for damage done, but rather the care one takes not to be the cause of damage to one's friend's property in any way². Clearly, someone who develops this sensitivity, that even his property should not be a source of damage, will be careful not to allow his own body, or the words that come from his mouth, to be a source of damage³.

"Our Rabbis taught: The pious men of former generations used to hide their thorns and broken glasses in the midst of their fields at a depth of three handbreadths below the surface so that [even] the plough might not be hindered by them. Rav Sheishes used to throw them into the fire. Rava threw them into the Tigris."⁴

¹ נתיבות שלום, עמ' קעו: כתב המהר"ל בדרך החיים (אבות פ' א), שענין השלמות כולל ג' חלקים, שלום בינו ובין בוראו, שלום בינו לבין חבריו, ושלום בינו לבין עצמו ... וזהו בי' ג' הדעות שהובאו כאן להאי מאן דבעי למהוי חסידא ... דנזקין, שהוא חלק השלמות של שלם עם חביריו ... וכל שכן בגופו ובדבור ... ומילי דאבות הוא ענין השלמות בינו לבין עצמו שמבכת אבות כולה הדרכה לאדם בעניני מדות ... ומילו דברכות הוא ינין השלמות בינו לבין בוראו.

² נתיבות שלום, שם: שלא איירי כאן אחרי שהזיק ... [אלא] שמלכתחילה נזהר שלא יגיע ממנו כל נזק וצער לזולתו.

³ נתיבות שלום, שם: וכל שכן בגופו וכן בדבור

⁴ תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף ל ע"א: תנו רבנן חסידים הראשונים היו מצניעים קוצותיהם וחכוכיותיהם בתוך שדותיהם ומעמיקים להן ג' טפחים כדי שלא יעכב המחרשה רב ששת שדי להו בנורא רבא שדי להו בדגלת

תרומה

1. The Mishkan & The Beis HaMikdash

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם שמות כה ה :

The Chinuch tells us a great principle, that our actions affect and condition our internal, spiritual reality. G-d therefore commanded us to make a place that would be perfectly pure and holy where, both by going there and doing the things we do there, we could purify our own thoughts.¹

For example, the fact that a sinner had to take an animal, go to Jerusalem, go up to the Beis HaMikdash and have his korban sacrificed in such an awesome environment would certainly impact his future behavior in a dramatic way².

However, the Mishkan-idea went way beyond that.

The Sinai experience was the completion of the creation³. However, the Ramban says that if Maamad Har Sinai was meant to be the culminating event of the Book of Shemos, Shemos would have ended with this event⁴. The fact that Sefer Shemos ends with the Mishkan means that the Mishkan was the culminating event of the Sefer⁵. The reason for this, says the Ramban, is because the Sinai experience was only a one-time event, and what matters to the Jewish people is not just the historical event, but rather the possibility of translating that event into a permanent reality. This is the Mishkan⁶.

The Mishkan took the Shechinah experience of Maamad Har Sinai and provided a way in which it could rest in the midst of the Jewish people on an ongoing basis⁷. In this

¹ חינוך : הגופות יוכשרו על ידי הפעולות ... וע"כ צונו לקבוע מקום שיהיה טהור ונקי בתכלית הנקיון לטהר שם מחשבות בני אדם ולתקן לבבם אליו בו והוא ב"ה ... אמצעית העולם. ... הלבבות יוכשרו על ידי הפעולות, וברבות הפעולות הטובות ורוב התמדתן, מחשבות הלב מיטהרות ומתלבנות, וד' חפץ בטובתן של הבריות

² שם

³ העמק דבר, הקדמתו לשמות : מעמד הר סיני גמר הבריאה

⁴ זה המשמעות במה שכותב בסוף הקדמתו לשמות כשמבאר למה ספר שמות גומר בהמשכן.

⁵ רמב"ן, הערה הבא

⁶ רמב"ן, ריש פרשת תרומה (שמות כה א) : וסוד המשכן הוא שיהיה הכבוד אשר שכן על הר סיני שוכן עליו בנסתר.

⁷ מהר"ל שם : וכדי לומר לך התכלית מה שגאל הקדוש ברוך הוא כי התכלית הוא מעיקר הדבר והתכלית הוא כמו שאמרנו לשכון ביניהם וברמב"ן, הקדמתו לשמות : וכשבאו אל הר סיני ועשו המשכן ושב הקדוש ברוך הוא והשרה שכינתו ביניהם אז שבו אל מעלת אבותם ... ואז נחשבו גאולים

sense, it facilitated the phenomenal spiritual achievement of the nation who now achieved what their forefathers did – becoming a walking receptacle for G-d's presence¹. The Mishkan would be a portable Har Sinai, ensuring a continuation of the revelation of Sinai in our midst. It translated the very open spiritual revelation of G-d into a quieter but permanent revelation below the surface². Therefore, the goal of the Exodus was only realized once the Mishkan was built³.

The Mishkan therefore, completes the Book of Shemos. Moreover, unlike Har Sinai, which was an experience where we were artificially transported to great spiritual heights, the Mishkan was built by our own hands⁴.

Sefer Shemos is really the completion of Sefer Bereishis⁵. Sefer Bereishis dealt with the creation of the world, the creation of man and the creation of the Jewish people. Sefer Shemos deals with the purpose of that creation. This begins with the giving of the Torah at Sinai, which reveals G-d's intention. This purpose is fully reflected with the building of the Mishkan, which now becomes the completion of the creation. Hence we read that the completion of the Mishkan was a day of joy for G-d, like the completion of creation⁶. In Pirkei Avos, the Mishnah telling of the ten daily miracles in the Beis HaMikdash is juxtaposed to the Mishneh detailing the Ten Sayings of Creation⁷.

¹ נפש החיים, שער א פ"ד : לזאת הרי כי ודאי עיקר ענין הקדש והמקדש ושריית שכינתו יתברך הוא האדם ... רמב"ן, הקדמתו לשמות (סוף) : וכשבאו אל הר סיני ועשו המשכן ושב הקדוש ברוך הוא והשרה שכינתו ביניהם אז שבו אל מעלת אבותם שהיה וד אלוך עלי אהליהם, והם הם המרכבה ואז נחשבו גאולים. ולכן נשלם הספר הזה בהשלימו ענין המשכן ובהיות כבוד ד' מלא אותו תמיד

² מדרש תנחומא, במדבר ג : כיון שהוקם המשכן אמר יפה היא הצניעות ... התחיל לשבר עמו באוהל מועד ... אמר הקב"ה כך הוא כבודי שיהא מדבר מבפנים ... (ע"ש ובעץ יוסף שם)

³ וכן כתב המהר"ל בגבורות ד' פ' סט

⁴ Shabbos is holiness in time. The Mishkan is holiness in space. Our perception of these two is different. We experience time as passing through us (or of us passing through it). We seem to be able to do nothing about the inexorable flow of time – we get older, the days pass on ... But we can control our relationship with space. We can decide which space we wish to be in, and move from one to another. Hence the holiness of time (Shabbos) is something which is initiated by G-d, whereas the holiness of space is initiated by us.

⁵ כתב הבה"ג (סוף ספרו) ששמות נקרא חומש שני (אבל אין ויקרא נקרא חומש שלישי אלא ספר כהנים, וכן במדבר חומש פקודים ודברים משנה תורה) ועל זה כתב העמק דבר (הקדמתו לספר שמות) דזה ללמדינו ביחוד שהוא שני לספר ראשית הבריאה כי הוא חלק שני מזה הספר, היינו בו נגמר סדר הבריאה

⁶ אור גדליהו תצוה ב : וכן כשנשלם המשכן היתה שמחה לפניו יתברך כיום בריאת שמים וארץ. כי בבנין המשכן נשלמה כוונת הבריאה.

⁷ אור גדליהו, שם : ולכן מה שמצינו בחז"ל באבות (פ"ד) שאמרו בעשרה מאמרות נברא העולם, ואחר כך אמרו עשרה נסים נעשו לאבותינו במקדש אינו סתם מקרה ששניהם מספרם עשרה

The Mishkan, as we shall see, is the model that man makes for himself to teach himself how to maintain holiness in all his actions¹. When a man would come to this purest of environments and experience a deep connection to G-d, his actions would have the maximum impact on conditioning his character and purifying his soul². Not only the spiritual parts of man, but also his material being and even his physical possessions, become holy through connecting all of himself to G-d³. The real Mishkan, therefore, was man himself⁴.

The Sinai-experience was the revelation of the Torah which is the blueprint of the world. G-d now orders the construction of a model of that world, in the form of the Mishkan. The commentators tell us that each and every one of the details of the Mishkan reflected one of the aspects of the creation⁵. Every little hook or stitch was vital because the Mishkan was a mini-world.⁶

The sacrifices that were brought in this Mishkan were set up to be an exact parallel of the underlying forces that govern this world⁷.

¹ נפש החיים, שער א, פ"ד: שכל תכלית רצוני בתבנית המשכן וכל כליו, רק לרמוז לכם שממנו תראו וכן תעשו אתם את עצמיכם שתהיו אתם במעשיכם הרצויים כתבנית המשכן וכליו

² חינוך צה: כי בנין בית לשם יתברך, ועשותינו בה תפלות וקרבות אליו, הכל להכין הלבבות לעבודתו יתעלה ... שהכל להכשר גופותינו, כי הגופות יוכשרו על ידי הפעולות ... ועל כן ציונו לקבוע מקום שיהיה טהור ונקי בתכלית הנקיות, לטהר שם מחשבות בני איש ולתקן לבבם אליו בו.

³ מי מנוחות ח"א ד"ה וידבר: ... כאשר נאמר להם פרשת משפטים, היינו שרצון הש"י הוא שיתפשט קדושתו ועבודתו בלבבות ישראל, עד שיתפשט גם על קנינים השייכים להאדם שלא יוכלו לעשות דבר שלא כדת כמו שנתבאר בפ' משפטים (ד"ה ואלה), ועי"כ היה צעקה בלב ישראל איך אפשר להזדכך לב אדם כך. ועי"ז נתן הש"י עצה להם בזה הסדרה ויקחו לי תרומה זהב וכסף ונחשת ואיתא בזה"ק (שמות קמ"ח) שהוא נגד היסודות הנמצאים באדם והוא שימסור האדם כל יסודותיו וכחתייו להש"י שהוא ישלוט בהם כרצונו ית', וממילא יהיו כל קניניו טובים וגו'

⁴ נפש החיים, שער א פ"ד: אז הוא עצמו המקדש ממש ובתוכו ה' יתברך שמו, כמ"ש (ירמיה ז') היכל ה' היכל ה' המה, וכמאמרם ז"ל ושכנתי בתוכם בתוכו לא נאמר אלא בתוכם כי זה שאמרו רז"ל (כתובות ה' ע"א) גדולים מעשי צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ דאלו במעשה שמים וארץ כתיב אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים, ואלו במעשה צדיקים כתיב מקדש ד' כוננו ידיך, פתחו במעשי צדיקים וסיימו ראיתם במקדש, כי כן באמת שהצדיקים על ידי מעשיהם הרצויים לפניו יתברך, הן הם מקדש ה' ממש, ויש לומר על דרך זה הכתוב ועשו לי מקדש גוי ככל אשר אני מראה אותך וכו' וכן תעשו, ורז"ל דרשו (סנהדרין ט"ז) וכן תעשו לדורות, ולדרכינו יש לומר גם כן שרוצה לומר

⁵ העמק דבר שמות כה ח: והענין דכל פרטי המשכן מכוונים נגד כל פרטי עולם שברא היוצר יתברך רבינו בחיי, שמות כה ט: את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו. ידוע כי המשכן וכליו הכל ציורים גופניים להתבונן מהם ציורים עליונים שהם דוגמא להם

⁶ העמק דבר, שם: [פירש הכתוב] כמה ענינים שיהיה כך וכך והיה נראה לנו שאינו אלא קיום הבנין בטוב כמו חמישים לולאות של היריעות היה נראה שאינו אלא כדי לחבר את היריעות ולפי זה אם לא היה אחד מהם ... אינו מזיק ... אבל לא כן הדבר אלא כך ההכרח לפי בנין העולם בדעת זקנים מבעלי התוספות לח כה: וראה כמה חביב המשכן שהוא כנגד ברייתו של עולם. כיצד: ביום הראשון בראשית ברא את השמים, וכתבי נוסה שמים כיריעה, וכנגדן במשכן ועשית ירעות עזים. בשני יהי רקיע ויהי מבדיל, וכנגדו במשכן והבדילו הפרכת לכם. בשלישי יקוו המים, וכנגדו ועשית כיור ששם המים מכוונים. ברביעי יהי מאורות וכנגדו ועשית מנורת זהב. בחמישי ישרצו המים ועוף יעופף וכנגדו והיו הכרובים פורשי כנפים. בשישי נברא אדם וכנגדו ואתה הקרב אליך את אהרון אחיך. בשביעי ויכולו וכנגדו ותכל. ולשם כתיב ויקדש אותו וכנגדו וימשח אותו ויקדש אותו. וכנגד שמים בית קדשי הקדשים ששם שכינת הקב"ה. וכנגד הארץ ופרי הארץ השלחן ושתי מערכות של לחם הפנים, שש המערכות כנגד ששת עתים זרע וקציר וקור וחום וקיץ וחורף.

⁷ נפש החיים שער ב פ' יד (הגה): הקרבנות שבמקדש שהיה כולו בדוגמא עליונה (ע"ש)

When G-d created the universe, He did so for the sake of man¹. Man is therefore the primary model which G-d used to create other parts of the universe (even though in the order of creation, this was the reverse – and man was therefore a composite of the entire universe²). The macro-world outside of ourselves is an exact replica of the human – an exact copy, a mini-world³.

Now, in order for man to understand how he himself was put together, G-d created the Mishkan. Like man, the Mishkan comprised of all the elements and forces in the world⁴. It was a whole world. As such it was a symbolic model of man⁵, who was also a whole world. When a person would see that the exact components of the Mishkan came together to bring the *שכינה* down, he would understand how he must construct himself to bring the *שכינה* into himself⁶. The Mishkan was like a map showing the person how to do

¹ דרך ד' א ב א : חפצו ית"ש להטיב לזולתו (היינו האדם)

² נפש החיים, שער א פ"ד : האדם ... כולל בתבניתו כל הכחות והעולמות כולם
נפש החיים א פ"ו : אבל עיקרו של דבר כי הוא ית"ש אחר שברא כל העולמות ברא את האדם אחר למע"ב בריאה נפלאה
כח מאסף לכל המחנות. שכל בו כל צמצמות אורות הנפלאות והעולמות והיכלין העליונים שקדמו לו. וכל תבנית הכבוד
העליון בסדר פרקי המרכבה. וכל הכוח' פרטים הנמצא' בכל העולמות עליונים ותחתונים. כולם נתנו כח וחלק מעצמותם
בבנינו ונכללו בו במספר פרטי כחותיו שבו. ... וזה כל האדם שכל כח פרטי שבו מסודר נגד עולם וכח א' פרטי מסודר
השיעור קומה של כלל הכחות והעולמות. שמסודרים כביכול כתבנית קומת אדם

³ דרשת הרב חיים מולאזין בסוף : כי ידוע האדם נקרא עולם קטן
For example, we talk of 4 macro-spiritual levels, or worlds, with a fifth dimension, about which we cannot talk, above them. So too, man has four levels of soul that exactly parallel these worlds and a fifth one parallel to this fifth dimension. Our נפש parallels our רוח, עולם העשייה parallels our נשמה, עולם היצירה parallels our רוח, עולם האצילות parallels our חיה while our עולם הבריאה parallels our יחידה. The fifth level of man's soul, the *אדם הקדמון*, parallels a level of the world about which we cannot really talk or understand, which is called *אדם הקדמון*. Man, in other words, stretches from the lowest physical to the highest spiritual realities that exist outside of himself.

וז"ל המסילת ישרים שמבדיל בין טהור וקדוש : והנה האיש המתקדש בקדושת בוראו אפילו מעשיו הגשמיים חוזרים להיות עניני קדושה ממש. וסימנך אכילת קדשים שהיא עצמה מצות עשה ואמרו ז"ל : כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים, ותראה עתה ההפרש שבין הטהור לקדוש, הטהור מעשיו החמריים אינם לו אלא הכרחיים, והוא עצמו אינו מתכוון בהם אלא על צד ההכרח, ונמצא שעי"ז יוצאים מסוג הרע שבחומריות ונשארים טהורים. ... והנה האיש כזה הוא עצמו נחשב כמשכן וכי' כמקדש וכמזבח וכמאמר ז"ל : ויעל מאליו אלקים. האבות הן הן המרכבה וכן אמרו : הצדיקים הן המרכבה. כי השכינה שורה עליהם כמו שהיתה שורה עליהם במקדש ומעתה המאכל שהם אוכלים הוא כקרבת העולה על האישים ... והוא הענין שאמרו עליו ז"ל : כל המביא דורון לתלמיד חכם כאלו הקריב בכורים. וכן אמרו : ימלא גרונו של תלמיד חכמים יין במקום נסכים. וגו'

⁴ נפש החיים, שער א פ"ד : הגהה : כי המשכן והמקדש היו כוללים כל הכחות והעולמות וכל הסדרי קדושות כולם. כל בתיו וגגותיו ועליותיו וחדריו וכל כלי הקדש. כולם היו בדוגמ' עליוני' צלם דמות תבנית העולמות הקדושים וסדרי פרקי המרכבה.

⁵ נפש החיים, שער א, פ"ד : וכן מחלק בזהר כלל תבנית המשכן וכליו, שהמה רמוזים כולם באדם אחד

שם : אל תחשבו שתכלית כוונתי הוא עשיית המקדש החיצוני, אלא תדעו שכל תכלית רצוני בתבנית המשכן וכל כליו, רק לרמוז לכם שממנו תראו וכן תעשו אתם את עצמיכם שתהיו אתם במעשיכם הרצויים כתבנית המשכן וכליו, כולם קדושים ראויים ומוכנים להשרות שכינתו בתוכם ממש, זהו ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם דייקא שכל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן וגו', תכלית כוונתי שכן תעשו את עצמיכם,
דרשת הרב חיים מולאזין בסוף : כי ידוע ... שהבית המקדש כלול בו [בהאדם], והלב של האדם נגד בית קדשי קדשים

⁶ מלבים לה כא : ויונתן תרגם וכל אשר נדבה רוחו דאשלמית רוחיה בנבואתא ... מי הכין את לבו והתטהר והתקדש עד שחלה עליו רוח נבואה היה הוא בעצמו משכן לשכינה ולא הוצרך אל המשכן כי הוא נעשה משכן לשכינת עוזו, ולבו נעשה מזבח להקריב עליו דמו ונפשו עולה וכליל במסירת נפש לד', ובגדיו וכנפי' טליתו וטוטפותיו נעשו כבגדי כהונה שבם ישרת

this;¹ it was a model of a perfect human, so to speak; it allowed us to understand how great man could be, reaching the level of the First Man before the sin². When we come to the Mishkan or the Beis HaMikdash, we see that it produces the Shechinah. We see how it is built, and from there we understand how to 'construct' ourselves so that we, too, can become a human 'temple', one in which the Shechinah rests. Hence, ועשו לי מקדש ושכנתי: Literally this means *And they will make for Me a Mikdash and I will dwell in them*. But, to be fully understood, we need to add some words. *And they should make for Me a Mikdash - whereby, they will understand how to turn themselves into a Mikdash - and then I will dwell in them.*

There were other parallels between Man, the עולם קטן, and the עולם הגדול. Just like the עולם הגדול has many levels of spirituality, divided initially into four worlds or universes, so too our soul translates into each one of these levels. When these souls are connected to our body, we are able to connect all these worlds³.

The Mishkan came to aid us in doing this⁴. It facilitated the bringing of the holiness down and mapped these higher worlds for us⁵. Just as we see ourselves down here as a body with five senses, etc., so too, at the highest spiritual realms, we exist with all these components in spiritualized form. For example, we can trace our sense of touch, hearing, smell, etc., to their spiritual roots, their original lights of holiness. Man is like Jacob's ladder, a long ladder of spirituality, with each rung connected to the next one,

ד' אלוקיו ... שהיה משה מתמה על מלאכת המשכן מי יוכל לעשותו וא"ל ד' אפילו אחד מכם יכול לעשותו, ר"ל מי שיתקדש עד שהוא עצמו יהיה משכן לשכינת ד' וגו'

Different aspects of the Mishkan modeled different aspects of greatness. Rabbeinu Bechaya notes the archetype figures modeling the ideal of each dimension:

ר' בחיי: כלל הדברים האלה הכלים האלה הארון ושלחן ומנורה, ומזבח העולה ומזבח הזהב וארון נגד הצדיקים תופסי התורה שלחן נגד מלכי ישראל המנורה כנגד חכמי מזבח הזהב נגד הכהנים מזבח העולה נגד ישראל

¹העמק דבר שמות כה ח: [והיינו] שיעשו תואר כל העולם

²אור גדליהו תצוה ב: ענין עשיית המשכן היתה להשרות שכנתו בתחתונים, כמו בתחילת הבריאה שהיתה השכינה שורה שתחתונים, ועל ידי חטאו של אדם הראשון נסתלקה השכינה, ועל ידי זה היתה צווי לעשות משכן. ... בני ישראל נצטוו לעבוד עבודה בהמשכן ... וכמו אדם הראשון שהיה עובד בהעולם קודם החטא, וכדכ' לעבדה ולשמרה, והיה אדם הראשון בבחינת הכהן הגדול העובד במשכן, כי אז היה כל העולם כולו כמו משכן ... ואחר חטא העגל נצטוו בני ישראל לבנות משכן, ושיהיה כהן הגדול עובד בתוכו, כי הכהן הוא כמו אדם הראשון, כי הוא האדם הנבחר ע"כ (ול"נ שההוכחה לזאת היא זה שרש"י מביא שהמשכן בא לכפר על חטא העגל. וכלל ישראל במעמד הר סיני תקנו את חטא אדם הראשון (פסקה זוהמתא של הנחש), וחטא העגל היה כעין חטא אדם הראשון פעם שניה ולכן כפרת המשכן על חטא העגל היא כעין כפרה על חטא של אדם הראשון, וקדושת המשכן כקדושת גן עדן. וכל זה לא ראיתי כתוב אבל בע"י אמיתו של תורה היא.)

³נפש החיים - שער א - פרק יב: ומה שהנר"ן של האדם אין ביכולתם לקשר העולמות. עד רדתם למטה בגוף האדם כנ"ל.

⁴נתיבות שלום קצא: נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים, ואיך תתכן מציאות כזאת שהקב"ה ישכון בתחתונים, לכן הוריד הקב"ה למטה לעולם הזה הארות מהעולמות העליונים, שעל ידי זה נהיה המשכן ראוי להיות דירה לו יתברך.

⁵נתיבות שלום קצ: המשכן הוא כעין מפה לכל העולמות העליונים. אברבנל (רמב"מ): ואמר ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן וגו' להודיעו שיהיה המשכן וכליו רומזים לצורת העולם וחלקיו ודרך הישר שיבור לו האדם כדי להגיע לתכלית הצלחתו.

allowing man to bring the highest spirituality down here and then use it to elevate the physical back upwards on the ladder¹.

Each component of the Mishkan reflects one aspect of these worlds and gives us an insight into its workings². The Holy of Holies reflects the light of the highest world. Just as we may not go into the Holy of Holies, so we may not even try to understand the holiness of these holy lights, or even mention their names³. Similarly, there is a level of our souls, the Yechida, which exists on such a plane⁴.

Outside of the Holy of Holies was the Heichal, the chamber where the Menorah, inner altar and table stood. The Menorah lit up the world and reflects the light of our eyes, the spiritual source of seeing⁵. The table corresponds to the spiritual potential of our mouth, and the incense of the spiritual potential of our nostrils⁶. The bells on the מעיל, which the Cohen wore, correspond to our ears, for the sound of the bells were heard when the Cohen approached the Holy place⁷. The Tzitz on the forehead of the Cohen Gadol corresponds to the forehead⁸. Moving outwards, the inner courtyard (Azarah) and the outer altar correspond to the lower seven midos of the sefiros⁹. Hence, the Torah details each utensil and aspect of the Mishkan in great detail, for each is really a description of our highest spiritual realms¹⁰. Whatever we do manage to understand of the message of

¹ נפש החיים - שער א - פרק יח: והוא ענין מראה הסלם מוצב ארצה כו'. ולא אמר מוצב בארץ. אלא ארצה שפ"י לארץ ומשמעו שראש עיקר שרשו בשמים ממעל. ומשם הוא משתלשל ויורד עד לארץ יגיע. והוא הנשמת חיים של האדם שמתאצלת כביכול מנשימת פיו ית"ש. ומשם משתלשלת כסלם ושלשלת ומתקשרת עם הרוח והרוח בנפש עד רדתה לזה העולם בגוף האדם. ... (ומ"ש עולים תחלה ואחר כך יורדים. כי כל עיקר בורת האדם. להעלות תחלה כל עולם ממטה למעלה. ואחר כך נמשכי אורות מלמעלה למטה) ... וקבע הג' מדרגות נר"ן שכל א' מהם מתקשר בחי' הראשונה שלה העליונה בבחי' התחתונה של המדרגה שעליה. כענין השלשלת שכל טבעת ממנה. קצה העליון שלה נאחזת ונכנסת תוך קצה התחתון של הטבעת שעליה.

² שיחות מוסר, ח"א - מאמר ט: וכיון שהמשכן הוא מדורו של הקב"ה כביכול, ממילא מוכן שנברא ונעשה כדוגמא של מעלה, ואם כן ניתן ללמוד מפרטי ודקדוקי המשכן מה שלמעלה ואין באריכות פרשיות המשכן כל פלא

³ נתיבות שלום עמ' קצ: קדש הקדשים הוא כנגד כל אורות הגלגולת שבעולמות העליונים, שבהם אין אנו רשאים לעסוק כלל ואפילו להזכיר את השמות הק' של אורות אלו.

⁴ בנפש החיים שער א פ' יג בהג"ה: ועולם הראשון ... אשר אנו יכולין לכנותו בשם הוא עולם האצילות ... [ומ"מ עולם האצילות הוא כל כך קדוש ומרום ש]הוא אלקות גמור וגוי'. והנה החלק של הנשמה שמקביל לעולם האצילות הוא החיה. ויש עוד חלק של הנשמה הגבהה מזה הנקרא יחידה. (ענין בדרך ד' שהנשמה נחלקת לחמשה דרגות. וענין בנפש החיים ח"א פ' טו קטע המתחיל אמנם. ושם, בפ' יז כתב: בחינת שרש הנשמה גם כן מתקשרת למעלה מעלה ממדרגה למדרגה עד עצמות אין סוף ברוך הוא.

⁵ נתיבות שלום שם: ואח"כ בהיכל, המנורה שמאירה את העולם היא כנגד אורות עינים.

⁶ נתיבות שלום שם: השולחן כנגד אורות הפה, ומזבח הקטורת לריח נחוח כנגד אורות החושים.

⁷ נתיבות שלום שם: והפעמונים שבמעיל הוא כנגד אורות האזנים, כמד"כ בו ונשמע קולו בבואו אל הקדש.

⁸ נתיבות שלום שם: הציץ הוא כנגד אורות המצח, כמש"נ והיה על מצחו תמיד.

⁹ נתיבות שלום שם: והעזרה והמזבח החיצון הם כנגד 2 מדות התחתונות.

¹⁰ נתיבות שלום שם: ומבואר בזה מה שהתורה כתבה את פרטי כל כלי המנורה וכל כלי השולחן וכל כלי המזבח, שהם כולם כנגד אורות העליונים.

the Mishkan, there is a lot more to grasp, too sublime for us to comprehend¹. Hence, *they will make for me a Mishkan and I will dwell in them*.

This is also why Betzalel, who built the Mishkan, was someone who knew how to combine the letters in the same way as they had been used to create the world². For, by building the Mishkan, בצלאל was, in fact, recreating the world³.

The Mishkan was then a human built structure, reflecting the total range of man's creative potential, which led to the Shechinah coming down⁴. By recreating this mini-world, man realizes his own power to be a partner with G-d in this world, inspiring him to greater spiritual heights⁵.

The fact that the 39 creative categories of Shabbos⁶ are learned from the Mishkan⁷ is a reflection of just this point. The 39 forbidden Melachos of Shabbos are learned from the Mishkan⁸, for on Shabbos we dedicate the full scope of human creativity to the higher creativity of the Creator.

Not only did the Mishkan model man, but it was a model of man that man himself is to build. It was a relationship with G-d, initiated by man – an example of Kedusha from the bottom up. Man builds, and the Shechina responds. Just as G-d made the

¹ שיחות מוסר ח"א, מאמר ט: ודאי יש בענין המשכן סודות נעלמים ואורות אין סוף.

² ברכות נה ע"א: יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ

³ נפש החיים, שער א פ"ד: ולכן אמרו ז"ל (ברכות נ"ה א') יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ, ולכן האדם מעם הקדש שכולל גם כן כל סדרי בראשית וסדרי המרכבה כלל הבריאה כולה, הוא גם כן דוגמת ותבנית המשכן והמקדש וכל כליו, מכון בסדר התקשרות פרקי אבריו וגידיו וכל כחותיו,

This is one explanation of why G-d says to Moses:

שמות לא ב: ראה קראתי בשם בצלאל בן אורי בן חור (עיין שם ברמב"ן בסוף)

⁴ שפת אמת, ריש כי תשא ד"ה ברש"י: שהרי נעשה השראת השכינה על ידי מלאכות האלה. ושורש כל המלאכות ועבודת ימות החול הם מבחינת המשכן.

⁵ שפת אמת, תרומה דף 140, ד: ה ועשו לי מקדש: עשיית המשכן הוא הנמצא בעשייה שהרי כל המלאכות היו במשכן ולא נקרא מלאכה רק מה שהיה במשכן שהמשכן הוא התרוממות כל העשייה לרוחניות

⁶ משנה שבת פ"ז משנה ב אבות מלאכות ארבעים חסר אחת

⁷ מס' שבת מט: הדור יתבי וקמי בעיא להו הא דתנן אבות מלאכות ארבעים חסר אחת כנגד מי אמר להו רבי חנינא בר חמא כנגד עבודות המשכן אמר להו

רש"י, שם: כנגד עבודות המשכן - אותן המנויות שם בפרק כלל גדול היו צריכין למשכן, ופרשת שבת נסמכה לפרשת מלאכת המשכן ללמוד הימנה:

תוס': כנגד כל מלאכה שבתורה - לכאורה נראה דיליף נמי ממשכן שהרי לכך נסמכה פרשת שבת לפרשת משכן ועוד דאי לא יליף ממשכן אם כן היכי ידעינן לדידיה הי ניהו אבות מלאכות והי תולדות דאין סברא לומר שמדעתם ביררו מלאכות החשובות ועשאום אבות ועוד דבהדיא תנן לקמן בהזרקה המושיט חייב שכך היתה עבודת הלויים אלא לפי שיש מלאכות דומות זו לזו ואנו עושין שתיהן אבות כגון מרקד ובורר לכך חלקום חכמים להשלים מניין מלאכות שבתורה הואיל וחלוקות קצת זו מזו ואי אפשר לומר כן דלא פליג מדקאמר בסמוך תניא כמ"ד כנגד עבודות המשכן משמע דפליגי ועוד למאן דלית ליה דרשא דמלאכה ומלאכה מנא ליה דחשיב זורה ובורר בשתים ועוד לקמן משמע דמטעם דכנגד עבודות המשכן גרידא אית לן לאחשובינהו בתרתי דקאמר אביי ורבא בפרק כלל גדול (לקמן עג:) כל מילתא דהואי במשכן אף על גב דאיכא דדמיא לא חשיב לה:

⁸The 40th level of Melacha is Yeish MeAyin, which is not in the hands of man.

original big world, so man makes this mini-world of the Mishkan. He then models it by turning himself into a Mishkan, a walking Shechina-bearing being.

Shabbos is the opposite. Shabbos is holy whether we keep it or not. G-d initiates this holiness and it is up to us to respond. On Shabbos, we refrain from doing creative acts to show that our world is batul to G-d's world. The creative acts we refrain from are just those that we do to build the Mishkan.

All of this would appear to be inconsistent with Rashi¹, Seforno and others who say that the Mishkan was given after the Eigel Hazahav², as an atonement for it. (As opposed to the Ramban, et al, who write that the Mishkan was always intended³.) This would imply that, had the Jewish people not sinned, there would have been no Mishkan at all!

However, Rashi agrees that there was always meant to be a Beis Hamikdash, even had there not been a Chet HaEigel. His only claim is that had the generation of דור הדעה not sinned, that particular generation would not have needed a Beis Hamikdash. This generation was living in the desert without ever having to go to the bathroom or take care of their clothing, protection and other physical needs. Removed from civilization, they

¹רש"י על שמות פרק לא פסוק יח ויתן אל משה וגו' - אין מוקדם ומאוחר בתורה מעשה העגל קודם לציווי מלאכת המשכן ימים רבים היה שהרי ב"י בתמוז נשתברו הלוחות וביום הכפורים נתרצה הקב"ה לישראל ולמחרת התחילו בנדבת המשכן והוקם באחד בניסן (צ"ע טובא דלמא הכל כסדר וציווי הקב"ה למשה היה בארבעים ימים הראשונים טרם עשותם העגל וקודם רדתו מההר עשו את העגל ומשה לא הגיד לישראל ציווי המשכן עד למחרת יום הכפורים שהיו ישראל מרוצים להקב"ה. וכן הוא בהדיא בזוהר ויקהל אשר על כן בציווי הקב"ה כתיב מאת כל איש דהיינו גם ערב רב כמו שדרשו רבותינו ז"ל איש איש מלמד וכו'. ומשה בציווי אמר לישראל קחו מאתכם דייקא ולא מערב רב לפי שהם גרמו בנזקים וק"ל):

רש"י על שמות פרק לג פסוק יא ושב אל המחנה - לאחר שנדבר עמו היה משה שב אל המחנה ומלמד לזקנים מה שלמד והדבר הזה נהג משה מיום הכפורים עד שהוקם המשכן ולא יותר שהרי ב"י בתמוז נשתברו הלוחות (תענית כח) וב"י שרף את העגל ודן את החוטאים וב"י טעם שנקרא (שמות לב) ויהי ממחרת ויאמר משה אל העם וגו' ועשה שם ארבעים יום ובקש רחמים שנאמר (דברים ט) ואתנפל לפני ה' וגו' ובראש חודש אלול נאמר לו ועלית בבקר אל הר סיני לקבל לוחות האחרונות ועשה שם מ' יום שנאמר בהם (שם י) ואנכי עמדתי בהר כימים הראשונים וגו' מה הראשונים ברצון אף האחרונים ברצון אמור מעתה אמצעייהם היו בכעס ב' בתשרי נתרצה הקב"ה לישראל בשמחה ובלב שלם ואמר לו למשה סלחתי כדברך ומסר לו לוחות האחרונות וירד והתחיל לצוותו על מלאכת המשכן ועשאוהו עד אחד בניסן ומשהוקם לא נדבר עמו עוד אלא מאהל מועד:

² וכן משמע משמות רבה פרשה לג פסקה ג
(ג) ד"א ויקחו לי תרומה ה"ד (שיר ה) אני ישנה ולבי ער אמרה כנסת ישראל אני ישנתי לי מן הקץ אלא הקב"ה ער שנא' (תהלים עג) צור לבבי וחלקי אלקים לעולם אני ישנה מן המצות אבל זכות אבותי עומדת לי ולבי ער אני ישנה ממעשה העגל ולבי ער והקב"ה מרתיק עלי הוי ויקחו לי תרומה פתחי לי אחותי רעיתי עד מתי אהיה מתהלך בלא בית שראשי נמלא טל אלא עשו לי מקדש שלא אהיה בחוץ:

משמע שהמשכן בא לעורר שוב את הקשר בין כלל ישראל והרבונו של עולם
וכן בפירוש בהתנחומא תרומה פרק ח

(ח) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם אימתי נאמר למשה הפרשה הזו של משכן ביום הכפורים עצמו א"פ שפרשת המשכן קודמת למעשה העגל א"י יהודה ב' שלום אין מוקדם ומאוחר בתורה שנאמר (משלי ה) נעו מעגלותיה לא תדע מטולטלות הן שביליה של תורה ופרשותיה הוי ביום הכפורים נאמר למשה ועשו לי מקדש מנין שכן עלה משה בששה בסיון ועשה ארבעים יום וארבעים לילה ועוד עשה ארבעים ועוד עשה ארבעים הרי מאה ועשרים ואתה מוצא שביום הכפורים נתכפר להם ובו ביום א"ל הקדוש ב"ה ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם כדי שידעו כל האומות שנתכפר להם מעשה העגל ולכך נקרא משכן העדות שהוא עדות לכל באי העולם שהקב"ה שוכן במקדשם אמר הקדוש ב"ה יבא זהב שבמשכן ויכפר על זהב שנעשה בו העגל שכתוב בו (שמות לב) ויתפרקו העם את כל נזמי הזהב וגו' ולכן מתכפרין בזהב וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב אמר הקב"ה (ירמיה ל) כי אעלה ארוכה לך וממכותיך ארפאך:

³ רמב"ן, שמות לה א - מבאר שהפרשיות נכתבו כסדרן, ומשה רבינו נצטוו לבנות את המשכן כבר באותן ארבעים ימים שעלה לשמים. (וכן בשמות רבה לח ג, זהר ויקהל קצה ע"א)

were totally dedicated to Torah study. Moreover, Maamad Har Sinai removed the Tumah (Zuhama) of the Cheit of Adam HaRishon and the Jewish people were now poised for Moshiach to come¹.

The Jews of that generation were already the Olam Hakatan models that the Mishkan was supposed to portray. It was only after Cheit HaEigel when the Zuhama of the sin of Adam HaRishon returned, that they now required a Mishkan. In Eretz Yisrael, when each would be living on his land and engaging the physical world – toiling the land, repairing their clothing, guarding and protecting, etc., such a Beis Hamikdash would always be required. On the surface, it seems as though the Ramban holds that the Mishkan is more of a profound, intrinsic concept to the world. This is not so, for, according to Rashi, had there been no sin, the whole world would have been the Mishkan².

It turns out that the world is made up of a bunch of parallel worlds - the little world which is man; the large world outside of himself; and the Mishkan - the model of how to build the little world.

¹רמח"ל, מאמר הגאולה, ח"ב: ואז נטלה השליטה מן האומות, ובראשון עשו וישמעאל, כמו שנתבאר, ... וזהו שאמר (דברים לג ב): "יד' מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתה מרבבות קדש." ואז לא די שלא שלטו האמות בישראל, אלא שישראל לקחו הם הממשלה, אם לא שחטאו

²שם משמואל ויקהל - שנת תר"ע: דעת רש"י דציווי מלאכת המשכן הי' אחר חטא העגל. ויש להביא ראיה לזה, שהרי בשעת הציווי נצטוו גם על בחירת אהרן לכהן, וזה הי' אחר שנבחרו הלויים ונבחר הוא מהם כמ"ש (דהי"א כ"ג) ויבדל אהרן להקדישו קודש קדשים, שיש בו שתי הבדלות אהרן מהלויים והלויים מישראל, ומאחר שהלויים נבחרו אחר מעשה העגל, שוב ע"כ גם אהרן נבחר אז, ומפורש עוד במדרש שנבחר מחמת שהיתה כוונתו במעשה העגל לטובה ע"ש, א"כ ע"כ שגם כל ציווי המשכן הי' אחר חטא העגל. ונראה דהנה מרע"ה מצד עצמו לא הוצרך למשכן, שהרי כתב הרמב"ן (בהקדמה לשמות) דבעשיית המשכן שבו ישראל למעלת אבותם שהי' סוד אלוהי עלי אהליהם, וממילא מרע"ה שהי' בעצמו מרכבה לשכינה כמו האבות הקדושים ועוד יותר מהם והי' סוד ה' עלי אהליו לא הוצרך למשכן להיות אמצעי להשראת השכינה. וכ"כ נאמר דישראל קודם החטא, שהיתה מדרגתם גבוהה ונשאה מאד, וכמו אדם הראשון קודם החטא, והיו מוכתרים בשני כתרים חרות ממלאך המות, גם כן לא היו צריכין לעשות משכן. וזה שאנו אומרים בזמירות אוהבי ה' המחכים בבנין אריאל ביום השבת שישו ושמוחו כמקבלי מתן נחליאל, דאיתא בכתבי האריז"ל שאותם הכתרים שהתנצלו בהר חורב שכולם זכה משה ונטלן בשבת מחזירין לישראל, וע"כ אין בנין בהמ"ק דוחה שבת, שהרי בצד מה א"צ למשכן, וע"כ ישראל שמחכים בכל יום לבנין בהמ"ק יש להם לשמוח בשבת אעפ"י שאינו בנין כמקבלי מתן נחליאל שלא היו צריכין אז למשכן כנ"ל:

2. G-d's Presence in One Place

SUMMARY:

Immediately after Sinai, when G-d's presence is revealed to all of Klal Yisroel, G-d seems to confine His Presence to the Mishkan. As the Midrash Tanchuma puts it, G-d now says, "Tznius is a wonderful thing – this will be My glory, that I should speak only from within" and G-d henceforth only spoke with Moshe Rabbeinu from inside the Mishkan (between the כְּרוּבִים on top of the אֹרֶן).

The Abaranel asks why G-d commanded us to build a structure, the Mishkan, for Him. For G-d is not a corporeal (physical) being whose presence can be confined to one place. The Ramban answers by saying that, since the Jewish people were now holy, they deserved a structure in their midst dedicated to revealing G-d's name and showing that His Shechinah dwelt amongst them. This in fact was the purpose of Maamad Har Sinai, the culmination of the Bris which G-d made with His people. The one time event of G-d's open revelation at Sinai now becomes an ongoing, all be it more hidden revelation, of the Mishkan. G-d too now speaks to Moshe Rabbeinu from this Mishkan, just as He spoke to him on Sinai.

The Mishkan comes to show us that G-d is always present in our midst. We would now be aware of His presence in a very clear way. The Mishkan now becomes the vehicle through which G-d can deepen His relationship with the Jewish people, and bestow His goodness upon them.

This does not contradict the idea that מלא עולם כבודו – His presence fills every part of the world, a fact we declare in the Keedusha of the Shmoneh Esreh. For, there are places where G-d's presence is stronger and others where it is weaker. Thus Moshe Rabbeinu has to go out of the Egyptian city to receive his Nevuah. Given the greater Tumah in the cities, G-d's presence in the cities was too diluted (hidden) for Nevua to take place. So too, we might say that the Mishkan was a place where G-d's presence was more concentrated or revealed.

We can understand this a little deeper by dwelling on another contradiction we touch on in the Kedusha. In the Kedusha on Shabbos we declare מלא כל הארץ כבודו, that His holiness fills the whole world. However, we then go on to say, איה מקום כבודו, where is the place of His glory, implying that it is restricted to a certain place, a place which is not accessible to us.

However, G-d is both eminent and transcendental. In the Shema we declare "*Hear O Israel, G-d is our Lord*" – accessible to us at all times, "*G-d is One*" – an unfathomable unity.

We might say that although G-d's Presence begins in the Heavens, the purpose of creation was for it to appear down on earth. This is reflected in the three Kedushas we say during the morning dovening. The first is in ברכת יוצר, the first of the ברכת שמע, and is said by the Malachim in the Heavens above. The second is the Kedusha of the Shmoneh Esreh – here the Kedusha has already entered the world – it is man who is saying this. The third Kedusha is what is known as Kedusha DeSidra, said in the ובא לציון. We are now ready to bring all that holiness into the world with our unique human ability to put *kedusha* into the material world and elevate it, something the Angels cannot do. For it is

down here that G-d longs to dwell, for this was His reason for creating the world to begin with.

The Mishkan was a parallel mini-world to the larger world G-d had created. It was for this reason that the Mishkan, even though it was ready by the 25th of Kislev, was not put together until the 1st of Nisan. This was to ensure its completion on the same date as the completion of the creation of the world, in the spring month, when life begins anew.

So this Mishkan, which brought the Shechina down into its midst, now fulfilled the purpose of the world. The Mishkan in turn proved a model of how to bring קדושה into our own lives. According to this, the Mishkan was intended to increase the קדושה beyond its walls, and not to confine it. The holiness of the Mishkan is what caused the Shechina to dwell on the Jewish people, and to provide them with the means to complete their redemption. For being free is ultimately about overcoming all limitations to be the perfect vehicle to carrying and radiating G-d's holiness.

DETAIL:

Immediately after Sinai, when G-d's presence is revealed to all of Klal Yisroel, G-d seems to confine His Presence to the Mishkan. As the Midrash Tanchuma (ריש במדבר) puts it:

(ג): וידבר ה' אל משה במדבר סיני. עד שלא הוקם המשכן דבר עמו בסנה שנא' (שמות ג) ויקרא אליו אלקים מתוך הסנה. אח"כ דבר עמו במדין שנא' (שם ד) ויאמר ה' אל משה במדין אח"כ דבר עמו במצרים שנאמר (שם יב) ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים. ואחר כך דבר עמו בסיני שנאמר וידבר ה' אל משה במדבר סיני. כיון שהוקם המשכן אמר יפה הוא הצניעות שנאמר (מיכה ו) והצנע לכת עם אלקיך. התחיל לדבר עמו באהל מועד וכן דוד אמר (תהלים מה) כל כבודה בת מלך פנימה ממשבצות זהב לבושה. בת מלך זה משה ... שהיה מלכה של תורה... ממשבצות זהב לבושה זה אהרן שנאמר (שמות כח) ועשית משבצות זהב... אמר הקב"ה כך הוא כבודי שיהא מדבר מבפנים שנאמר (במדבר ז) ובבא משה אל אוהל מועד וישמע את הקול מדבר אליו.

Furthermore, HaSh-m now restricts His prophecy to Moshe Rabbeinu from between the כרובים on top of the ארון¹.

The Abaranel asks why G-d commanded us to build a structure, the Mishkan, for Him. For G-d is not a corporeal (physical) being whose presence can be confined to one place. The Ramban answers by saying that, since the Jewish people were now holy, they deserved a structure in their midst dedicated to revealing G-d's name and showing that His Shechinah dwelt amongst them². This is fact was the purpose of Maamad Har Sinai, the culmination of the Bris which G-d made with His people³. The one time event of G-d's open revelation at Sinai now becomes an ongoing, all be it more hidden revelation, of the Mishkan⁴. G-d too now speaks to Moshe Rabbeinu from this Mishkan, just as He spoke to him on Sinai⁵.

The Mishkan comes to show us that G-d is always present in our midst. We would now be aware of His presence in a very clear way. The Mishkan now becomes the

¹ אבל עיין רש"י שמות כט מב שמביא דעה שמעל מזבח הנחשת דבר איתו

² רמב"ן, כה א: והנה הם קדושים ראויים שיהיה בהם מקדש להשרות שכינתו ביניהם. ולכן צוה תחילה על דבר המשכן שיהיה בו בית בתוכם מקדש לשמו.

³ רמב"ן, שם: כאשר דבר השם עם ישראל פנים בפנים עשרת הדברות ... וכרת עממה ברית על כל זה, מעתה הנה הם לו לעם והוא להם לאלהים ... והנה עקר החפץ במשכן הוא מקום מנוחת השכינה ...

⁴ רמב"ן, שם: וסוד המשכן הוא, שיהיה הכבוד אשר שכן על הר סיני שוכן עליו בנסתר - וכמו שנאמר שם (לעיל כד טז) וישכן כבוד ה' על הר סיני, וכתוב (דברים ה כא) הן הראנו ה' אלהינו את כבודו ואת גדלו, כן כתוב במשכן וכבוד ה' מלא את המשכן (להלן מ לד) והזכיר במשכן שני פעמים וכבוד ה' מלא את המשכן, כנגד "את כבודו ואת גדלו" והיה במשכן תמיד עם ישראל הכבוד שנראה להם בהר סיני

⁵ רמב"ן, שם: ובבא משה היה אליו הדבור אשר נדבר לו בהר סיני וכמו שאמר במתן תורה (דברים ד לו) מן השמים השמיעך את קולו ליסרך ועל הארץ הראך את אשו הגדולה, כך במשכן כתיב (במדבר ז פט) וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפרת מבין שני הכרובים וידבר אליו ונכפל "וידבר אליו" להגיד מה שאמרו בקבלה שהיה הקול בא מן השמים אל משה מעל הכפרת ומשם מדבר עמו, כי כל דבור עם משה היה מן השמים ביום ונשמע מבין שני הכרובים, כדרך ודבריו שמעת מתוך האש (דברים ד לו), ועל כן היו שניהם זהב וכן אמר הכתוב (להלן כט מב מג) אשר אועד לכם שמה לדבר אליך שם ונקדש בכבודי, כי שם יהיה בית מועד לדבור ונקדש בכבודי:

vehicle through which G-d can deepen His relationship with the Jewish people, and bestow His goodness upon them¹.

However, this seems to contradict the fact that מלא עולם כבודו – His presence fills every part of the world, a fact we declare in the Kedusha of the Shmoneh Esreh.

Although we say מלא עולם כבודו, there are places where G-d's presence is stronger and others where it is weaker. Thus Moshe Rabbeinu has to go out of the Egyptian city to receive his Nevuah. Given the greater Tumah in the cities, G-d's presence in the cities was too diluted (hidden) for Nevua to take place. So too, we might say that the Mishkan was a place where G-d's presence was more concentrated or revealed, but not at the expense of any other place or situation.

We can understand this a little deeper by dwelling on another contradiction we touch on in the Kedusha. In the Kedusha on Shabbos we declare מלא כל הארץ כבודו, that His holiness fills the whole world. However, we then go on to say, איה מקום כבודו, where is the place of His glory, implying that it is restricted to a certain place, a place which is not accessible to us.

Rav Aryeh Kaplan² explains the resolution to this problem as follows: *Our understanding of G-d's relationship to the world is twofold, namely that He is both eminent and transcendental. Thus, He both fulfills and encompasses all creation. This duality, however, is only due to our imperfect understanding of G-d, since He Himself is the most absolute Unity.*

This twofold concept is expressed in the song of the angels. They sing, "Holy, holy, holy is G-d of Hosts, the whole world is filled with His Glory" (Isiah 6:3). This indicates that G-d is eminent, filling all creation. However, they also sing, "Blessed is G-d's Glory from His place" (Ezekiel 3:12). Here they are speaking of G-d in His transcendental sense where even the highest angels cannot comprehend His "place".

This is also expressed in the Sh'ma, which states, "Hear O Israel, G-d is our Lord, G-d is One (Deutoronomy 6:4). Before declaring that G-d is an unknowable transcendental Unity, we declare that He is "our Lord" – accessible to us at all times. Similarly, in every blessing, before addressing G-d as the transcendental "King of the universe," we also call Him "our Lord." In the prayer "Our Father, our King," (Avinu Malkeinu), we similarly liken G-d to both an eminent Father and a transcendental King.

We might say that although G-d's Presence begins in the Heavens, the purpose of creation was for it to appear down on earth. This is reflected in the three Kedushas we say during the morning dovening³. The first is in ברכת יוצר, the first of the ברכת שמע, and is

¹ רמב"ן, שם: והמסתכל יפה בכתובים הנאמרים במתן תורה ומבין מה שכתבנו בהם (עי' להלן פסוק כא) יבין סוד המשכן ובית המקדש, ויוכל להתבונן בו ממה שאמר שלמה בחכמתו בתפלתו בבית המקדש ה' אלהי ישראל (מ"א ח כג), כמו שאמר בהר סיני ויראו את אלהי ישראל (לעיל כד י), והוסיף שם לפרש "ה'" לענין שרמזנו שם למעלה כי אלהי ישראל יושב הכרובים, כמו שאמר וכבוד אלהי ישראל עליהם מלמעלה היא החיה אשר ראיתי תחת אלהי ישראל בנהר כבר ואדע כי כרובים המה (יחזקאל י יט כ) ואמר דוד ולתבנית המרכבה הכרובים זהב לפורשים וסוככים על ארון ברית ה' (דהי"א כח יח), וכן יזכיר תמיד בבית המקדש לשם ה' (מ"א ה יט), לשמן (שם ח מד), ויאמר בכל פעם ופעם ואתה תשמע השמים (שם ח לב), במדת רחמים, וכתוב (שם ח מד מה) והתפללו אל ה' דרך העיר אשר בחרת בה והבית אשר בניתי לשמן ושמעת השמים, ובביאור אמר כי האמנם ישב אלהים את האדם על הארץ הנה שמים ושמי השמים לא יכלכלוך (דהי"ב ו יח) וכתוב על הארון להעלות משם את ארון האלהים אשר נקרא שם שם ה' צבאות יושב הכרובים עליו (ש"ב ו ב) ובדברי הימים (א יג ו) להעלות משם את ארון האלהים ה' יושב הכרובים אשר נקרא שם, כי השם יושב הכרובים:

² Handbook of Jewish Thought (vol 1), 2: 35 – 2: 37

³ מהר"ל, שם: והם כנגד ג' קדושות שאמר הכתוב (ישעי' ו') קדוש קדוש קדוש

said by the Malachim in the Heavens above. The second is the Kedusha of the Shmoneh Esreh – here the Kedusha has already entered the world – it is man who is saying this, modeling the Angels with our own Kedusha. This Kedusha is rooted in the recognition that G-d is the source and sustenance of everything, something the Malachim also understand, and they therefore model our own aspirations of *kedusha*¹.

The third Kedusha is what is known as Kedusha DeSidra, said in the וּבֹא לִצִּיּוֹן after the second Shmoneh Esreh. After facing G-d directly in the Shmoneh Esreh we are now ready to bring all that holiness into the world through the Kedusha DeSidra². In Kedusha DeSidra we refer to the type of holiness which G-d only produces for the sake of the Jewish people. It is the Kedusha which gets brought into the world, man's unique ability to put *kedusha* into the material world and elevate it, something the Angels cannot do³. (In fact, we say this Kedusha in Aramaic so that the Angels will not understand and be jealous of us⁴.)

In the Kedusha DeSidra, Targum Yonasan is brought saying that G-d is 3 times Kadosh – down here on earth, up in the Heavens, and for eternity over time⁵. It was down here that G-d longed to dwell⁶, for this was His reason for creating the world to begin with⁷.

The Mishkan was a parallel mini-world to the larger world G-d had created. (see the first essay in this Parsha). It was for this reason that the Mishkan, even though all its parts were already built by the 25th of Kislev, was not put together until the 1st of Nisan. This

¹אור החיים יט ב: עוד ירצה קדושים תהיו, כמלאכים הנקראים קדושים, ככתוב (דניאל ח יג) ויאמר אחד קדוש, והוא על דרך אומרו (תהלים פב ו) אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כלכם, ולצד שהקדוש ברוך הוא השרה שכניתו בתוך בני ישראל ועשאם בני פלשין שלו במקום המלאכים,

²רב שמשון רפאל הירש, סדור

³אור החיים יט ב: וצא ולמד מה שאמרו בספר הזוהר (ח"ב קמ:): על זמן שהשרה הקב"ה שכניתו בתחתונים כמה היתה הרגשת בני עליון, על שבחר ה' באוכלסי ישראל יותר מאוכלסי המלאכים

⁴משך חכמה ויקרא יט ב: בקדושה ראשונה אנו מספרים איך הבורא יתברך שלם בעצמותו ומהותו כביכול ומחייב המציאות והכל בכונה עלול מאתו, ומושג פרטי ורצונו מקיים הכל בלי הפסק, וזהו ממש שמלאכי השרת מקדשין אותו, שג"כ משיגים אותו באמת כפי יכלתם, שהוא בלתי חסר שום שלמות וכו', וזה ונקדש את שמך בעולם כשם שמקדישים אותו בשמי מרום, לא כן בקדושה דסדרא אנו אומרים ואתה קדוש יושב [הענין שממלא בכבודו יתברך כל המציאות כמד"א (ישעיה ט) השמים כסאי וכו'] בשביל תהלות ישראל, שאין לנו קרבן ולא מנחה כו', רק התהלות ותפלות, שזהו קדושה הבאה מסבת ישראל מלמטה למעלה לא כהמלאכים. וזהו שאמרו סוטה (דף מט) ועלמא אמאי קאי אקדושא דסדרא, שזה יחס העולם הזה בזמן הזה. ולכן אנו אומרים קדושה זו בלשון תרגום שלא יתקנאו בו המלאכים (ע' תוס' ברכות דף ג ד"ה ועונין) שאין זה ביכלתן.

⁵ותרגם יונתן קדיש בשמי מרומא קדיש על ארעא קדיש לעלם ולעלמי עלמיא. מהר"ל, שם: ולפי תרגום יונתן אלו ג' קדושות כנגד ג' עולמות, האחד עולם הזה התחתון, והשני עולם השמים, והשלישי עולם העליון. ותרגום אונקלוס קדיש בשמי מרומא קדיש לעלם ולעלמי עלמיא וזהו עולם העליון. ומה שתרגם קדיש הראשון בשמי מרומא דבר זה מפני כי יש לתת קדושה הראשונה אל עולם אשר הוא נראה לנו כי השמים נראים לנו, אבל עולם העליון אין נראה לנו.

⁶בראשית רבה יג ו: מו היום הראשון שברא הקב"ה את העולם נתאוה לדור עם בריותיו בתחתונים

⁷גר"א, שיר השירים א ג: ובוודאי יותר טוב מזה שהשכינה דבוקה למטה, כאשר היתה כוונת הבריאה

was to ensure its completion on the same date as the completion of the creation of the world, in the spring month, when life begins anew¹.

So this Mishkan, which brought the Shechina down into its midst, now fulfilled the purpose of the world. The Mishkan in turn proved a model of how to bring קדושה into our own lives. According to this, the Mishkan was intended to increase the קדושה beyond its walls, and not to confine it.

¹ מהר"ל, חדושי אגדות, שבת דף כא: ובפסקתא (פסקא ותשלם כל המלאכה ס' ה') יש, מלאכת מהשכן נגמר בכ"ה בכסליו ולא הוקם עד א' בניסן. ודבר זה מפני שיאמרו כי מלאכת המשכן היה דומה לבריאת עולם, ודבר זה תמצא במקומות הרבה בדברי חכמים, כמו שאמרו (מגילה י' ב') [ויהי ביום השמיני אותו יום היה שמחה לפני הקב"ה כיום שנבראו בו שמים וארץ נאמר כאן ויהי ביום השמיני ונאמר ויהי ערב ויהי בוקר ר"ל כי הוויית המשכן הוא כמו הוויית שמים וארץ]. ומפני כי נברא העולם באחד בניסן בגמר שלימותו שהוא חודש האביב, ולכך ראוי שיהיה בו הקמת המשכן שכבר הוא עומד בשלימותו [באחד בניסן]. ומפני כי התחלת האור והוא התחלת ההויה בעולם, שאין התחלה לפני זה הוא בכ"ה בכסליו, שבו התחלת הויה ראשונה הוא האור, רק שאין כאן גמר והשלמה עד אחד בניסן, ולכך בחנוכה היה נשלם המלאכה והוא נחשב התחלה בודאי, וגמר הקמתו באחד בניסן.

3. The Mishkan & The Beis HaMikdash Today

SUMMARY:

The Torah spends more time on describing the Mishkan than any other Mitzvah. Yet, the Mishkan was used in the desert and in Israel until the Temple was built. The mitzvah of *ועשו לי מקדש* then translates into the building the Temple on the Temple Mount in Jerusalem.

In fact, some commentators hold that the Mishkan was only a result of the Sin of the Golden Calf, whereas the Temple was always intended.

There is a positive commandment, applicable to this day, which devolves on the Jewish people as a whole to rebuild this Temple. Practically, if we were able to build it with the agreement of the Arabs and the world powers, we would do so. In fact, such attempts had been made before. However, some opinions state that we can only rebuild the temple when Moshiach comes or until a Navi comes to tell us or at least for a majority of the nation to be living in Israel.

Nevertheless, the Temple Mount retains its original Kedusha. This Mountain was always a place ready to receive the Shechina. Adam Harishon, Kayin and Hevel and Noach when he left the Ark all sensed this and brought their sacrifices here. This was where Abraham bound Isaac. One of the gates of the Temple, in fact, was called “the Gate of the Sacrifice” for this was where Abraham led Isaac onto the mountain. When the Jews finally returned to this mountain, they found the ashes of the ram that Abraham sacrificed instead of Isaac. This then became the place of the alter. The corner stone of the Temple was laid by Yaakov Avinu when he had his dream of the ladder.

The Temple Mount was, in fact, the source of spiritual and even physical nourishment to the whole world. Even the nations of the world recognized this, and some wanted to take this mountain as their own holy place. The reason for its holiness is because the Temple Mt is an exact parallel of a highly spiritual Beis HaMikdash in the heavens. It is for this reason that the universe, when it was created, began from the Even Shesiah, the rock on which the Ketores on Yom Kippur was later to be placed, and spread outwards.

Besides this intrinsic Kedusha of the Temple Mt., there is another Kedusha which it gained as a result of the an active act of sanctification at the time of the building of the Temple. This holiness is so great, that someone who approaches the Temple Mt in an impure state suffered *כרת*, a spiritual cutting off from the nation. Even those who believe that this aspect of holiness got lost with the destruction of the Temple, would still prohibit entry to the Temple Mount today.

When Herod rebuilt the Second Temple, he extended the Temple Mount to the west and to the south. This part of the Temple Mount was never sanctified and therefore, theoretically, one could walk on these parts. However, since we do not know where the exact location of this, or other parts of the Temple are, we refrain from going onto the Temple Mount entirely.

This leaves us with praying at the Western Wall. The Midrash tells us that, after the destruction of the Second Temple, the Shechina left the Temple and came to rest on

the Western Wall. The area in front of the Western Wall and possibly the entire Western Wall plaza, has the holiness of a Synagogue.

Since the Temple Mount retains its original Kedusha, we do not need the Temple to be rebuilt in order to bring Sacrifices. However, practically this is not feasible for, amongst other problems, we cannot get rid of our impurity nor do we know the exact place of the Alter.

However, the deeper spirit of the Beis HaMikdash is with us even when we don't have the physical structure. Studying the passages in the Torah which deal with the Korbanos is tantamount to bringing the actual sacrifices. The same thing can be said about the actual building of the Beis HaMikdash. This applies even when we are in exile, far from the Land of Israel. For the study of these passages brings down the sparks of high Kedusha which are contained within those words.

G-d created the world that we might become holy. It would be a perversion of that purpose if we turned the Temple into an end in and of itself. We long for the rebuilding of the Temple and we pray for it three times a day, but only so that it will contribute to our own spiritual clarity. We are the final goal of all of this. We start out being a whole world, an עולם קטן which parallels the עולם הגדול, the world outside of ourselves. Just like that world has many levels of spirituality – divided initially into four worlds or universes, so too our soul translates into each one of these levels. When these souls are connected to our body, we are able to connect all these worlds. We are able to bring the spirituality of those higher worlds down into the actions we do down here and thereby connect this material world with the greatest heights of spirituality.

The Mishkan came to aid us in doing this. It facilitated the bringing of the holiness down and mapped for us all these higher worlds. Ultimately, we have to learn the map and allow G-d to dwell within us. If we have the aid of seeing the actual structure, we are indeed blessed. If not, we should study it in the Torah and become the walking Mishkans which the Torah commands us to be - ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם - Indeed, a mitzvah for every age!

DETAIL:

The Torah spends more time on describing the Mishkan than it spends on any other Mitzvah. Yet, the Mishkan is used in the desert¹ and in Israel until the Temple was built, but then no longer applies. After that, the mitzvah of ועשו לי מקדש is one of building a Beis Mikdash on the Temple Mount in Jerusalem². The place, dimensions and even proportions of the Beis Hamikdash are different from those of Mishkan. In addition, most commentators state that the keilim are not required to be made the same way as the keilim of the Mishkan³. (The Aron HaKodesh, however, will always be the original one, made by Moshe Rabbeinu.⁴)

This seems strange, for even if it is learned from a different verse as one commentator holds⁵, the Beis HaMikdash is the continuation of the Mishkan. In addition, we pray for the return of the Beis Hamikdash, and it is a מצות עשה for all time to build the Beis HaMikdash⁶. (This is not a Mitzvah for any one individual to do on his own; rather, it devolves on the tzibur as a whole⁷. There are opinions as whether the *Keilim*, and in particular the *Mizbeach*, are a part of this mitzvah or separate mitzvos⁸.)

¹ רמב"ם הל' בית הבחירה פרק א א: ... וכבר נתפרש בתורה משכן שעשה משה רבינו והיה לפי שעה שנאמר כי לא באתם עד עתה וגו':

² הרמב"ם (הל' בית הבחירה א א) לומד את זה מהפסוק ועשו לי מקדש אבל הסמ"ג לומד ממקור אחר עיין בכסף משנה שם
וז"ל הרמב"ם שם: מצות עשה לעשות בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות וחוגגין אליו של פנמים בשנה שנאמר ועשו לי מקדש וכבר נתפרש בתורה משכן שעשה משה רבינו והיה לפי שעה שנאמר כי לא באתם עד עתה וגו':

³ שיטת רש"י ב שמות כה ט (ד"ה וכן תעשו לדורות) הוא שגם הכלים של בית המקדש צריכים להיות באותם מדות כמו שהיה במשכן (אם יאבד אחד מן הכלים או כשתעשו כלי בית עולמים כגון שולחנות ומנורות וכיורות ומכונות שעשה שלמה כתבניתו אלו תעשו). אמנם, קשה שהלא רואים שהכלים של בית המקדש לא היו באותם מדות. ועיין באור החיים ובגור אריה שבאים לתרץ את רש"י.
הרמב"ן חולק על רש"י ולדעתו אין צורך שהכלים לדורות יהיו כמו בבית המקדש.
הקריית ספר (פ"ד מהל' בית הבחירה) כותב ששיטת הרמב"ם הוא אמצעי בין רש"י והרמב"ן היינו שהכלים צריכים להיות בהשוואה לפי ערך במדותיהם כמו שהיו במשכן והיינו שאם עושים את השלחן בבית המקדש בגודל כפול, כך צריך לעשות גם כן את שאר הכלים בגודל כפול

⁴ מנחת חינוך צה: ולא עשו מעולם ארון אחר חוץ מה שעשה משה במדבר וכשיבא הגואל במהרה בימינו יתגלו הלוחות והארון אם כן אין צורך לכתוב את הדינים של הארון.

⁵ כך הבין הכסף משנה על הרמב"ם הל' בית הבחירה א א שכן דעתו של הסמ"ג. הסמ"ג (מ"ע קטג) מביא פסוק מפרשת ראה: ועברתם את הירדן והיה המקום אשר יבחר ד' אלוקיכם בו לשכן שמו שם שמה תביאו את כל אשר אנכי מצוה אתכם עולותיכם וזבחיכם וכו' וכתב הכסף משנה: ונראה שלא רצה לומר שהמצוה היא ועשו לי מקדש כמו שכתב רבינו משום דהוא קרא במשכן שבמדבר מיירי וגו'

⁶ פ"א מהל' בית הבחירה הל' א: מ"ע לעשות בית לד' ... שנ' ועשו לי מקדש

⁷ חינוך צה בסוף: וזו מן המצוות שאינן מוטלת על יחיד כי אם על הצבור כולו

⁸ הרמב"ם (ספר המצוות מצוה לג) אוזר שעשיית הכלים הם חלק ממצוות בניית המקדש כי הם כלים הם רק מכשירים לעבודת המקדש. הראב"ד (השגות על ספר המצוות הקצר) נוקט שאמנם שאר הכלים הם הכשר מצוה, אבל בניית המזבח הוא מצוה בפני עצמה.

So, in some sense, the Beis HaMikdash applies even right now. Practically speaking, if would be able to build it with the agreement of the Arabs and the world powers, we would do so¹. In fact, such attempts have been made before².

The Beis Hamikdash was therefore always one of the central ideas of the Torah. However, there is a question of whether the Mishkan was also always meant to be. From Rashi, it is apparent that the Mishkan came about because of the Cheit HaEigel³. The Mishkan was necessary to bring G-d's Kavod back into the world⁴. But without the sin, however, that Kavod would have been there without the Mishkan⁵ (Even though the פרשיות of the משכן precede those of the חטא העגל, חטא ומאחר לתורה, ⁶אין מוקדם). The Ramban⁷, though, holds that the Mishkan was always meant to be. It is the portable Har Sinai. This is why *Sefer Shemos* ends with the Mishkan⁸.

Rambam holds that the Mitzvah of building the Beis HaMikdash is a mitzvah for all time, applicable even today. However, *Minchas Chinuch*⁹ says that Rambam holds we can only rebuild the temple when Moshiach comes, or as the Binyan Tzion¹⁰ puts it, until a Navi comes to tell us¹¹. *Minchas Chinuch* himself, however, holds that were the world to allow us, we could possibly build the Temple now¹². The *Sefer HaChinuch* holds that

¹ מנחת חינוך מצוה צה: וגם היום אפשר שאם יתנו המלכיות רשות לבנות בית המקדש מצוה לבנות ועיין בס' כפות תמרים שהרבינו חננאל בעל התוספות רצה לילך להקריב קרבנות בירושלים אם כן ה"ה לבנות בית המקדש (ואף שלדעת הרמב"ם אינו כן ויבואר במקום אחר) ובנוגע לקרבנות עיין תוספות יום טוב מס' מעשר שני פ"ה משנה ב, שו"ת חתם סופר יו"ד ס' רלו, שו"ת בנין ציון ס' א, שו"ת ר' יוסף חיים זנפליד ס' קי, שו"ת התעוררות תשובה ח"א ס' כט ועוד.

² מנחת חינוך שם: כמבואר במדרש בימי ריב"ח שנתנו רשות והתחילו לבנות

³ ע"פ התנחומא וז"ל המדרש רבה שמות נא ג (ויקהל): כתיב משכן העדות ... מהו העדות ... הקב"ה חיבב את ישראל והביאם לפני הר סיני ... אחר מ' יום חטאו אותה שעה אמרו הגוים אינו מתרצה להם עוד שנאמר (איכה ד) אמרו בגוין לא יסיפו לגור. כיון שהלך משה לבקש רחמים עליהם מיד סלח להם הקב"ה שנא' (במדבר יד) ואימר ד' סלחתי כדברך. אמר משה רבון העולם הריני מפויס שמחלת לישראל אלא הודיע לעיני כל האומות שאין בלבך עליהם. א"ל הקב"ה חייך הריני משרה שכינתי בתוכם שנא' ועשו לי מקדש. ומכירין שמחלתי להם לכך נאמר משכן העדות שעדות היא לישראל שמחל להם הקב"ה ע"כ ועיין עוד במדרש רבה פרשת ויקהל פרשה מח ס' ז

⁴ According to the Midrash Rabah quoted in the note above, the reason for the Mishkan was to show the nations of the world that HaSh-m had brought His Kavod back into the nation.

⁵ זוה"ג כ"ב שיטת הספורנו בכמה מקומות

⁶ ורש"י לשיטתו דאינו נזהר מלומר הכלל הזה בכמה מקומות בחומש, משא"כ הרמב"ן, דאינו משתמש בכלל הזה אלא המקומות שבמפורש אמרו ז"ל.

⁷ הקדמה לשמות וריש פרשת תרומה

⁸ רמב"ן בראשית מט לג: ולכן נשלם הספר הזה בהשלימו ענין המשכן ובהיות כבוד ה' מלא אותו תמיד:

⁹ צה

¹⁰ שו"ת בנין ציון ס' א

¹¹ כתב שם מחז"ל שלא נמתין על נביא לעלות לירושלים ולבקש מקום המקדש עם כל זה אסור להקריב אלא על פי נביא שאם דוד המלך שידע בדיוק מקום המבוא לא הותר לו להקריב אלא על פי נביא כ"ש אנחנו

¹² וגם היום אפשר שאם יתנו לנו המלכות רשות לבנות בית המקדש מצוה לבנות כמבואר במדרש בימי ריב"ח דנתנו רשות והתחילו לבנות

for the obligation to take effect we need a majority of the Jewish nation to be living in Israel¹.

Nevertheless, the Temple Mount retains its original Kedusha². The Hebrew name ³הר הבית is more accurate – it is the mountain on which the בית, the Temple was built⁴. The mountain itself was always a place ready-made to receive the Shechina. Adam Harishion already sensed this when he brought a sacrifice on this very place. This was where Kayin and Hevel and later Noach when he left the Ark brought their sacrifices. This was where Abraham bound Isaac⁵. One of the gates of the Temple, in fact, was called “the Gate of the Sacrifice” for this was where Abraham led Isaac onto the mountain⁶. When the Jews finally returned to this mountain, they found the ashes of the ram that Abraham sacrificed instead of Isaac. This then became the place of the altar⁷. The corner stone of the Temple was laid by Yaakov Avinu when he had his dream of the ladder⁸.

The Temple Mount was, in fact, the source of spiritual and even physical nourishment to the whole world⁹. This was the reason that so many extended so much effort to get as close as possible to the mountain, i.e. up to the Western Wall¹⁰. Even the nations of the world recognized this, and some wanted to take this mountain as their own holy place.

The reason for its holiness is because the Temple Mt is an exact parallel of a highly spiritual Beis HaMikdash in the heavens¹¹. It is for this reason that the universe,

¹ נוהגת בזמן דרוב ישראל על אדמתן והקשו עליו מעמד דאז לא חזרו רוב ישראל לארץ ותיק ר' יהושע מקוטנא (ישועת מלכו פרשת תרומה) שמכיון שהיה בכח לכולם לעלות ולא עלו פקעה זכותם וא"כ ה"ה בימינו

² חינוך זה: ואף על פי שהאמת כי אמרו ז"ל (מגילה כח ע"א) קדושתן עליהם אפילו כשהן שוממין, שמשמע בזה שאין כל סיבת שריית השכינה שם מצד העובדים, אפשר לומר כי אותו המקום בחרו הקל לברך בני המקום אשר ברא ממנו ... ומכל מקום ... אינו דומה קדושת המקום בחורבנו לקדושת בישובו

³ ריש מסכת מדות ע"פ ישעיה ב ב, ועוד

⁴ הערוך, ערך הר

⁵ רמב"ם הל' בית הבחירה ב ב: ומסורת ביד הכל שהמקום שבנה בו דוד ושלמה המזבח בגורן ארונה הוא המקום שבנה בו אברהם המזבח ועקד עליו יצחק והוא המקום שבנה בו נח כשיצא מן התיבה והוא המזבח שהקריב עליו קין והבל ובו הקריב אדם הראשון קרבן כשנברא ומשם נברא אמרו חכמים אדם ממקום כפרתו נברא: (מקור הרמב"ם הוא פרקי דרבי אליעזר פ' לה)

⁶ פירוש הראש, מדות פ"א מ"ד

⁷ מסכת זבחים דף סב ע"א

⁸ ככתוב (בראשית כח כב): והאבן הזאת יהיה בית אלוקים (פרקי דרבי אליעזר פ' לא)

⁹ רמב"ן, הקדמה כללית לחומש

¹⁰ כלי יקר, בראשית יג יז: מטעם זה ... רבים נכספה נפשם לעמוד ליד מקום מקודש הזה ... ותועלת רוחני זו לא תסור עד עולם.

¹¹ רש"י שמות טו יז (שירת הים) ד"ה מכון לשבתך פעלת ד': מקדש של מטה מכוון כנגד כסא של מעלה אשר פעלת

when it was created, began from the Even Shesiah¹, the rock on which the Ketores on Yom Kippur was later to be placed², and spread outwards.

Besides this intrinsic Kedusha of the Temple Mt., there is another Kedusha which it gained as a result of the an active act of sanctification at the time of the building of the Temple. This holiness is so great, that someone who approaches the Temple Mt in an impure state suffered כרת, a spiritual cutting off from the nation. The Rambam holds that this holiness also exists to this day³, for the Kedusha came as a result of this being a place of the Shechinah, and the Shechinah is not something we can annul. For this reason we do enter the Temple Mount today. (A minority opinion, the Raavad⁴ holds that this aspect of holiness got lost with the destruction of the Temple, though he too prohibits entry to the Temple Mount⁵) There even those who refrain from levity on the Mount of Olives because from there one can see directly onto the Temple Mount, including the original place of the Holy of Holies⁶.

When Herod rebuilt the Second Temple, he extended the Temple Mount to the west and to the south. This part of the Temple Mount was never sanctified and therefore, theoretically, one could walk on these parts. However, since we do not know where the exact location of this, or other parts of the Temple are, we refrain from going onto the Temple Mount entirely and regard the walls of the Mount as its boundary⁷.

This leaves us with praying at the Western Wall, one of the outer walls of the Temple⁸. The Midrash tells us that, after the destruction of the Second Temple, the Shechina left the Temple and came to rest on the Western Wall⁹ as the verse says הנה זה עומד אחר כתלנו¹⁰. The area in front of the Western Wall¹ and possibly the entire Western

¹ מסכת יומא דף נד עמ' ב: אבן שתייה, שממנו הושתת העולם

² רמב"ם, הל' בית הבחירה ד א (ע"פ המשנה ביומא דף נג עמ' ב)

³ רמב"ם הל' בית הבחירה פ"ו הלק יד וטז ועוד הרבה ראשונים. וכן פסק המשנ"ב ס' תקס"א סק"ה בשם המגן אברהם שם סק"ה

⁴ בהשגות על הרמב"ם שם

⁵ ח"א ס' א, וכן נקט הרב צבי פסח פרנק, תפארת צבי יו"ד ס' כז והגר"א קוק, והכריע כדעת הרמב"ם. ועיין מגן אברהם תקס"א ס"ק ב.

⁶ רמב"ם הל' בית הבחירה ז ה: לא יקל אדם את ראשו כנגד שער מזרחי של עזרה שהוא שער ניקור מפני שהוא מכוון כנגד בית קדש הקדשים וכל הנכנס לעזרה יהלך בנחת במקום שמותר לו להכנס לשם ויראה עצמו שהוא עומד לפני יי"י כמו שנאמר והיו עיני ולבי שם כל הימים ומהלך באימה וביראה ורעדה שנאמר בבית אלהים נהלך ברגש. ע"כ. ויש מחלוקת הפוסקים עם האיסור הזה שייך היום מחוץ לבית המקדש או רק בתוכו. בין המקילים הכסף משנה והקרית ספר על הרמב"ם שם והמנחת חינוך מחמיר. ולכם כתב עיר הקדש והמקדש ח"ד פ"ג שראוי להזהר מקלות ראש על הר הזיתים.

⁷ כפתור ופרח פ"ו, פאת השולחן ס' ג סעיף יב

⁸ שו"ת אבני נזר יו"ד ס' תנ, תפארת צבי נז אות יב, אגרות משה או"ח ח"ב ס' קיג, מקדש מלך עמ' קלח, עיר הקדש והמקדש, ארחות רבינו להגרי"י קנייבסקי עמ' שכב (שכתב שגם החפירות העידו על כך) ועוד וכך מקובל אצל העם לדורות רבים אמנם יש מעוט הפוסקים שסוברים שכותן המערבי הוא מחומת העזרה (שערי צדק שער משפטי הארץ פ יא ס' ח, קובץ המאסף שנה ג, בית רידב"ז ס' לח בשם ח"א

⁹ שמות רבה ב ב, זוהר הק' שמות דף ה

¹⁰ שיר השירים ב כב

Wall plaza², has the status of a Beis Knesses. Although the Western Wall is quite long, and now parts of it have been exposed above and below ground, the Jewish nation has for almost two thousand years prayed in one particular part of the Western Wall, the very part we use today. We have a kabalah that prayers that are said at the Western Wall do not return empty³ as the verse says, "אזניים לכותל"⁴.

The Rambam defines the purpose of the Beis HaMikdash as allowing us to bring korbanos⁵. Because the Temple Mount retains its original Kedusha, we do not need the Beis HaMikdash to be rebuilt in order to bring Korbanos. Theoretically, we could bring Korbanos even today.⁶ Rav Tzvi Kalisher attempted to do so⁷. However, most poskim hold that in practice we cannot bring the Korbanos today, for we cannot get rid of our Tumah, we do not know the exact place of the Mizbeach, and we do not have Cohanim Meyuchasim nor the Techeles for the Bigdei Kehunah⁸. As mentioned above, we cannot even step foot on the Temple Mt. today.

But, all of this is secondary to a deeper issue, i.e. that the deeper spirit of the Beis HaMikdash is with us even when we don't have the physical structure. The Midrash Tanchuma tells us that studying the passages in the Torah which deal with the Korbanos is tantamount to bringing the actual sacrifices⁹. Later, the Midrash says the same thing about the actual building of the Beis HaMikdash¹⁰. We see from this, says the Nesivos Shalom, that the building of the Beis Hamikdash applies at all time, and it can never be annulled. It is not even dependent on whether the Jewish nation is in the Land of Israel: rather, even when the Jewish people are in exile, they are capable of fulfilling the

¹ משכנות לאביר יעקוב ח"א דף ב, אור לציון ח"ב פ' מה סעיף נז

² הגר"ב זולטי בקובץ הדרום ניסן תש"מ

³ רבי יצחק פרחי בספרו טוב ירושלים

⁴ האמרי אמת במכתבי תרוה ס' קלט

⁵ רמב"ם הל' בית הבחירה א א: מצות עשה לעשות בית ליי' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות

⁶ עניות פ"ח מ"ו: ואמר ר' יהושע שמעתי שמקריבין אף על פי שאין בית, ואוכלין קדשי קדשים אף על פי שאין קלעים, קדשים קלים ומעשר שני אף על פי שאין חומה, שקדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבוא. וכתב א' זבין מועדים בהלכה – ט' באב: שכן פסק הרמב"ם: "מקריבין הקרבנות כולן, אף על פי שאין שם בית בנוי." ולפיכך פסק כר' יוחנן, ש"מי ששחט קדשים בזמן הזה והעלה חוץ לעזרה חייב, מפני שהוא ראוי ליקרב בפנים." (מעשה הקרבנות פי"ט הט"ו) הסביר הרמב"ם... לפי שקדושת המקדש וירושלים מפני השכינה ושכינה אינה בטילה, והרי הוא אומר והשימותי את מקדשיכם ואמרו חכמים אף על פי ששוממין בקדושתן הם עומדים. (בית הבחירה שם) הראב"ד שם נחלק עליו. התוספות בכמה מקומות. (יבמות פ"ב ב, שבועות טז א, זבחים טא א וסב א. אולם במגילה י א, ובמכות יט א, נראה שסוברים כהראב"ד) סוברים כדעת הרמב"ם.

⁷ חשב ש"טומאה דחוייה בצבור" בירושלים (בספרו דרישת-ציון)

⁸ ראה שו"ת חתם-סופר יו"ד סימן רלו; שו"ת בני-ציון סימן א

⁹ מדרש תנחומא צו יד: אמר הקב"ה לישראל בני אע"פ שחרב בית המקדש ובטלו הקרבנות ואין קרבן עולה נוהג אם אתם עוסקים וקורים בפרשת עולה ושונין בפרשת קרבנות מעלה אני עליכם כאלו אתם מקריבים קרבן עולה לפני שנא' וזאת תורת העולה

¹⁰ לך אמור להם ויתעסקו לקרות צורת הבית בתורה ובשכר קרייתתה שיתעסקו לקרות בה אני מעלה עליהם כאילו הם עוסקים בבנין הבית.

Mitzvah by studying the relevant passages in the Torah¹. The study of these passages brings down the sparks of high Kedusha that are contained within those words².

Elsewhere, we described the Mishkan as a model of a perfect human being. When we come to the Mishkan or the Beis HaMikdash, we see that it produces the Shechinah. We see how it is built, and from there we understand how to 'construct' ourselves so that we too can be a human 'temple', one in which the Shechinah rests. Hence, ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם – and they should make for Me a Mikdash (whereby you will understand how to turn yourself into a Mikdash) and then I will dwell in them.

Clearly, the final purpose here is not that G-d should rest on some building, however holy, but on us. G-d created the world that we might become holy. It would be a perversion of that purpose if we turned the Temple into an end in and of itself. We long for the rebuilding of the Temple and we pray for it three times a day, but only so that it will contribute to our own spiritual clarity. We are the final goal of all of this. We start out being a whole world, an עולם קטן which parallels the עולם הגדול, the world outside of ourselves. Just as that world has many levels of spirituality divided initially into four worlds or universes, so too our soul translates into each one of these levels. When these souls are connected to our body, we are able to connect all these worlds³. We are able to bring the spirituality of those higher worlds down into the actions we do down here and thereby connect this material world with the greatest heights of spirituality.

The Mishkan came to aid us in doing this⁴. It facilitated the bringing down of the holiness and mapped for us all these higher worlds⁵. Ultimately, we have to learn the map and allow G-d to dwell within us. If we have the aid of seeing the actual structure, we are indeed blessed. If not, we should study it in the Torah and become the walking Mishkans that the Torah commands us to be - ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. Indeed, a mitzvah for every age!

¹ נתיבות שלום עמ' קצב: מדברי המדרש האלו עולה לנו חידוש גדול, שבנין הבית הוא ענין נצחי ואינו יכול להבטל לעולם, וכמו שאמר הקב"ה ליחזקאל, ובשביל שבני נתונים בגולה יהא בנין ביתי בטל, שאינו תלויים ישראל על אדמתם אם לאו, וגם בגלות מתקיים בנין ביתי על ידי קרייתת בתורה.

² נתיבות שלום שם: שעל ידי שלומדים פרשיות אלו ממשיכים את ההארות העליונות הטמונות בהם.

³ נפש החיים - שער א - פרק יב: ומה שהנר"ן של האדם אין ביכולתם לקשר העולמות. עד רדתם למטה בגוף האדם כנ"ל.

⁴ נתיבות שלום קצא: נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים, ואיך תתכן מציאות כזאת שהקב"ה ישכון בתחתונים, לכן הוריד הקב"ה למטה לעולם הזה האורות מהעולמות העליונים, שעל ידי זה נהיה המשכן ראוי להיות דירה לו יתברך.

⁵ נתיבות שלום קצ: המשכן הוא כעין מפה לכל העולמות העליונים.

תצוה

1. Bigdei Kehuna

THE GARMENTS:

כהן גדול: כח (ד) ואלה הבגדים אשר יעשו חשן ואפוד ומעיל וכתנת תשבץ מצנפת ואבנט ועשו בגדי קדש לאהרן אחיך ולבניו לכהנו לי:
כהן הדיוט: כח (מ) ולבני אהרן תעשה כתנת ועשית להם אבנטים ומגבעות תעשה להם לכבוד ולתפארת:

SANCTIFICATION TO AARON & HIS SONS THROUGH THE GARMENTS:

כח (ב) ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת: (ג) ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאתי רוח חכמה ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו לי: רש"י: (ג) לקדשו לכהנו לי - לקדשו להכניסו בכהונה ע"י הבגדים שיהא כהן לי ולשון כהונה שירות הוא
(מא) והלבשת אתם את אהרן אחיך ואת בניו אתו ומשחת אתם ומלאת את ידם וקדשת אתם וכהנו לי:

SANCTIFICATION FOR FUTURE COHANIM THROUGH THE GARMENTS:

כט (כט) ובגדי הקדש אשר לאהרן יהיו לבניו אחריו למשחה בהם ולמלא במ את ידם: רש"י: ולמלא במ את ידם - ע"י הבגדים הוא מתלבש בכהונה גדולה:

The Torah commands the Cohen Gadol to wear eight garments, four of which overlap with the clothes of the Cohen Hedyot¹. The Torah defines the Bigdei Kehunah Gedolah as ² - regal looking garments³. But, they were not for looks alone.

¹ רמב"ם יד החזקה, הל' כלי המקדש פ' ח (א) בגדי כהונה שלשה מינים: בגדי כהן הדיוט, ובגדי זהב, ובגדי לבן. בגדי כהן הדיוט הם ארבעה כלים: **כתנת, ומכנסים, ומגבעות, ואבנט**, וארבעתן של פשתן לבנים, וחוטן כפול ששה, והאבנט לבדו רקום בצמר: (ב) בגדי כהן גדול והם שמנה כלים הארבעה של כל כהן **ומעיל ואפוד וחושן וציץ** ואבנטו של כהן גדול מעשה רוקם הוא והוא דומה במעשיו לאבנט כהן הדיוט ומצנפת האמורה באהרן היא המגבעת האמורה בבניו אלא שכהן גדול צנוף בה כמי שלופף על השבר ובניו צונפין בה ככובע ולפיכך נקראת מגבעת.

The head covering of the *Kohen Gadol* is called a מצנפת while that of a כהן הדיוט is called a מגבעת. Rashi (כח ד) says that they are the same, although Rivoh (אל ד"ה) and Chizkuni say that the מצנפת was shorter than the מגבעת, since the מצנפת had to leave room not only for the תפילין but for the ציץ as well. There are several opinions in the Rishonim about the differences between the two. See Ramban (פסוק לא) and Rambam. Raavad (ב) (כלי המקדש ח) says:

[השגת הראב"ד - ולפיכך נקראת מגבעת א"א אני אומר אין מעשהו של זה כמעשהו של זה מצנפת ארוך הרבה וכורך אותו כריכות הרבה ככריכות הישמעאלים אבל מעשה המגבעות כעין הכובעין שלנו חדין מלמעלה והן קצרים]:

² תצוה כח ב: ועשית בגדי קודש... לכבוד ולתפארת

³ רמב"ם: אלה בגדים לבושי מלכות הן בדמותן רמב"ם יד החזקה - הל' כלי המקדש פ' ח: (ד) בגדי כהונה מצוותן שיהיו חדשים נאים ומשולשים כדרך בגדי הגדולים שנאמר לכבוד ולתפארת ... אין מלבנין אותן ואין מכבסין אותן אלא מניחן לפתילות ולובש חדשים

Rather, they were garments on the body that symbolized the type of character a Cohen Gadol should have¹. These character traits in turn were the garments of the soul². And it is through these character traits that we are able to translate the Torah and its Mitzvos into action³. They are the interface between pure spirituality and the material world of deeds⁴. Since the soul is the source of our character traits, the מדות are therefore called בגדים⁵ - clothing of the soul⁶. This was the real meaning of the garments being לכבוד ולתפארת⁷. The word כבוד is used as a word for the soul⁸. For what is the soul if not the כבוד of HaSh-m that gets expressed on earth. The בגדי כהונה were none other than soul-garments, guiding us to our core spirituality. Hence they were לכבוד – from the word כבוד, reflecting the true “heaviness” – the true inner spiritual weight of the כהנים⁹.

But it goes further. For the garments themselves were active producers of holiness. For example, the Choshen was a vehicle for a form of prophecy. The names of the Shevatim appeared twice on these garments, once on the two stones (אבני שהם) set on the shoulder straps of the apron-like אפוד¹⁰, and once on the twelve stones of the חושן, over the heart of Aharon HaCohen¹¹. In this way Aharon carried the whole Jewish nation with him. These tribes contained all the letters but four, ט, צ, ק, ח, which were made up by adding the words יצחק יעקוב and then either שבטי קה or שבטי ישורון¹², allowing the Choshen to light up and spell out answers that were asked of HaSh-m through it.

¹ מלבי"ם כח ב ד"ה ועשית לכבוד ולתפארת: הנה הבגדים ... היו מורים על בגדים פנימים שיעשו כהני ד' להלביש בם את נפשותיהם בדעות ובמדות ובתכונות טובות שהם מלבושי הנפש

² מלבי"ם, כה יא: שמדות האדם ותכונתו ילבישו את הנפש ... וכאשר צוה על מלבושי כהנים החיצוניים, היה עיקר הכוונה הורות דעת איך ילבישו את נפשם טוב המדות ותכונות לטהרה ולקדושה.

³ ר' חיים ויטאל, שערי קדושה ח"א ש"ב: המדות הן הכנות עיקריות אל תרי"ג המצוות, בקיומם או בביטולם. ... ולפיכך ענין המדות הרעות הן קשות מן העברות עצמן.

⁴ ממעמקים, תצוה, עמ' 324: [המדות הם החיבור בין] הנפש העליונה ... המופשטת מבחינת הגוף ... [ו]הבחינה הגלויה והתחתונה של הגוף

⁵ גר"א, משלי ו כז: והמידות נקראות בגדים כמו שאמרו חכמינו ז"ל (ספרא ויקרא ו ג) "מדו – כמידתו" וזה שאמרו חז"ל (שבת קיד ע"א): איזה תלמיד חכם כל שיכול להפוך חלוקו ללבשו כדרכו, והיינו להרגיל במידות ולהעמידן לפי התורה ושיהיו דרכו וטבעו ממש עד שהיה טבעו הפוך

⁶ גר"א, משלי יא טז: שהמידות הן לבושין ... הן מן הנפש

⁷ שמות כח ב: ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת

⁸ בעל המאור, ריש ברכות (מובא בממעמקים, שמות, עמ' 323): במקומות רבים בכתוב הנפש נקראת כבוד, כדכתיב "לכן שמח לבי ויגל כבודי", וכתוב "עורה כבודי", וכתוב "למען יזמרך כבוד"

⁹ Rav SR Hirsch, Rav Moshe Shapiro, SHLITA.

¹⁰ כח יב: ושמת את שתי האבנים על כתפי האפוד אבני זכרון ונשא אהרן לפני ד' על שתי כתפיו לזכור

¹¹ כח כט: ונשא אהרן את שמות בני ישראל בחשן המשפט על לבו בבאו אל הקדש לזכרון לפני ד' תמיד. ובסוף כח ל: ... ונשא אהרן את משפט בני ישראל על לבו לפני ד' תמיד

¹² יומא עג:

The garments also affected the Cohanim in a very real way. The Cohanim were actively sanctified through the garments¹. Were Aharon to come into the Holy of Holies without them, he would die². These clothes raised the Cohanim to the level of holiness wherein they were fit to serve in this most awesome of places³.

Another illustration of the power of these clothes was the fact that each one came to atone for a different sin⁴. These were no ordinary clothing!⁵ The different garments come to atone for inappropriate thoughts, speeches and actions – for these too are garments; garments of the soul⁶.

The *Mitznefes* on the head of the Cohen⁷, atoned for inappropriate thoughts of arrogance⁸ for the head covering comes to reinforce the humbling idea that G-d is above us, infinitely greater⁹.

The *Avnet* (the sash) atoned for thoughts of the heart¹⁰ (that produced inappropriate speech¹¹). For the Avnet was wrapped around the body above the elbows

According to the Rambam, the names of the Avos were on the first stone, above the name Reuven, while the words Shivtei Kah were at the bottom of the last name, Binyamin.

¹ שמות כח (מא) והלבשת אתם את אהרן אחיך ואת בניו אתו ומשחת אתם ומלאת את ידם וקדשת אתם וכהנו לי:

² כח לה ורש"י שם

³ מסכת זבחים דף יז ע"ב: דאמר קרא וחגרת אותם אבנט אהרן ובניו וחבשת להם מגבעות והיתה להם כהונה לחקת עולם בזמן שבגדיהם עליהם כהונתם עליהם אין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם
יחזקאל פרק מד (טו) והכהנים הלויים בני צדוק אשר שמרו את משמרת מקדשי בתעוה בני ישראל מעלי המה יקרבו אלי לשרתני ועמדו לפני להקריב לי חלב ודם נאם אדני יהוה: (טז) המה יבאו אל מקדשי והמה יקרבו אל שלחני לשרתני ושמרו את משמרת: (יז) והיה בבואם אל שערי החצר הפנימית בגדי פשתים ילבשו ולא יעלה עליהם צמר בשרתם בשערי החצר הפנימית וביתה: (יח) פארי פשתים יהיו על ראשם ומכנסי פשתים יהיו על מתניהם לא יחגרו ביזע: (יט) ובצאתם אל החצר החיצונה אל החצר החיצונה אל העם יפשטו את בגדיהם אשר המה משרתם בם והניחו אותם בלשכת הקדש ולבשו בגדים אחרים ולא יקדשו את העם בבגדיהם:

⁴ מסכת זבחים, דף צח ע"ב: למה נסמכה פרשת קרבנות לפרשת בגדי כהונה לומר לך מה קרבנות מכפרין אף בגדי כהונה מכפרין

⁵ מלבי"ם כח ב וכה יא

⁶ רב צדוק הכהן, צדקת הצדיק - אות רסג: כי המחשבה דיבור ומעשה לבושים לעצם החיות

⁷ The equivalent of the מגבעת on the הדיוט. See first note in this essay for further details.

⁸ מסכת זבחים, דף צח ע"ב: מצנפת מכפרת על גסי הרוח מנין אמר רבי חנינא יבא דבר שבגובה ויכפר על גובה רב צדוק הכהן, שם: ומצנפת שעל הראש נעשה ממחשבה דבמוח ומכפר על גסות הרוח שזהו מהמוח כנודע דכבוד נגד מוח כמו שנתבאר במקום אחר על קנאה תאוה וכבוד שהם נגד מוח לב כבד.

⁹ מהרש"א, מסכת זבחים, שם: ואמר מצנפת וכו' יבא דבר שבגובה וכו'. כי כיסוי הראש מביא לידי אימה דשמיא כדאמרין בסוף פרק מי שהחשיך ברב נחמן בר יצחק דלא שבקתיה אימיה גלי רישיה

¹⁰ מסכת זבחים, דף צח ע"ב: אבנט מכפר על הרהור הלב היכא דאיתיה

¹¹ רב צדוק הכהן, שם: ואבנט על הרהור הלב מצד הדיבור כי הלשון שליח הלב ונמשך מן הרצון שבלב.

and covered the area of the heart¹. Furthermore, the Avnet was wrapped around the Kohen 32 times, which is equal to the Gematria of the word Lev (heart)². It was also 32 Amos long³.

The *trousers* (**מכנסים**) atoned for action⁴, in particular for actions of sensual licentiousness.⁵ This makes sense, for trousers cover our most sensual body parts⁶. (The word מכנסים can be broken up into כנס מים – a reference to seminal seed which is corrected by the מכנסים.⁷)

The *shirt* (**כתנת**) atoned for murder⁸, for it covered the entire body, i.e. the part of the human that commits actions⁹. In addition, the Ketones is the garment worn closest to the flesh and is the garment most likely to be saturated by blood in a murder¹⁰.

These were the garments of an ordinary Cohen. The Cohen Gadol wore four additional garments, the Choshen (breast plate), the Eifod (an apron-like garment), the Me'il (a long outer garment) and the Tzitz, a crown like garment on his head.

The *Choshen* atoned for miscarriages of justices¹¹; for, when justice is done on earth, it removes the harsher justice of the heavens.¹

¹רש"י, מסכת זבחים פ"ב, ד"ה היכא

²תוספות, מסכת זבחים שם, ד"ה אבנט, וכפי ההסבר של השיטה מקובצת שכן כוונת התוס'.

³רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ח הל' יט

⁴רב צדוק הכהן שם: ומכנסים על המעשה

⁵מסכת זבחים, דף צ"ב: מכנסים מכפרת על גילוי עריות שנאמר ועשה להם מכנסי בד [לכסות (את) בשר ערוה] רב צדוק הכהן, שם: ומכנסים על המעשה וסוף המעשה הוא בגילוי עריות וזהו עיקר עבירות דלכן קורין ביום הכיפורים פרשת עריות כמו שאמרו ז"ל (מגילה ל"א. ופירוש רש"י).

⁶מהרש"א, מסכת זבחים, שם: מגופא דקרא מייתי לה דמשמע דהמכנסים הם משום גידור ערוה ולהכי שינה כאן דבכולהו כתיב ועשית ובכאן כתיב ועשה להם מכנסי בד וגו' דמשמע שיהיה צורך להם בגידור ערוה.

⁷ספר בנינו בן יהוידע על זבחים דף פח/ב: מכנסים אותיות כנס מים הוא הזרע שנקרא מים שהשליכו האדם בביאה אסורה של ערוה כנס ואסף אותו לתקנו ע"י מכנסים.

⁸מסכת זבחים, דף צ"ב: כתונת מכפרת על שפיכות דם שנאמר וישחטו שעיר עזים ויטבלו את הכתנת בדם

⁹רב צדוק הכהן, שם: וכתונת על שפיכות דמים הוא המכסה כל הגוף זהו נגד כח הפועל שבנפעל.

¹⁰מהרש"א, מסכת זבחים, שם: ועוד י"ל שהכתונת הוא הבגד באדם הקרוב לגוף ולבשר והוא מגואל בדם ביותר בכל נהרג וע"כ כתונת זה מכפר על כך.

¹¹מסכת זבחים, דף צ"ב: חושן מכפר על הדינין שנא' ועשית חושן משפט מהרש"א, מסכת זבחים, שם: ואמר חושן מכפר על הדינין שנאמר ועשית חשן משפט. פירוש מכפר על עוות הדין כפרש"י בחומש וז"ש ונשא אהרן את משפט וגו' דהיינו נשיאת עון המשפט.

The *Tzitz* came to atone for arrogance². And in fact, in Hebrew we call arrogance *arrogance of the forehead*, exactly where the Tzitz was worn³.

The *Me'il* atoned for Lashon Hora⁴. The Me'il had bells on it, and they were heard when the Cohen Gadol entered – these sounds of holiness atoned for the malicious noises of Lashon Hora⁵. The Me'il was to be colored *פתיל תכלת*. It would remind one of the sea, and the fact that the mighty waters don't encroach on the dry land. So too, we who have been given two guards to prevent our speaking Lashon Hora – our lips and our jaw – can surely draw inspiration from this⁶.

The *Eifod* (that looked like a kind of apron) atoned for idolatry⁷ for in fact many priests of idolatry wore an Eifod⁸.

In Parshas Trumah, we showed that the Mishkan came to provide a small world that was like the world of Adam HaRishon before the Cheit. The Mishkan is the model that man makes for himself to teach himself how to maintain holiness in all his actions⁹. When a man would come to this purest of environments and experience a deep

¹ ספר בניהו בן יהוידע על זבחים דף פח/ב: ומה שאמר חשן על הדינן כי בעשיית הדין למטה ישתוק וינוח השטן שלא יקטרג למעלה, וידוע השטן רמוז באות ש' שהיא מספר יצר, וזהו חשן נח ש'.

² מסכת זבחים, דף צח ע"ב: וציץ מכפר על עזות פנים בציץ כתיב והיה על מצח אהרן ובעזות פנים כתיב ומצח אשה זונה היה לך

³ מהרש"א, מסכת זבחים, שם: מדקבעו לו לציץ מקום המצח דרשו לכפר על עזות מצח וק"ל:

⁴ מסכת זבחים, דף צח ע"ב: מעיל מכפר על לשון הרע מנין א"ר חנינא יבא דבר שבקול ויכפר על קול הרע

⁵ מהרש"א, מסכת זבחים, שם: ואמר מעיל מכפר על לה"ר כו' ויכפר על מעשה קול. מהידוע כי קול ודיבור רע עושה מעשה ופעולה לברוא לו מקטרג אחד וזה המעיל הוא בהפך זה דכתיב ביה ונשמע קולו בבואו אל הקדש וגו' שקול זה מבריה את המקטרגים לו בדרך בואו.

⁶ כלי יקר כח לא: ועשית את מעיל האפוד כליל תכלת. לפי שהמעיל מכפר על לשון הרע ע"כ היה כולו תכלת כי תכלת דומה לים וע"י התכלת יסתכל בים וממנו יראה וכן יעשה, כי בים נאמר (איוב לח י"א) ואשבור עליו חקי ואשים בריח ודלתים, ואומר עד פה תבא ולא תוסיף וגו'. וכך נתן הקב"ה אל הלשון חומה ובריח כמ"ש רז"ל (ערכין טו ע"ב) ולא עוד אלא שהקפתי לך שני חומות אחת של עצם ואחת של בשר ומה יתן ומה יוסיף לך שמירה לשון רמיה, כי יצא לחוץ ידבר ישלח חץ שחוט לשונו לכל ד' רוחות העולם ויעבור בריח ודלתים, והיה מן הראוי שילמד האדם מן הים אשר אינו עובר דלתים ובריה ואינו פורץ גדרו, וזהו טעם התכלת שדומה לים כי בהסתכלו בתכלת יהיה נזכר אל הים שדומה לו בצבע וממילא יתבונן אז במעשה הים וממנו יראה וכן יעשה:

מסכת זבחים, דף צח ע"ב: אפוד מכפר על עבודת כוכבים שנאמר אין אפוד ותרפים

⁸ מהרש"א, מסכת זבחים, שם: ומצינו בע"ז שהיו ג"כ עושין אפוד כמ"ש בפסל מיכה ויעש אפוד ותרפים וגו'

⁹ נפש החיים, שער א, פ"ד: שכל תכלית רצוני בתבנית המשכן וכל כליו, רק לרמוז לכם שממנו תראו וכן תעשו אתם את עצמיכם שתהיו אתם במעשיכם הרצויים כתבנית המשכן וכליו

connection to G-d, his actions would have the maximum impact on conditioning his character and purifying his soul¹.

The Cohanim, when they served in this Mishkan, were at the level of Adam HaRishon. The clothes of the Cohanim were like the skin of Adam HaRishon. The bells on the מעיל, which the Cohen wore, correspond to our ears, for the sound of the bells were heard when the Cohen approached the Holy place². The Tzitz on the forehead of the Cohen Gadol corresponds to the forehead³, etc. The Bigdei Cohen were not just a reflection of this, but were active in creating this process. They were "מדו בד" (ויקרא ו) – literally "(precise) measures of cloth" – for they reflect the precise relationship of garment to soul⁴. The clothing themselves absorbed all these ingredients, as they were made with the highest possible level of thought and action⁵.

It was the Begadim that turned the Cohanim into Cohanim⁶. How did this work?

The specific purpose of the *bigdei kehunah* were but an extension of the role of clothing in general:

Clothing is never found naturally in other animals and yet it is a universal idea in the human race. This tells us that clothing somehow tells us something about our human uniqueness⁷. "Clothing makes the statement: I am much more than what meets the eye. If you want to see the real me, you'll have to look deeper."⁸

"The message of clothing is directed not only outward, to others, but also inward. What you wear powerfully affects how you see yourself⁹."

¹ חינוך זה: כי בנין בית לשם יתברך, ועשותינו בה תפלות וקרבות אליו, הכל להכין הלבבות לעבודתו יתעלה ... שהכל להכשר גופותינו, כי הגופות יוכשרו על ידי הפעולות ... ועל כן ציונו לקבוע מקום שיהיה טהור ונקי בתכלית הנקיית, לטהר שם מחשבות בני אדם ולתקן לבבם אליו בו.

² נתיבות שלום שם: והפעמונים שבמעיל הוא כנגד אורות האזנים, כמד"כ בו ונשמע קולו בבואו אל הקדש.

³ נתיבות שלום שם: הציץ הוא כנגד אורות המצח, כמש"נ והיה על מצחו תמיד.

⁴ הג"ה על השל"ה: שהם מדתו הנכונה של האדם

⁵ רב צדוק הכהן, שם: כי בגדים שציוותה התורה ודאי הם רומזים ונעשים מכח מחשבה דיבור ומעשה המלביש נשמתם והרי כל מחשבה דיבור ומעשה שלהם הוא רק לכפר.

⁶ מסכת זבחים דף יז ע"ב: בזמן שבגדיהם עליהם כהונתם עליהם אין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם

⁷ See Dina Coopersmith in Jewish Women Speak about Jewish Matters: "In virtually every culture, clothes are a basic requirement. Even in the hottest tropical climates, the inhabitants wear some minimal form of clothing. Nowhere, however, do animals instinctively cover up. Why is this? What is the connection between human beings and clothing that spans all ages and cultures?"

⁸ Inside/Outside, pg. 28

⁹ Gila Manelson, Inside/Outside, pg. 28

And in fact, the Cohanim themselves were similarly affected¹. Sefer HaChinuch compares the effect of these clothes to the effect of our wearing of Tefillin. Part of the influence is in the physical act of placing something over our brains and our hearts to remind us that we should connect both our intellect and our emotion to G-d².

"Like all pairs of inner form and outer matter, the pair of נשמה and body should be in perfect balance...When אדם and חוה were created they were not ashamed because the vessels of their bodies perfectly reflected their נשמות. A core that is angelic deserves to be clothed like an angel - when the clothing looks like an animal (after the חטא), shame is inevitable. Shame is the result of a breakdown between inner and outer dimensions."³, a separation between the physical and the spiritual⁴. Clothing is capable of restoring the balance. Therefore, the word for clothing, לבוש, means not ashamed, לא בוש.

After the חטא אדם הראשון, there was a permanent new reality. Adam HaRishon did not need clothes because his נפש הבהמי was in complete harmony with his inner essence and was therefore its outer garment⁶. Only when this harmony was disturbed did Adam HaRishon find himself naked⁷. When the first man sinned, his כתונת אור – literally his garment of light – turned into כתונת עור – a garment of flesh. This garment was his skin. As long as he was totally spiritual, he had no need of clothes. His skin radiated his inner essence rather than anything sensual⁸ - it was לכבוד ולתפארת – the same words that are said about the Priestly garments. But, when the First Man sinned, he did so with his outer self, his Nefesh Behamis. Until then, his Nefesh Behamis was simply a reflection of his Neshama, the outer garment. But now it gained its own independence, and was therefore separated from his soul. He therefore felt naked – i.e. felt a lack of integration

Mrs. Manelson continues: I have a friend who got all dressed up to take her comprehensive exams for her Master's degree, ... [saying] 'Remember the book Dress for Success? Looking my best helps give me the confidence I'm going to need to ace those exams

¹ חינוך מצוה צט (בגדי כהונה): משרשי המצוה היסוד הקבוע לנו כי האדם נפעל כפי פעולותיו... ע"כ ראוי להתלבש בגדים מיוחדים (אליה)

² חינוך שם: כשיסתכל בכך מקום שבגופו מיד יהיה נזכר ומתעורר בלבו לפני מי עובד וזה כעין תפילין וגו'

³ Akiva Tatz, *Living Inspired* pg. 118-119, see there all of chap. 11

⁴ רב משה שפירא, שליט"א

⁵ רב שמשון רפאל הירש והמקור הוא חז"ל שבת דף עז ע"ב: לבושה – לא בושה

⁶ בראשית ב כה: ויהיו שניהם ערומים האדם ואשתו ולא יתבוששו

⁷ בראשית ג ז: ותפקחנה עיני שניהם וידעו כי ערומם הם ויתפרו עלה תאנה ויעשו להם חגורת:

⁸ הג"ה על השלי"ה: שהנשמה שהיא: "ניצוץ כבוד ד' שבאדם" (רמב"ם) קורנת ומאירה מתוך הגוף שהוא הלבוש לנשמה

between his Nefesh Behamis and his soul.¹ So, now he had to wear clothing, to cover what was now being projected by his body – the spiritual distancing of the sin². כתונת עור – garments of flesh. עור is also the letters for *Iver* – a (spiritually in this case) blind person. The body was now a rebellious garment over the soul – (בוגד - rebel, from בגד – a garment – i.e. the body)³. The correct relationship between the body and the soul was disturbed. He then needed a new set of outer garments to reflect his inner spirituality⁴. This clothing came to hide the outer superficiality of the body in order to restore the focus on man's core spirituality. The words כסות – a garment – means a cover⁵. Hence clothing came to restore the balance between body and soul. It became a part of the permanent reality of man.

In the post-Cheit world we see the nakedness of an animal as highly appropriate, that of a baby as cute, that of a ten year old as inappropriate and that of an adult as threatening and illegal⁶. The more spiritual our expectations, the more we associate dress with that person. Even after משיח will come, the concept of clothing will remain: תחיית המתים will take place together with clothes⁷.

¹ המאסף של האבן שלימה פ"א על ס"יב - ס"ק י: קודם חטא אדם הראשון היה נכלל נפש הבהמי באדם והיתה נקראת כתונות העור וכשחטא נפרדה ממנו ונמסרה ביד הס"א...ולכן וידעו כי עירומים הם

² בראשית ג ז: ונתפקחנה עיני שניהם וידעו כי עירומם הם ויתפרו עלה תאנה ויעשו להם חגלת:

³ רב משה שפירא, שליט"א

⁴ מכתב מאליהו ח' ג דף 116: אחר חטא אדם הראשון...א"א להשיג דרגת לשמה אלא בהצנע לכת.

⁵ רב משה שפירא, שליט"א

⁶ Gila Manelson: "My neighbors found it gloriously entertaining when one of my children, then a toddler, innocently showed up at their front door straight from the bathtub. If the same child were to repeat that behavior at age ten, however, I suspect they'd be less amused. And if the visitor were an adult, they'd probably slam the door, lock it, and call the police."

"... A dog can trot around au natural without offending or even being thought of as "naked," since we understand ... that an animal is not much more than it appears to be - an essentially physical being governed by its instincts. Because a baby's existence is similar to that of an animal, no one blushes at the sight of its bare bottom; at the same time we do call it naked in recognition of its human potential. A ten-year-old, however, is considerably more than an animal ... and a twenty-year-old even more so - which is why an adult who parades around without clothes isn't called cute, but an exhibitionist." (*Outside/Inside* pg. 26, 27)

⁷ Rav Dessler 3rd סוכה נא/נב חלק, pg. 41. However, according to the deeper understanding we bring immediately below (according to the מאסף on the שלמה פ"א), the idea of clothing is that one's outer self is in harmony with and a reflection of one's inner self. According to this, Adam HaRishon also had בגדים, in the form of his הבהמית נפש. Therefore, the type of clothing that is being talked about concerning תחיית המתים does not mean clothing of the sort that we wear today, but rather akin to those worn by אדם הראשון קודם החטא.

The sons of Noach, שם and יפת who were both rewarded מדה כנגד מדה for their ציצית of using clothing to cover their father's nakedness¹. שם was given the מצוה of using clothing to cover their father's nakedness – which implies the garments that they hang from as well - while יפת was given the covering of burial². Each was given a reward that they could relate to. שם was given ציצית, because ציצית is a reminder to keep the מצוות. The outer clothing now became a חוץ for the totality of spirituality. For the purpose of clothing, the gift of שם, is not just to cover the body, but to alert and direct us to the spiritual beauty of the person.

Clothing, then, is a powerful force, as it can be used positively or negatively³. This is why the Hebrew word for a coat, מעיל, is related to מעילה, the abuse of holiness (הקדש). Similarly, the Hebrew word for garment, בגד, is related to בגידה, treachery and deception. When clothing is used to make false associations (קשר) of inner and outer realities, it leads to untruth (שקר – same letters). Clothing misleads when it becomes the focus, an end in and of itself, instead of being used to serve some deeper reality. Thus, אשת פוטיפר was left holding יוסף's garment because all she saw was יוסף's external beauty.

Hence, it is not surprising, that Aharon HaCohen's clothing was an actual vehicle of sanctification - the means through which he was sanctified to become the Cohen Gadol⁴. The verse says: *And you shall speak to all who are wise hearted, whom I have filled with the spirit of wisdom, that they may make Aharon's garments to consecrate/sanctify him, that he may minister to me in the priest's office*⁵. The verse states that it is the garments themselves that sanctify and consecrate the Cohen.

This idea of a garment to cover the externals in order to focus on and affect the internal spiritual reality is applied to both Mishkan⁶ and to the Temple itself. The Beis Hamikdash was hidden by the hills of Jerusalem, surrounded by an outer wall. Within the Beis Hamikdash were chambers within chambers. The Kodsh HaKedashim was only

¹ בראשית ט (כב) וַיֵּרָא הֵם אֶבִי כְנָעַן אֶת עֲרוֹת אֲבִיו וַיִּגְדּוּ לְשָׁנֵי אָחִיו בְּחוּץ: ... (כג) וַיִּקַּח שָׁם וַיְכַסּוּ אֶת הַשְּׂמֹלָה וַיְשִׁימוּ עַל שָׂכָם שְׁנֵיהֶם וַיִּלְכוּ אַחֲרֵינִי וַיִּכְסּוּ אֶת עֲרוֹת אֲבִיהֶם וּפְנֵיהֶם אַחֲרֵינִי וְעֲרוֹת אֲבִיהֶם לֹא רָאוּ:

² אמנם ברש"י ט (כג) ויקח שם ויפת - אין כתיב ויקחו אלא ויקח (סנהדרין ע) לימד על שם שנתאמץ במצוה יותר מיפת. לכך זכו בניו לטלית של ציצית ויפת זכה לקבורה לבניו שנאמר (יחזקאל לט) אתן לגוג מקום שם קבר.

³ However, everything has an equal and opposite potential: the greater the potential for קדושה the greater the potential for טומאה. Therefore, clothing can be used to deceive, to show an outward reality that does not have inner dimensions.

⁴ רש"י: לקדשו להכניסו לכהונה על ידי הבגדים שיהא כהן לי וגו'

⁵ שמות כח ג: ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאתיו רוח חכמה ועשו את בגדי אהרון לקדשו לכהן לי

⁶ מדרש תנחומא, במדבר ג: כיון שהוקם המשכן אמר יפה היא הצניעות ... התחיל לשבר עמו באוהל מועד ... אמר הקב"ה כך הוא כבודי שיהא מדבר מבפנים ... (ע"ש ובעץ יוסף שם)

visited by the Cohen Gadol in his special clothes on Yom Kippur. All of this is an extension of the idea which the Bigdei Kehunah brought out¹.

Therefore, the effect of clothing is a central idea in Judaism. Even very poor Jews strive to have special Shabbos garments, and the Peleh Yoetz encourages people to follow the Ari in wearing four white garments on Shabbos². And the source of this is none other than the clothing of the High Priest on Yom Kippur³.

When Mordechai was praying for the plight of the Jews, Esther sent him clothing to replace his sack cloth. Esther felt that the only way to save the Jews was to draw from a very high, hidden spiritual level, and for that one needs clothes⁴. One cannot access deep spirituality unless he creates the type of clothing that will focus him on the desired spirituality.

In fact, the deeper the spirituality, the more hidden it will be in this world, and the greater the role of the clothing. A Talmid Chacham wears an extra long garment, covering even the shape of his body⁵. And it is for this reason that the Cohanim – who connect the Jews with the hidden spirituality in this world – require special clothing⁶. Their clothing was like a guide, an initial impression which would lead the people in the right direction⁷.

¹ שם משמאל: [דכשהדבר באיתגליא ולא באיתכסיא] יש שליטת החיצונים ח"ו ומחמת זה היתה צריכה להיות העבודה [מכוסה] בבית המקדש ובתוך החומה ובמ"ש (תהלים קכה) ירושלים הרים סביב לה והיינו שלא תהיה בה שליטת החיצונים ח"ו (ריש פרשת בהעלותך ד"ה והקשה שהרמב"ן)

² פלא יועץ לבישה: ואשריהם ישראל, אפילו עני שבהם יש לו מלבוש לשבת. אבל מי שידו משגת, מה טוב ומה נעים שיקיים דבר האר"י זכרונו לברכה (פרי עץ חיים, שער יח, פ"ד) שיהיו לו ארבעה בגדים לבנים, ושיהיה לו גם החלוק והמכנסים ונעלים אשר ברגליו, ואפילו הכובע ששוכב בו מיוחד לשבת בפני עצמו באופן שלא יערב חל בקדש כלל וכלל.

³ מסכת שבת דף קיד ע"א: מניין לשינוי בגדים מן התורה, שנאמר (ויקרא ו): ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים. והמהרש"א שם מסביר שזה גם כן המקור לזה שקרא ר' יוחנן לבגדיו "מכבדי".

⁴ שם משמאל פורים ריש שנת תרעב (שמות ב שנת תרע"ב): ותשלח (אסתר) בגדים להלביש את מרדכי ולהסיר שקו מעליו ולא קיבל. ... שרמזה שצריכין לעשות הכל בהסתר כשמה ומדתה ... והנה אמרו ז"ל (חולין קלט): אסתר מן התורה מניין שנאמר ואנכי הסתר אסתיר פני וגו' ... שכחה היה גדול להמשיך מעולם הנסתר אפילו בעודם בגלות בשעת הסתרת פנים, ע"כ שלחה למרדכי בגדים לרמוז דעתה שנצרך להמשיך ממעלה מעלה מעולם הנסתר, ולזה שייכים בגדים כי לכל דבר פנימי צריך בגדים כנ"ל בבגדי כהונה

(See further in the שם משמאל there, continuing that מרדכי did not accept her claim, but that after she had taken care of his objections she returned to her מהלך, as indicated by the words מלכות אסתר. ⁵ כי מכנסים אינו מלבוש לכבוד, רק הוא לכסות הערוה (גור אריה תצוה ד"ה ומכנסים)

R. Beryl Gershenfeld: Because of his Torah, the תלמיד חכם is much deeper than the average person. Therefore, his extra clothing of צניעות announces to everyone that they should look further and deeper than normal

⁶ שם משמאל פורים ריש שנת תרעב (שמות ב שנת תרע"ב): כ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה בטעם בגדי כהונה כי כהנים כאשר הם פנימיים ועבודתם בחשאי צריכין בגדים לעבודתם.

⁷ שיעורי דעת (ח"ב שער ב): כי לפי הרושם החצוני שהדבר עושה עליו מצטייר אצלו גם תוכנו של הדבר וחשיבותו - לכן ה"י נחוץ שבגדי הכהונה יעשו גם כן בנוי והדור חצוני. וזהו ענין "לכבוד ולתפארת"

And, if that was true of the regular Cohanim (כהן הדייט), it was all the more so for the High Priest. Through the Bigdei Kehunah, Aharon was nothing short of a tikun of the חטא אדם הראשון – the source of our needing clothing to begin with.¹ G-d ordered the Jewish people: כותנות עור – ולבני ארון תעשה כותנות of Adam HaRishon and to turn them back into כותנות אור.² Aaron was first sanctified with the שמן – the holy oil of sanctification. This too was a garment³ – a garment that purified his body and therefore was worthy of covering his soul!

(G-d says to Moses, ואתה הקרב אליך את אהרן – *And you should bring Aharon close* – even as G-d gave a general command that – *וכל אדם לא יהיה באוהל מועד* (ויקרא ט) – *no man can be in the Ohel Moed* (together with Moshe). This אדם – says the Shlah – is referring to the First Man⁴.)

If the clothing of the Cohen Gadol is meant to be a tikun of the sin of the First Man, it is not astonishing to hear then that the source of clothing originated, in fact, from the First Man, the very same clothing that first covered his body. They were then passed on to Nimrod and then to Eisav, who, as bechoros, inherited the Kehunah Gedolah. They, too, did not correct the situation until Rivka dressed Yaakov in these Bigdei Kehunah (ותקח) in order to receive Yitzchak's blessings. Yaakov was to finally correct the situation⁵, but only for his own life – hence the clothing began to emit the fragrance of Gan Eden (וירח את ריח בגדיו). Later Vashti was to attempt to undo this by derobbing all of the Jewish women, but Esther again corrected the situation – ותלבש אסתר מלכות.⁶ Every time there was inconsistency between the body (the clothing) and the soul, the Satan tried to take advantage of the situation by infiltrating the clothing that surrounds the soul⁷.

¹ שלי"ה : ואהרון הוא תיקון לאדם הראשון שנתרחק

² שלי"ה

³ שלי"ה : דהיינו מתחילה נתלבש גופם בשמן משחת קודש ואחר כך נתלבשו בבגדי קודש

⁴ שלי"ה : וכל אדם לא יהיה באוהל מועד (ויקרא ט) – רומז לאדם הראשון

⁵ מז (כח) ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה ויהי ימי יעקב שני חייו שבע שנים וארבעים ומאת שנה : הזוהר (רי"ו ב) כתב שאותן יז שנים שחי יעקב אבינו בארץ מצרים חי בלא צער ובלא יצר הרע – מעין עוה"ב וכמו שמרמז הבעל הטורים כי י"ז בגימטריא טוב.

⁶ מגילת אסתר ה ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות ותעמד בחצר בית המלך הפנימית נכח בית המלך והמלך יושב על כסא מלכותו בבית המלכות נכח פתח הבית :

⁷ המאסף של האבן שלמה, פ"א על ס"יב - ס"ק י : וזה ענין הלבושין של אדה"ר שבאו לנמרוד ואח"כ לעשו...ויעקב שהיה דוגמא אדה"ר ולכן כתיב ותקח רבקה את בגדי עשו וכו' ותלבש את יעקב...וע"כ כי הוא תיקון חטא אדה"ר וע"כ נכנס עמו ריח גן עדן וירח את ריח בגדיו...וכן קריעת המעיל של שאול ושהקב"ה תפש בבגדו של ירבעם ... וענין ושתי שהיתה מפשטת בנות ישראל ערומות ולהיפך באסתר ותלבש אסתר מלכות וכן מ"ש (זכריה ג) ויהושע היה לבוש בגדים צואים כו' וילבשהו בגדים כו' והשטן עומד על ימינו לשטנו הכל הוא על הבגדים הנ"ל שכל קטרוג השטן ואחיזתו באלו הלבושים שלא יתלבש בו האדם .

The ideas of the priestly garments have a powerful contemporary message. The contemporary lack of dress codes reflects the loss of the dignity of man. Hats are no longer worn on special occasions and casual clothing is more and more acceptable in the work place. Sweat pants, baggy shorts, T-shirts or sweat shirts with inane images or stupid one-sentence philosophies written on them; garish sneakers and the baseball cap, made ridiculous by being worn reversed, round out the profile¹. All this before we even get to immodest dress! If clothing is meant to draw one into the inner man, we are drawn to ask what kind of inner man we will find under clothing such as these.

In defiance of this picture, the Bigdei Kehunah Gedolah are refreshingly לכבוד² - regalia³. Aharon and his clothing set the example and showed us the way. For the Jews are nothing by a Kingdom of Priests. And the clothes we wear ought to show it!

¹ Based on an article by Ned Crabb in *Reader's Digest*

² תצוה כח ב: ועשית בגדי קודש... לכבוד ולתפארת

³ רמב"ן: אלה בגדים לבושי מלכות הן בדמותן רמב"ם יד החזקה – הל' כלי המקדש פ' ח: (ד) בגדי כהונה מצוותן שיהיו חדשים נאים ומשולשים כדרך בגדי הגדולים שנאמר לכבוד ולתפארת ... אין מלבנין אותן ואין מכבסין אותן אלא מניחן לפתילות ולובש חדשים

כי תשא

1. The Golden Calf

The reading of Ki Sisa has unusually long portions assigned to Cohen and Levi, and then shorter portions thereafter. It is divided this way in order that a Yisrael will not be called up during the reading of the Golden Calf.

It seems incomprehensible that this holy people, who had just spoken with G-d, should think that a piece of shaped gold – taken from their earrings – was actually the force that took them out of Egypt!¹ So rapidly did they sink, that Rav Hirsch understands that they had really never raised themselves much above this base idolatry to begin with². This people bore with them massive contradictions – the דור דעה - that according to the Ibn Ezra, were to die with slavery in their blood. But, the contradictions are but two sides of the same coin. Their spiritual peaks led to their great passion to channel their spiritual energies inappropriately. Maharal points out that the Chet HaEigel took place just as the Luchos were half in HaSh-m's Hands, so to speak, and half in Moshe's. At this point, when Klal Yisrael were at their highest spiritual levels, it was necessary, in order to maintain their freedom of choice, to provide them with an equivalent counter Yetzer.³ But all of this proved too much for a nation that had been artificially swept up to spiritual heights, to yet integrate the experience⁴.

Let's see: The Jews at Sinai were so elevated that their bodies were holy like their minds. They had stated נעשה ונשמע – *we will do* (an action of the body) *and then we will understand*⁵. Parallel to that, they not only heard G-d's Word at Sinai, but they also

¹ רמב"ן, שמות לב ד: אין טפש בעולם שיחשוב כי הזהב אשר היו באזניהם הוא אשר הוציאם ממצרים

² Rav SR Hirsch (לב א): ... People were at such a distance away from the truths and the demands of this Torah, that it is quite impossible to think that this Torah could have been produced, as other laws and other religions have been, by the people living at that time, as a product in accordance with the idea of that age.

³ נתיבת שלום, כי תשא, מעשה העגל, ב: וי"ל עוד דדוקא משום שישראל היו במדרגה כה עליונה ... לכן היו צריכים להבחן בנסיון גדול וקשה

⁴ נתיבת שלום, שם: לא השיגו זאת ביגיעה

⁵ שם משמואל, שנת תרע"ב, עמ' רכה: ונראה דהנה הרמב"ן בספר המלחמות כתב שהגילין של ס"ת הם רק תשמישי קדושה שהם משמשים לאותיות וגוף הקדושה אינן נקראות אלא האותיות. ובדוגמא זו הוא האדם, שהשכל והרוחניות שבו הם גופי קדושה והגוף הוא תשמיש קדושה. כי האדם הוא בדוגמת ספר תורה, כאמרם ז"ל (שבת ק"ה). העומד בשעת ציאית נשמה חייב לקרוע הא למה זה דומה לס"ת שנשרף

received physical Luchos¹. The letters inscribed on the Luchos were a not a separate kedusha like in a Sefer Torah², but were engraved into the physical stone.³ Similarly, the Torah was so inscribed and integrated into their hearts that they naturally acted in harmony with its ethos and its dictates⁴. נעשה – we will act in perfect harmony with G-d's Will⁵. After their sin, the Midrash says, they lost their level of נעשה – of their holy bodies – and retained only their holiness of שכל – their נשמע⁶. The Luchos got broken - Moshe saw no way of keeping them⁷. And a new history of the Jews unfolded.

The Jews had understood that an intermediary between them and G-d was a critical element of their Avodas HaSh-m⁸. When Moshe delayed (per their calculations) his descent from the mountain, this triggered their need for some substitute - אשר ילכו לפנינו⁹.

“The erroneous idea that Man can make, may make, must make a ‘Moses’ for himself¹⁰... – these are the delusions which from time immemorial have dominated the non-Jewish world, and which have engendered both crude and spiritual fetishism¹¹ ... for

¹ שפת אמת, תרל"ח: בפסוק והלוחות מעשה אלקים המה כו'. שיש להבין מה יתרון כל כך בכתיבת הדיברות על הלוחות דלכאורה גדולה שמיעה ששמעו בני ישראל דברי אלקים חיים בהר סיני ממה שניתן להם אח"כ בכתב על הלוח.

² שם משמאל, שם: ונראה דהנה הרמב"ן בספר המלחמות כתב שהגויילין של ס"ת הם רק תשמישי קדושה שהם משמשים לאותיות וגוף הקדושה אינן נקראות אלא האותיות. ובדוגמא זו הוא האדם, שהשכל והרוחניות שבו הם גופי קדושה והגוף הוא תשמיש קדושה. כי האדם הוא בדוגמת ספר תורה, כאמרם ז"ל (שבת ק"ה). העומד בשעת יציאת נשמה חייב לקרוע הא למה זה דומה לס"ת שנשרף

³ שם משמאל, שם: ובהקדמת עשי' לשמיעה שגם הגופים נעשו גופי קדושה זכו נמי להשיג מן השמים דבר הנרגש, והוא שני לוחות הברית ... ס"ת שהוא תשמיש קדושה כנ"ל שהכתב מונח על הקלף, והקלף והכתב הם שני דברים, אבל לוחות האבן שהיו האותיות חקוקים בהם, הרי הלוחות והכתב דבר אחד ממש, ואינו הרכבה שכנית לבד, רומז שע"י שאדם חוקק דברי תורה בתוך לבו יכול להעשות הוא והתורה דבר אחד ממש, ולב האבן נהפך ממש ללב בשר, וזה עצמו הוא ענין אפר הפרה [שבא לכפר על חטא העדל] משוקע במים החיים.

⁴ שפת אמת, תרל"ח: אבל הענין הוא שלא היה כתיבה זו על הלוחות בלבד. אבל הי' רשימה חקוקה בלב כל איש ישראל כענין כתבם על לוח לבד.

⁵ שפת אמת, תרל"ח: והנה בני ישראל הקדימו נעשה לנשמע. ובזכות נשמע שמעו דברי אלקים חיים. ובזכות נעשה הי' רצון הקב"ה שיזכו בני ישראל גם לתיקון העשי' בשלימות. ... והיו גופות בני ישראל מזוככין מאוד כמ"ש חז"ל חרות חירות ממלאך המות ומיצה"ר כו'.

⁶ שם משמאל, שם: [וכשחטאו בשוגג, היינו עם הגוף לבד] אינם ראויים ללוחות הברית, וזה שאמרו ז"ל במדרש אבדתם נעשה שמרו נשמע, שמעלת נעשה אבדו

⁷ נתיבות שלום

⁸ אור החיים ד"ה אשר ילכו לפנינו: ... שרצו באמצעי ואולי שחשבו שלא צוה ד' על איסור האמצעי אלא כל עוד שיהיה משה ולזה אמרו כי זה משה האיש וגו' ... אשר העלינו וגו' פי' הרי לך ראיה כי צריך אמצעי שלא הציאו ד' בלא אמצעות שליח

⁹ לב א: וירא העם כי בשש משה לרדת מן ההר ויקהל העם על אהרן ויאמרו אליו עשה לנו אלוקים אשר ילכו לפנינו

¹⁰Rav Hirsch, pg. 603

¹¹Ibid. pg. 604

them it was not G-d Who had brought them out of Egypt by means of Moses, but it was Moses who had been the means of making G-d accomplish that work of redemption¹."

Aharon was facing a confused people with a whole host of opinions of what to do². Amongst them was a violent mob³ that was determined to have someone or something very holy that would contain the same force which G-d used to bring them out of Egypt⁴. If a Chur cannot match a Moshe, then he might well bring them down. He must either get out of the way or be killed⁵.

This group saw that the safest bet to guarantee their future was not with a person but with a model, a structure they would make to bring down pure holiness⁶. This holiness would represent a Koach Avoda rather than a Koach HaTorah⁷. The Kuzari points out that the basic idea of having the *Ananei HaKavod*, the *Aron*, or other intermediaries to turn to in order to reach G-d was not so radical, in fact⁸. It was, he says, קרובה לעבודת האמת. After all, they reasoned, if there would be a person who could understand all the details of the creation, all the way up the heavenly spheres, it should be

¹Rav Hirsch, Ibid. pg. 605. However, at no stage did they confuse Moses for G-d, ח"ו:

רמב"ן, לב א: כי בידוע שלא היו סבורים שמשה הוא האלוקים... כי בפירוש אמרו אלוקים אשר ילכו לפנינו, לא שיהיו נותנים חיים בעולם הזה או בעולם הבא אבל היו מבקשין משה אחר... שהיו המסעים ע"פ ד' ביד משה הנה אבד ממנו אמרו שנעשה לנו משה אחר שירה הדרך לפנינו ע"פ ד' לבדו וזה הטעם הזכירו משה האיש אשר העלינו וגו' ובבאור הלבוש לרקאנטי ולא אשר הוציאנו, כי לא כפרו במי שאמר אנכי, רק הזכירו העלייה הרומזת על הוראת הדרך

²כוזרי א צז: אותה שעה התחיל העם להחלק לכתות, כי רבו ביניהם הדעות והסברות, ולבסוף הרגישו אחדים מהם צרך לבקש ביניהם הדעות והסברות

³Rav Hirsch, pg. 602: to gather in masses *against* somebody, to overpower somebody by a mass gathering. The expression occurs twice: in Numbers 16: 3 and 22: 2 – the first against Moses, the second against Moses and Aaron.

⁴רמב"ן לב ד ד"ה ויאמרו אלה אלוהיך ישראל אשר העלוך: ... כי אין טפש בעולם שיחשוב כי הזהב הזה אשר היה באזניהם הוא אשר הציאם ממצרים אבל אמרו כח הצורה הזאת העלם משם וגו'

⁵אור החיים ד"ה וירא העם: ... ונראה לתת טעם למה שהרגוהו ואולי כי כשלא רצה לעשות מעשיו מוכיחות כי חפץ להיות הוא אמצעי כמשה ועיין בפסוק שאח"כ לכן הרגוהו שלא רצו שיהיה אמצעי אדם לפי שיש בחינת ברצון הטבעי וכוחותיו נמשכים בארציות והבן

⁶אור החיים ד"ה ויאמרו אלה אלוהיך ישראל: ונתחכמו לעשות הדבר להמשיך כח עליון

⁷רב צדוק הכהן, מחשבות חרוץ סי' ז דף 38: והם הרגישו דעדיין לא הגיעו למדריגת כולם ידעו וגו' ועדיין צריכים לרב ומורה, ואיך יעזובם הש"י כך אחרי שהתחיל להאיר עיניהם במ"ת והשיגו דאהרון הוא כח העבודה ולא כח התורה דהוא דרגא שמושה רע"ה ודימו כי רצון הש"י בעבודה לבד. וברמב"ן, שכוונו למדת הדין של הקב"ה

⁸כוזרי א צז: והנה בני ישראל אף הם הבטח להם כי יורד אליהם מעם האלוק דבר מה אשר ירואוהו ויכונו אליו, כשם שכונו, בצאתם ממצרים, אל עמוד הענן ואל עמוד האש, שהיו מסתכלים בהם ומכבדים אותם ופונים אליהם ומשתחוים נכחם לאלוק יתי' (וכן יהיו פונים אל הענן שירד על משה בכל עת דבר אלוק אתו, ויהיו עומדים ומשתחוים נכחו לאלקים) ומשמעו בני העם את השבור האלוקי בעשרת הדברות ומשה עלה אל ההר מתוך צפיה ללוחות הכתובים אשר יירד אל העם ולארוך אשר [יראה בהר למען] יעשה כתבניתו לעם והיה להם דבר נראה לעין, אליו יכוונו, ובארוך – הברית האלוקית, הבריאה החדשה אשר יברא האלוק – רצוני לומר: שני הלוחות, ונוסף על אלה הענן אשר יכסה את הארון, והאור האלוקי, והמופתים שיראו בעבורו וגו'

possible to intuit the elements of a Mishkan-like structure¹. And, they were not relying on their own daas – they approached the holy Aharon HaCohen to produce the structure for them².

This structure is not to be another god³, but another Moshe Rabbeinu⁴ - a tangible way of perceiving G-d, not radically different from building a Beit Knesset or recognizing G-d through any aspect of nature⁵. In the end, it was Aharon who chose the form of a calf “to keep the error within the bounds of this semi-defection; ... for ... cattle represented no directing force but a serving one. And in choosing a calf and not an ox, Aaron expressed even this force in its weakest aspect.”⁶

But there is another view. The Eigel was chosen as a symbol of the שור which Yehezkel revealed to us on the throne above. This is the מדת הדין – that attribute of justice. And gold is just that metal which represents this מדת הדין⁷. Surely these could facilitate kedusha into our midst! (And, just to be safe, –או לאלוהות הרבה for they did not know which form would be the most effective⁸.) All of this was but to be an aid to direct them to holiness⁹. But it ended badly – for they came to serve the means as an ends¹⁰.

¹ בית הלוי, ד"ה הנה במעשה העגל: והנה לכאורה יעלה בדעת האדם לפי שכל האנושי אשר אם היה נמצא בעולם אדם מיוחד אשר כבר בא בסוד ה' ויודע סודות סדרי בראשית ומרכבה יוכל להבין מעצמו מהם היאך לעשות המשכן בכל הפרטים שבו ועל ידי ידיעתו בהסודות והכוונות יבין מן המוקדם אל המאוחר ויהיה יכול לידע מזה היאך לבנות משכן כבוד לה'.

² ועוד לא סמכו על חכמת עצמן ועל כן הלכו אל אהרן הכהן שהיה גדול מהם והוא ידע עומק הדברים בסודותיהם יותר מכולם וביקשו ממנו קום עשה לנו כו'

³ כוזרי א צז: לא כחשו באלוקותו של מציאם מארץ מצרים.

⁴Rav Hirsch, pg. 607

⁵ כוזרי שם: הם בקשו רק כי יהיה אתם תמיד נעבד מוחש אליו יוכלו לרמוז מדי ספרם את נפלאות אלקיהם – כאשר עשו זאת לימים אותם המאמינים אשר בראותם את הארון אשר עשה משה ע"ה קראו: הנה האלוק! – וכמו שאנו עושים כיום ברמזנו לשמים ולכל דבר שנתאמת אצלנו כי תנועתו אינה כי אם ברצון האולק בלבד, לא במקרה, ולא ברצון אדם, ולא בכחות מכחות הטבע

⁶Being that Aaron was one of the greatest Sages and Prophets who ever existed, he inserted much wisdom into his choice. Hence:

רמב"ן לב א: והכוונה לאהרון היתה מפני שישראל היו במדבר חורב שממה, והחרבן ושממות עולם יבואו מן הצפון ... [היינו] מן השמאל תבא מדת הדין לעולם ... והנה המעשה המרכבה אמר פני שור מהשמאל לארבעתם ... וזהו שאמר חג לדי מחר ... וגוי עיין שם

⁷ רמב"ן, לב א – אלא ששם כותב שזה היה כוונת אהרון

⁸ רמב"ן, לב א: וזהו מאמר החכמים שאמרו (סנהדרין סג) מלמד שאנו לאלוהות הרבה, כי הם לא ידעו במה יבחרו ואיזה הטוב להם

⁹ ממעמקים, שמות דף 359: עשיית השור ... במטרה לסייע להם לכוון את לבם להקב"ה

¹⁰ ממעמקים, שם: אך בסוף טעו ישראל ועבדו את אותו כח עצמו

As close as the עגל came to the idea of the משכן, it was a product of man's creativity alone. And reducing G-d's wisdom to only that which man grasps is hardly a good idea! (See note ¹) Man might come close; but it is not good enough to be close to the truth when serving G-d. A millimeter is a serious distance away. This millimeter was the difference between the Mishkan and the Eigel.

In the building of the Mishkan, the Torah stresses again and again that Betzalel and his helpers built it exactly according to specification².

Does this mean that man achieves spirituality only when he follows instructions like a robot? No - on the contrary. It was not the creative urge itself which was problematic. After all, the Mishkan relied on just such human wellsprings. The Torah makes a point of telling us that different people gave to the Mishkan from different voluntary motivations³ - תרומת ד' - נדיבי, נדבה רוח⁴ and who were נשאו לבם⁵ and who were נדיבי רוח⁶. As a bunch of ex-slaves⁷, hands roughened by their labor⁸ - they had only their great passion⁹ and instinctual wisdom¹⁰ to offer - כל אשר נשאו לבו¹. It was the passionate committing of their

¹ רמב"ם, הל' מעילה פ"י הל' ח: ראוי לאדם להתבונן במשפטי התורה הקדושה ולידע סוף ענינם כפי כחו ודבר שלא ימצא לו טעם ולא ידע לו עילה אל יהי קל בעיניו ולא יהרוס לעלות אל ה' פן יפרוץ בו ולא תהא מחשבתו בו כמחשבתו בשאר דברי החול וגוי' (ע"ש שמאריך)

² לה י (ויקהל): וכל חכם לב בכס יבאו ויעשו את כל אשר צוה ד' לח כב (פקודי): ובצלאל בן אורי בו חור למטה יהודה עשה את כל אשר צוה את משה לא ו (כי תשא): ואני הנה נתתי אתו את אהליאב בן אחיסמך למטה דן ובלב כל חכם לב נתתי חכמה ועשו את כל אשר צויתך (כי תשא) ואת שמן המשחה ואת קטרת הסמים לקדש ככל אשר צויתך יעשו ל יא (כי תשא) ואת שמן המשחה ואת קטרת הסמים לקדש ככל אשר צויתך יעשו

³ אור החיים לה ה: יביאה את תרומת ה' פסוק זה מראה באצבע כי לבד המורגש יש המושכל, והוא מאמרם ז"ל כי מעשה התרומה מושכל היא בחינת השכינה כי לה יקרא תרומת ה', ועל ידי מעשה התרומה יפעיל בה דבר טוב ויחבר אוהל בל ימוט, ועיקר הרצון במעשה הוא המושכל, והוא אומר יביאה, פירוש יביא לבחינה הנעלמת עם תרומת ה', וביאר הכתוב מי הוא אשר יביאה, ואמר כל נדיב לבו, פירוש העושה דבר מנשיאות הלב, אשר ידבנו לבו לצד התנועות הרוחניות השוכן בלב בחשק הדבר, יפעיל במושכל נעלם, אבל אם יביא התרומה בלא נדיבות לב אין זה פועל במושכל:

⁴ לה כא: ויבאו כל איש אשר נשאו לבו וכל אשר נדבה רוחו אתו הביאו את תרומת ד' למלאכת אהל מועד ולכל עבודתו ובגדי הקדש

⁵ שמות לה כב

⁶ מלבי"ם לה כא: באו כל איש אשר נשאו לבו, שכן המושל והבחירה שלו התנדב ברצון טוב, וכל אשר נדבה רוחו מאשר צייר ברוחו תועלת הנדבה הזאת וגודל ענינה (ע"ש שהאריך)

⁷ רמב"ן לא ב (כי תשא): כי ישראל במצרים פרוכים בעבודת חומר ולבנים לא למדו מלאכת כסף וזהב וחרושת אבנים טובות ולא ראו אותם כלל

⁸ רבינו בחיי לא ב (כי תשא): ואילו היו בהם חכם ובקי במלאכה אחת היה ראוי שישכחנה בהתעסקו במלאכת החומר והלבנה וגוי' וכמו שהסביר הרמב"ן שם: בבא ידיהם תמיד בטיט ורפש לא יוכלו לעשות בהם אומנות דקה ויפה

⁹ רמב"ן שם: וטעם אשר נשאו לבו לקרבה אל המלאכה כי לא היה בהם שלמד את המלאכות האלה ממלמד או מי שאימן בהן ידי כלל

¹⁰ הגמ' בברכות (נה.) מדייק מלב כל חכם לב שאין הקב"ה נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה כבר

hearts to do the seeming impossible that opened them to the Divine inspiration that led to them knowing what to do².

The problem with creativity is when it becomes an isolated value, and certainly when it becomes a supreme value. Right or wrong, the Jewish people had what they saw as a legitimate problem. But then, instead of turning to G-d or even to their great leaders, they took things entirely into their own hands. The need to express oneself in a unique way at all costs, even at the cost of truth, is part of the disaster communicated by the Cheit HaEigel.

The reason for this is not only that the greatest of men's minds are but puny specks in relation to a G-d-given Torah – men who play G-d – even if only to serve their G-d – will only serve to underline human limitation.

But there is more. Man's ability to achieve good hangs by a thread. Without G-d's help, man will surely fall into his own cesspool of distortion, if not down-right evil³. The Eigel was man's attempt to do spirituality on his own – to create his own means of reaching up to his G-d.

And look at the downward spiral this caused. Because men are all different, they will never agree, for long, on what these means should be. The Cheit HaEigel caused an enormous rupture in the unity of the nation, with all kinds of groups with differing opinions (see note ⁴). And why was this so disastrous?

¹ לו (ב) ויקרא משה אל בצלאל ואל אהליאב ואל כל איש חכם לב אשר נתן ה' חכמה בלבו כל אשר נשאו לבו לקרבה אל המלאכה לעשת אתה

² רמב"ן שם : אבל מצא בטבעו שידע לעשות כן
כל אשר נשאו לבו וגו' זהו ג"כ חכמת הלב לבטח שיצליח בזו הפעולה ושירצה לקבל ע"ע להתקרב אל המלאכה. אע"ג שלא למד מעולם אמנות זו

³ מסי' סוכה דף נב ע"ב : אלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו
ועל זה כתב הנתיבות שלום, מעשה העגל א : היינו שבעצם כח היצר כח חזק, שהאדם בכחות עצמו בכלל אינו מסוגל בשום פנים לעמוד כנגדו, אלא שיש שמירה עליונה, דהבא ליטתר מסייעין אותו (יומא לח:) והקב"ה שומר עליו, ובלתי השמירה העליונה אינו יכול לו

⁴ עיין בדעת זקנים מבעלי התוספות : לב כו בסוף שמונה שם שלושה כתות

Eliyahu Ki Tov, Book of Our Heritage, vol. 3, pg. 196, par. Beg. 'After the calf emerged':

The few who had been fervent devotees of idolatry instantly relapsed into their idolatrous habits. They were warned but remained unshaken.

Others, more numerous than the first group, had retained an inclination to their earlier pagan habits, but had suppressed that inclination through the overwhelming effect of the awful Stand-at-Sinai. Now their old inclination was awakened, and they rejoiced from the sideline, as they saw others engaged in idolatrous worship.

Still others were stunned into total confusion by the terrifying sight and they began to ridicule all the other factions, both those who worshipped the calf as well as those who remained steadfast in their faith in G-d. This group said, 'All the conflicting views are of equal value.'

There was also a faction that remained steadfast in their faith in G-d.

... G-d represented, as it were, the actions of all the factions to Moshe, as if they had all fallen into idolatry. For even those who were zealous in G-d's behalf against the others, were it not that even

At Sinai, Klal Yisrael had become a total unity¹. Each Neshama contributed one of the letters of the Torah, and all these letters then combined into one Torah. The Zohar² tells us that the word ישראל stands for the words:

יש שישים ריבוא אותיות לתורה³

There are 600,000 Jews who stood at Sinai.

It was the combining of each individual נשמה into the unity of the Jewish people which allowed for the Torah to be given. The Torah had to be given to man, and each Jew contributes to the structure of that 'big man' that is Klal Yisrael – with its arms and legs and heart⁴. Sinai built on this unity and led them to an even higher concept: When G-d said אנכי at Sinai, the Jews understood אין עוד מלבדו and hence the total unity of all of creation⁵.

All of this was lost with חטא העגל. At that point, Klal Yisrael no longer recognized the unity of all creation⁶. At the moment when man tries to be a creative individualist instead of a unique letter of truth, his need for creativity becomes a selfish and self-serving end and the remarkable unity of the Jewish people gets broken up. (And hence when Moshe gives them the Mishkan as an atonement for the Cheit HaEigel it is through ויקהל משה, the gathering together of the entire nation to recreate that unity⁷.)

they ascribed some reality to idolatry they would not have lost all hope for their brothers. They would rather have seen the wildness of the multitude as a wildness of children whose teacher is temporarily absent. For, is there any reality in idolatry that might enable it to eternally uproot a holy people from its holiness?

¹ כאיש אחד ובלב אחד

² זוהר חדש סוף שיר השירים

³ בתשובת חתם סופר פירש דבאמת על פי חשבון אין בתורה אלא חצי מס' רבוא אותיות אלא דחז"ל חשבו האותיות באופן אחר, למשל ה' הוא בצירוף ב' אותיות ו' על גבי כ', וא' הוא צירוף ו' עם שני יודיים, וכדומה, וע"פ חשבון זה קבלו חז"ל שיש שישים רבוא אותיות בתורה. וכן כתב הגה"ק ר' צדוק הכהן זצ"ל בפרי צדיק ריש פרשת במדבר (המגיה על אור גדליהו)

⁴ משך חכמה בראשית כב יד: שכל המין האנושי הוא אדם אחד וכל אחד הוא אבר מאיברי האדם הגדול וכל אחד נצרך לחבירו מושפע ומשפיע זה לזה וכולם כאחד נושאים קיום מין האנושי ונצחיותו.

⁵ At that time, the Jewish people understood how the myriad details of the world interrelated to create one creation. Just as the creation started out with a Klal, Bereishis Bara, and then went onto the details, so we work backwards, taking the details and tying them back into the Klal, the unity of the creation.

⁶ אור גדליהו (ויקהל פקודי): כשחטאו בני ישראל בהעגל ובאו ליד פירוד, ניתק שייכותם לבנין המשכן

⁷ אור גדליהו (ויקהל פקודי): בנין המשכן היה דוגמת בריאת שמים וארץ ... וכן אמרו במדרש תנחומא על מה שכתוב (לט מג) "וירא משה את כל המלאכה" מלאכת המשכן אין כתיב כאן רק המלאכה הוא מעשה בראשית ... כי תכלית הבריאה היתה השראת השכינה בתחתונים ... נמצא כח בהמשכן נשלמה כוונת הבריאה ומטרתה ... ולכן מצינו בגמ' (מגילה י:) שאותו היום שהוקם המשכן היתה שמחה לפני הקב"ה כיום שנבראו בו שמים וארץ.

The truth be told, it was only some of the weakest in the nation (little more than 3000 out of 600,000 – 0.5%¹ - and these in turn were of the Eirev Rav) who began to mistake the means for the ends. In no time, there were some people engaged in full-scale idolatry², with whatever good intentions³. They simply thought that G-d has bestowed His force on a multiplicity of intermediaries⁴. The Golden Calf was but a symbol for this force, and not the force itself⁵. But all of this was excluded by the second of the Ten Commandments – *There shall be no other god – על פני – in front of Me.* even if it is something which you believe that I, your G-d, have bestowed, such as the רוח הקודש of any human or some aspect of genuine holiness – you may turn to none of these instead of Me⁶.

We know that this idolatry was so very close to the truth from the fact that G-d Himself had to clarify for Moshe that in this act lay the seeds of later destruction⁷. It might even be considered appropriate in some modified form in a different era, just as our making special houses (batei knesses) to worship G-d all over the world might have seemed totally inappropriate in a different era⁸. But give the ill patient powerful medicine for the wrong disease, even if some of the symptoms are the same, and you kill the patient⁹.

¹If we count the entire population, it could not have been more than 0.13%

The Gra says it was only 600:

הספר סערת אליהו שמה דאיתא במדרש על הפסוק "אדם אחד מאלף – זה מעשה העגל, היינו שרק אחד מכל אלף ישראל חטא. נמצא שחטאו רק שש מאות איש. וחמש פעמים שש מאות הוא שלושת אלפים – אלו שלושת אלפי איש ששלמו "תחת השור" תחת אשר פגמו בדמות השור אשר במרכבה

²אור החיים ד"ה ויאמרו: והנה מדוקדק אומרים אלוהים ולא אמרו ח"ו אלוהינו ... כי קצת מהם אמרו זה לכולם ור"ל אמרו שערב רב שעלו עם ישראל הם העושים ... והנה אחר שנעשה העגל בהכרח לומר שחלק מ ישראל טעו אחריו דכתיב ויפול מן העם כשלושת אלפי איש ובהכרח שמישראל נפלו כמובן מאומרו הרג איש את אחיו וגוי' (וכן ברש"י לב ד ד"ה אלה אלהים) (אלהים)

³כוזרי צו א: אכן העם לא חשב כלל כי על ידי המעשה הזה הוא יוצא מעבודת האלוק – ולהיפך! לדעתם, היה המעשה זה משום השתדלות יתר בעבודת האלוק ולכן באו אל אהרן.

⁴מהרש"א על מסהדרין דף ס"ג ע"א (לפי דעת ר' שמעון בר יוחאי): דוודאי שהאמינו בנמצא יחיד, ולכך לא נעקרו. אלא שאינו לאלוהות הרבה, ואמרו שהאחד הנמצא נתן כוח וכוחות רבים. עזב ד' את הארץ, ואלו הכוחות והאלוהות יהיו מנהיגים בארץ. וכן ברש"י שמות לב ע"א

⁵ממעמקים, שמות דף 347

⁶נפש החיים שער ג פ"ט: וי"ל עפ"י הכתוב לא יהיה לך אלהים אחרים על פני. ר"ל שלא לכוין ח"ו בשום דבר לאיזה בחי' וכח פרטי אפי' אם יהיה אותו הכח בחי' פני היינו אפי' לפרט רוח"ק שבאיזה אדם או פרט בחי' הקדושה שבאיזה כח עליון שבעליונים

⁷רמב"ן שמות לב ז ד"ה כי שחת עמך: אמר השם למשה כי עשו שטים רעות, האחת כי שחת עמך, ועמין ההשחתה הריסת הבנין ... שקראו רבותינו מקצץ הנטיעות והשני כי עשו עגל מסכה והשתחוו לו ויזבחו לו. והנה העבירה הראשונה לא ידענה רק השם לבדו שהוא יודע תעלומות לב וגוי'

⁸כוזרי פז א: ואלו היתה חטאתם בזה שבנו להם מרצונם בית מיוחד לעבודת האלוק ... לא היה דבר זה זר בעינינו, שכן אנחנו נוהגין כך היום וגוי' ע"ש

⁹כוזרי א צו: דרכם בזה לא היה כי אם דרך הכסיל ... אשר נכנס לאוצר תרופות של רופא וברג בני אדם באותן תרופות אשר קדם לכן היו מתרפאין בהן.

– וינחם ד' על הרעה אשר דבר לעשות לעמנו accepts this, for the verse we quoted above states and G-d relented from the evil which He has stated to do to His nation¹.

Moshe himself, a great but mortal man, ironically achieves his greatest experience of G-d through this incident. Sensing a unique opportunity, he asks G-d to show him His full Glory². This request is in fact impossible³, but Moshe gets to see G-d's back, the highest level of G-d-experience possible by man on this earth. The point is, though, that it was just the great sin of the Jewish people that led to the new heights of Moshe's relationship with G-d.

THE AFTERMATH

In the immediate aftermath of the Chet HaEigel everything seemed to return to normal. The manner continued, as did the ענני הכבוד⁴, and we got new Luchos⁵. But, it was not actually so. We lost the Sinaitic Tikun of the ראשון אדם הראשון and to this day, we never resolved that. We exposed a spiritual weakness which lent itself to little fragments of Eigel-punishment every time we back-slide.⁶

The tragedy was that מעמד הר סיני was a completely successful attempt to correct the impurity caused by the first sin.⁷ We were then in a position to go immediately into

¹ של"ה

² לג (יה) ויאמר הראני נא את כבודך :

³ לג (כ) ויאמר לא תוכל לראות את פני כי לא יראני האדם וחי :

⁴ כוזרי א צו : ולא פסק המן מלרדת על העם ולא הענן מלסוכך עליהם ועמוד האש מלהנחותם, ולא נעדרה מהם סגולה אחת מכל הסגולות אשר חננו להם, חוץ משני הלוחות אשר שבר משה ע"ה, אך מיד התפלל להשבתם, והושבו להם שני לוחות אבנים כראשונים, כי כבר להם החטא ההוא

⁵ שמות לד א : ויאמר ד' אל משה פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים וכתבתי על הלחת את הדברים אשר היו על הלחת הראשונים אשר שברתי : (ב) והיה נכון לבקר ועלית בבקר אל הר סיני ונצבת לי שם על ראש ההר : (ג) ואיש לא יעלה עמך וגם איש אל ירא בכל ההר גם הצאן והבקר אל ירעו אל מול ההר ההוא : (ד) ויפסל שני לוחות אבנים כראשונים וישכם משה בבקר ויעל אל הר סיני כאשר צוה ד' אתו ויקח בידו שני לוחות אבנים :

⁶ שמות לב : לד - ועתה לך נחה את העם אל אשר דברתי לך הנה מלאכי ילך לפניך וביום פקדי ופקדתי עליהם חטא רש"י : וביום פקדי וגו' - עתה שמעתי אליך מלכותם יחד ותמיד תמיד כשאפקוד עליהם עונותיהם ופקדתי עליהם מעט מן העון הזה עם שאר העונות ואין פורענות באה על ישראל שאין בה קצת מפרעון עון העגל : רש"י במדבר יד (לג) ארבעים שנה - לא מת אחד מהם פחות מבן ס' לכך נגזר ארבעים כדי שיהיו אותם של בני עשרים מגיעין לכלל ששים ושנה ראשונה היתה בכלל ואע"פ שקדמה לשלוח המרגלים לפי שמשעשו את העגל עלתה גזירה זו במחשבה אלא שהמתין להם עד שתתמלא סאתם וזהו שנאמר (שמות לב) וביום פקדי במרגלים ופקדתי עליהם חטאתם ואף כאן נא' תשא את עונותיכם ולא עונכם שתי עונות של עגל ושל תלונה וחשב להם במנין חייהם מקצת שנה ככולה וכשנכנסו לשנת ששים מתו אותם של בני עשרים :

רש"י במדבר יב כב : (ט) למשמרת - כמו שפשע העגל שמור לדורות לפרענו' שאין לך פקודה שאין בה מפקודת העגל שנאמר (שמות לב) וביום פקדי ופקדתי וגו' . וכשם שהעגל מטמא כל העוסקין בו כך פרה מטמא' כל העוסקין בה וכשם שנטהרו באפרו שנה' (שם) ויזר על פני המים וגו' . כך ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת וגו' : בכור שור לב (לד) וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם - כלומר - אני מוחל להם עתה, שלא יזקו בדבר זה, כל זמן שלא יוסיפו לחטא, אבל אם יוסיפו לחטא כשאפקד עליהם החטא שיעשו, אפקוד גם זה עמו, כאדם שאומר לחבירו - אני מוחל לך כל זמן שלא תוסיף לעשות, אבל אם תוסיף, לא די שלא אמוחל אלא שאפקוד עליך גם מה שעשית עתה :

⁷ פסקה זוהמתא של הנחש

Eretz Yisrael¹ and to bring in the Moshiach, who would have been Moshe Rabbeinu. This attempt was destroyed by the חטא העגל. חטא העגל had the same effect on us as did the sin of אדם הראשון. It destroyed the Bris we had with G-d², as reflected in the broken Luchos. (Moshe broke these luchos because they were no longer relevant to a people who had thus sinned.³) It led to generations of paying for this sin, to this very day⁴.

On the one hand, this was a devastating end to the cumulative efforts that began with Avraham Avinu. Death was once more introduced into the scheme of things, necessitating תחיית המתים⁵. On the other hand, we were still better off than after the original חטא, for we now had the Torah, which we have never lost⁶.

No subsequent effort ever resolved the legacy of חטא העגל⁷. Perhaps we will only resolve this as an immediate precursor to the Messianic Era⁸. We came so very close to total purification during the period of Shlomo HaMelech at the time of the First Temple⁹. However, we lost this level and fell so far that we have found ourselves, with one brief respite (בית שני), in a state of exile for over two and a half thousand years¹⁰.

¹ רמח"ל, מאמר הגאולה, ח"ב: ואז נטלה השליטה מן האומות, ובראשון עשו וישמעאל, כמו שנתבאר, ... וזהו שאמר (דברים לג ב): "ד' מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתה מרבבות קדש." ואז לא די שלא שלטו האמות בישראל, אלא שישראל לקחו הם הממשלה, אם לא שחטאו

² רמב"ן לד כז

³ ממעמקים שמות 323-4

⁴ שמות לב לד: ועתה לך נחה את העם אל אשר דברתי לך הנה מלאכי ילך לפניך וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם: רש"י: וביום פקדי וגו' - עתה שמעתי אליך מלכותם יחד ותמיד תמיד כשאפקוד עליהם עונותיהם ופקדתי עליהם מעט מן העון הזה עם שאר העונות ואין פורענות באה על ישראל שאין בה קצת מפרעון עון העגל:

⁵ נתיבת שלום, כי תשא, מעשה העגל, ב: ישראל היו במדרגה כה עליונה כדאיתא בכמ' (ע"ז ה): שהיו במדרגת אני אמרתי א' אתם ובני עליון כלכם, שבטל מהם שלטון מלאך המות, ורק אח"כ במעשה העגל חזר אליהם שלטון המיתה ואכן כאדם תמותון דרך ד' חלק א, פרק ג, ט [על הצורך למיתה אחרי חטא אדם הראשון]: ... ולא תוכל הנשמה לזכך הגוף אלא אחר שתצא ממנו תחלה וימות הגוף ויפסד ואז יחזר ויבנה בנין חדש ותכנס בו הנשמה ותזככהו... ועל כן נגזר על האדם שימות ויחזר ויחיה, והוא ענין תחיית המתים וכי'

⁶ רמח"ל דעת תבונות

⁷ רמח"ל, מאמר הגאולה, ח"ב: והאמת שזה הרע שחזר ונדבק עדיין לא טהרנו ממנו, וזה נמנע וחסר או חזר ונתגבר, אך לא יצא לגמרי, וגו'

⁸ (דרך ד' ח"א פ"ג סוף ס' ח). (See חטא). This would get us back to the level of Adam HaRishon before the חטא. However, with respect to the necessity of death and all that entails, the legacy of the חטא will only be resolved once תחיית המתים will take place. (שם ס' ט)

⁹ רמח"ל, מאמר הגאולה, ח"ב: בזמן שלמה עמדו בתקון ונבנה הבית, ונאמר (מלכים א ה יח): "אין שטן ואין פגע רע." ובאמת, אלמלא בת פרעה היה הרע מסתלק וכלה, אלא שעל ידה עוד נשאר לפנינו, אלא שמעט היה וחזר ונתגבר עד שהחריב את הבית

¹⁰ רמח"ל, מאמר הגאולה, ח"ב: וחזר ונתגבר עד שהחריב את הבית, ועמדו בגלות שבעים שנה לפי הכח שקבלה הקלפה. וכאשר הניחם מעט חזרו ובנו את הבית, אך לא נסתלק אלא נמנע ונחלש, ועל כן היה להם לישראל מקום להתחזק, אבל לא עמדו הרבה עד שחזרו ומחשך להם אור חשך לגמרי, ועמדו בחשכות עד עמוד לכסא משיח צדק

Luchos Shniyos reflect the new, post-Eigel realities. Rav Hirsch¹ explains that since the Torah is visible on both sides it is in and of itself a lesson to correct the mistakes of the עגל. "If the same Law ... is visible on both sides, if the Law presents itself all the time equally to Moses and the people ... the people can read the Law to Moses as well as he can read it to them. So that even if "this man Moses" disappears, the people do not require a Moses; the Torah presents itself at all time directly from G-d to every individual."

¹Pg. 619.

ויקהל

1. The Creative-Discipline Interface: The People Behind the Building of the Mishkan

The Cheit HaEigel had left the unity of the nation in shreds¹. So many different factions and opinions broke out². The Mishkan came as a tikun to this³. The 39 Melachos of the Mishkan comprised the roots of every action imaginable, and connected them back to the Creator – the source of all unity⁴. Hence, at the beginning of our Parsha, we read that Moshe gathered the nation – ויקהל משה: he gathered them from their fragmented post-Eigel state by allowing each of them to participate in either the materials or in the building of the Mishkan.

At the end of the process, in פקודי, the verse says that the Jewish people (as a whole) completed everything that G-d commanded - ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ד'.⁵ In fact, only Betzalel and the חכמי לב actually made the Mishkan, while others contributed materials⁶. But, the Torah is telling us here that we are all one – what Betzalel did was considered the doing of the whole nation⁷. We cannot do all the Mitzvos directly (different Mitzvos relate to Cohanim, Leviim, males, etc.), but, as a nation we can⁸. So

¹ שפת אמת [תרל"ז] ויקהל משה כו' ... כי באמת ע"י החטא בעגל ניטל מהם האחדות

² Eliyahu Ki Tov, Book of Our Heritage, vol. 3, pg. 196, par. Beg. 'After the calf emerged':

The few who had been fervent devotees of idolatry instantly relapsed into their idolatrous habits. Others, more numerous than the first group rejoiced from the sideline Still others were stunned into total confusion by the terrifying sight and they began to ridicule all the other factions, both those who worshipped the calf as well as those who remained steadfast in their faith in G-d. This group said, 'All the conflicting views are of equal value.' There was also a faction that remained steadfast in their faith in G-d.

³ שפת אמת, שם: וזה נתקן ע"י מלאכת המשכן שהוא התקרבות הנפרדים לקשר הכל בשורש האחדות

⁴ שפת אמת, שם: ולכן במשכן הי' כל מיני ל"ט מלאכות שהוא שורש כל המעשים להחזירם אל מקור האחדות.

⁵ שמות לט (לב) ותכל כל עבדת משכן אהל מועד ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ד' את משה כן עשו:

⁶ אור החיים, שמות לט לב (פקודי): ויעשו בני ישראל וגו' - והגם שלא עשו אלא בצלאל וחכמי לב

⁷ אור החיים, שם: כאן עשה הכתוב מחברת הכללות בקיום התורה, והראה כי בני ישראל יזכו זה לזה, והתורה נתנה להתקיים בכללות ישראל, כל אחד יעשה היכולת שבידו ויזכו זה לזה ... והוא מה שאמר הכתוב כאן ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה', כינה לכולם יחד מעשה כולם, הגם שמהם הביאו הנדבה, מהם עשו מלאכה, יאמר על כללותם שעשו הכל, וסמך מאמר זה למלאכת הבגדים, אשר עשאוהו יחידים מישראל, להעירך כי [גם] על פרט זה יאמר שעשאוהו בני ישראל באין הבדל, ומעתה כל אחד מישראל הביא כל הי"ג מינים שבנדבה, ועשה כל המלאכות האמורות:

⁸ אור החיים, שם: ובזה מצאנו נחת רוח כי ה' צוה תרי"ג מצות, ומן הנמנע שימצא אדם אחד שישנו בקיום כולם, וזה לך האות, כהן ולוי וישראל, ונשים, יש מצות עשה בכהנים שאין מציאות לישראל לעשותם, ויש מצות לישראל שאינם בכהנים, וכן בלויים, וכן בנשים, ומה מציאות יש ליחיד לקיימם להשלים תיקון לרמ"ח איבריו ושס"ה גידיו, אשר יכונו להם, אלא ודאי שתתקיים התורה במחברת הכללות ויזכו זה מזה

too for in the well-being of my neighbor I am taking care of my own as well - he is but a part of me¹. The Mishkan was the great unifier!

What was remarkable, is that this Mishkan which contained the full range of man's creative actions, (לט מלאכות), could be built by a slave people². How were they able to express such a high level of sophisticated craftsmanship? Goldsmithery, technical embroidery etc., are highly specialized businesses. Where did a slave people, whose only freedom was in a desert, learn of such things?³ Clearly, something mysterious was going on.

There were three kinds of people involved in the Mishkan:

1. Those who contributed materials
2. Those who participated in the building
3. The two leaders of the building: Betzalel and Ohaliav

With respect to all of them, the Torah stresses that the qualities that were motivating them were drawn from their hearts. They are נדבי לב and חכמי לב.

1. THOSE WHO CONTRIBUTED MATERIALS

The giving to the Mishkan modeled for all time Jewish support for Torah, chesed and other community institutions. HaEmek Davar learns from here an early source to the giving of a tenth of one's income⁴.

At the beginning of Parshas Trumah and again at the beginning of Parshas Naso, Rashi tells us of 3 types of Trumos⁵. The donations for the Korbanos and the Adanim were fixed obligations, while that for the Mishkan, with which VaYakhel deals exclusively⁶, was voluntary and unspecified¹. At a simple level, this reflects the fact that

¹ ואולי כי לזה רמז באומרו (ויקרא יט יח) ואהבת לרעך כמוך, פירוש לצד שהוא כמותך, כי בשלומי ייטיב לך, ובאמצעותו אתה משלים שלימותך, ואם כן אינו אחר אלא אתה עצמך וכאחד מחלקיך

² רמב"ן לא ב (כי תשא): כי ישראל במצרים פרוכים בעבודת חומר ולבנים לא למדו מלאכת כסף וזהב וחרושת אבנים טובות ולא ראו אותם כלל

³ רמב"ן שם: וטעם אשר נשאו לבו לקרבה אל המלאכה כי לא היה בהם שלמד את המלאכות האלה ממלמד או מי שאימן בהן ידיו כלל

⁴ העמק דבר לה כד: כל מרים תרומת כסף ונחשת הביאו את תרומת ה'. אין הלשון מדויק וגם משונה מבכל הדברים במש"כ בכסף ונחשת כל מרים. דמשמעו חלק מהכל כמו בתרומה וחלה דכתיב בהו תרומה ומש"ה דרשין עוד ראשית ששריה ניכרין כדאיתא בחולין דקל"ז. ... והטעם שמעולם היה מנהג ישראל ליתן תרומה מעסקיהם לצדקה כדי שיצליח העסק. כמבואר בתנחומא פ' ראה עשר תעשר. עשר בשביל שתתעשר מכאן נהגו פרגמטוטיין להפריש א' מעשרה מעמליהן לעמלי תורה וידוע שעיקר מסחור הוא בכסף ונחשת כי רוב המטבעות מהם כידוע ר"פ הזהב. מש"ה כתיב כל מרים שהנהיג עד כה להרים תרומת כסף ונחשת כדי להצליח עסקיו והיה מנהגו ליתן לעניים וכדומה. ועתה הביאו את תרומת ה' נתנו זו התרומה לתרומת ה'. אבל בזהב כתיב תנופה שלא הי' מורם משארי זהב שיש לו שיצליח בהם אלא זה בפ"ע הניף לה':

⁵ כה ב ד"ה תקחו את תרומתי ול טו ד"ה לכפר על נפשתיכם

⁶ רמב"ן

people are always much readier to give money for a building (the Mishkan), than they are for running costs (the Korbanos) or for things that are less romantic and dramatic (the Adanim)².

The women had resisted fiercely in any participation of the Eigel and had Rosh Chodesh to show for it³. They now showed that their earlier refusal to give their jewelry to idolatry was not rooted in possessiveness or materialism, but rather in true motives of loyalty to G-d. For now, when it came to the Mishkan, they gladly and generously parted with their best rings and necklaces⁴.

The Torah calls these people by various names, people who נשאו לבם⁵ and who are נדיבי לב, נדבה רוח⁶. The Malbim⁸ distinguishes between a Nediv Lev and a Nediv Ruach. Lev, he says, is the organ that motivates to action, while Ruach are the thoughts and imaginations a person may have about an issue. There are those, the Nedivei Lev, who may not have a mature concept of giving, but are nevertheless generous because it doesn't hassle them to give; they may even enjoy giving Tzedaka. These are the gvirim who give to people they like, without always even knowing what it is they are giving to. Others, Nedivei Ruach, are more focused donors: they need to understand more deeply the project they are giving to before committing.

Both kinds of people got involved in the Mishkan⁹. The key for both, says the Ohr HaChaim, is that they are voluntary givers. It was a תרומת ד'. The Mitzvos of HaSh-m are designed in such a way that physical actions lead to new spiritual heights – but the

¹ לה קחו מאתכם תרומה לד' כל נדיב לבו יביאה את תרומת ד' וג ספרנו : לא ילכו גבאים לגבותה בזרוע

² ר' חיים מברסק

³ טור או"ח ס' תיז

⁴ לה כב : ויבאו האנשים על הנשים וגו' ובדעת זקנים מבעלי התוס': כלומר לשלול מהם תכשיטיהן כדכתיב חח ונזם ואעפ"כ הנשים שמחות וזהירות במלאכת שמים כדכתיב וכל הנשים אשר נשאו לבן אותנה לפיכך זכו הנשים שלא לעשות מלאכה בראש חודש לפי שבמעשה העגל לקחו תכשיטיהן בעל כרחן כדמשמע מדכתיב ויתפרקו וגו' ובמעשה המשכן שמחו בנתינה לפיכך נתן להם ר"ח ליו"ט ונ"ל דזהו ראש חדש ניסן שבו הוקם המשכן ואגב אותו ראש חדש משמרות כל ראשי חדשי השנה

⁵ שמות לה כא : לה כא : ויבאו כל איש אשר נשאו לבו וגו'

⁶ שמות לה כא : ויבאו כל איש אשר נשאו לבו וכל אשר נדבה רוחו אותו הביאו את תרומת ד' למלאכת אהל מועד ולכל עבודתו ובגדי הקדש

⁷ שמות לה כב : ויבאו האנשים על הנשים כל נדיב לב וגו'

⁸ מלבי"ם לה : כא

⁹ באו כל איש אשר נשאו לבו, שכח המושל והבחירה שלו התנדב ברצון טוב, וכל אשר נדבה רוחו מאשר צייר ברוחו תועלת הנדבה הזאת וגודל ענינה (ע"ש שהאריך)

condition is that it be done as a purely voluntary act, an act that represents total desire and commitment on our part¹.

But, it was not just some material goods that they were donating. Each Jew gave that which was most special to him – which really spoke to his guts and fitted his character². These were the hardest things of all to give up on³ – but that is what it was all about – channeling all these energies to holiness. Hence the wording קחו מאתכם תרומה (and not תנו)⁴ – that they should take from something that speaks to their essence. By giving that over, it was as if they were sacrificing themselves (מאתכם)⁵. And hence too, the verse states, כל נדיב לבו יביאה – *every voluntary of heart will bring it* instead of the expected יביא את תרומת ד'. For the it that was brought was, in fact, their own hearts⁶. This is why the Torah brings in great detail the gifts of the males⁷, of the females⁸ and of the Nesiim⁹. For each one dedicated their midah of love to G-d – the physical thing that spoke to their soul¹⁰.

2. THOSE WHO PARTICIPATED IN THE BUILDING

¹ אור החיים לה ה: יביאה את תרומת ה' פסוק זה מראה באצבע כי לבד המורגש יש המושכל, והוא מאמרם ז"ל כי מעשה התרומה מושכל היא בחינת השכינה כי לה יקרא תרומת ה', ועל ידי מעשה התרומה יפעיל בה דבר טוב ויחבר אוהל בל ימוט, ועיקר הרצון במעשה הוא המושכל, והוא אומר יביאה, פירוש יביא לבחינה הנעלמת עם תרומת ה', וביאר הכתוב מי הוא אשר יביאה, ואמר כל נדיב לבו, פירוש העושה דבר מנשיאות הלב, אשר ידבנו לבו לצד התנועות הרוחניות השוכן בלב בחשק הדבר, יפעיל במושכל נעלם, אבל אם יביא התרומה בלא נדיבות לב אין זה פועל במושכל:

² נתיבות שלום, ויקהל, כל נדיב לבו יבאנה: וענין תרומת המשכן היה שכל יהודי נתן את הדבר המיוחד לו לפי טבעיותו ולפי תכונות נפשו

³ נתיבות שלום, שם: את שתשוקת לבבו מיוחדת אליו ובכדי לוותר ע"ז נצרך לשבר את תאוותיו ואהבותיו

⁴ נתיבות שלום, שם: מדוע כתיב קחו ולא תנו, וכן מאתכם הוא לשון לכאורה. כן צ"ב הלשון יביאה, מדוע לא כתיב יביא את תרומת ד'.

⁵ נתיבות שלום, שם: וזהו אומרו קחו מאתכם ... שקחו מעצותכם, ע"י שתמסרו את הדבר האהוב ביותר לתרומת המשכן, שבזה תקריבו את עצמותכם תרומה לד'.

⁶ נתיבות שלום, שם: וזהו אומרו כל נדיב לבו יביאה, (מדוע לא כתיב את תרומת ד'), שזאת גופא יביא תרומה, את נדיבות לבבו, את רגשותיו ואהבתו ואת תאוותיו לתרומת ד'.

⁷ שמות לה (כא) ויבאו כל איש אשר נשאו לבו וכל אשר נדבה רוחו אתו הביאו את תרומת ד' למלאכת אהל מועד ולכל עבדתו ולבגדי הקדש: ... (כג) וכל איש אשר נמצא אתו תכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים וערת אילם מאדמים וערת תחשים הביאו: (כד) כל מרים תרומת כסף ונחשת הביאו את תרומת ד' וכל אשר נמצא אתו עצי שטים לכל מלאכת העבדה הביאו:

⁸ שמות לה (כב) ויבאו האנשים על הנשים כל נדיב לב הביאו חח ונזם וטבעת וכומז כל כלי זהב וכל איש אשר הניף תנופת זהב לד': ... (כה) וכל אשה חכמת לב בידיה טוו ויביאו מטוה את התכלת ואת הארגמן את תולעת השני ואת השש: (כו) וכל הנשים אשר נשא לבן אתנה בחכמה טוו את העזים: ... (כט) כל איש ואשה אשר נדב לבם אתם להביא לכל המלאכה אשר צוה ד' לעשות ביד משה הביאו בני ישראל נדבה לד':

⁹ שמות לה (כז) והנשאים הביאו את אבני השהם ואת אבני המלאים לאפוד ולחשן: (כח) ואת הבשם ואת השמן למאור ולשמן המשחה ולקטרת הסמים:

¹⁰ נתיבות שלום, שם: שכל אחד הביא את הדבר הגשמי השייך אליו לשורש נשמתו ... וכל כלל ישראל מסרו את מלא מדת האהבה שלהם להשי"ת

The Torah calls the men and women who built the Mishkan ¹חכמי לב, people who are filled with ²רוח חכמה which the Ramban explains as ³נושאי לב. They are called the latter because they lacked the technical skills to do the work, and there was no one around who could teach them. They were a bunch of ignorant ex-slaves ⁴with rough hands unsuited for the fine work necessary to volunteer for the building ⁵. They had only their great passion ⁶and instinctual wisdom ⁷to offer. Yet somehow, they found within themselves the means to engage and complete this highly professional work ⁸. These people succeeded mysteriously, with G-d's help. According to Kli Yakar, Moshe Rabbeinu bestowed upon these people from his great wisdom ⁹.

The verse tells us:

לו (ב) ויקרא משה אל בצלאל ואל אהליאב ואל כל איש חכם לב אשר נתן ה' חכמה בלבו כל אשר נשאו לבו לקרבה אל המלאכה לעשת אתה :

HaEmek Davar tells us that the key here was כל אשר נשאו לבו. It was the passionate committing of their hearts to do the seemingly impossible that opened them to the Divine inspiration that led to them knowing what to do ¹⁰. And indeed, Jews have been

¹ לה י: וכל חכם לב בכם יבאו ויעשו את כל אשר צוה ד'

לה כה: וכל אשה חכמת לב בידיה טוו וגו'

כח ג (תצוה): ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאתי רוח חכמה ועשו את בגדי אהרון לקדשו לכהנו לי

לא ו (כי תשא): ... ובלב כל חכם לב נתתי חכמה

לו א (ויקהל): וכל איש חכם לב

² כח ג (תצוה): ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאתי רוח חכמה ועשו את בגדי אהרון לקדשו לכהנו לי

³ רמב"ן לה כא: ד"ה ויבאו כל איש אשר נשאו לבו: על החכמים

⁴ רמב"ן לא ב (כי תשא): כי ישראל במצרים פרוכים בעבודת חומר ולבנים לא למדו מלאכת כסף וזהב וחרושת אבנים טובות ולא ראו אותם כלל

⁵ רבינו בחיי לא ב (כי תשא): ואילו היו בהם חכם ובקי במלאכה אחת היה ראוי שישכחנה בהתעסקו במלאכת החומר והלבנה וגו' וכמו שהסביר הרמב"ן שם: בבא ידיהם תמיד בטיט ורפש לא יוכלו לעשות בהם אומנות דקה ויפה

⁶ רמב"ן שם: וטעם אשר נשאו לבו לקרבה אל המלאכה כי לא היה בהם שלמד את המלאכות האלה ממלמד או מי שאימן בהן ידי כלל

⁷ הגמ' בברכות (נה). מדייק מלב כל חכם לב שאין הקב"ה נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה כבר

⁸ רמב"ן שם: אבל מצא בטבעו שידע לעשות כן

⁹ כלי יקר כח ג ד"ה ואתה תדבר אל כל חכמי לב: הזכיר כאן שמי נוכחיות ואתם תדבר, לפי שכל חכמי לב קבלו האצילות מן משה כמ"ש ואצלתי מן הרוח אשר עליך ושמתי עליהם, וכן כל עושי המלאכה אשר היו בצל קל קבלו שפע החכמה באמצעות משה ... לכך נאמר ואתה, ממהות עצמותך

¹⁰ העמק דבר לו ב: אשר נתן ה' חכמה בלבו. ומפרש המקרא היאך שייך נתינת חכמה בלב. הרי הכל ב"ש חוץ מיראת שמים ע"כ מפרש כל אשר נשאו לבו וגו' זהו ג"כ חכמת הלב לבטח שיצליח בזו הפעולה ושירצה לקבל ע"י להתקרב אל המלאכה. אע"ג שלא למד מעולם אומנות זו. ובאמת כן במלאכת חול שייך נשאת לב לאיזה מלאכה. בד"מ אם בא אדם לעשות בית אומנות ללמד לתינוקות אומנות. והיה מביא הרבה ילדים לבחור במה חפץ לשלוח יד. זה אומר אני רוצה בזה וזה אומר אני רוצה בזה. והבחירה מועלת להם לענין לימודו כמה שנים שיעמוד על תכלית המלאכה שבחר בה. כך היה במעשה המשכן הבחירה לכל אחד באיזו אומנות היתה מועלת לעשות בלי לימוד כלל. רק בהצלחת ה' לדבר אשר נשאו לבו:

doing impossible things ever since, building Jewish communities and institutions under conditions that seemed sheer insanity.

The leader of this was Betzalel, Chur's grandson¹. It was Chur who had jumped in to give his life trying to stave off the Eigel. The Mishkan in turn, came to atone for the Cheit HaEigel and hence for the death of Betzalel's grandfather (which is why his lineage is mentioned back to there, while Ohaliav's is only mentioned back to his father).² Chur's father, in turn was Nachshon ben Aminadav, who had jumped into the Red Sea before it split. This was a great family indeed. But, the key was not just Betzalel's willingness to build on his glorious spiritual heritage, but also his desire to share this with and empower others - ולהורות נתן בלבו.³

How, then, did Betzalel master all of the crafts necessary⁴? Even a master goldsmith, with all the tutoring in the world, does not master silver, copper and weaving⁵. The Torah is telling us that we are often faced with seemingly impossible tasks, but if we are passionate enough and committed enough, we will come to see our impossible dreams realized. And sometimes, Meshech Chochma teaches us, we have to jump in. Self-sacrifice of this sort does not take well to too much pondering. Nachshon, then Chur, and then Betzalel teach us that if it is clear that it has to be done, our impossible leap over the abyss will reach the opposite side⁶.

In contrast to this enormous outpouring of creativity, the Torah teaches us an unusual thing: in the building of the Mishkan, the Torah stresses again and again that Betzalel and his helpers built the Mishkan exactly according to specification:

לה י (ויקהל) : וכל חכם לב בכם יבאו ויעשו את כל אשר צוה ד'

¹ לא ב: ראה קראתי בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה ע"כ חור היה בן מרים וכלב וכלב היה בן חצרון בן פרץ בן יהודה.

² דעת זקנים מבעלי התוספות שמות לא ב: בצלאל בן אורי בן חור - לכך הזכיר בבצלאל אבי אביו מה שלא הזכיר באהליאב אלא אביו. לפי שחור נהרג על מעשה העגל והמשכן בא לכפר על מעשה העגל לכן נזכר כאן במשכן:

³ שמות לה (לד) ולהורות נתן בלבו הוא ואהליאב בן אחיסמך למטה דן:
אור החיים, שם: עוד בא לשלול מה שמובא בפרק ג' דיומא (לח). של בית גרמו לא רצו ללמד על מעשה לחם הפנים, של בית אבטינס לא רצו וכו', והודיענו הכתוב כי על אלו יאמר זכר צדיק לברכה (משלי י ז), כי היו מורים ומלמדים כל הרוצה:
(ותירוץ הא' שלו גם כן נוגע: פירוש לצד שיש חכמים רבים שתהיה חכמתם בלבם לבד, שלא ידעו ללמדה, לזה אמר ולהורות נתן בלבו השכיל חכמת הלימוד.)

⁴ "He will be able to devise plans (or weave designs – Rashi) as well as work in gold, silver and copper, cut stones to be set, carve work and do other work." (Shemos ד-ה)

⁵ רמב"ן לא ב (כי תשא): והנה הוא פלא שימצא בהם אדם חכם גדול בכסף ובזהב ובחרושת אבן ועץ וחושב ורוקם ואורג, כי אף בלומדים לפני חכמים לא ימצא בקי בכל האומנות כלם

⁶ משך חכמה לה ל: ויאמר משה אל בני ישראל ראו קרא ה' בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה - הענין דמסירת נפש צריך להיות שלא בחקירה והתחכמות יתירה, ויהודה מסר עצמו בים במסירת נפש כמו דאיתא בתוספתא (ברכות ד-טז, סוטה לז) דסוטה, וכן חור מסר עצמו בעגל, (סנהדרין ז) דחקירה תעכב [ברצון פנימין] מלמסור נפשו על קדוש השי"ת כעדות יעב"ץ החסיד, לכן אמר שבעבור זה שלא חקרו ולא נתחכמו יותר מדאי לכן וימלא אותו בחכמה ובדעת כו' והבן.

לח כב (פקודי): ובצלאל בן אורי בו חור למטה יהודה עשה את כל אשר צוה את משה

לא ו (כי תשא): ואני הנה נתתי אתו את אהליאב בן אחיסמך למטה דן ובלב כל חכם לב נתתי חכמה ועשו את כל אשר צויתך

ל יא (כי תשא): ואת שמן המשחה ואת קטרת הסמים לקדש ככל אשר צויתך יעשו

This emphasis reaches its peak in Parshas Pikudei, when the words 'כאשר צוה ד' appear eighteen times!

In fact, this was one of the big differences between the עגל הזהב and the משכן. As close as the עגל came to the idea of the משכן, it was a product of man's creativity alone.

3. THE TWO LEADERS OF THE BUILDING: BETZALEL AND OHALIAV

Betzalel and his partner Ohaliav¹ came from opposite tribes. Betzalel came from the tribe of Yehudah, who led the tribes, while Ohaliav was from the tribe of Dan, who walked at the back of all the tribes. Dan was the מאסף כל המחנות², the gatherer of all the camps. Dan Jews were those who went in search of their brethren who fell out of the ענני הכבוד, and got them back in again. The Mishkan was to be built by a leader from the front, Betzalel, and a leader from behind, Ohaliav. This was to ensure that the whole Jewish people be embraced by this great and holy thing.

In a most unusual step, G-d called upon Moshe (and hence us) to take special notice of this remarkable person, Betzalel:

לא ב (כי תשא): א וידבר ד' אל משה לאמר ב ראה³ קראתי בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה⁴

And Moses echoed this to the people:

לה ל: (פקודי) ויאמר משה אל בני ישראל ראו קרא ד' בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה:

¹ בפסוק לח כג: ואתו (עם בצלאל) אהליאב בן אחיסמך למטה דן חרש וחשב ורקם בתכלת ובארגמן ובתולעת השני ובשש.

² במדבר י כה: ונסע דגל מחנה בני דן מאסף כל המחנות לצבאותם ועל צבאו אחיעזר בן עמישדי וכתב רש"י שם בשם הירושלמי שהיה נוסע באחרונה וכל מי שהיה מאבד דבר היה מחזירו לו

³ לשון תתבונן (ספורנו שמות טז כט)

⁴ רמב"ן לא ב: אמר למשה שיראה את הפלא הזה וידע כי הוא מלא אותו רוח אלוקים לדעת כל אלה בעבור שיעשה המשכן ע"ש עוד

וגם כלפי השבת ראינו בזה הלשון: שמות טז כט: ראו כי ד' נתן לכם את השבת ושם כתב רש"י והאבן עזרא שהם יראו על ידי הנס שנעשה בכל ערב שבת לתת להם לחם יומיים.

Look at this wonder – whom G-d has filled with a רוח אלוקים to know all of this. And the real wonder is that G-d foresaw the needs of all the generations and His Divine Providence caused such a person to be born in that generation ישעיה (ישעיה – a person capable of becoming this בצלאל¹. G-d, says the Midrash, showed Moshe “the Book of Adam HaRishon” in which Betzalel appeared and this was ראה – “See, I had (already then) called someone in this generation by the name Betzalel”²; or “I have called him, using the emanation from my ineffable name (בשם), Betzalel”³ – בצלאל – he whose soul was designated and inscribed at the outset of creation to sit קל – in the shadow of G-d, and hence have the abilities to create the Aron, which is the shadow for the Written Torah, and the כרובים which in turn are shadow for the Aron.⁴

The Gemara learns that the appointment of a פרנס requires the consultation with and buy in of the community (of the public) from this verse – ראו קרא ה' בשם בצלאל -⁵ In keeping with this principle G-d asked Moshe whether Betzalel was found fitting in his eyes. Moshe answered: “G-d, if he is fitting in Your eyes, how much more in mine!” In truth, delegating the Mishkan was a huge challenge for Moshe Rabbeinu. Was the command not to him? Was it not his Mitzvah? G-d therefore does something unprecedented. Rather than just instruct Moshe to take Betzalel as He did with Yehoshua and Aaron, G-d turns to Moshe for his buy-in. “What do you think? Is he appropriate?”⁶ (And the Gemara then proceeds to say that still, G-d wanted the buy in of the people. The people said: “If he is fitting in G-d’s eyes, and he is fitting in your eyes, how much more is he fitting in our eyes.”)⁷

¹ ר' בחיי לב (ב) ראה זה הפלא הגדול שאני קורא הדורות מראש, וקראתי בשם בצלאל בן אורי בן חור להבין סוד המשכן וכליו ולהתעסק במלאכתו, רמב"ן לב ב: ראה קראתי בשם בצלאל בן אורי בן חור אמר השם למשה ראה קראתי בשם, ומשה אמר לישראל ראו קרא ה' בשם (להלן לה ל) ולכן אמר השם למשה שיראה הפלא הזה, וידע כי הוא מלא אותו רוח אלהים לדעת כל אלה בעבור שיעשה המשכן, לכבודו בראו, כי הוא קורא הדורות מראש (ישעיה מא ד), כדרך בטרם אצרך בבטן ידעתך ובטרם תצא מרחם הקדשתיך (ירמיה א ה) ובלשון הזה (לעיל טז כט) ראו כי ה' נתן לכם השבת על כן הוא נותן לכם ביום הששי לחם יומים:

² ולרבותינו בזה מדרש (שמו"ר מ ב) הראה אותו ספרו של אדם הראשון ואמר לו כל אחד התקנתיו מאותה שעה, ואף בצלאל מאותה שעה התקנתי אותו, שנאמר ראה קראתי בשם בצלאל (מובא ברמב"ן, שם)

³ ר' בחיי לב (ב) בשם בצלאל ... רמז זה יש בשם שהוא ה' יתעלה כמו ואדעך בשם (שמות לג, יז), ויבוא לרמוז כי בצלאל והוא הדין לשאר הנביאים כולם שנאצלו בשם הגדול:

⁴ ר' בחיי לב (ב) על כן נקרא בצלאל לפי שמתחילה היה נשמתו רשומה וחקוקה בכח אצילות אל, ואחרי כן יצא וזכה וישב בצלו של אל לעשות הארון שהיה צל של תורה שבכתב, והכפורת עם כרוביו הסוככים בכנפיהם שהיו צל לארון ומששת ימי בראשית היה מתקן לו:

⁵ ברכות דף נה ע"א: אמר רבי יצחק אין מעמידין פרנס על הצבור אלא אם כן נמליכים בצבור שנאמר ראו קרא ה' בשם בצלאל

⁶ שפתי כהן, שמות לא ב: הרי כשנתמנה אהרן לכהונה לא נמלכו בציבור, והרי ביהושע גם כן לא נמלך בציבור אלא אמר לו קח לך את יהושע. אלא הקב"ה חשש לכבודו של משה שלא תחלש דעתו, לפי שציווי המשכן והכלים היה למשה, שכן בפרשת תרומה אמר ועשית מנורת, ועשית שולחן, ואת המשכן תעשה, ועשית קרשים, ועשית פרוכת, ועשית מזבח, ועשית את חצר המשכן, לכך אמר לו ראה אם הגון בצלאל

⁷ ברכות דף נה ע"א: אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה משה הגון עליך בצלאל אמר לו רבונו של עולם אם לפניך הגון לפני לא כל שכן אמר לו אף על פי כן לך אמור להם הלך ואמר להם לישראל הגון עליכם בצלאל אמרו לו אם לפני הקדוש ברוך הוא ולפניך הוא הגון לפנינו לא כל שכן

Betzalel was remarkable not only for his wondrous craftsmanship, seemingly learned out of nowhere but because of his deep and profound understanding of all the ideas that the Mishkan stood for¹.

Chazal tell us that בצלאל was someone who knew how to combine the letters in the same way as they had been used to create the world². This information was directly relevant to his building of the Mishkan³. For, by building the Mishkan, בצלאל was, in fact, recreating the world⁴. G-d used these letters to contract His light to create space – so to speak – for His creation. So too, Betzalel needed the letters in order to contract G-d's holiness into the Mishkan⁵.

Sefas Emes points out that every manner of creative expression went into the Mishkan. Hence, G-d filled Betzalel and Ohaliav with חכמת לב. חכמת לב has a Gematria of thirty two which represents all the pathways of knowledge⁶.

The thirty nine Melachos of Shabbos represent all the categories of creative work which man is capable of. It is instructive that these Melachos are learned from the Mishkan in turn⁷. This indicates that the Mishkan was a human-built structure, reflecting

¹ רמב"ן לא ב: שהוא חכם גדול בחכמה בתבונה ובדעת להבין סוד המשכן וכל כליו למה צוו ועל מה ירמוז

² ברכות נה ע"א: יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ. כתיב הכא ואמלא אותו רוח אלקים בחכמה ובתבונה ובדעת, וכתיב התם (משלי ג) ד' בחכמה יסד ארץ כוונן שמים בתבונה, וכתיב (שם) בדעתו תהומות נקבעו. והיינו דכשם שביאת העולם היתה בחכמה ותבונה ודעת כך גם מלאכת המשכן היתה בחכמה תבונה ודעת. רש"י: אותיות שנבראו בהן שמים וארץ - על ידי צירוף, ובספר יצירה תני להו: ועיין בתורה תמימה שמות לא ב (דף רכא ס' ז) ביאור יפה לזה

³ רמב"ן לב ב: ועוד אמרו (ברכות נה) יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ והענין, כי המשכן ירמוז באלו והוא היודע ומבין סודו:

⁴ This is one explanation of why G-d says to Moses: שמות לא ב: ראה קראתי בשם בצלאל בן אורי בן חור (עיין שם ברמב"ן בסוף)

⁵ נתיבות שלום, עמ' קצב: ענין אותיות שנבראו בהם שמים וארץ, שעל ידם צמצם הקב"ה את אור אין סוף כדי שיהיה מרום לעמידת העולמות, שבלא זה לא תתכן מציאות הבריאה. ועד"ז יש לומר שבבנין המקדש נצרכו להשתמש באותיות שנבראו בהם שמים וארץ, לצמצם נקודה בתוך העולם הזה

⁶ לה לה: מלא אותם חכמת לב: רבינו בחיי: נתיבות החכמה הם ל"ב והנה כל העובדים נקראו ג"כ חכם לב (ולדוגמה לו א ובכמה מקומות).

⁷ מס' שבת מט: הדור יתבי וקמי בעיא להו הא דתנן אבות מלאכות ארבעים חסר אחת כנגד מי אמר להו רבי חנינא בר חמא כנגד עבודות המשכן אמר להו רש"י, שם: כנגד עבודות המשכן - אותן המנויות שם בפרק כלל גדול היו צריכין למשכן, ופרשת שבת נסמכה לפרשת מלאכת המשכן ללמוד הימנה: תוס': כנגד כל מלאכה שבתורה - לכאורה נראה דיליף נמי ממשכן שהרי לכך נסמכה פרשת שבת לפרשת משכן ועוד דאי לא יליף ממשכן אם כן היכי ידעינן לדידה הי ניהו אבות מלאכות והי תולדות דאין סברא לומר שמדעתם ביררו מלאכות החשובות ועשאום אבות ועוד דבהדיא תנן לקמן בהזורק המושיט חייב שכך היתה עבודת הלויים אלא לפי שיש מלאכות דומות זו לזו ואנו עושין שתיהן אבות כגון מרקד ובורר לכך חלקום חכמים להשלים מניין מלאכות שבתורה הואיל וחלוקות קצת זו מזו ואי אפשר לומר כן דלא פליג מדקאמר בסמוך תניא כמ"ד כנגד עבודות המשכן משמע דפליגי ועוד למאן דלית ליה דרשא דמלאכת ומלאכה מנא ליה דחשיב זורה ובורר בשתיים ועוד לקמן משמע דמטעם דכנגד עבודות

the full force of man's creative potential, which led to the Shechinah coming down¹. By recreating this mini-world, man realizes his own power to be a partner to G-d in this world, inspiring him to greater spiritual heights². To do this, Betzalel had to reach right into the hidden roots of all wisdom³.

There is a lesson here: The Torah could only be given through Moshe Rabbeinu, and only Aaron and his descendents were appointed to be the Cohanim. So too, even a master craftsman could not build the Mishkan – it required spiritual wisdom not physical competence!⁴

In Parshas Ki Sisa, the Torah describes Betzalel's wisdom as follows:

לא ג: ואמלא אתו רוח אלוקים בחכמה ובתבונה ובדעת ובכל מלאכה (ד) לחשב מחשבת לעשות בזהב ובכסף ובנחשת

The Torah tells us that Betzalel had Chochma, Binah (Tevunah) and Daas. These three, although each separate, build on each other. They represent three levels of wisdom. Chochma represents abstract intellectual understanding⁵. Binah is the emotional integration of the wisdom, where a person feels comfortable with that knowledge, can relate to it personally and therefore also understands where it is and where it is not relevant to his/her life⁶. Daas is the translation of that wisdom into action. It represents a

המשכן גרידא אית לן לאחשובינהו בתרתי דקאמר אביי ורבא בפרק כלל גדול (לקמן עג): כל מילתא דהואי במשכן אף על גב דאיכא דמייא לא חשיב לה:

¹שפת אמת, ריש כי תשא ד"ה ברש"י: שהרי נעשה השראת השכינה על ידי מלאכות האלה. ושורש כל המלאכות ועבודת ימות החול הם מבחינת המשכן.

²שפת אמת, תרומה דף 140, ד: ה' ועשו לי מקדש: עשיית המשכן הוא הנמצא בעשייה שהרי כל המלאכות היו במשכן ולא נקרא מלאכה רק מה שהיה במשכן שהמשכן הוא התרוממות כל העשייה לרוחניות

³רבינו בחיי לה לה: וכן נאמר בספר יצירה בל"ב נתיבות פלאות חכמה, ומפני שהחכמה נעלמת מן ההשגה לכך הזכיר בה לשון נתיבות כי לשון דרך הוא רחב אבל נתיב הוא צר עד מאד, ומה אמר הנביא (ירמיה ו) עמדו על דרכים וראו ושאלו לנתיבות עולם, הזכיר לשון עמידה בדרך שהוא רחב וכן הבטח שאמר וראו אבל בנתיב שהוא צר מזכיר לשון שאלה ואמר ושאלו: והנה מרוב העלמות החכמה אי אפשר להשיג שרשה כי אם ע"י הנתיבות כדמיון חוטי השלהביות שהם נתיבות לגחלים וע"י חוטי השלהביות אדם רואה את הגחלת, וכן בדמיון החוט הנמשך מן הפקעת שע"י החוט ילך אדם למקום הפקעת, וכן בדמיון הסעיפים שבאילן ששורש האילן מחופה תחת הקרקע ולא נודע מקומו וע"י הסעיפים והגידים הנמצאים מתחת מחילות הקרקע ילך האדם אחר השורש וימצאנו, וכשהזכיר כאן חכמת לב הכל להגדיל ולהאדיר מעלת בצלאל ואהליאב כי הוא כאלו אמר מלא אותם חכמת השכינה, כענין שכתוב (בראשית ו) ויתעצב אל לבו, וכענין שאלת המלך שלמה (מלכים א ג) ונתתה לעבדך לב שומע, וכן כתיב (שם ה) וה' נתן חכמה לשלמה, ולפי שהיו שניהם גדולי האומנים וראשי החכמים העושים במלאכה לכן המשיל הכתוב חכמתם לחכמת השכינה. והזכיר מלת בהמה בתוספת ה"א והיה לו לומר בהם, והענין מפני שהמשיל חכמתם כבר לחכמת השכינה והשכינה נרמזת באות ה"א כאשר הזכרתי לך הרבה פעמים

⁴העמק דבר שמות לא ב: (ב) ונראה דזהו כוונת ראו כאן. תתבוננו על מעשה המשכן שאינו כמו פלטין של מלך שהוא חול ומי שרוצה לעשות אותו ע"י הכשר ידיעה במלאכה קודם שבא לעשות הרי הוא עושה. אבל לא כן המשכן שהוא קודש ויש בו דבר סגולה. וכמו התורה שלא ניתנה אלא ע"י משה. וכחונה ע"י אהרן. כך המשכן לא הי' אפשר להעשות ע"י שום בע"מ היותר גדול בעולם אלא ע"י בצלאל. ולא משום שהי' תחלה אומן גדול אלא שהקב"ה מלא אותו עתה ידיעה הנצרכת לזה ומה ראו להתבונן גדולת וקדושת הבנין. וא"כ ראוי להזהר בו. וזהו כוונת ראו שאמר משה לישראל להלן בפרשה ויקהל:

⁵רש"י שמות לא: ג - מה שאדם שומע מאחרים ולמד

⁶רש"י (שם): מבין דבר מלבו מתוך דברים שלמד

complete unity between the person and the knowledge, a total connecting with that knowledge, no longer just relevant information which one applies. It is now the person: he/she is totally united with that knowledge¹.

Betzalel was someone who not only possessed the very deep wisdom we described, but who had totally integrated all that wisdom. Betzalel's name, '*in the shadow of G-d*', reflected his essence². He lived the idea of letter combinations and all its implications. His actions showed a natural continuity from his profound grasp of Torah. If the Mishkan is, as we described it, a model of man, then Betzalel was as close to a walking Mishkan that could be found in that great generation. It would have been easy for such a man to be totally alienated from his fellow man, to live in his own spiritual world, seeing no possibility of explaining to his fellow man what he was up to. But Betzalel's integration of his wisdom was such that he was able to tell his fellow Jews just how to go about the building³.

Betzalel was totally integrated with the deepest Kabbalistic wisdom and knew how to translate all of that into the Mishkan. He therefore must have had the most profound insight into man, which the Mishkan was modeling. He must have understood himself, as a person, with greater insight than anyone has ever had before or after. This great man knew that he did not have the craftsmanship needed to build the Mishkan. At that point, when Betzalel was stuck – when the limits of his own human qualities could not get the job done, Betzalel went beyond himself, and succeeded. He succeeded because he had no choice: the job had to be done, and he therefore proceeded. He was not trying to be creative; rather, he was following the logic of necessity. This is really what Jewish creativity is all about.

There is another point here. Betzalel and Ohaliav led the holiest group of craftsmen ever assembled. They expressed the full force of their creativity while following G-d's instructions to the letter, and they did it as a team. Hence, the lie was given to the myth that to be creative you somehow have to break the boundaries of spiritual and halachic guidelines, and that somehow you have to stick out as an individual to know that you are fulfilling your potential.

Betzalel's team met to play at the most beautiful symphony ever, the building of the Mishkan. If they were the orchestra then G-d is the composer, Moshe the music

¹ רש"י (שם): רוח הקודש

² ברכות נה: א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן, בצלאל על שם חכמתו נקרא, בשעה שאמר הקב"ה למשה לך אמור לבצלאל לעשות משכן ארון וכלים הלך משה אמר לו עשה ארון כלים ומשכן. אמר לו: 'משה רבינו, מנהגו של עולם אדם בונה בית ואח"כ מכניס לתוכו כלים ואתה אומר לי עשה ארון וכלים ומשכן! כלים שאני עושה להיכן אכניסם? שמא כך אמר לך הקב"ה: משכן, ארון וכלים?' אמר לו: 'שמא בצל קל היית וידעת.' (מובא בקיצור ברש"י לח כב – פקודי)

³ שמות לה (לד) ולהורת נתן בלבו הוא ואהליאב בן אחיסמך למטה דן: אור החיים לה לד: ולהורת נתן וגו' פירוש לצד שיש חכמים רבים שתהיה חכמתם בלבם לבד, שלא ידעו ללמדה, לזה אמר ולהורות נתן בלבו השכיל חכמת הלימוד:

director, and Betzalel the conductor. Even the unique soloists in the team followed the conductor, as the Mishkan would have otherwise reflected noise rather than a symphony.

פקודי

1. The Real Roots of Jewish Pride and Unity

SUMMARY:

The Mishkan reflected the realities of Jewish unity - if the contribution of one Jew was missing to the amount of one stitch of the curtain, the Shechina would not come down. Each gave his Shekel Hakodesh – the rich gave the same as the poor - for each soul is vital to the spiritual well being of the whole nation.

At Sinai, the Jews reconstituted the unity of the soul of Adam HaRishon which, as a result of Adam's Cheit, had been divided amongst all the people that came after him. One Torah – each letter reflected by one of the souls of the 600 000 people that stood at Sinai. (כאיש אחד ובלב אחד (יש שישים רבוא אותיות לתורה - stands for Israel). At Sinai, the Jewish people understood the symphony of the creation, how each piece of the seemingly disparate universe came together, all proclaiming that there is nothing ultimately other than the unity of G-d.

All that came tumbling down with the Cheit HaEigel. The unity of the nation was shattered and the people, instead of looking for the oneness of G-d, sought many gods – אלה אלוהיך ישראל.

The Mishkan came to restore the unit of Jewish people. The Mishkan reflected the combined *Komah* of the entire Jewish nation. Hence, even though some Jews brought materials and others helped with various aspects of the building, the Torah talks of all of Bnei Yisroel as having done what G-d had commanded.

לט לב: ותכל כל עבודת משכן אהל מועד ויעשו בני ישראל ככל אשר ציווה ד' לדבר כן עשו

Each person made a contribution to the building of the Mishkan as a part of the collective body of the Jewish people. Together, they created a model of one large Neshama. They once again came to understand how all the fragmented parts of the world, with the Jews at the center came together to produce holiness.

This, says the Ohr HaChaim, is the meaning of ואהבת לרעך כמוך. Love your neighbor *like yourself*, because he really is a part of you, a part of your Shleimus. Take the Mitzvos: Some can be done only by a Cohen, a Levy or a Yisrael – but we need them all for our fulfillment. We achieve completion through each other. We are all one whole, and your mitzvos fulfill me also.

The opposite is also true. A Tzadik cannot simply get up in the morning and say, "I am doing everything I am supposed to be doing. What does the Rasha have to do with me?" Somebody who gets up in the morning, daven, studies Torah and does Mitzvos can still be in big trouble. The Rasha is a part of his (now missing) shleimus. And if he could have done something to help the Rasha to grow in the right direction and he did not, he, the Tzadik, will be punished for the actions of the Rasha as much as for his own actions. כל ישראל ערבין זה לזה.

The Jewish people is compared to a sheep. Just like a sheep, if it gets hit on its head or one of its limbs, its whole body feels the pain, so too if one of the Jewish nation is spiritually not whole, the whole nation feels it. The Midrash also brings the moshel of a

man who drilled a hole in a ship full of people claiming that he was only drilling under himself.

Areivus is not a command so much as it reflects the reality of the Jewish people. At a deeper spiritual level, we all do share each others' spiritual reality. Each Jew is like a guarantor who is required to repay the debt of his friend. If my fellow Jew does not fulfill a Mitzvah, it is then as if I did not do that mitzvah.

How does one achieve this Jewish unity? How does one feel the pain of our fellow Jew as we do our own? How do we come to understand that we are all part of one big soul? Our parsha reveals to us the secret:

לט (מב) ככל אשר צוה יהוה את משה כן עשו בני ישראל את כל העבדה:

The Jewish people built this Mishkan – this model of Jewish unity with one goal in mind – to serve the Master of the Universe. We can reach out and help our neighbor, but we are still us and there are still they. Only by us all going up to the highest point, to a point where we really are all one, can we live this reality.

DETAIL:

Nationalism - national pride and ethnic identity, has been one of the great movers and motivators of human action. All nations aspire to a unity of purpose, a vision of the common good¹. Rav Shmuel Dovid Luzatto regards this motivation as one of the pillars underlying many Mitzvos². Jewish unity, however, has its roots in something far deeper than just a pride of being a part of the Jewish people.

The Mishkan had to be built in its entirety, down to the last detail. If one stitch or one of the adanim were missing, the Shechina would not come down. Each Jew contributed his bit, all gave and many built, and if one contribution was missing the nation would not see that Shechina. This was what was meant by the term "Shekel Hakodesh": the rich should add nothing to their half shekel and the poorest of the poor should give the same, to teach that each soul was precious, each vital to the spiritual well-being of the whole nation. The posuk stated that the Trumah atoned for the Jewish people though clearly it was the Korbanos which they paid for that did the atoning. The Avnei Nezer explains that the Trumah ensured the unity of the Jewish people, a necessary precondition for their atonement³.

After the Cheit of Adam HaRishon, Adam's Neshama was divided amongst all the billions of people who came after him, each one taking a tiny bit of his soul. The Jewish people attached themselves to the center of this Neshama, to the core of spirituality. All of Klal Yisroel is needed to form this core Neshama. If there is one Jewish Neshama that does not fulfill his potential, we are all lacking. Herein lies the need for Jewish unity.

The Jews achieved this unity at Sinai: ויחן שם ישראל נגד ההר, like one person with one heart. Each letter of the Torah reflected one of the souls of the 600,000 people that stood at Sinai (The name ישראל is an acronym for יושב ששים רבוא אותיות לתורה). At Sinai, the Jewish people understood the symphony of the creation, how each piece of the disparate universe came together⁴, all proclaiming that there is nothing, ultimately, other than the unity of G-d¹.

¹ This is true of the USA and European countries, despite their expounding principles of multiculturalism.

² e.g. Everyone had to come together to the Beis Hamikdash to bring their Korbanos (איסור הבמות), laws which separated us from other people (לא תתחתן, דיני כשרות), Shabbos and the chagim also have this as one of their purposes – days when Jews would eat and study together, engage in Aliyah LaRegel, and would give the Jews a sense of importance (the Shabbos as sign of the Bris between the Jewish people and G-d). Many Mitzvos come to reinforce the Chosen People idea, e.g. the prohibition of excessive mourning, Shimttah and Yovel. (Taamei HaMitzvos – translated by Noah H Rosenblum)

³ שם משמאל פקודי שנת תר"ע: לתת את תרומת ה' לכפר על נפשותיכם. יש להבין הלא אין כפרה אלא בדם הקרבן ואין נאמר שנתנת השקלים מכפרת. וכ"ק אבי אדמו"ר הרכ"מ אמר שכפרת השקלים איננה על עבירות רק שלא יהי' נפרד מכלל ישראל וישוב להתאחד בכלל ישראל, ואז יהי' הקרבן קרבן ציבור ויתכפרו בדם הקרבן, עכת"ד:

⁴ אור גדליהו עמ' 152: כי בעת מתן תורה ראו בני ישראל בחוש איך כל הפרטים שיש בהבריאה כולם הם באמת באחדות ... ומה שנראה לעין כי יש הרבה כוחות בהבריאה צריכים להכיר ולידע כי כולם הם אחד, ולהגביה את כולם לשורשם להתכלית המכוון שכולם יביעו הכבוד שמים ואלוקותו יתברך

All that tumbled down with the Cheit HaEigel. The unity of the nation was shattered and the people, instead of looking for the oneness of G-d, sought many gods, as the verse states, ²אלה אלוהיך ישראל.

The Mishkan came to restore the unit of Jewish people, as testified by this Parsha. The Midrash says ³חטאו באלה וכפרו באלה. Besides being the Komah of each individual person, the Mishkan reflected the combined Komah of all of the Jewish nation. This, says the Ohr HaChaim, is reflected in the Pasuk:

לט לב: ותכל כל עבודת משכן אהל מועד ויעשו בני ישראל ככל אשר ציוה ד' לדבר כן עשו

Even though some Jews brought materials and others helped with various aspects of the building, the Torah talks of all of Bnei Yisroel as having done what G-d had commanded. Each person made a contribution to the building of the Mishkan as a part of the collective body of the Jewish people. Together, they created a model of one large Neshama⁴. They once again came to understand how all the fragmented parts of the world, with the Jews at the center, came together to produce holiness⁵.

This, says the Ohr HaChaim, is the meaning of ^וואהבת לרעך כמוך. Love your neighbor like yourself, because he really is a part of you, a part of your Shleimus.

The beginning of this Tikun is ^וויקהל משה, Moshe's gathering up of all the people together⁶.

We are given Taryag Mitzvos, the Ohr Hachaim continues, and each one of the positive Mitzvos come to be *metaken* one of our limbs, while each of the negative Mitzvos are *metaken* one of our *gidim*. Yet, no one is capable of fulfilling all of the mitzvos. Some mitzvos only a Cohen, or a Yisroel and not a Cohen, can do, for example. Does this mean that we are doomed to incompleteness? No, says the Ohr HaChaim, we will achieve completion through each other. We are all one whole, and each person's mitzvos fulfill his friend as well⁷.

¹ אור גדליהו, שם: ובעת ששמעו מאמר ד' של אנכי ד' אלקיך השיגו בדעתם וראו בחוש כי אין עוד מלבדו ושכל הכחות כולם אחד

² אור גדליהו שם עמ' 153: בעת שחטאו בני ישראל בעגל באו לידי פירוד, ואז אבדו המדרגה של אחדות שהיה במתן תורה, וכמו שכתוב שאמרו "אלה אלוהיך ישראל", כי הם בקשו אלוהות הרבה

³ ושם ממשיך המדרש: חטאו באלה – אלה אלוהיך ישראל וכפרו באלה – אלה פקודי המשכן.

⁴ וכן כתב הספורנו ד"ה ויעשו בני ישראל: הפעולה כולה על שלימותה נעשתה על ידי כל ישראל. כי קצתם התנדבו ממון, וקצתם עשו את המלאכה בנדבת לבם, לעשות רצון קונם.

⁵ אור גדליהו עמ' 154 - 155

⁶ אור גדליהו, שם

⁷ כאן עשה הכתוב מחברת הכללות בקיום התורה. והראה כי בני ישראל יזכו זה לזה, והתורה ניתנה להתקיים בכללות ישראל. כל אחד יעשה את היכולת בידו ויזכהו זה לזה. ואולי כי לזה רמזה התורה "ואהבת לרעך כמוך" פירוש לצד שהוא כמותך, כי בשלומי ייטב לך, ובאמצעותו אתה משלים שלימותך, ואם כן אינו אחד אלא אתה עצמך כאחד מחלקך. ובזה מצאנו נחת רוח, כי ד' צוה תריג מצוות, ומן הנמנע שיימצא אדם אחד שישנו בקיום כולם. וזה לך האות: כהן, לוי, ישראל ונשים. יש מצוות עשה בכהנים, שאין מציאות לישראל לעשותו, ויש מצוות לישראל שאין כהנים. וכן בלויים, וכן בנשים. ומה מציאות יש ליחיד לקיים, להשלים תיקון לרמ"ח אבריו וש"ה גידיו אשר יכונו להם? אלא ודאי שתתקיים התורה במחברת הכללות וזכה זה מזה. והוא מה שאמר הכתוב כאן:

The opposite is also true. The Gemorrah in Bava Kama (ס.) says,

כיון שניתן רשות למשחית אינן מבחין בין צדיקים לרשעים ולא עוד אלא שמתחיל מן הצדיקים תחילה שנאמר (יחזקאל כא) והכרתי ממך צדיק ורשע

The Meiri says that this means that a Tzadik cannot simply get up in the morning and say, "I am doing everything I am supposed to be doing. What does the Rasha have to do with me?" Somebody who gets up in the morning, dovens, studies Torah and does Mitzvos can still be in big trouble. The Rasha is a part of his (now missing) shleimus. Furthermore, if the Tzadik could have done something to help the Rasha to grow in the right direction and he did not, he, the Tzadik, will be punished for the actions of the Rash as much as for his own actions.

This week's Parsha, which introduces this theme, provides the thematic continuity to Sefer VaYikra, where the Korbanos reflect a similar theme. The Midrash Rabah states:

*Why is Israel compared to a sheep? Just like a sheep if it gets hit on its head or one of its limbs, its whole body feels the pain, so too the Jewish nation – if one of them sins, the whole nation feels it. Rebbe Shimon Bar Yochai taught a moshel of a man who drilled a whole in a ship full of people. His colleagues said to him, "What are you doing?" He responded, "What do you care? I am only drilling under myself." They said to him, "The water will enter and sink the whole ship".*¹

Chazal have enshrined this idea in the principle of *Arvus*,

"ויעשו בני ישראל ככל אשר ציווה השם". כינה לכולם יחד מעשה כולם, הגם שמהם הביאו הנדבה, מהם עשו מלאכה, יאמר על כללותם שעשו הכל.

The Ohr Hachaim in his introduction to the פירוש קריית ספר brings a modification of this approach. He agrees with the Ohr Hachaim that a person should attempt to relate to all the Mitzvos, even those in which he is not commanded. Those in which other people may be commanded (e.g. ברכת כהנים in כהנים) he can fulfill through ערבות, by ensuring that he (the Cohen) fulfill his responsibilities. In cases of Mitzvos which no-one can fulfill today, he should study about the Mitzvah. In these ways he will be considered as if he actually fulfilled these Mitzvos.

A similar thing is stated by the Shem Mishmuel:

שם משמאל כי תבוא דברים דף קסא ד"ה תחת: ... ידוע ואיתא בספרי הקודש דרמ"ה אברי הנפש הם נשלמים רק על ידי רמ"ה מצוות עשה, וכתב הרב חיים ויטל שלכן משה רבינו ע"ה התחנן ליכנס לארץ ישראל בשביל לקיים מצוות התלויות בארץ מפני שהיה יודע שבלתי אפשר להשלים כל אברי הנפש זולתם. ואם כן, יש להבין הלא כל עוד שאינו מקיים כל רמ"ה מצוות עשה הרי הוא מחוסר אבר, והרי כתיב (ויקרא כא) אשר בו מום לא יקרב, וכתבו הסעם מפני שאברי הגוף הם נרתיק לאברי הנפש ואם יש בו פגם בגוף יש בו פגם גם באברי הנפש, וא"כ זה שיש לו פגם בנפש ממש על ידי חוסר רמ"ה מצוות עשה איך יבא לשרת לפני מלך הכבוד. אך כבר כתבנו שהתירוצו הוא מפני שכל ישראל כגוף אחד ממש וכל מצוה שאדם עושה הוא בשם כל ישראל, ונצטרפו כל המצוות מכל ישראל יחד, אפילו מאותם שכבר נפטרו לעולמים כי כל בשמים הוא למעלה מהזמן (ע"ש עוד)

¹ "שה פזורה ישראל, למה נמשלו ישראל לשה? מה שה הזה לוקה על ראשו או באחד מאבריו וכל איבריו מרגישים. כך הן ישראל, אחד מהן חוטא וכולם מרגישים. תני רשב"י: משל לבני אדם שהיו יושבין בספינה, נטל אחד מהם מקדח והתחיל קודח תחתיו. אמרו לו חבריו: מה אתה יושב ועושה? אמר להם: מה איכפת לכם, לא תחתני אני קודח? אמרו לו: שהמים עולין ומציפין עלינו את הספינה". (מד"ר ויקרא ד-ו)

כל ישראל ערבין זה לזה¹

All Jews are responsible one for the other.

which appears to be learned from the verse,

וכשלו איש באחיו (ויקרא כו: לו)

And Jews will stumble over their fellow Jews

The sages understand this to mean:

[וכשלו] איש בעון אחיו

And Jews will stumble (i.e. be held accountable) over the sins of their fellow Jews

מלמד שכולם ערבים זה לזה²

This teaches us that all Jews are responsible one for the other

i.e. where they had the ability to protest and failed to do so³.

It is interesting that although this is learned from a Torah verse no one counts this as one of the Taryag Mitzvos, for *arvus* is not a command so much as it reflects the reality of the Jewish people. Rabbi Moshe Cordovero explains that at a deeper spiritual level, we all share the other's spiritual reality⁴. Each one of us, he says, literally has some of our neighbor inside of us. As the Ritva puts it: "And [all of Israel] are like one body and it is like a guarantor who is required to repay the debt of his friend."⁵

The Talmud in Tractate Shabbos⁶ brings the following incident:

¹רש"י נצבים כט כח

²סנהדרין כז: ומס' שבועות לט. תורת כוהנים ועיין במס' סוטה לו ופשוטו של מקרא איירי בהחרבן ומשם בנין אב לכל התורה כולו והבת קול שיצא ביבנה ואמר "אין לכם עסק בנסתרות" לא היה מכוון לברר שבמצב של פיזור העם בגלות אין הסנהדרין נענשים על העברות הנסתרות של העם (ספר מצוות תוכחה פי"ז)

³תורת כהנים שם

⁴תומר דבורה (הד-לשארית נחלתו): כל ישראל ערבים זה לזה מפני שממש יש בכל אחד חלק מחברו וכשחוטא האדם פוגם עצמו ופוגם חלק אשר חברו בו, נמצא מצד החלק ההוא חברו ערב עליו, אם כן הם שאר זה עם זה

⁵ריטב"א: ... וכולם כגוף אחד וכערב הפורע חוב חברו ועיין במנ"ח מצוה שסז (שלא להשים לבונה בקרבן סוטה). ובויקרא רבה: שה פזורה ישראל – נמשלו ישראל לשה מה דרכו של שה לוקה באחד מאיבריו וכולם מרגישים, אף ישראל אחד חוטא וכולם נענשים

⁶שבת נה. א"ל הקב"ה לגבריא"ל לך ורשום על מצחן של צדיקים תיו של דיו שלא ישלטו בהם מלאכי חבלה ועל מצחם של רשעים תיו של דם כדי שישלטו בהן מלאכי חבלה אמרה מדת הדין לפני הקב"ה רבש"ע מה נשתנו אלו מאלו אמר לה הללו צדיקים גמורים והללו רשעים גמורים אמרה לפניו רבש"ע היה בידם למחות ולא מיחו אמר לה גלוי וידוע לפני שאם מיחו בהם לא יקבלו מהם (אמר) לפניו רבש"ע אם לפניך גלוי להם מי גלוי והיינו דכתיב זקן בחור ובתולה טף ונשים תהרגו למשחית ... ויחלו באנשים הזקנים

The Holy One Blessed be He said to Gavriel: Go and write in ink on the foreheads of the righteous a letter Tav so that the angels of destruction will have no power over them; and on the foreheads of the wicked write a letter Tav in blood so that the angels of destruction will have power over them. Said the Attribute of Justice to the Holy One blessed be He:

"Master of the Universe, how are these different from those?" Said He, "These are perfectly righteous and these are perfectly wicked." To which the Attribute of Justice replied, "Master of the Universe, they were in a position to rebuke and they did not do so." To which He replied, "It is revealed and known to me that if they would have rebuked, their rebuke would not have been accepted." To which the Attribute of Justice replied, "Master of the Universe, if this was known to you, was this known to them (the righteous who did not rebuke.)?" (This accusation was accepted by G-d, and the righteous were then killed first, even before the wicked.) And that is what the verse means when it says, "The old and the young maidens and boys, babies and mothers, all were totally wiped out ... and they (the Angels of Destruction) began with the (righteous) old men"¹.

As Jews, there is ultimately a very deep, even mystical, sense of unity amongst ourselves that leads to us all being responsible for each other². Just as we stood at Sinai אחד אחד, כאיש אחד ובלב אחד, as one man with one heart, so too, we accepted responsibility for each other³. It was this spiritual unity that allowed for the completion of the Mishkan

¹ וצ"ב איך נלמד מהגמ' שם חיוב של ערבות ועונשין בכה"ג על כל יהודי הלא הזקנים היו מנהיגי העם ואולי הוטל עליהם אחריות מיוחדת וכן במעשה עכן ראינו שנפל יאיר בן מנשה שהיה מהסנהדרין על שלא חקרו ושמורו אחרי סתרי העם אבל באמת כל אחד אחראי על מה שבידו לעשות. מנהיגי העם "צריכים לחקור ולרגל אחרי הנסתרות כפי יכולתם, וכל שמתרשלים בכך הרי הכל נענשים בנסתרות של חטאים דכל ישראל ערבים זה לזה" (המאירי סנהדרין מג ע"ב עיין בשערי תשובה שער ג ס' טז) ושאר העם חייבים במה שבידם למחות לפחות על הנגלות.

² תומר דבורה (הד-לשארית נחלתו): כל ישראל ערבים זה לזה מפני שממש יש בכל אחד חלק מחברו וגוי' וכן במהר"ל (נתיב התוכחה) ח"ל כל ישראל ערבים זה בזה בשביל שהם עם אחד ... שאם מכה באחד מאבריו שכלם מרגישים בעבור שהם כמו גוף אחד וכן כאשר אחד מישראל עובר עבירה מרגישים בחטא זה כל ישראל ... ע"ש

³ השוו כולם לב אחד לקבל מלכות שמים בשמחה ולא עוד אלא שממשכין זה על זה וכן בתנחומא ס' יג ובכ"י חמדה (ריש פרשת דברים) כתב שענין האחדות גרם לענין הערבות ח"ל: והוא מהאי טעמא שהיו כולם כאיש אחד בלב אחד, ממילא היה כל אחד ערב בעד חברו ולא היה צורך כלל להכניסם בברית הערבות ע"כ וכן משמע מהעץ יוסף על התנחומא הנ"ל דעצם הדבר שאמרו "כל אשר דבר ד' נעשה" ולא כתוב אעשה מראה לקבלת ערבות ומשמע מעצמם קבלו את זה. (ועיין במרכבת המשנה על המכילתא פ' ויתרו עה"פ ועתה אם שמעו וכו') וכתוב הכלי חמדה עוד שאחרי חטא העגל כשירדו ממדריגתם היה צורך לברית מיוחדת על ענין הזה של ערבות ולכן הקב"ה הכניס אותם לברית של ערבות בערבות מואב (ובאור החיים (דברים כט) הברית והאלה האמורה בפרשת נצבים נאמר על ענין הערבות)

ובמס' סנהדרין דף מג ע"ב יש מחלוקת תנאים מתי קבלו הערבות ועל איזה דברים. ושם מביא הגמ' שכבר לפני עי, בימי משה, היה עכן מועל בחרמים כמה פעמים ושואל הגמ' א"כ למה לא נענשו כל ישראל על זה ומתקן הגמ' "לפי שלא ענש על הנסתרות עד שעברו את הירדן" (רש"י: ושמעו וקבלו עליהם ברכות וקללות בהר גריזים והר עיבל ונעשו ערבים זה בזה ...) כתנאי "הנסתרות לד' אלוקינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם" (דברים כט) למה נקוד על לנו ולבנינו ועל עיין שבעד? מלמד שלא ענש על הנסתרות עד שעברו ישראל את הירדן דברי ר' יהודה. אמר לו ר' נחמיה וכי ענש על הנסתרות לעולם. והלא כבר נאמר עד עולם? אלא כשם שלא ענש על הנסתרות כך לא ענש לא עונשין שבגלוי עד שעברו ישראל את הירדן אלא אע"כ מ"ט איענוש משום דהווי ידעי ביה אשתו ובניו (ואם שלושם ידעו מסתמא ידוע הדבר אצל אחרים ג"כ - מאירי). (ועיין בתנחומא במדבר יט ובירושלמי פ"ה הל' ה)

הנה לדעת ר' יהודה כתוב שכבר במעמד הר סיני קבלו ערבות זה על זה אלא בערבות מואב קבלו ערבות אפילו על דברים הנסתרים וכן כתב המהרש"א ב"ב דף פח ע"ב ד"ה אמר ר' לוי כהדעה ראשונה (ר' יהודה) וכן בשו"ת חתם סופר ס' רח וכן במכילתא פרשת יתרו פ"ה ובתנחומא ס' יג וכן משמע מהגמ' שם בסנהדרין גופא

according to even the minutest details of the Torah SheBaal Peh that Moshe Rabbeinu did not get a chance to teach. To his amazement, the collective spiritual soul of the Jewish people was in such harmony with Torah that they intuited even the laws they were not taught¹.

This expresses itself as a mutually shared responsibility for each person's spiritual fulfillment². If my fellow Jew does not fulfill a Mitzvah, it is then as if I did not do that mitzvah. For example, if my fellow Jew does not know how to say a blessing for himself, then I may recite it for him even if I already recited that blessing for myself³. The law is similar with respect to knowledge of the Torah⁴. Since all of Israel is responsible one for another and since my fellow Jew did not fulfill his obligation it is as if I myself did not fulfill my obligation. Similarly, if he transgresses it is as if I myself had transgressed⁵.

שהמימרא של ר' יוחנן בשם ר' אליעזר בר' שמעון כוותיה דר' יהודה ולשיטת ר' יהודה ג"כ מרויחים שמעשה עכן מובן לפי פשוטו של מקרא משא"כ לר' נחמיה צריך לחדש שאשטו של עכן ובניו ידעו מאותו המעשה וזה לא רמז בהפסוקים כלל. (ודלא כהמרש"א במס' סוטה דף לו ע"ב ד"ה אין לך שהסביר את הסוגייה שם לפי ר' נחמיה וברלב"ח בשו"ת ס' נז הדין של ערבות על הנסתר היה רק הוראת שעה) ויש לשאול איך אפשר לחייב את הכלל על הנסתר ולא בא הקב"ה בסרוניא עם בריותיו ותיק המהרש"א דאה"נ כרגיל לא נענשים על הנסתר אלא כשהיה להם להעמיד שומרים שיפקחו בדברים שלא יעבור אחד מן העם ע"ש

¹ העמק דבר לט מג: וירא משה וגו'. הסתכל עוד בכל מלאכה. והנה לפלא בעיניו כי עשו אותה כאשר צוה ה'. בקבלות שבע"פ. כמש"כ לעיל ל"ד ל"ב ובכ"מ. והיה לפלא כי עוד לא ה' שהות כ"כ ללמד כל ההלכות ולהשיג בפיהם שיגיע למעשה בלי שבוש. ובאמת כ"ז נעשה בכח בצלאל שהיה בצל אל וכוון מעצמו הלכות המשכן. כמו שידע משה.

² בעץ חיים של הרב חיים ויטל (שער הסליחות פ' ח) כתב שהאר"י ז"ל היה אומר לפרט כל החטאים שבדידי, אפילו על אלה שלא חטא, "כי כשעשהו חבירו הרי כאלו הוא עשהו בעצמו".

³ ראש השנה כט. כל הברכות כולן אע"פ שיצא מוציא ... וזה כשאני בקי אין ע"ש ברש"י ובתוס' מס' ברכות דף מח ע"ב וברבינו יונה ובשלטי גבורים שם דף כ ע"ב שחייב זה נובע מערבות ועיין בשאגת אריה ס' יג שמסביר שזה רק לאינו בקי כשא"א באופן אחר אבל בקי צריך להוציא א"ע ולדבריו אין ערבות עושה אותו ממש כמחויב בדבר דא"כ למה אינו יכול להוציא אפילו בקי ורוב הראשונים (הגאונים והבה"ג ורש"י והרמב"ם והראב"ד והרמב"ן) פוסקים שאדרבה המוציא את הבקי הרי זה ברכה לבטלה (ודלא כהתוס' והרא"ש והסור) אבל יש לחלק בין דין דאורייתא ודין דרבנן בזה ואין כאן מקומו

⁴ בכד הקמח למד הרבינו בחיי שגם ערבות מחייב ללמד תורה לאחרים לשיטת הרמב"ם (מ"ע יא) ללמוד וללמד הם שני סעיפים למצוה אחת.

⁵ דבפשוטו הפסוק של וכשלו איש באחיו הולך על מל"ת או לפחות ג"כ מל"ת ובאמת סברה פשוטה היא

A similar obligation is the Mitzvah of Tochacha. There are numerous differences between the obligation to rebuke and the responsibility we all have for our fellow Jew:

א) הגינת ורדים או"ח כלל ג סט"ו כתב שתוכחה קאי רק על לאוין משא"כ ערבות דקאי גם על מ"ע. אבל ק"ק דרוצה להוכיח שתוכחה שייך רק ללאוין מהרמב"ם שכותב "הרואה את חבירו שחטא" ורוצה לדייק שכוונת הרמב"ם הוא רק ללאוין. וזה קשה ראשית כי אין הרמב"ם עוסק בענין ערבות בנוגע למ"ע במקום אחר ולכן כאן המקום לשניהם ושנית כי הרמב"ם כותב ג"כ "או הולך בדרך לא טובה" שנדמה כולל ג"כ מ"ע. ולפי זה תוכחה וערבות הם חיובים דומים אלא שערבות כוללת יותר מתוכחה.

ב) הדגל מרבבה (מובא במשנ"ב ס' רעא סק"ה) סובר כמו הראש (ברכות פ"ג כ' ע"ב) דנשים לא נכללו לתוך פרשת ערבות (וכן סובר הרא"ה בברכות פ"ז מובא בשלטי גבורים שם, וכן בתלמיד ר' יונה שם) ולכן אינן יכולין להוציא אחרים ידי חובותם וג"כ מסופק אם אנשים יכולים להוציא נשים משא"כ תוכחה דקאי על שניהם (וגם איש חייב להוכיח אשה ולהיפך כמובן בגדרי צניעות). ולפי זה תוכחה וערבות הם חיובים דומים אלא שמצוות תוכחה כוללת יותר מערבות. ועיין בההארה הבאה שבארנו את השיטות של נשים בערבות אמנם התוס' סובר שעל אותן מצוות שנצטוו בהן נשים, קבלו על עצמם ערבות והכתב סופר (או"ח ס' כט) סובר שכן באמת דעת הראש ג"כ (ולכן יכולות להוציא אנשים ג"כ) ורע"א (שו"ת ס"ז והגהותיו על גליון השו"ע ס'

רעא סעיף ו) חולק על הדגול מרבבה והוכיח שבמה שאשה חייבת מן התורה נכללת בערבות (אמנם גם הוא מסכים שלא קבלו ערבות על איזה דינים שהם בעצמם לא חייבים בהם ובפשטות ג"כ אצל אנשים כן הוא אבל עיין בקרית ספר של המבי"ט בהקדמתו שלא כן כתב).

ודומה לזה יש סוברים שגרים אינם בכלל ערבות (רש"י נדה יג: ותוס קידושין ע: אמנם הפרי מגדים או"ח ב' נג באשל אברהם אות יט כתב)

ודעת הצ"ח שכהנים ולויים לא נכללו בערבות (ברכות פ"ג)

ופשוט שכל אלה נכללים בתוכה

וכתב הספר מצוות תוכחה (פ' יז) שהטעם שנשים וגרים פטורים מערבות הוא כי לאו כולם בני ניהו ולא כולם מסוגלים לכך ולכך פטרו נשים גרים וכדומה מפאת חולשתם או משום הנמכת דרגתם כדי שלא יבאו לזלזל בהם. והטעם שלפי הצ"ח שהכהנים פטורים הוא משום ששבט לוי נמצא תמיד נאמן לד' ע"כ לא נתבע שימנו מנהיגים לחקור אחרי מעשיהם. ובקנטרס ברית ראשונים כתב הרב משה צבי נריה שהכהנים שלא חטאו בעגל וה"ה נשים שלא השתתפו בנזמי הזהב נשארו בברית ראשונים שכתב העם בסיני משא"כ יתר העם שהיה צורך לחדש את הברית בקללות וברכות ע"י הדגשת הערבות בהר גריזים ובהר עיבל. (ע"פ התנחומא פ' אתם נצבים עה"ה לעברך בברית ד')

וכתב עוד במאור התוכחה (ס' יז ס"ז) מתוך ברכי יוסף או"ח ס' קכד אות ג שההבדל בין חיוב בערבות המוטלת גם על נשים הוא בזה אנשים חייבים למחות עד דברור וראי דלא מקבלי ונשים חייבים למחות רק על מקרים שהובררו דברור ודאי שיש בידם למחות.

ג) אבני נזר שו"ת או"ח תסא כתב ח"ל שם: [במזיד אפילו כשלא ישמע לו חייב להוכיחו] דעשה דהוכח תוכיח מצוה דידיה הוא ... ודווקא בחיוב ערבות שאין בתוכה מצוה בעצם רק שלא יעבור חבירו ואם ברור שלא ישמע אין חיוב משא"כ בחיוב הוכח תוכיח דמצוה דידיה היא וכן משמע מהסמ"ק שכתב: אם החוטא מזיד וברור למוכיח שלא יקבל אינו נענש כמותו אך הוא עובר על מצות הוכח תוכיח עד דינוזף בו החוטא אמנם ברב שולחן ערוך או"ח תרח ד - ו משמע שערבות כוללת יותר מתוכה ויצא ממנו הסבר מחודש בהנמ"י היינו שאע"פ שמדין תוכה פטור מלהוכיח לציבור שלא ישמעו לדבריו, מ"מ מדין ערבות חייב להוכיח לפחות פעם אחד, ואע"פ שיש לחלק בין צבור ויחיד נראה שעצם סבתו שבמזיד ולא ישמע חייב מדין ערבות ולא מדין תוכה חולק על הנ"ל. וכן כתב הספר מצות תוכה בנוגע לעונשין שערבות יותר חמור מתוכה ח"ל: ערבות מסתמא יש עונש עד דברור ודאי דלא מקבלי ואין בידם למחות וכי ליכא ערבות לא מחייבי עד דברור דודאי יש בידם למחות. (ובמקרה של שוגג כתב האבני נזר שאז פטור מלהוכיחו מדין תוכה אבל עדיין חייב מדין ערבות.)

ד) כתב הר"ן שבמקרה של פטור מלהוכיח צבור כי לא ישמעו לו, מ"מ עדיין חייב להוכיחם פעם אחת. וכתב השולחן ערוך הרב שהטעם הוא כדי לצאת מדי חיוב ערבות. ולפי זה ערבות כוללת יותר מתוכה.

ה) יש סוברים שאפרושי מאיסורי הוא מדין ערבות ויש סוברים שהוא מדין תוכה ויש סוברים שהוא מדין אחר (כגון לפני עור) (עיין למטה - אפרושי מאיסורי)

In particular, the commentators discuss whether women are included in *Areivus* whereas they are certainly included in the *Mitzvah* of *Tochacha*.

⁵בברכות (כ, ב): איבעיא להו נשים בברכת המזון חייבות מן התורה או מדרבנן, ונפקא מינה להוציא את האנשים ידי חובתם, אי אמרת דאורייתא אתי דאורייתא ומפיק דאורייתא, ואי אמרת דרבנן, הוה ליה אינו מחוייב בדבר, וכל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתם.

וכתב הרא"ש (פרק ג' דברכות סימן יג), ולא איפשיטא בעיין, הילכך נשים אין מוציאות אנשים ידי חובת ברכת המזון. והא דקיימא לן לקמן (מח', א) שאם אכל כזית דגן שאינו חייב בברכת המזון אלא מדרבנן, אף על פי כן מוציא מי שאכל כדי שביעה שחייב מן התורה. יש לומר דלא דמי, שהאיש אף על פי שלא אכל כלום דין הוא שיפטור את אחרים בברכת המזון, משום שכל ישראל ערבים זה לזה, אלא דמדרבנן אמרו שלא יברך ברכת המזון בלא הנאה, וכשאכל כזית שנתחייב על כל פנים מדרבנן, מוציא אחרים שאכלו כדי שביעה, שהרי ערב הוא בעבורם ועליו להצילם מעון ולפוטרים מן המצות, אבל אישה אינה בכלל ערבות, לכך אינה מוציאה אלא מי שחיובו מדרבנן. ע"כ.

וכן כתבו תלמידי רבינו יונה שם בשם רבינו יצחק. חקירה בכונות הראש

והדגול מרבבה (סימן רעא) כתב על דברי הרא"ש הנ"ל, ואני מסתפק במה שכתב שהאישה אינה בכלל ערבות, אם הכוונה היא אינה בכלל ערבות על האנשים, אבל האנשים שקבלו ערבות נתערבו גם בעד הנשים, ולפי זה אף על פי שהאיש יצא ידי חובת קידוש מוציא את האישה אפילו לא התפללה ערבית וחייבת בקידוש מן התורה, או שמא כשם שהנשים לא נכנסו בכלל ערבות, כך לא קיבלו האנשים ערבו בשביל נשים, וממילא אם יצא האיש ידי חובת קידוש, אינו מוציא את האישה, כל הברכות כולן ... אחרונים הסוברים שנשים בערבות כשחייבות בעצמם

בשו"ת הגאון רבי עקיבא איגר... כשאנו חייב במצוה כלל, כגון לפי הצד שהנשים אינו חייבות בברכת המזון מן התורה, אינן בכלל ערבות על מצות ברכת המזון, אבל במצוה שהנשים חייבות בה, כגון קידוש, גם הן בכלל

The Chofetz Chaim wrote that it is possible that someone may be very careful with his Kashrus observance, but that still, when he gets to *Shamayim*, he will be asked:

Reb Yid, Why did you eat chazir?

Me? Chazir? – When? Even the slightest doubt of a prohibition did not enter my mouth. How is it possible that I actually ate Chazir? Perhaps you have mixed me up with someone else ... It can't be me!

To which the Beis Din above answers:

Do you not know about the law of "Areivus" (mutual responsibility) ... If so, it is considered that you who had the opportunity to prevent that particular Jew from eating Chazir and other prohibited foodstuffs, actually ate these foods yourself¹.

ערבות...בתוספותיו (למגילה פרק ב' משנה ד' אות יט), ובחידושו (לאורח חיים סימן רעא במגן אברהם סק"ב). ע"ש. והוסיף הערוך השולחן (או"ח ס' רעא סק"ו) שאם לא אומרים כן, לא מצאנו ידינו ורגלינו בכל משפחות ישראל שבעל הבית מקדש ומוציא את אשתו ובנותיו וכלותיו אע"פ שלא התפללו ערבית ורבי חיים אבולפייא בספר עץ החיים (פרשת קרח דף פו ע"א), הסכים לדעה זו והוכיח מהא דכתוב, אתם נצבים היום כולכם, טפכם נשיכם, לעבדך בברית' אלקיך ובאלתו, הרי שגם הנשים היו בכלל ערבות. ובעבודה זרה (יח, א) אמרו....רבי חנניה בן תרדיון שריפה, על שהיה הוגה ה' באותיותיו, ועל אישתו להריגה, שלא מיחתה בו, שכל מי שיש בידו למחות ואינו מוחה נענש עליו. ומחאה מדין ערבות... וכדאיאתא בשבועות (לט', סע"א), וכשלו איש באחיו, מלמד שכל ישראל ערבים... ומוקמינן לה התם כשיש בידם למחות ולא מיחו. וכן כתב הפרי מגדים (משבצות זהב רעא סק"א ותיבת גומא וישלח אות ג וריש נצבים) כלפי קידוש בליל שבת והרב יצחק אלחנן (שו"ת אה"ע ס' א אות יד) והאבני נזר (או"ח ס' תלט ויו"ד ס"ס שנב) והבנין ציון (ס יג) השפוט אמת (חידושו לפסחים קא א בהגה) הזרע אברהם (שו"ת או"ח ס' יא) ועוד הרבה אחרונים אחרונים הסוברים שנשים אינם בערבות כלל

בצל"ח (ברכות כ, ב) בד"ה אי אמרת בשלמא דאורייתא, כתב בפשיטות שכשם שהנשים אינו בכלל ערבות לאנשים, כן האנשים אינם ערבים בשביל הנשים. ע"ש. וכן כתב הישועות יעקב (סימן קפו סק"ב). והכתב סופר (ס' כט וס' סב). וכתב רבי יעקב אלגאזי (שמע יעקוב ויצא דף כט סע"ג): שאם הדבר תלוי במי שמחייב במצוה או לא כמו שכתב רבי עקיבא איגר, א"כ ישראל יהיו פטורים מדין ערבות על כהנים שעוברים על מצות כהונה. וגם הישועות יעקוב (חיי שרה טו): כתב כן (אלא חידוש שאשה עם בעלה בכלל ערבות לכל דבר וכמו שאמרו בסוטה (כא ע"א) דפלגן בהדיהו ולכן נענשה אשת רבי חנינה בן תרדיון על שלא מיחתה בו).

סיכום:

דעת הראש הוא שנשים אינם בערבות ונחלקו האחרונים בדעת הראש דדעת הצ"ח (ברכות כ: בד"ה אי אמרת) ועוד כמה אחרונים הוא שהנשים אינם בפרשת ערבות כלל ולכן גם האנשים אינם ערבים להנשים אבל דעת רבי עקיבא איגר (תוספותיו למגילה פרק ב' משנה ד' אות יט), ובחידושו (לאורח חיים סימן רעא) הוא שבאמת נשים כן בפרשת ערבות אבל רק לדברים שהם בעצמם חייבים בהם וכגון קידוש בליל שבת וכוונת הראש הוא רק להציא את הנשים מערבות בדברים שהם בעצמם לא חייבים בהם.

However, when it comes to correcting the sinner, rebuke and areivus are essentially overlapping commandments:

מהר"ם ש"ק שו"ת ס' רמא כתב שאחרי שנתיחדש לנו ענין הערבות נכללת היא לתוך חיוב התוכחה ומרחיב היקף הלכותיה ובספר המצוות סר"מ כותב המהר"ם ש"ק שהמקור לתוכחה הוא מלא תעמד ובא הוכח תוכיח להסיף תלמיד לרב או כשהמוכח מסרב מלקבל תוכחה. ולרבינו יונה ס' קפז ובשל"ה, וגינת ורדים ועוד פוסקים משמע דחיוב התוכחה נובע מן הערבות (כן הביא הספר מצוות תוכחה פ"ז דף פט) אמנם שתוכחה וערבות הם חיובים דומים אחד לשני, (ולכן היראים (רכג) והסמ"ג (יא) הביאו את ענין הערבות בתוך המצוה של תוכחה) מ"מ יש כמה הבדלים ביניהם

¹חפץ חיים בענין מאכלות אסורות מובא בספר צדקתם עומדת לעד דף 6

How does one achieve this Jewish unity? How does one feel the pain of our fellow Jew as we do our own? How do we come to understand that we are all part of one big soul? Our parsha reveals the secret to us:

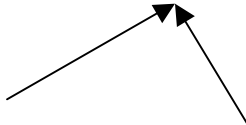
לט (מב) ככל אשר צוה ה' את משה כן עשו בני ישראל את כל העבודה :

The Jewish people built the Mishkan, the model of Jewish unity, with one goal in mind – to serve the Master of the Universe¹. We can reach out and help our neighbor, but we are still us and there are still they. Only by all of us going up to the highest point, to a point where we really are all one, can we live this reality:

Not

But

¹ רמב"ן לט מב: ויקראנה עבודה לומר כי עשו אותה לעבודת השם הנכבד, כענין ועבדתם את ה' אלקיכם (לעיל כג כה), ואותו תעבדו (דברים יג ה)

Parshas Zachor – Amalek

דברים כה: (יז) זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים: (יח) אשר קרך בדרך ויזנב בך כל הנחשלים אחריך ואתה עיף ויגע ולא ירא אלקים: (יט) והיה בהניח ה' אלקיך לך מכל איביך מסביב בארץ אשר ה' אלקיך נתן לך נחלה לרשתה תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח:

ספר בראשית פרק לו (יב) ותמנע היתה פילגש לאליפז בן עשו ותלד לאליפז את עמלק אלה בני עדה אשת עשו: (טז) אלוף קרח אלוף געתם אלוף עמלק אלה אלופי אליפז בארץ אדום אלה בני עדה:

שמות יז (ח) ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידם: (ט) ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק מחר אנכי נצב על ראש הגבעה ומטה האלהים בידי: (י) ויעש יהושע כאשר אמר לו משה להלחם בעמלק ומשה אהרן וחור עלו ראש הגבעה: (יא) והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר יניח ידו וגבר עמלק: (יב) וידי משה כבדים ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה ואהרן וחור תמכו בידי משה אחת ומזה אחת ויהי ידיו אמונה עד בא השמש: (יג) ויחלש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב: (יד) ויאמר ה' אל משה כתב זאת זכרון בספר ושם באזני יהושע כי מחה אמתה את זכר עמלק מתחת השמים: (טו) ויבן משה מזבח ויקרא שמו ה' נסי: (טז) ויאמר כי יד על כס קה מלחמה לה' בעמלק מדר דר:

במדבר יג: (כה) (פרשת המרגלים): וישבו מתור הארץ מקץ ארבעים יום: (כו) וילכו ויבאו אל משה ואל אהרן ואל כל עדת בני ישראל אל מדבר פארן קדשה וישבו אתם דבר ואת כל העדה ויראום את פרי הארץ: (כז) ויספרו לו ויאמרו באנו אל הארץ אשר שלחתנו וגם זבת חלב ודבש הוא וזה פריה: (כח) אפס כי עז העם הישב בארץ והערים בצורות גדולות מאד וגם ילדי הענק ראינו שם: (כט) עמלק יושב בארץ הנגב והחתי והיבوسی והאמרי יושב בהר והכנעני יושב על הים ועל יד הירדן: (ל) ויהם כלב את העם אל משה ויאמר עלה נעלה וירשנו אתה כי יכול נוכל לה:

במדבר כד (א) וירא בלעם כי טוב בעיני ה' לברך את ישראל ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים וישת אל המדבר פניו: (כ) וירא את עמלק וישא משלו ויאמר ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אבד:

The Mitzvos:

Amalek is considered the most evil nation to have ever lived on this earth. There are three mitzvos connected with Amalek. There is a positive and a negative command to remember (and not to forget) what Amalek did, and to pass this message onto our children¹. There is a third command to wipe out the entire nation² and every trace of what reminds us of that accursed nation³ even if, by fulfilling the Mitzvah, we endanger

¹ רמב"ן דברים כה יז: והנכון בעיני שהוא לומר שלא תשכח מה שעשה לנו עמלק עד שנמחה את שמו מתחת השמים, ונספר זה לבנינו ולדורותינו לומר להם כך עשה לנו הרשע

² רמב"ם הלכות מלכים פרק ה הל' ה: וכן מצות עשה לאבד זכר עמלק שנאמר תמחה את זכר עמלק ומצות עשה לזכור תמיד מעשיו הרעים ואריבתו כדי לעורר איבתו שנאמר זכור את אשר עשה לך עמלק רמב"ם ספר המצוות עשה קפח: להכרית זרע עמלק, עשה קפט: לזכור מה שעשה לנו עמלק, לא תעשה נט: שלא לשכח מה שעשה לנו זרע עמלק

³ רש"י דברים כה יט: תמחה את זכר עמלק. מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק משור ועד שם שלא יהא שם עמלק נזכר אפילו על הבהמה לומר בהמה זו משל עמלק היתה: ספרי (סוף כי תצא): מתחת השמים שלא יניח נין ונכד של עמלק ולא גמל ולא חמור תחת כל השמים שלא יאמרו גמל זה הוא של עמלק מנחת חינוך - מצוה תרד - אות א ועיין ברש"י בחומש כאן שפירש, תמחה וכו', מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק משור ועד שם שלא יהיה שם עמלק נזכר כו'. ודבר זה דאף הבהמות צריכים להרוג אינו מבואר בר"מ ובדברי הרב המחבר, ואיני יודע מהיכן הוציא רש"י זה, ובספרי כאן לא ראיתי זה, וממעשה דשאל אין ראיה, דהקדוש ברוך הוא ציוה לו אז ע"י שמואל, אבל להיות מצוה לדורות לא שמענו, וצ"ע:

ourselves¹. The time for doing this last mitzvah is after the appointment of a Jewish king² and before the building of the Beis HaMikdash³.

After Sancheriv mixed up all the nations with each other, the mitzvah to wipe out Amalek can no longer be fulfilled because we can no longer identify who Amalek is. We must therefore presume that any non-Jew we see comes from the majority of the non-Jews, who are not Amalekites⁴. Should an Amalekite convert (in a situation where their identity was unknown to the בית דין), they are considered to be fully Jewish.

The Sifri learns that, since the mitzvah not to forget Amalek is one of remembering as well, one must verbally articulate the words⁵. According to the Rambam, these Mitzvos are ongoing, while the Chinuch suggests the other extreme, that it is enough to remember Amalek once in a lifetime⁶. Others suggest that the shiur of

¹ מנחת חינוך תרד - אות ד: וכבר כתבתי לעיל [מצוה תכ"ה אות ג' ע"ש] דנראה דאף במקום סכנה מחוייבים, כי ידוע דהתורה לא תסמוך דינים על נסים כמבואר ברמב"ן כמה פעמים, והתורה צויתנו להלחם ומסכנים נפשות במלחמה, א"כ גזירת הכתוב היא דאפילו בסכנת נפשות מחויב במצוה זו:

² דברים כה (יט) והיה בהניח יהוה אלהיך לך מכל איביך מסביב בארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה לרשתה תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח:

³ סנהדרין כ: שלש מצוות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ להעמיד להם מלך ולהכרית זרעו של עמלק ולבנות להם בית הבחירה

⁴ מנחת חינוך - מצוה תרד - אות ה: והאידנא אין אנו מצווים בזה, כי כבר עלה סנחריב ובלבל את העולם, וכל פריש מרובא פריש:

⁵ רמב"ם הלכות מלכים פרק ה הל' ה: מפי השמועה למדו זכור בפה לא תשכח בלב שאסור לשכוח איבתו ושנאתו: רמב"ן דברים כה יז: זכור את אשר עשה לך עמלק כבר הזכרתי (לעיל כד ט) המדרש שדרשו בו בספרא (בחוקתי פרשה א ג), יכול בלבך, כשהוא אומר לא תשכח הרי שכחת הלב אמורה, הא מה אני מקיים זכור שתהא שונה בפיו וכן בספרי (תצא קסו), זכור את אשר עשה לך עמלק, בפה לא תשכח, בלב ולא ידעתי מה היא הזכירה הזו בפה, אם לאמר שנקרא פרשת עמלק בציבור, ונמצינו למדין מן התורה בשניה זכור (מגילה כט), ויהיה סמך למקרא מגלה מן התורה:

משנה ברורה סימן תרפה (יד) שפרשת זכור - דכתיב זכור את אשר עשה וכו' וגמדין בגמרא דהאי זכור היינו באמירה מתוך הספר דוקא [ולא די במה שיקבע זה בלבד] וע"כ צריך הקורא לכיון להוציא כל השומעים וגם השומעים צריכין לכיון לצאת:

שאגת אריה - סימן יג: אלא שראיתי להרמב"ן בפירושו התורה פרשת כי תצא (דברים כד, ט) על פסוק זכור את אשר עשה ה' אלקיך למרים, שכתב שזה אזהרה לשון הרע שיוכור את אשר נעשה למרים הצדקת שלקתה בצרעת על שדברה לשון הרע על משה רבינו אחיה, וזכירה זו מצוה עשה היא כמו זכירת שבת ושל עמלק וכמו זכור את היום אשר יצאתם ממצרים שכולן מצוות הן, ומביא לשון הספרא (ריש פרשת בחוקתי) כשהוא אומר ולא תעשו את כל המצוות האלה הרי מה שכתוב בתורה אמור, א"כ מה תלמוד לומר אם לא תשמעו לי, להיות עמלים בתורה, וכן הוא אומר זכור את יום השבת לקדשו, יכול בלב כשהוא אומר זכור הרי שמירת הלב אמורה, הא מה אני מקיים זכור שתהא שונה בפיו, וכן הוא אומר זכור אל תשכח, וכן הוא אומר זכור את אשר עשה כו' למרים, יכול בלבך, כשהוא אומר השמר בנגע הצרעת לשמור הלב אמורה ומה אני מקיים זכור שתהא שונה בפיו, וכן הוא אומר זכור את אשר עשה לך עמלק יכול בלבך כשהוא אומר לא תשכח הרי שכחת הלב אמורה, הא מה אני מקיים זכור, שתהא שונה בפיו. ופירושה כי אצלם השמר בנגע הצרעת, מנגע צרעת לשמור מאוד שונה תבואן ולעשות בה ככל אשר יורו אתכם הכהנים הלויים, וזכור את אשר עשה כו' למרים שתהא מזכיר זה בפה תמיד כו', וזו מצוה מכלל התרי"ג מצוות, ושכחה בעל הלכות גדולות וכל המונים המצוות אחריו ע"כ. ונ"ל שבתחלת דברי הספרא שהביא יש טעות סופר וכן צריך לגרוס זכור את יום השבת לקדשו יכול בלבך כשהוא אומר שמור הרי שמירת הלב אמורה, ואשמור שבדברות אחרונות קאי וזה מבואר. מ"מ למדנו מדברי הספרא הללו דגלי לן רחמנא גבי זכירת שבת ושל מרים ושל עמלק בכל אחד ואחד קרא יתירא ללמוד על זכור שנאמר אצלו שהוא בפה מפני שזכירת הלב כבר אמורה, הא לאו הכי הוה אמינא דזכור אינו אלא בלב ולא הוי ילפינן זכירה אחת מחברתה דגלי לן בה רחמנא דזכור ידידה הוי בפה.

⁶ חינוך תרג: ועובר על זה ולא זכר בלבו וקרא בפיו מעולם מה שעשה עמלק לישראל ביטל עשה זה, וגם עבר על לאו הבא על זה שהוא לא תשכח ע"כ וכן הבין המנחת חינוך מתוך לשון החינוך ובשו"ת החתם סופר אבן העזר קיט בסוף: שעור שכחה היא שנה ע"ש

remembering/forgetting is once a year, hence our custom as recorded in the Shulchan Aruch of taking out a second Sefer Torah once a year and reading Parshas Zachor¹. In the olden days, some would read the Torah in a three year cycle, and there would be some years when they would not mention Amalek in the Torah reading. Therefore, Chazal instituted a takanah to have a special reading of Parshas Zachor just before Purim (and not on Purim so as not to think this obligation arose with the festival of Purim)².

This takana then becomes the way we fulfill our Torah obligation³. Others learn that reading about Amalek from the Torah in the presence of ten men is only a Mitzvah DeRabanan⁴. Magen Avraham learns that a person who misses the reading of Parshas Zachor can be Yotzei, bedieved, with the Torah reading on Purim. Trumas Hadeshen, supported by Mishneh Brurah, seems to disagree⁵. Although there is a machlokes whether women are obligated in this mitzvah or not, in most places they are accustomed to attending the reading⁶.

¹ שו"ע אורח חיים סימן תרפה (ב) בשבת שניה מוציאין שני ספרים באחד קורא פרשת השבוע ובשני קורא את אשר עשה לך עמלק ומפטיר פקדתי את אשר עשה עמלק:

² ספר החינוך - מצוה תרג: ודין יהיה לקרותה ביום פורים לפי שהוא מענינו של יום כי המן הרשע היה מזרעו, אבל להודיע שקודם נס זה נצטוינו בזכירה זו קבעו הפרשה קודם לפורים, אבל סמכוה לפורים על דרך מה שיאמרו זכרונם לברכה במקומות סמכו ענין לו:

³ שו"ע אורח חיים סימן תרפה (ז) י"א שפרשת זכור ופ' פרה אדומה חייבים לקרותם מדאורייתא לפיכך בני הישובים שאין להם מנין צריכים לבא למקום שיש מנין בשבתות הללו כדי לשמוע פרשיות אלו שהם מדאורייתא: משנה ברורה ס' תרפה (טז) למקום שיש מנין וכו' - היינו אפילו יש לו ס"ת בביתו אלא שאין לו מנין בביתו ואפילו אם נאמר דמנין לפרשה זכור (ה) הוא מדרבנן בעלמא עכ"פ עיקר קריאת זכור הוא דאורייתא

⁴ וכן משמע מהרמ"א שכתב שם בהגה ואם אי אפשר להם לבא מ"מ יזהרו לקרותם בנגינתם ובטעמם (מצא כתוב): מנחת חינוך - מצוה תרג - אות ב-[ב] ועיין בראשונים מה שכתבו בפרשת זכור, עכ"פ זה ודאי ברור דהמצוה ביחיד ג"כ מקיים, רק פרשת זכור בעשרה ובספר תורה הוא מדרבנן, אבל מן התורה די שיזכור בפה כל יחיד, וזה פשוט:

⁵ משנה ברורה ס' תרפה (טז) והנה בתרומת הדשן כתב דשמיעת קריאת פ' זכור בעשרה עדיף יותר ממקרא מגילה בצבור שמקרא מגילה לדעת רוב הפוסקים סגי בזמננו ביחיד וע"כ אם א"א לו לקיים שניהם יראה לקיים קריאת פ' זכור בצבור אבל המ"א מצד דטוב יותר שיבוא למקום שקורין המגילה בצבור ופרשת זכור יוצא ע"פ הדחק במה שישמע הקריאה בפורים פרשת ויבוא עמלק (ו) דבזה נמי זוכר מעשה עמלק ויוצא י"ח ור"ל דיוצא מדאורייתא והנה למאי דק"ל לעיל בסימן ס' דמצות צריכות כונה יהיה צריך בעת שמיעת פרשה זו לכוין לצאת בזה מ"ע של זכור אבל לענ"ד עיקר דינו של המ"א צ"ע דהא כתיב בתורה זכור את אשר עשה וגו' אשר קרך בדרך ויזנב בך וגו' תמחה וגו' והכונה שלא לשכוח מה שעשה לנו עמלק ונספר זה לבנינו ולדורותינו לומר להם כך עשה לנו הרשע ולכן נצטוינו למחות את שמו כמו שכתב הרמב"ן בביאורו וזה לא נזכר בפרשת ויבא עמלק:

⁶ חינוך - מצוה תרג: ונוהגת מצוה זו בכל מקום ובכל זמן, בזכרים כי להם לעשות המלחמה ונקמת האויב, לא לנשים:

מנחת חינוך שם אות ג: והרב המחבר פוסק נשים ממצוה זו, ונראה קצת דפוטר אותם מהלאו ג"כ. ובר"מ אינו מבואר זה, וצריך ראיה לפטור נשים ממצות עשה שאין הזמן גרמא, ובפרט במקום לאו ג"כ. ומה שכתב כי להם לעשות המלחמה ולא לנשים, באמת מלחמת מצוה הכל יוצאין אפילו כלה מחופתה כמבואר בש"ס סוטה מ"ד ע"ב ובר"מ כאן פ"ז ה"ד. גם מי עמד בסוד ד' יתברך אם הטעם מחמת הנקמה, דאפשר גזירת הכתוב שנזכר שנאתו מאיזה טעם ואנחנו אין יודעים, ואפשר אף בביאת משיחנו שיכרת עמלק מכל וכל ולא יהיה זכר להם מ"מ הזכירה יהיה תמיד מצות עשה לזכור ולא לשכוח, על כן צ"ע דפוטר נשים ממצות עשה זו. ונראה דכל אישי ישראל חייבים כמו כל מצות עשה שאין הזמן גרמא, כן נראה:

מנחת חינוך - מצוה תרג - אות ג - להכריע את זרעו של עמלק - ומה שכתב כי על כל יחיד מישראל הזכרים מוטל החיוב וכו', צ"ע למה יפטרו נשים ממצות עשה זו דאין הזמן גרמא, ומלחמה זו מבואר דאף כלה מחופתה וכו', ונראה דלזה כיון המגיה בעל משנה למלך, ומה שצויה לעיין במצוה תכ"ב הוא טעות סופר, וצריך לומר מצוה תכ"ה גבי שבעה עממין כתב הרב המחבר דגם נשים חייבות ע"ש:

A Command which Defies our Natural Instincts:

Rabbi Uziel Milevsky explains that we are required to go against our natural instincts and to destroy the כנענים. This is because they are considered a רודף. An unborn baby threatening his mother's life is also considered a רודף and is killed. The baby is not to blame for the situation, of course, and may even be entirely innocent, but he is still a רודף.

For example, if there were two towns on opposite sides of the river and one was infected with a fatal plague: if a young, infected child from that town is on a boat crossing the river to the other town, this may cause thousands of people to die. The child may be innocent but he must be killed.

It is certainly difficult for Jews, who are characterized as being רחמנים, to relate to such a commandment. Thus we read of the great שאול המלך that when G-d asked him to go and destroy the Amalekites he reasoned: We see that the Torah tells us that if but a single life is lost through negligence one has to bring an Eglah Arufah to atone, surely [one is all the more culpable] over all these lives [of a whole nation]. And even if the people of the nation have sinned, what have the animals done that they too should be destroyed? And if the adults have sinned, what sin have the minors committed? After which a Bas Kol was heard saying, "Don't try to be overly righteous [for, in the end, this will lead to the opposite]"¹ For whoever hates G-d's people so passionately is hated by G-d and destined for destruction².

Amalek's Anti-Semitism:

We resonate with Shaul's logic, but the Torah tells us that we are wrong. Remember, says that Torah, what Amalek did to you when you left Egypt³. Elsewhere, the Torah explains⁴: *For they [the Amalekites] happened upon you on the way, and they attacked all the spiritually weak people who had been thrown out of the*

¹ יומא כב: בשעה שא"ל הקב"ה לשאול (שמואל א טו) לך והכית את עמלק אמר ומה נפש אחת אמרה תורה הבא עגלה ערופה כל הנפשות הללו על אחת כמה וכמה; ואם אדם חסא בהמה מה חסאה? ואם גדולים חסאו קטנים מה חסאו? יצאה בת קול ואמרה לו (קהלת ז) אל תהי צדיק הרבה.

² ספר החינוך - מצוה תרג: משרשי המצוה, לתת אל לבנו שכל המיצר לישראל שנאוי לפני השם ברוך הוא, וכי לפי רעתו וערמת רוב נזקו תהיה מפלתו ורעתו כמו שאתה מוצא בעמלק כי מפני שעשה רעה גדולה לישראל שהתחיל הוא להזיקם ציונו ברוך הוא לאבד זכרם מני ארץ ולשרש אחריו עד כלה:

³ דברים כה יז: זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים

⁴ דברים כה יח: אשר קרך בדרך ויזנב בך כל הנחשלים אחריך ואתה עיף ויגע ולא ירא אליקים

cloud of glory¹, at a time when you were tired through thirst² and weary from the journey³, and they did not fear to do evil to G-d⁴.

The Amalekites attacked the Jews for no reason, as the Jews were not threatening their life or property in any way. They went to great trouble to do so, coming from an enormous distance across the desert. Well supplied, they knew that the Jews were exhausted and thirsty. עמלק – those who come to lick – ללקק the blood of the Jews as flies would hover around a wound⁵.

The Amalekites had a history of total and vicious anti-Semitism stemming back to their founder עמלק. Amalek, in turn was the grandson of Eisav who had, at one stage had wanted to kill Yaakov for taking his birthright. Amalek inherited this Jew-hatred, swore to his grandfather to pursue it and nurtured it to new heights⁶. They waited until the Jews had paid in full G-d's promise to Abraham that his descendents (Yitzchak's progeny) would be in slavery for 400 years⁷, after they had presumably acquired an acquiescent slave mentality over several centuries and who were now exposed and exhausted in the desert.

Amalek's Roots – Man as Ultimate Power

What was moving them to do this?

The root of Amalek's rabid anti-Semitism was a value system that was totally antithetical to anything good. For generations they had violated every ethical and spiritual principle. History showed that their survival only led to further corruption and to further

¹ רש"י דברים כה יח: כל הנחשלים אחריו - חסרי כח מחמת חטאים שהיה הענין פולטין; העמק דבר דברים כה (יח) ואתה עיף. פרש"י בצמא. ונראה להוסיף עפ"י שביארנו בפ' בשלח שנענשו בצמא באשר התאוננו ולא היו צמאים. ולא האמינו שהקב"ה יודע שהם אינם צמאים באמת וע"כ נענשו להיות צמאים. וא"כ זה ג"כ חסרון אמונה וגרם להביא עמלק:

² רש"י דברים כה יח: ואתה עיף ויגע - עיף בצמא דכתיב ויצמא שם העם למים וכתיב אחריו ויבא עמלק:

³ רש"י דברים כה יח: ויגע - בדרך:

⁴ רש"י דברים כה יח: ולא ירא אלהים - מלהרע לך:

⁵ רבינו בחיי, דברים כה יח בשם המדרש: מהו עמלק, עם שבא ללקק דמן של ישראל ככלב. רבי לוי בשם רבי שמעון בן חלפתא אומר למה היה עמלק דומה, לזבוב שהוא להוט אחר המכה, כך היה עמלק להוט אחר ישראל.

⁶ בעלי התוספות שמות יז ח: ויבא עמלק. נמצא במדרש עשו השביע את אליפז בנו להרג את יעקב. לפי שרמהו מן הבכורה. וא"ל בני בכורי אם תהרגהו תשוב לך הבכורה. הלך אליפז נתייעץ עם תמנע אמו והיא מנעתו ואמרה לו בני, יעקב גבור ממך ויהרגך. ואביך הרשע אם לא היה ירא ממנו פן יהרגהו היה חפץ להורגו מידו יותר מעל ידי אחרים. מה עשה אליפז כדי לקיים מצות אביו ושבועתו הלך אל יעקב ונטל ממנו כל ממונו ועני חשוב כמת. כיון שראה עשו שלא עשה אליפז מצותו. הלך לעמלק בן אליפז וא"ל שיהרג יעקב. נתרצה עמלק לדברי זקנו עשו ונשבע לו שיהרגנו. כששמעה תמנע הדבר הרע הזהירה בו כמו שעשתה לאליפז ולא קבל דבריה. אמרה לו חוב גדול מוטל על זרעו של אברהם כדכתיב ועבדום וענו אותם. ואם תהרג יעקב הרי החוב מוטל עליך ועל זרעו של עשו כי אתם מזרע אברהם. ולכך המתין עד אחר השעבוד שנפרע החוב ויצאו ממצרים ויבא עליהם להנקה משבועתו. והיינו דכתיב ויבא עמלק:

⁷ חזקוני יז ח: ויבא עמלק - מהיכן בא אלא קאי הוא לעיל אוילך אל ארץ מפני יעקב אחיו, שפרש"י הלך לו מפני שטר חוב של גזרת כי גר יהיה זרעך המוטל על זרעו של יצחק, אמר אלך לי מכאן אין לי חלק לא במתנה שנתנה לו הארץ הזאת ולא בפרעון השטר ומפני הבושה שמכר את בכורתו ליעקב ועל ידי כך המתין עמלק בן בנו עד שיצאו ישראל ממצרים ונפרע שטר חוב של ועבדום וענו אותם ד' מאות שנה.

attempts at genocide over the Jews. עמלקי was an attempt; so, according to many opinions, was Hitler and the Nazis¹.

This anti-spiritualism was rooted, in turn, in an enormous arrogance. It is no coincidence that עמלק has the same numerical value as רם – to be raised up – as the verse says (דברים י יד) ורם לבבך ושכחת את ד אלוֹקֶיךָ (דברים י יד). There was nothing that Amalek could conceivable imagine was greater than their own man frame. There were animals, and then there were humans and then, above them all, there were the Amalekites. The idea that the Jews were now promoting – that there was a G-d who ruled over the world - endangered the very core of human civilization, in their eyes.

So, although they were not being physically threatened, the Amalekites felt very spiritually threatened. The Amalekites felt that their whole existence could not exist if the Jews would pursue their new covenantal relationship with G-d. For them this was a life or death issue. They therefore barbarically cut off the circumcisions of the Jewish males and threw them into the air², for the circumcision was where the covenant – the bris – between the Jews and G-d was clearly expressed. But the Amalekites intended to go much further.

Had they been victorious, the Amalekites' plan was to commit total genocide on the Jews. To this end, they had assembled a coalition of other nations and enticed them to join them in battle³. At first, the other nations were too frightened by the miracles of the Exodus to touch the Jews. But after they saw that the Amalekites were totally unimpressed by all these miracles, they too felt more secure attacking the Jews. The Sages liken this to a hot bath – after the first person jumps in, he cools it down for others to do the same⁴. The Amalekites destroyed the enormous awe of G-d that was one of the great achievements of the Exodus⁵.

Amalek is called by Bilam ראשית גוים, for they paved a new path, one that no-one else had dared to take. They developed a new root for civilization – one that would cover

¹ השואה על ידי הרב יואל שוורץ: יש אומרים שכל אומה המנסה להשמיד את ישראל היא בכלל "עמלק". כך כותב בילקוט מעם לועז' (דברים חלק ג', עמ' תתקע"ז): "שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו, הכל הוא עמלק, שמתלבש בכל פעם באומה אחרת, ובוזא ביאר שם מדוע נצטוונו דווקא בנסירת איבה לעמלק ולא לשאר צוררי ישראל, כי כולם בכלל מצוה זו. וכך נמסר בשם הגאון רבי משה סולובייצ'יק ז"ל (בנו של הגאון רב חיים מבריסק) שדייק מלשון הרמב"ם ש"פ דין כל המתנכל לישראל בכלל עמלק (ראה בספר "איש האמונה" עמ' 101-2 בשמו). הדיוק הוא מלשון הרמב"ם בהלכות מלכים ה', ה' שלא כתב על עמלק "וכבר אבד זכרם", בדרך שכתב בהלכה הקודמת שם בענין שבעת העממים).

גדולה מזו: אומרים בשם הגר"א שהגרמנים נחשבים לספק עמלקים, ומסופר על הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד שנמנע מטעם זה מלהקביל את פניו של הקיסר הגרמני בזמן ביקורו בירושלים בשנת תרנ"ט ("מרא דארעא דישראל" ח"א עמ' ר') עכ"ל

² רש"י דברים כה יח: ויזנב בך - מכת זנב חותך מילות וזורק כלפי מעלה:

³ שמות יז, יג

⁴ רש"י דברים כה יח: אשר קרך בדרך ... ד"א לשון קור וחוס צננך והפשיך מרתיחתך שהיו העובדי כוכבים יראים להלחם בכס ובא זה והתחיל והראה מקום לאחרים משל לאמבטי רותחת שאין כל בריה יכולה לירד בתוכה בא בן בליעל אחד קפץ וירד לתוכה אע"פ שנכחה הקרה אותה בפני אחרים:

⁵ ספר החינוך - מצוה תרג: כתוב (במדרש כ"ד, כ') ראשית גוים עמלק, ותרגומו, ריש קריא דישראל הוה עמלק, שהכל היו יראים מהם בשמעם היד הגדולה אשר עשה להם ה' במצרים, והעמלקים ברוע לבבם ובמזגם הרע לא שתו לבם לכל זה ויתגרו בם, והעבירו מתוך כך יראתם הגדולה מלב שאר האומות

and hide all truth and goodness¹. The Torah explains- ולא ירא אלוקים - they simply could not arouse a spark of awe of G-d despite the overwhelming display of G-d's mastery over everything and the catastrophic destruction of the Egyptians. For Amalek, all of this was just pure luck – there was a world of survival of the fittest and the luckiest². Eisav and his Amelekite descendents are compared to the sun³, a people who see themselves as the source of all power – a depraved and vicious philosophy of might is right. They saw this in total opposition to the Jewish position that we are G-d's recipients. We Jews are compared to the moon; we see the source of our power in that we radiate the light of a higher source. Even our kings, the highest source of human power, are moon-like⁴.

Historically, anti-Semites have had their own competing beliefs. Communism, secular humanism, utilitarianism – all have provided a deep and systematic anti-Torah way in which the world should be run. The Amalekites, by contrast, claimed the world to be purposeless and devoid of all meaning. Amalek rejected Jewish values, not because it offended their particular ideology, but rather because it seemed pompous and ridiculous that anything might have any importance whatsoever.

Unlike other challenges to Judaism that developed sophisticated ideologies and philosophies, עמלק's whole philosophy was to undermine any sense that anything in this world is of value. Other nations that had false ideologies could be challenged to transfer their beliefs and commitments to the right source; עמלק had no sense of the importance of anything that could be channeled in the right direction.⁵

Amalek is the ultimate לץ, the cynic who undermines everything. The verse says Even when Amalek - the לץ - is inflicted and defeated, it is not he who learns from this – he is incapable of doing so. Rather ופתי יערים, even the fools who witness this will become wise while Amalek continues to wallow on its sickbed of cynicism.

¹ ממעמקים, שמות, עמ' 405: עמלק נקרא "ראשית גויים", ובאורו שאומה זו כביכול יצרה "ראשית" – שורש ומקור – חדש, שורש המסתיר את המקור האמיתי

² רש"י דברים כה יח: אשר קרך בדרך - לשון מקרה.

³ מדרש רבה בראשית פרשה סג פסוק יב: רבי יוחנן וריש לקיש ר"י אמר מיניה ומן פטרוניה ר"ל אמר מיניה ומן דכוותיה הוא אדום ותבשילו אדום ארצו אדומה גבוריו אדומים לבושיו אדומים פורע ממנו אדום בלבוש אדום הוא אדום ויצא הראשון אדמוני תבשילו אדום הלעיטני נא מן האדום ארצו אדומה ארצה שעיר שדה אדום גבוריו אדומים (נחום ב) מגן גבוריהו מאדם לבושיו אדומים שנאמר (שם) אנשי חיל מתולעים פורע ממנו אדום (שיר ד) דודי צח ואדום בלבוש אדום (ישעיה סג) מדוע אדום ללבושיו:

והסביר הממעמקים, בראשית עמ' 31: משמעות הדבר הא שאדום ועמלק מתייחסים לבצעה האדום של הלבנה, כיון שהם מעמידים עצמם כחמה כלפי ד' ותולים כל הגדולים בעצמם. ... [ומפני כן] עצם מציאותה מחשיכה את אותה הארה היוצאת ממלכות בית דוד שהיא בחינת הארת הלבנה.

⁴ רבינו בחיי בראשית לח ל: ויקרא שמו זרח - זרח על שם החמה, פרץ על שם הלבנה, ומלכות בית דוד בא מפרץ שהוא כנגד הלבנה. וידוע כי ימות הלבנה כ"ט יום וע"כ תמצא מפרץ בן יהודה עד צדקיהו כ"ט איש. כיצד פרץ, חצרון, רם עמינדב, נחשון, שלמון, בועז, עובד, ישי, דוד, נמצא דוד עשירי לפרץ. מדוד עד יהויכין תמצא י"ט מלכים כולם מלך בן מלך ואלו הן. שלמה, רחבעם, אביה, אסא, יהושפט, יהורם, אחזיהו, יואש, אמציה, עזיהו, יותם, אחז, יחזקיה, מנשה, אמון, יאשיהו, יהואחז, יהויקים, יהויכין, צדקיהו. הם כ"ט איש כנגד ימות הלבנה. וכשם שהלבנה שוקעת אחר כ"ט יום כן מלכות בית דוד נפסקה וחרב המקדש בימי צדקיהו שהוא כ"ט לפרץ: ועיי' בממעמקים, בראשית עמ' ל – לא כל הסברו שם

⁵ פחד יצחק פורים מאמר א ע"פ הפסוק לץ תכה ופתי יערים

Any meaning was taboo for Amalek. Ultimate meaning – that which the Jews projected – was their particular enemy. Hence, עמלק's existence was ultimately the biggest 'חלול ד' is that force which, more than anything else, gives people reason to believe that G-d does not exist. עמלק's existence, therefore, is in contradiction to the ultimate reality and purpose of this world. At a time when that reality will be manifestly apparent to the exclusion of anything else, עמלק will perforce have no place - ואחריתו עדי¹.

Because the Jews represented commitment to spiritual reality, G-d clearly showed the Jews that it was their spiritual weakness that gave עמלק its strength². It was just when the Jews showed some spiritual weakness that Amalek were able to attack³ and it was the weakest Jews spiritually were attacked first. When Yehoshua first led the Jews in a war against Amalek, the Jews started winning whenever they looked up at the heavens (guided by Moshe's raised hands); they started losing the moment they lost their spiritual focus⁴. It became clear to both Amalek and the Jews that the attachment of the latter to their Torah was a real source of strength. For Amalek this was their death knell, and they learned to wait until the Jews weakened their Torah commitment. Purim was one such time, as the Haman story, which we relate elsewhere, makes abundantly clear.

¹ וכמן שאמר בלעם: ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אבד (במדבר כד:כ)

² שמו"ר כו ב: אם בקשתם לבדוק אותי יבא הרשע ויבדוק אתכם מיד ויבא עמלק בית הלוי יז ח: ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים. הן ברפידים דכתיב לכאורה מיותר הוא דכבר כתיב מקודם שהיו ישראל אז ברפידים. וע"כ דרשו חז"ל במסכת בכורות (דף ה') ברפידים כיון שרפו ידיהם מן התורה מיד ויבא עמלק דרשו דהפסוק בא להודיע הסיבה ששלט בהם משום דהיו ברפידים דהיינו שרפו ידיהם מן התורה. עוד אמרו חז"ל במדרש רבה (כו ב) שאמרו היש ה' בקרבנו מיד ויבא עמלק, דרשו כן מסמיכות הפסוקים ועכ"פ למדנו דמשום הני שני חטאים בא עליהם.

אור החיים שמות יז ח: ויבא עמלק וגו' להיות שנתעצלו בתורה שנמשלה (תענית ז) למים ולאש דכתיב (ירמיה כג כט) הלא כה דברי כאש, ולא נתעסקו במלחמתה של תורה, לזה הענישם בצמאון, כנגד בחינת המים, ובאש, המלחמה של עמלק:

כלי יקר, שם: כל זמן שהיו ישראל שלמים עם ה', והיה גם שלום ביניהם אז לא יכול להם כלל, וכאשר ראה אותם במטה ומריבה על ריב בני ישראל. שהיה מריבה ביניהם, כי כל החניות שקודם מ"ת כולם היו בתרעומות ובמחלוקות, כמו שפירש"י פר' יתרו (יט ב) ועל נסותם את ה'. שהיו מריבים גם עם ה', אז מצא לו עמלק פתח פתוח

³ שמות יז (ח) ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים: וחז"ל דרשו "רפידים" אשר רפו ידיהם מן התורה

רש"י, שם: ויבא עמלק וגו' - סמך פרשה זו למקרא זה לומר תמיד אני ביניכם ומזומן לכל צרכיכם ואתם אומרים היש ה' בקרבנו אם אין חייכם שהכלב בא ונושך אתכם ואתם צועקים אלי ותדעון היכן אני משל לאדם שהרכיב בנו על כתפו ויצא לדרך היה אותו הבן רואה חפץ ואומר אבא טול חפץ זה ותן לי והוא נותן לו וכן שניה וכן שלישית פגעו באדם אחד אמר לו אותו הבן ראית את אבא אמר לו אביו אינך יודע היכן אני השליכו מעלי ובא הכלב ונשכו:

⁴ מסכת ראש השנה דף כט עמ"א: משנה והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וגו' וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה אלא לומר לך כל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים ואם לאו היו נופלים

The Status of עמלק Today

תל"ח tell us that סנחריב mixed up the nations and we therefore do not know who today is from what nation. Many authorities understand this to apply to עמלק as well. However, Rav Yoel Schwartz states in השואה,¹

יש אומרים שכל אומה המנסה להשמיד את ישראל היא בכלל "עמלק". כך כותב בילקוט מעם לועז" (דברים חלק ג', עמ' תתקע"ז): "שבכל דור ודור עומדים עלינו לבלותנו, הכל הוא עמלק, שמתלבש בכל פעם באומה אחרת," ובוזה ביאר שם מדוע נצטוונו דווקא בנטירת איבה לעמלק ולא לשאר צוררי ישראל, כי כולם בכלל מצוה זו. וכך נמסר בשם הגאון רבי משה סולובייצ'יק ז"ל (בנו של הגאון רב חיים מבריסק) שדייק מלשון הרמב"ם שע"פ דין כל המתנכל לישראל בכלל עמלק (ראה בספר "איש האמונה" עמ' 101-2 בשמו. הדיוק הוא מלשון הרמב"ם בהלכות מלכים ה', ה' שלא כתב על עמלק "וכבר אבד זכרם", בדרך שכתב בהלכה הקודמת שם בענין שבעת העממים). גדולה מזו: אומרים בשם הגר"א שהגרמנים נחשבים לספק עמלקים, ומסופר על הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד שנמנע מטעם זה מלהקביל את פניו של הקיסר הגרמני בזמן ביקורו בירושלים בשנת תרנ"ט ("מרא דארעא דישראל" ח"א עמ' ר"י) עכ"ל

¹ pg. 21

PURIM

1. Overview

SUMMARY:

Purim was a greater miracle than the Exodus from Egypt. In the former we were saved from מות to חיים, while in the latter we only went out from שַׁעְבּוּד to חֵירוּת. Yet we mention יציאת מצרים at every turn, and not נס פורים. The reason for this is because the נס of פורים was בהסתר פנים, while the נס of יציאת מצרים was a very open miracle. Purim is the miracle of every day, the Megillah of life where G-d is not explicitly mentioned, but whose world bears His imprint at every turn. The lesson we have to learn is אסתר מן התורה מנין – from where do we learn that even at a time of such Hester, G-d continues His miraculous hashgacha.

Purim is also has an aspect that is greater than Shavuot, for on Shavuot we received the Torah מִרְאָה, to such a degree that the entire acceptance was in doubt, whereas on Purim we received the Torah מֵאֲחֵבָה – קיימו וקיבלו.

The Sages chose the most mysterious of ways for us to celebrate this holy day:

- 1) We celebrate by drinking, which is normally forbidden.
- 2) Different parts of the nation celebrate on different days.
- 3) There is no Hallel.
- 4) The very name Purim – lots - is strange.
- 5) Megilas Esther, the Megila of hiddenness, is named after the Galus rather than the Geula (Esther after Hester Panim).
- 6) Furthermore, Chazal ask? המן מן התורה מנין? How could Haman, the embodiment of evil, have his earliest source in the Torah?
- 7) At a more basic level, why is Purim not mentioned in the Torah if it is greater than Pesach and Shavuot?
- 8) Since Purim is a Rabbinic Festival, why did the Sages not follow the principle of כעין דאורייתא תקנו

Esther, Mordechai and Haman are all hinted at in the Torah. This means that G-d wanted the Torah to contain a kedusha of Purim, but He did not want it to be דאורייתא. If Purim would have been explicit in the Torah, it would have been completely revealed since the Torah has already been brought into the world. But G-d wanted man to reveal the holiness of Purim. Since it would be man who would cause the initial Hester Panim, it was therefore fitting that he should activate the Tikun, i.e. to see the קדושה in the נסתר.

Purim showed that the natural world can be as effective as the miraculous world. But natural processes can be awfully messy – a Jewish girl intermarried to a Gentile King against her will and bearing a child for him. Her position seems not to help her nation at all, for anti-Semitism is rampant and the Jewish leadership (Mordechai) seems to only make it worse. History, on the surface, seems to show no movement toward the Almighty's final goal. Yet, below the surface other things are happening. At the very moment that Esther is living with a non-Jew she loathes, she receives a burst of רוח

הַקֹּדֶשׁ. And then even this she gives up, thinking that she is giving up her Olam Haba itself, to save the Jewish people.

We are finally saved, but we remain steeped in Galus. We don't even appear to get back to where we started, for the Beis HaMikdash whose rebuilding Coresh (Cyrus) had encouraged, was not renewed by Achashverosh even after the destruction of Haman. Achashverosh, the Sages assured us, was a bigger anti-Semite than Haman. He cancelled the Temple rebuilding long before Haman came onto the scene. He suffered greatly from this, yet he never wavered in his decision until his dying day. What got into him to save the Jews remains a mystery. Dariush, his heir, born by Esther, was halachikally a Jew – and this post-Purim mess was undoable. Dariush, in fact, became a Persian King and not a Jewish Sage! We hear nothing of the Judaism his mother must have surely tried to teach him, though he does give the go ahead for and provides active assistance in the rebuilding of the Temple.

So the Purim story never resolves itself. Even after the Geulah we remained in Galus. It was meant to be that way. For Purim is the Chag of Galus, the Chag that shows us how to connect to spirituality when we are in Galus. Purim is the Chag that is to sustain us in the Galus as long as there has still not been a Geulah Shleima.

Galus is a civilization force that serves to separate us from our spiritual roots by hiding those roots and showing us an attractive alternative. Thus, the Jews attended Achashverosh's party, not out of necessity alone, but because they felt they had made it as a recognized group in the empire. Jews who were learning Torah and keeping Mitzvos nevertheless became proud members of the empire. Esther had to correct this sin by being thrust into a situation of the deepest connection with the empire, marriage to the emperor himself, and still showing that she was detached.

Intellect alone is not enough to achieve this separatism, for the Galus creeps up into our bones without us realizing it. Purim is a time when we get to our essential Jewish identity, unfiltered by cerebral or other processes (עַד דְּלֹא יָדַע). There is nothing that sharpens the mind more than when one thinks that it is all about to end, as appeared to be happening to the Jewish People at that time. Nothing really matters then, other than the essence of existence, its meaning and purpose.

At that time, our identity was in danger of being engulfed by the Galus. How does Purim sustain us? It is the Chag which, at the point of the deepest Galus, when Eisav looks most similar to us (עַד דְּלֹא יָדַע), gives us the tools to discriminate between them and us. (And in this way we are metaken the cheit of the Jews of that time, who lost that distinction.)

The external similarities between זָרַע יַעֲקֹב and זָרַע עֵשָׂו (twins) require us to go very deep to sort out the differences. Of course, this similarity exists even without Purim. And it requires us to discriminate on a daily basis. But Purim is the day when we got down to the essential difference. It is just here that we need to go deeper. At this point it takes a special Esther (Hester)–like koach to bring the light down.

This is why Esther not only sent clothes to Mordechai, but requested that Mordechai remove his sack cloth, and not just put the clothes over the sackcloth. She thereby sent a message that what was required now was to reach to that spirituality which is normally hidden, covered in layers of clothing.

Mordechai, however, disagreed on the timing. Klal Yisroel had to first do Tshuvah. Mordechai seems to have a point for later we see that - ותלבש אסתר מלכות - Esther dressed in Malchus.

In the end all come to recognize what the day was all about. Purim became a Chag and the Megillah became a part of Nach. But even then, the Megillah was written without the explicit mention of G-d's name throughout, there is no Hallel as we would say on open Nisim, and the festival is called Purim – the festival of lots, a seeming abandonment to the uncontrollable vicissitude of chance and history. Really, Purim becomes the festival of discovering G-d in all of this. We get a glimpse that the real הנהגה of HaShem is not the surface הנהגה. Rather, there is another cog of history, below the surface, driving the surface cog, called הנהגת היחוד. הנהגת היחוד is that which ties up all the loose ends of history, weaving them into a final fabric that unites all. הנהגת היחוד is that which takes the very plans and actions of a Haman and uses them to create a ונהפוך הוא, to be a part of the גילוי of HaSh-m in this world.

DETAIL:

The Gra¹ states that Purim was a greater *nes* than *יצאת מצרים*. In the former we were saved from *מות* to *חיים*, while in the latter we only went out from *שעבוד* to *חירות*. Yet we mention *יצאת מצרים* at every turn, and not *נס פורים*. The reason for this is because the *נס* of *פורים* was *בהסתר פנים*, while the *נס* of *יצאת מצרים* was a very open miracle². Purim is the miracle of every day, the Megillah of daily life where G-d is not explicitly mentioned³, but whose world bears His imprint at every turn. The lesson we have to learn is *אסתר מן התורה מנין* – from where do we learn that even at a time of such Hester, G-d continues His miraculous Hashgacha; from where do we learn that G-d's manual of living – the Torah – anticipates and provides the tools to deal with the G-d's hidden Hand of history⁴?

Not only is Purim greater than Pesach, but, in a sense, Purim was greater than Shavuot, for on Shavuot we received the Torah *מיראה*, to such a degree that the entire acceptance was in doubt⁵, whereas on Purim we received the Torah *מאהבה* – *קיימו וקיבלו* –⁶

We see that Purim is indeed a remarkable day. Yet, the Sages chose the most mysterious of ways for us to celebrate this possibly greatest of all miracles:

- a. That the Sages thought to celebrate through the normally forbidden act of inebriation is mind-boggling;
- b. That different parts of the nation celebrate on different days is unprecedented.

¹ פירושנו ע"ד הפשט פ"א פ"ב

² שם: אך הנס [של פורים] ... הוא בהסתר פנים ... ולא כמו שהיה במצרים ... לפיכך אנו מזכירין בכל יום ובכל יו"ט ושבת יציאת מצרים ואין אנו מזכירין נס זה אף שהיה ממיתה לחיים ובמצרים מעבדות לחירות

This would seem to refer both to the process and the results of the respective נסים. Not only were the נסים very open, but they led to a complete *יצאה* from מצרים and to a *קבלת* גלות. After Purim, however, we remained in גלות. Therefore, since we live in the מעשה, we relate, halachikally to Pesach as a great דאורייתא חג, which comes at the beginning of the year, in ניסן, the first of the months. Purim is a month before this, a precursor to ניסן and only a מדבנן חג. (Sefer HaYEtzira says that Adar is אות ק, whereas ניסן is אות ה, which is the Kedusha we are capable of generating, is an imitation (a ה with a tail) of HaShem's letter Heh.

³ The only Sefer in the whole of Tanach where such a phenomenon occurs.

⁴ פירוש הגר"א ע"ד הפשט א ב: והענין כמ"ש חז"ל אסתר מה"ת מנין? דכתיב ואנכי הסתר אסתיר את פני ביום ההוא, דלכאורה המאמר הזה אין להבין דמאי קשה להו על אסתר מנין היא מן התורה יותר משאר צדיקים שנעשה נס על ידיהם. והיינו שנס שבארץ ישראל אין כל כך חידוש, ולכך חנוכה אינו נס כל כך כמו פורים אף שהיה נס גדול מאד לפי שהיה בזמן המקדש. ומ"ש אסתר מן התורה מנין פירוש היכן מרומז שאפילו בהסתר פנים דהיינו בגלות עושה לנו נסים נס גדול כזה.

⁵ מס' שבת פח. ויתיצבו בתחתית ההר א"ר אבדימי בר חמא בר חסא מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם. א"ר אחא בר יעקב מכאן מודעא רבה לאורייתא

⁶ מכתב מאלוהיו ח"ב מאמר הא' על פורים

- c. That there is no Hallel is remarkable¹. Hallel is the standard expression of a national miracle.
- d. The very name Purim, lots², is named after the lots which Haman drew to determine the date of the Jews' destruction³. How strange! Here is a story of intense Hashgacha and we call it by a name that seems to denote an act of chance!
- e. Megilas Esther, the Megila of hiddenness, is named after the Galus rather than the Geula (Esther after Hester Panim).
- f. Furthermore, Chazal ask *המון מן התורה מנין*⁴? How could Haman, the embodiment of evil, have his earliest source in the Torah?
- g. At a more basic level, why is Purim not mentioned in the Torah if it is greater than Pesach and Shavuot?

A strange day indeed!

One would imagine that if Chazal were to make a new chag they would look at existing Deoraisa Chagim – the number of days, the types of expression, etc., following the principle of *כעין דאורייתא תקנו*⁵. But here they came up with something completely new. Why?

Esther, Mordechai and Haman are all hinted at in the Torah⁶. This means that the Torah wanted there to be a kedusha of Purim, but it did not want it to be דאורייתא⁷. If

¹ ואע"פ שקריאת המגילה היא במקום ההלל, מ"מ אין זה מובן כ"כ ועוד תירצו חז"ל שאין אומרים הלל על נס שבחז"ל, וגם זה טוען הסבר. ותירצו עוד שנשארו עבדי אחשבירוש אפילו אחרי הנס, וזה תירוצן מטעים למהלך שאנחנו נוקטים בהמשך.

² מגילת אסתר ט כו: על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור

³ אסתר ג ז: בחדש הראשון הוא חדש ניסן בשנת שנים עשרה למלך אחשורוש הפיל פור הוא הגורל לפני המן מיום ליום ומחדש לחדש שנים עשר הוא חדש אדר:

⁴ חולין קיט:

⁵ Certainly, Chazal say that we see in Purim a prototype of Geula: e.g. the Yerushalmi says that even where the Geula starts slowly, it picks up speed as it goes along:

ירושלמי ברכות א א (דף ד:) – כך היא גאולתן של ישראל בתחילה קימאה קימאה כל מה שהיא הולכת היא רבה והולכת. מאי טעמא (מיכה ז): כי אשב בחושך ד' אור לי. כך בתחילה (אסתר ב): ומרדכי יושב בשער המלך ואחר כך (שם ו): ויקח המן את הלבוש ואת הסוס ואח"כ (שם): וישב מרדכי אל שער המלך ואחר כך (שם): ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות ואח"כ (שם ח): ליהודים היתה אורה ושמחה

⁶ חולין קלט: המן מן התורה מנין המן העץ (בראשית ג)
אסתר מן התורה מנין ואנכי הסתר אסתיר (דברים לא)
מרדכי מן התורה מנין דכתיב מר דרור (שמות ל) ומתרגמינן מירא דכיא

⁷The Gra (פ"א פ"ב) asks why the Sages specifically ask on Esther, Mordechai and Haman מנין התורה but they do not ask this of any of the characters in the Chanuka story, for example. Purim was a *nes* that took place outside of Israel when the *הסתר פנים* was very great. According to the Gra, Chazal were asking, "How do we know that HaSh-m will do a *nes* for *Klal Yisroel* even under such circumstances of *Hester Panim*?" This, however, would only answer the question of אסתר and מרדכי. Why then did the sages also ask *המן מן התורה מנין*? The Sfas Emes (first one on Purim) answers:

Purim would have been explicit in the Torah, it would have been completely revealed since the Torah was brought into the world.

When the Torah only hints at something it can mean one of two things:

- a. The Torah wanted this Kedusha to be revealed by man, ¹מלתתא דלעילא.
- b. The Torah only wants the full קדושה to be revealed during ימות משיח or during תחיית המתים.

In the case of Purim, both cases apply.

The Torah wanted there to be a hidden Kedusha of Purim, leaving it for man to reveal. It would be man, in fact, who had caused the initial Hester Panim, and it was therefore fitting that he should activate the Tikun². There are other cases in the Torah as well where we are meant to initiate the relationship. An example of this would be the משכן which we have to erect in order for the Kedusha to come down. However, in the case of Purim the whole purpose was to see the קדושה in the נסתר.

In addition, Purim will only truly be revealed during a later era. The Sages tell us that עתידים כל החגים ליבטל חוץ מפורים. This means that not only will Purim continue to exist then, but only then will it be fully revealed.

All of Purim is a revelation of the hidden³. As such, it had to be DeRabanan, since a DeOraisa would have had to be revealed from the outset¹.

כי רצו חז"ל לברר איך שיש לכל הקליפות ג"כ ניצוץ קדוש המחיה וממילא ע"כ יש להם רמז מן התורה, וזה בא מבחינת עין הדעת טוב ורע כידוע ולכך דרשו המן העץ

¹ An אסמכתא is not simply a דרבנן for which חז"ל then found a hint in a פסוק after the fact which supported and strengthened it; rather, חז"ל first saw the אסמכתא hinted at in the פסוק and from that understood that השם wanted them, חז"ל, to make such a decree. For some reason the תורה did not want to make such a decree explicit, which would make it דאורייתא, rather, השם wanted this particular thing only to have the status of a דרבנן, and therefore only hinted at it in the פסוקים:

מהר"ל באר הגולה באר א (דף יד):
וכאשר אמרו מנין דבר זה והביאו ראיה מן המקרא, יש באמת ראיה מן המקרא... רק שהוא רחוק ביותר ולכך אינו מן התורה ומ"מ הוא יוצא מן התורה

ריטב"א ראש השנה טז. ד"ה תניא ר"ע (בסוף):
שכל מה שיש אסמכתא מן הפסוק [מרמז לנו] הקב"ה שראוי לעשות כן אלא שלא קבעו חובה ומסרו לחכמים וזה דבר ברור ואמת ולא כדברי המפרשים האסמכתות שהוא כדרך סימן שנתנו חכמים ולא שכוונת התורה לכך ח"ו ישתקע הדבר ולא יאמר שזו דעת מינות הוא אבל התורה העירה בכך ומסרה חיוב הדבר לקבעי חכמים אם ירצו כמ"ש ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך ולפיכך תמצא החכמים נותנין בכל מקום ראיה או זכר או אסמכתא לדבריהם מן התורה כלומר שאינם מחדשים דבר מלבם וכל תורה שבע"פ רמזה בתורה שהיא תמימה וח"ו שהיא חסרה כלום.

Therefore, an אסמכתא can have special status:

פרי מגדים פתיחה כוללת לאורח חיים ס"כ:
כל היכא דאסמכתא אקרא באסמכתא חשובה דעתם להיות ממש כדברי תורה ולא מקילין בספיקו וגזרו גזירה לגזירה באפשר וכדומה

² See Artscroll, The Megillah, Overview, pgs. Xv – xix. as per the

מהרש"א, חולין קלט ע"ב

³ שם משמאל: כי מגילה כשמה שנתגלה הנעלם

The greatness of Purim is not only that Kedusha was revealed where it was totally hidden, but that it showed that the natural processes themselves are just as perfect a כלי for HaSh-m to effect the Tikun of the world as is the סדר הניסים². And natural processes seem messy indeed – a Jewish girl intermarried to a Gentile King against her will and bearing a child for him. Her position seems not to help her nation in the slightest, for anti-Semitism is rampant and the Jewish leadership (Mordechai) seems to only make it worse. History, on the surface, seems to show no movement toward the Almighty's final goal. Yet, below the surface other things are happening. At the very moment that Esther is living with a non-Jew she loathes she receives a burst of רוח הקודש³. And then even this she gives up⁴, thinking that she is giving up her Olam Haba itself, to save the Jewish people⁵.

We are finally saved, but we remain steeped in Golus. We don't even appear to get back to where we started, for the Beis HaMikdash whose rebuilding Coresh (Cyrus) had encouraged⁶, was not renewed by Achashveirosh even after the destruction of Haman. Achashveirosh, the Sages assured us, was a bigger anti-Semite than Haman⁷. He cancelled the Temple rebuilding long before Haman came onto the scene⁸. He suffered greatly from this, yet he never wavered in his decision until his dying day. What got into

¹Rav Tzadok says a similar thing about Rosh Chodesh. Rosh Chodesh, he says, is a hidden chag which will only be revealed after ימות המשיח. The moon, which reflects the light of the sun, is compared to the Jewish people, who already now reflect HaSh-m's light, but will only do so in an open way after Moshiach comes.

²שפתי חיים, מועדים ב, דף ריג – מאמר בשם פורים לא יבטל – גילוי היחיד

³מחשבות חרוץ דף ט. - מ"מ גם שם הש"י אתם ואפילו במקום תוקף הטומאה ככניסת אסתר לבית אחשוורוש ליבעל לערל וטמא שאין טומאה גדולה מזו, אז לבשה מלכות שלבשתה רוח הקודש

⁴ By willingly going into Achashverosh, hence removing the claim that she was an אנוסה.

⁵This, says Rav Tzadok HaCohen in Machshavos Charutz, is the meaning of an Aveirah Lishmah: The person knows that they are doing an Aveirah, and that they are going to get punished for it, endangering their Olam Haba. Yet they decide to give up their Olam HaBa for the sake of the Jewish People.

⁶ישעיהו מה: אמר ד' למשיחו לכורש למען עבדי יבנה עירי וגלותי (ובאמת זו נבואה היתה כמה מאות שנה לפני המעשה)
ועיין בסדר אליהו רבה יט

⁷עיין בקיצור אלשיך ריש מגילת אסתר

In fact, Achashverosh's Seudah, with which the Megilah opens, is a celebration of what he had erroneously calculated as the end of the 70 years of Jewish exile after which the Jews were meant to return to Israel and rebuild the Beis HaMikdash (as prophesized by Yirmiyahu and Daniel.) Since this time had come and nothing happened, the Jews would no longer be a threat to him. This was behind his taking out the Keilim of the Beis HaMikdash.

⁸Actually, the rebuilding was originally stopped by Coresh (Cyrus), a few months before his death. This was based on a slanderous report by the Kuttim (Cuthites) that the Jews were planning to rebel against him. But this was only a temporary injunction. Achashverosh turned this into a permanent decree the moment he became King.

him to save the Jews remains a mystery. His heir, born by Esther, was halachikally a Jew – and this post-Purim mess was undoable. Dariush, in fact, became a Persian King and not a Jewish Sage! We hear nothing of the Judaism his mother must have surely tried to teach him, though he does give the go ahead for and provides active assistance in the rebuilding of the Temple¹.

So the Purim story never resolves itself. It was meant to be that way; for Purim is the Chag of Galus, the Chag that shows us how to connect to spirituality when we, and also the spirituality, are in Galus. Galus is a civilization force that serves to separate us from our spiritual roots by hiding those roots and showing us an attractive alternative. Thus, the Jews attended Achashveirosh's party, not out of necessity alone, but because they felt that they had made it as a recognized group in the empire. Jews who were learning Torah and keeping Mitzvos nevertheless became proud members of the empire. Esther had to correct this sin by being thrust into a situation of the deepest connection with the empire, marriage to the emperor himself, and still showing that she was detached².

Intellect alone is not enough to achieve this separatism, for the Galus creeps up into our bones without us realizing it. Purim is a time when we get to our essential Jewish identity, unfiltered by cerebral or other processes (עד דלא ידע). There is nothing that sharpens the mind more than when one thinks that it is all about to end, as appeared to be happening to the Jewish People at that time. Nothing really matters then, other than the essence of existence, its meaning and purpose³.

At that time, our identity was in danger of being engulfed by the Galus. This is the Chag where even after the Geulah we remained in Galus, which means that it is the Chag that is to sustain us in the Galus as long as there has still not been a Geulah Shleima.⁴

¹ History of the Jewish People Second Temple Era, pg. 29: The people renewed the holy work in 353 BCE (3408). Again the resentful and envious neighbors tried to interfere, but Persia was now ruled by the son of Esther and Ahasuerus, Darius the Persian, a benevolent ruler, who did not listen to the slander of the enemies of Judea. On the contrary, he lent assistance to the builders. He sent them materials for the building and oil and salt for the sacrifices, and exempted the Kohanim and Levites from paying taxes. Within four years... the building was completed.

² רב צדוק הכהן, מחשבות חרוץ - אות ד: ועל כן הגאולה דאדר היה על ידי זרע בנימין והסיבה היה על ידי עבירה לשם שמים דלקיחת אסתר לאחשורוש להתערב חס ושלום בגויי הארצות שדבר זה הוא שורש הרע שאין שייכות וחיבור לזרע ישראל כלל אליו לידבק ברוך בארור, אלא דאז היה בזה ענין לשם שמים והיתה מותרת על פי הדין דקרקע עולם היא (סנהדרין ע"ד ע"ב) ולא יצתה מגדר צדקת בפועל גם כן, אלא שמכל מקום סוף סוף פעולה הנגלית הרי היה נראה ערבוט טוב ברע, אבל הוא מכלל החטאים המסודרים ובאים מששת ימי בראשית שכן הוא רצון ה' יתברך: ... גם שם ה' יתברך איתם ואפילו במקום תוקף הטומאה ככניסת אסתר לבית אחשורוש ליבעל לערל וטמא שאין טומאה גדולה מזו, אז לבשה מלכות שלבשתה רוח הקודש שהוא השראת השכינה ומלכות שמים:

³ Rabbi Reuven Leuchter, Shlita

⁴ See Rav Tzadok HaCohen in the Machashavos Charutz which brings the Sefer Yetzirah who assigns letters of the alphabet as well as one of the שבטים to each one of the months. Adar gets the letter ק with Yosef that leads into Nisan, which is the letter ה whose tribe is Yehuda. ק stands for קדושה and it precedes the ה which stands for G-d's name Himself. (In the same way, Yosef as King precedes Yehuda as King.) But the corollary of this is that ק is a ה with a tail. Man, in other words, can ape his true self, using his qualities to contradict his real spiritual self.

In this vein, the Sfas Emes says that:

עמלק עושה מן הה"א קוף ... וזה שכתב המן מן התורה וכו' שיש לו אחיזה

How does Purim sustain us? It is the Chag which, at the point of the deepest Galus, when Eisav looks most similar to us (עד דלא ידע), gives us the tools to discriminate between them and us. (And, by so doing, we are metaken the cheit of the Jews of that generation who, by attending Achashveirus' party, lost the distinction between Jew and non-Jew.)

The external similarities between זרע עשו and זרע יעקוב (twins) require us to go very deep to sort out the differences¹. Of course, this similarity exists even without Purim. And it requires us to discriminate on a daily basis. But Purim is the day when we got down to the essential difference². It is just here that we need to go deeper. At this point it takes a special Esther (Hester)-like koach to bring the light down³.

This is why Esther not only sent clothes to Mordechai, but requested that Mordechai remove his sack cloth. Why, asks משמואל שם, could he not have put the clothes over the sackcloth?

לרמז דעתה שמצרך להמשיך ממעלה מעלה מעולם הנסתר, ולזה שייכים
בגדים כי לכל דבר פנימי צריך בגדים ...

Mordechai, however, disagreed on the timing. First, Klal Yisroel had to do Tshuvah and only later:

ותלבש אסתר מלכות⁴

¹ פחד יצחק – פורים

² One might ask how the difference could not have been obvious. Haman, after all, was worse than the Germans, as he was going to kill all the Jews on one day. But, see below under *Mordechai, Esther and Haman* where we show that, by instituting the decree slowly, the Jews got used to things and accepted them.

³ שם משמואל (קסח): שכחה היה גדול להמשיך מעולם הנסתר אפילו בעודם בגלות בשעת הסתרת פנים.

⁴ See in the שם משמואל there, the whole back and forth between Esther and Mordechai and how that played out in the Purim story.

The following is insight into the idea of clothing in general:

"In virtually every culture, clothes are a basic requirement. Even in the hottest tropical climates, the inhabitants wear some minimal form of clothing. Nowhere, however, do animals instinctively cover up. Why is this? What is the connection between human beings and clothing that spans all ages and cultures?" (Dina Coopersmith in *Jewish Women Speak about Jewish Matters*.)

"Clothing makes the statement: I am much more than what meets the eye. If you want to see the real me, you'll have to look deeper." (Gila Manelson, *Outside/Inside*, pg. 28)

תצוה כח ב :
ונעשית בגדי קודש... לכבוד ולתפארת... (ד) ועשו בגדי קודש
רמב"ן: אלה בגדים לבושי מלכות הן בדמותן

שיעורי דעת (ח"ב שעור ב):

כי לפי הרושם החצוני שהדבר עושה עליו מצטייר אצלו גם תוכנו של הדבר וחשיבותו - לכן ה' נחוצ שבגדי הכהונה יעשו גם כן בני והדר חצוני. וזהו ענין "לכבוד ולתפארת" ... אבל אף שרצה הקב"ה שיהי' לכבוד ולתפארת וצוה למשה שיראה שיעשו כן, בכל זאת צוה לו שלחכמי לב לא יזכיר כלל מענין כבוד ותפארת רק שיעשו "לקדשו בכונה קדושה וטהורה וליחד יחודים על כל עבודה ועבודה כדי שתחול על לכהנו לי". והוא משום שהם העוסקים במלאכת הקדש שהיו צריכים לעשות מעשיהם השראת השכינה. וכמו שנתבאר, לא ה' ראוי שיכונו גם לכבוד ולתפארת שזה ה' מגרע כוונתם הרמה.

חינוך מצוה צט (בגדי כהונה): משרשי המצוה היסוד הקבוע לנו כי האדם נפעל לפי פעולותיו ... ע"כ ראוי להתלבש בגדים מיוחדים (אליה) כשיסתכל בכל מקום שבגופו מיד יהיה נזכר ומתעורר בלבו לפני מי עובד זה כעין תפילין וגו'.

"The message of clothing is directed not only outward, to others, but also inward. What you wear powerfully affects how you see yourself. ... I have a friend who got all dressed up to take her comprehensive exams for her Master's degree, ... [saying] 'Remember the book Dress for Success? Looking my best helps give me the confidence I'm going to need to ace those exams.'" (Outside/Inside, pg. 28)

"Like all pairs of inner form and outer matter, the pair of נשמה and body should be in perfect balance...When אדם and חוה were created they were not ashamed because the vessels of their bodies perfectly reflected their נשמות...A core which is angelic deserves to be clothed like an angel - when the clothing looks like an animal (after the חטא), shame is inevitable. Shame is the result of breakdown between inner and outer dimensions." (Akiva Tatz, Living Inspired, pg. 118-119, see there all of chap. 11)

After the הראשון אדם חטא there was a permanent new reality. Now even after משיח the concept of clothing remains; תחיית המתים will take place together with clothes. Adam HaRishon did not need clothes because his נפש הבהמי was in complete harmony with his inner essence and was therefore its outer garment. Only when this harmony was disturbed did Adam HaRishon find himself naked. He then needed a new set of outer garments to reflect his inner spirituality:

...וקודם חטא אדם הראשון היה נכלל נפש הבהמי באדם והיתה נקראת כתנות העור וכשחטא נפרדה ממנו ונמסרה ביד הס"א...ולכן וידעו כי עירומים הם ... זה ענין הלבושין של אדה"ר שבאו לנמרוד ואח"כ לעשו...ועקב שהיה דוגמא דאדה"ר ולכן כתיב ותקח רבקה את בגדי עשו וכו' ותלבש את יעקב...וע"כ כי הוא תיקן חטא אדה"ר וע"כ נכנס עמו ריח גן עדן וירח את ריח בגדיו...וכן קריעת המעיל של שאול ושהקב"ה תפש בבגדו של ירבעם ... וענין ושתי שהיתה מפשטת בנוה ישראל ערומות ולהיפך באסתר ותלבש אסתר מלכות וכן מ"ש (זכריה ג) ויהושע היה לבוש בגדים צואים כו' וילבשהו בגדים כו' והשטן עומד על ימינו לשטנו הכל הוא על הבגדים הנ"ל שכל קטרוג השטן ואחיצתו באלו הלבושים שלא יתלבש בו האדם... (המאסף של האבן שלמה, פ"א על ס"יב - ס"ק י')

Clothing is capable of restoring the balance. לבוש - לא בוש (See above for relationship of לבוש to בוש). (צניעות).

However, everything has an equal and opposite potential: the greater the potential for קדושה the greater the potential for טומאה. Therefore, clothing can be used to deceive, to show an outward reality that does not have inner dimensions. The roots of this go back to שם and יפת who were both rewarded מדה כנגד מדה for their מצוה of using clothing to cover their father's nakedness. שם was given the מצוה of ציצית while יפת was given beauty in clothing.

Each was given a reward that they could relate to. שם was given ציצית. ציצית is a reminder to keep מצוות תרי"ג. The outer clothing now becomes a חזק for the totality of spirituality. יפת whose peak expression is Greece, relates to the aesthetic rather than the spiritual realm. The aesthetic is half way between the physical and the spiritual. Therefore, it is of value in providing a bridge, a springboard between the physical (חם) and the spiritual.

יפת אלקים ליפת וישכן באהלי שם

Therefore, the purpose of clothing, the gift of יפת, is not just to cover the body; it is to alert and direct us to the spiritual beauty of the person. Clothing, then, is a powerful force; to be used positively or negatively. This is why מעיל, a coat, is related to מעילה – the abuse of holiness (הקדש) and בגד is related to בגידה, treachery and deception. Because when clothing is used to make the associations (קשר), it leads to untruth (שקר – same letters). A false expression of inner and outer realities;

Where clothing is used correctly, it is a vehicle of sanctification:

שמות כח ג :

ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאתי רוח חכמה ועשו את בגדי אהרן לקדשו לכהנו לי רש"י: לקדשו להכניסו לכהונה על ידי הבגדים שיהא כהן לי וגו'

Therefore, it is a central idea in Judaism:

But the disagreement was just in the timing. Both agreed what Purim was all about, as did the Sanhedrin who declared Purim a Chag and gave their final stamp of authority that the Megillah become a part of Nach. Even after all had been revealed, the Megillah was still written without the explicit mention of G-d, and we therefore do not say Hallel as we do with open Nisim. Purim, a throwing of lots, a seeming abandonment to the uncontrollable vicissitudes of nature, becomes the Chag of discovering G-d's hiding Hand of history. Its very name seems non-defined and incomplete.

Purim cannot be a חגי דאורייתא, for it is the total opposite to the חגי דאורייתא, with their revelation of G-d through סדר הניסים. Here, on פורים, we get a glimpse that the real הנהגה of HaShem is not the surface הנהגה. Rather, there is another cog of history, below the surface, driving the surface cog, called הנהגת היחוד. הנהגת היחוד is that which ties up all the loose ends of history, weaving them into a final fabric that unites all. הנהגת

פלא יועץ לבישה ואשריהם ישראל, אפילו עני שבהם יש לו מלבוש לשבת. אבל מי שידו משגת, מה טוב ומה נעים שיקיים דבר האר"י זכרונו לברכה (פרי עץ חיים, שער יח, פ"ד) שיהיו לו ארבעה בגדים לבנים, ושיהיה לו גם החלוק והמכנסים ונעלים אשר ברגליו, ואפילו הכובע ששוכב בו מיוחד לשבת בפני עצמו באופן שלא יערב חל בקדש כלל וכלל.

The deeper the spirituality, the more hidden it will be in this world, the greater the role of the clothing:

שם משמאל פורים ריש שנת תרעב (שמות ב שנת תרע"ב):
 ותשלח (אסתר) בגדים להלביש את מרדכי ולהסיר שקו מעליו ולא קיבל. ויש להבין מה חשבה אסתר במה ששלחה לו בגדים, האם חשבה שמחמת חוסר בגדים לבש שק ואפר. וכ"ק אבי אדמו"ר זצ"ל ה"ה פירש שרמזה שצריכין לעשות הכל בהסתר כשמה ומדתה עכתה"ק. אבל עדיין צריכין למודעי, למה שלחה להסיר שקו מעליו, הלא היה די שהבגדים יהיו מלמעלה והשק על בשרו...
 ונראה דהנה בשבת קודש שעבר אמרנו בשם כ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה בסעם בגדי כהונה כי כהנים כאשר הם פנימיים ועבודתם בחשאי צריכין בגדים לעבודתם. אבל הלויים אשר עבודתם לערמא קלא אינם צריכים בגדים לעבודתם עכ"ל. והנה אמרו ז"ל (חולין קלט:): אסתר מן התורה מניין שנאמר ואנכי הסתר אסתיר פני וגו' ... שכחה היה גדול להמשיך מעולם הנסתר אפילו בעודם בגלות בשעת הסתרת פנים, ע"כ שלחה למרדכי בגדים לרמז דעתה שנצרך להמשיך ממעלה מעלה מעולם הנסתר, ולזה שייכים בגדים כי לכל דבר פנימי צריך בגדים כנ"ל בבגדי כהונה.

Therefore, there is an extra dimension of צניעות for a תלמיד חכם and for the כהנים. Both wore special garments. The תלמוד בבא בתרא says that the garment of a תלמיד חכם is a long coat. The תלמיד (חזושי אגדתא in) מהר"ל explains that this was to show an extra dimension of צניעות. The תלמיד כי מכנסים אינו (wears an under layer of shirt and pants which shows the shape of the body) and then an outer garment that covers even the shape of the body.

The תלמיד חכם, because of his Torah, is much deeper than the average person. Therefore, his extra clothing of צניעות announces to everyone that they should look further and deeper than normal. (Rabbi Beryl Gershenfeld)

Similarly, the special clothing of the כהנים were similar to that of תלמידי חכמים in their צניעות. This was because of the special nature of their עבודה in בית המקדש:

שם משמאל: [דכשהדבר באיתגליא ולא באיתכסיא] יש שליטת החיצונים ח"ו ומחמת זה היתה צריכה להיות העבודה [מכוסה] בבית המקדש ובתוך החומה ובמ"ש (תהלים קכה) ירושלים הרים סביב לה) והיינו שלא תהיה בה שליטת החיצונים ח"ו (ריש פרשת בהעלותך ד"ה והקשה שהרמב"ן)

is left holding יוסף's garment because all she saw was יוסף's external beauty.

היחוד is that which takes the very plans and actions of a Haman and uses them to create a גילוי of HaSh-m in this world¹. ונהפוך הוא

2. Dreams and Reality:

SUMMARY:

Haman was a descendent of Amalek, the grandson of Eisav. Eisav dresses and looks like Yaakov, is beloved by Yitzchak and honors his father more than Yaakov. But, at the time when real distinctions count, Yitzchak's blessings that were to determine the future of all mankind, Yaakov and Eisav's true natures are revealed through the blessings. This tension of an Eisav who presents himself as the force of civilization, but who deeper down was something entirely different, was to become even more pronounced in Eisav's descendent, Haman. Indeed, it is just where profound differences between things and people exist, that the surface similarities are an aid to preventing us from focusing on what would then be this or that superficial distinction.

Haman's protagonists were Mordechai, a descendent of Binyamin, who, together with Yosef, the other child of Rochel, was destined to attack and defeat Amalek. Yosef does so through his descendent Yehoshua, and Binyamin does so incompletely through his descendent Shaul. In his life-time, Yosef had desperately attempted to complete his partnership with Binyamin, going to great lengths to get him to Egypt and then showing him special favor. Mordechai defeats Haman, and Yosef will return and Mashiach Ben Yosef will complete the job.

Purim is the Galus story of Hester Panim par excellence. The Jews attended the King's feast. In their eyes, kosher food prepared at the highest levels of cuisine at a royal banquet meant that they had made it as a recognized and important minority. The King further complimented them by adorning himself with their national garments, those of the Cohen Gadol. You can be the frummost of Jews, they said, without compromise, and still fully engage your surrounding culture. You can be the blessing of Mordechai and Haman all in one.

But this circle just would not be squared. How shocking to the people that after all of this Haman was to come along and claim: *There is a nation scattered and separated amongst your people who refuse to obey the edicts of the King!*

After all his gestures to the Jews, the king resonated fully with Haman's Jewish problem - ויהי בימי אחשורוש. After the king marries a Jewess, finds out that another Jew,

¹מהר"ל אור חדש דף קצו ד"ה וחמת המלך שככה (אסתר ז י): ובאותו היום שהיה המן נתלה ובטל מן העולם גם ביתו היה בטל ... לכך הש"י נותן לרשע עושר כי הרשע מוכן לאסוף ביותר ... ואח"כ בא הצדיק ובולע את הכל לכך סמך תליות המן על העץ ואח"כ כתיב ביום ההוא וגו' כי היה אבוד המן והגיע ביתו של המן לאסתר ביום אחד (ושם ד"ה ומרדכי אסתר ח י): וכן מה שכתיב ויסר המלך את טבעתו אשר העביר מהמן ויתנה למרדכי, דמאי נפקא אם העבירו מהמן או היה טבעת המלך רק שכל ענין המגילה שבא לומר כי בא מרדכי תחת המן ... [ו]היה המן הכנה למרדכי כי אם לא נתן המלך הטבעת אל המן לא נתן עתה הטבעת תחת המן

Mordechai, saved his life and kills Haman, he still does not cancel the genocide orders on the Jews. "The law is the law," he claims, hiding behind a cloak of respectability. הוא אחשוורוש – he is the same evil person – consistently from beginning to end.

It was quite easy for the Jews to recognize the evil once it was upon them. The question was whether they could see the Hamans of the world when they were showing their glorious overlay of culture, whether they could understand the real motives behind Achashveiros' kosher cuisine. The Jews had to deepen their spiritual sensitivity to the point where, even though Mordechai and Haman look exactly the same on the surface, they would go deeper to understand the difference. This is exactly what we do on Purim. We drink on Purim until the cursed Haman and the blessed Mordechai are all a blur on the surface. We then dig deeper into ourselves to tell the difference. This is the power of Purim: To see the deeper patterns and realities which really comprise this world.

It is in the very nature of the הסתר פנים of הנהגת היחוד that things are not what they seem to be. Pure logic, כח החכמה, is not going to help here, as logic will perforce explain only the surface structures. What is needed is a leap of the imagination, the כח אדמה, to team up with החכמה. Indeed, man is אדם, he who uses his דמיון to be אדמה, to relate to that which cannot be seen or experienced through our senses. To get close to HaSh-m we have to dream; we have to have a vision of things beyond ourselves. Therein lies the great danger, for a dream is potentially spurious stuff, or it may only be little truth, and on that speck of אמת we might build a whole structure of falsehood.

Who can better teach us those dangers than Yosef and his dreams? Yosef pursued his dreams to seeming success. It all seemed to happen according to his vision. He did come to rule, his brothers and father do bow down to him, and his approach to serving G-d does seem to come about.

And yet his brothers call him a בעל החלומות. In some respect they were right, for Yosef only ruled in very this-worldly terms and the real מלכות was ultimately entrusted to the descendants of Yehuda.

Yet Yosef seemed to get it right. He becomes a Tzadik and brought up two children in the midst of the most impure and filthy of countries to become two of the holy tribes.

The similarity between the Yosef story, his struggle to use imagination correctly, and the Purim עבודה is obvious. But the connection goes deeper than similarity. The ספר היצירה tells us that Yosef belongs to the month of Adar (just as Yehuda belongs to the month of Nissan). Adar is the incomplete Geulah of Purim just as Nissan, which follows, is the complete Geulah of Pesach. Purim demands that there be something which follows. Purim is process and hence intrinsically incomplete.

Haman is hinted at in the Torah as reflecting Adam HaRishon's sin of eating from the tree of knowledge of good and evil, המן העץ אכלת. This sin caused two primary things – it mixed up good and evil and it introduced death into the world. Haman, too, wished to mix up good and evil by representing himself to G-d as an alternative to the Chosen People. He also wished to extend the death idea by taking the core of Adam HaRishon's Neshama, the Jewish people, and destroying them.

Haman's evil was therefore very profound and very deep. He was a כח פנימי רע. His koach was לקרר את האדם – אשר קרך בדרך. He did this by making the decree very slowly so the Jews would not be motivated to do Teshuvah. They adjusted to the rumors,

and lived on. Therefore, Mordechai refused Esther's approach to things, demanding a more radical solution. Ester's inclination was to do everything in a quiet and hidden way, in order to reach up to great heights, for spirituality is something which is intrinsically hidden. Mordechai, however, was insistent that this was not the way to deal with Amalek. For Amalek comes to cool things down, and therefore the way to fight him is specifically to with great emotion and arousal.

Haman was an expert in Loshon Hora (ליכא דידע לישנא בישא כהמן) - he knew how to prosecute the Jews in front of G-d Himself. Haman understood that G-d had promised never to destroy the Jewish nation, but felt that he had a unique way of getting around this problem. He claimed that their sins had reached up to permeate that total spiritual reality (כל קומת האדם), i.e. all five levels of their Neshama.

who have surrendered their conscious faculties so thoroughly that the upper levels of the soul – the *Chaya* and the *Yechida* - had been separated from the Jews and no longer related to them in any way.

Haman tried to drive a wedge between G-d and the Jewish people, to show how incomplete they were and how lacking ultimate Dveikus to G-d, of how spread out and separated from ultimate Unity we were.

– and they do not do the laws of the King – i.e. even down here, at the most basic levels of the Nefesh, they are blemished so that there is now no part of their human frame left unsullied, no redeeming factor that G-d might leave them as the chosen people. In fact, they don't even observe the prerequisites of *Derech Eretz* that preceded the Torah (ודתיהם שונות). Since there was no part of the Jew where the promise could begin, no corner of his being where some remnant of Kedusha remained, G-d could not save the Jews, Haman reasoned. That being the case, it would be possible to bring in a replacement and the promise would fall on the replacement. That replacement would become the heirs and inheritors of the Jewish nation, the new Chosen People.

But, the Sages already predicted that non-Jews would translate the Torah into their language and to claim that they are now the new Chosen People. This is particularly true of the nations of Eisav, of whom Amelek is the purist expression, are likened to a pig that would put their one kosher sign – their feet – forward, while hiding their impurity – the fact that they don't chew the cud. Haman is the most distilled form of Amalek, in turn, and reflects the deepest opposition ever to rise up against the Jews. He truly fantasized that, as Yaakov's alter-ego, he was an alternative choice to be G-d's Chosen people. Hence he states למי יחפוץ המלך לעשות יקר וגר' - and we know that whenever the name אַחשוורוש is mentioned in the Megillah, it is referring to G-d.

However, when Haman thought of chosenness he thought of privileges, honor and glory. He filtered the concept through his own impurity. The Jewish people, on the other hand, understand chosenness to be a responsibility – the greater the chosenness the more they are humbled by the privilege. For, the greater the person, the more he understands and grasps the true reality that it is G-d who has bestowed everything and that he is really nothing. This is in stark contrast to the Haman's of this world who deceive themselves into thinking that their gains are purely as a result of their own effort and that therefore whatever the Jews have gained they can duplicate by sheer exertion. They can choose to be the Chosen People. As a part of his efforts, Haman therefore offers G-d to pay to replace the Jewish People (בכל מאדך). As such, he fails the basic test of unconditional

love – to love without any expectation of something in return. The Jews knew the secret of loving G-d for the sheer pleasure of being attached to Him and G-d responds in return. G-d also recognizes that their “sleeping from the Mitzvos” is but a reflection of their current immersion in the world and not an expression of their deepest selves.

The real victory of Purim is the access it gives us to a deeper level of spirituality, the ability to reflect – (כימים אשר נחו בהם היהודים) on all the patterns that happened here – how a meal nine years earlier led to Haman’s decree, how Ester became queen, how the king’s sleep was disturbed just before Haman entered the palace, how Haman’s lots gave eleven months for all this to happen – and countless other details, all coming together in G-d’s collage of history. Here is a microcosm of the greater sweep of world history, to end with the Messianic redemption.

Purim was always meant to be, but by its very nature it could not be revealed in the Torah. It had to reflect HaSh-m's hidden Hand, to be discovered again and again in all the seemingly unconnected everyday events of the natural world. As a result of Purim, we understand that no event is local. Every little detail, even the actions of the wicked, will be used to produce G-d’s final intention. An insignificant meal here, a heroic act of not bowing there, a forgotten historical footnote in the king's annals: all will join to sing HaSh-m’s praises. Purim, then, remains an incomplete Chag, for it will only be completed with the tying of all of history together. Therefore, it is all about process, the unfolding of history, minute by minute.

A holy day indeed!

DETAIL:

The two protagonists of the Purim story are Mordechai and Haman. Haman was a descendent of Amalek, the grandson of Eisav. Eisav dresses and looks like Yaakov, is beloved by Yitzchak, honors his father more than Yaakov does, and is the first born to boot. But, at the time when real distinctions count, Yitzchak's blessings that were determine the future of all mankind, Yaakov and Eisav's true nature are revealed through the blessings¹. This tension, of an Eisav who presents himself as the force of civilization, but who deeper down was something entirely different, was to become even more pronounced in Eisav's descendent, Haman. Indeed, it is just where profound differences between things and people exist, that the surface similarities are an aid to preventing us from focusing on what would then be this or that superficial distinction².

Mordechai was from the tribe of Binyamin, one of the two sons of Rochel. The children of Rochel, Yosef and Binyamin, were destined to be the ones to attack and defeat Amalek. Yosef does so through his descendent Yehoshua, and Binyamin does so incompletely through his descendent Shaul³. In his life-time, Yosef had desperately

¹ פחד יצחק, פורים, ו: וזהו הסוד הנורא, של אהבת יצחק לעשן, ההדלה בין יעקוב לעשו מפעפעת היא במעמקים כאלו, עד שהיא צריכה לעבור דרך ההשוואה היותר נשגבה. וההשוואה היותר נשגבה אשר בה עשו מתדמה ליעקוב, היא האהבה שזכה לה בבית אבא. לעומת זאת גם ההבדלה היותר תהומית והיותר יסודית בין זכויותיהם של עשו ויעקוב, נשתרשה בבית אבא. כי על כן ההבדלה הזו גנוזה היא בחילוק ברכותיו של יצחק ליעקוב ולעשו.

² פחד יצחק, פורים, ו: ככל אשר תרבינו השכבות העליונות אשר בהן שולט הוא הדימוי, כן לעומת זה, יתברר לפינו עומק מקומה של נקודת ההבדלה.

³ Artsroll Megila: Saul said to himself, "If it is a calamity when even a single wayfarer dies, how tragic it would be to slaughter an entire nation! If the people have sinned, how have the livestock sinned? If the adults have sinned how have the children sinned?" Logical questions; we might well ask them today. A heavenly voice said to him, "אל תהי צדיק הרבה" – *Do not be too righteous!*" (*Koheles 7: 16 ibid*). He substituted his own mercy for G-d's. ... And, because of an act of human "mercy" in opposing G-d's absolute and ultimate mercy, the Jewish people was threatened with the same extinction that it should have visited upon Amalek. [Megillah, 13a] ... Samuel himself slayed the Amalekite king ... because one does not entrust acts of mercy to others. ... When his son Absalom rebelled and drove David from Jerusalem, the exiled king was pelted by Shimi ben Gera. ... David's loyal followers ... begged for permission to kill Shimi ... David refused. ... So

attempted to complete his partnership with Binyamin, going to great lengths to get him to Egypt and then showing him special favor. But, in the end, Yosef was to disappear at the head of the ten tribes, and only Binyamin and Yehuda were left. Yehuda became the Malchus, but it was left to Shevet Binyamin, through Mordechai, to deal with Amalek¹. In the end, Yosef will return and Mashiach Ben Yosef will complete the job, destroying all final remnants of evil before Yehuda expresses the true Malchus of Mashiach Ben David.

Galus by its very nature is Hester Panim, and Purim is the Galus story par excellence. The trouble with the Jews begins when they attended a feast of the King² – the feast was their signature to legitimacy. The Jews had made it as a recognized and important minority. Kosher food prepared at the highest levels of cuisine at a royal banquet was no small thing, removing the last possible objection they could have to participating at the ruler's own personal banquet. The fact that the great Sages refused to appear³ was both outrageous and dangerous; and so out of touch. You don't always have to be so separate! You can be the frummet of Jews, without compromise, and still fully engage your surrounding culture. You can be the blessing of Mordechai and Haman all in one. But this circle just would not be squared⁴.

At that same banquet the king was to adorn himself with the garments of the Cohen Gadol⁵. What greater compliment to the Jews than to adorn himself in their national garments! The Sages were horrified – the people ate on. How shocking to the people that after all of this Haman was to come along and claim:

מגילה ג ח: ויאמר המן למלך אחשוורוש ישנו עם אחד מפזר ומפוזר בין העמים בכל מדינות מלכותך ודתייהם שנות מכל עם ואת דתי המלך אינם עשים ולמלך אין שוה להניחם:

Shimi lived. ...One of his descendents ... was Mordechai.... There are two kinds of mercy – the true kind that produced Mordechai and the false kind that produced Haman.

¹Midrash Shochar Tov (9:10) says that just as Matan Torah followed Yehoshua's victory over Amalek, so did Mordechai's victory end with וקבלו.

² ילקוט שמעוני אסתר - פרק א - רמז תתרמח: שאלו תלמידיו את רבן שמעון בן יוחאי מפני מה נתחייבו שונאיהם של ישראל שהיו באותו הדור כליה, אמר להם אמרו אתם, אמו לו מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע

³ ילקוט שמעוני שם: ד"א ובמלאת הימים האלה עשה וגו', א"ר חנינא בר פפא מלמד ששמעו גדולי ישראל וברחו

⁴ ילקוט שמעוני, שם: לעשות כרצון איש ואיש. אמר רבא לעשות כרצון מרדכי והמן, דכתיב איש יהודי וכתיב איש צר ואויב. והשתיה כדת אין אונס כדת בכל מקום אית דבעי לאכול מיגס והדר שתי ואית דשתי ובתר כן מיגס. לעשות כרצון איש ואיש, אמר הקב"ה רשע שני אנשים מבקשים לישא אשה שמא תוכל להשיאה לשניהם, וכן שתי ספינות מפרשות בים הגדול אחת מבקשת רוח דרומית ואחת מבקשת רוח צפונית שמא יכול רוח אחת להנהיג את שתיהן, למחר שני בני אדם באים אצלך מרדכי והמן שמא תוכל לצאת ידי שניהם אלא לרומם אחד ולצלוב אחד ואין יכול לעשות כרצון איש ואיש אלא הקב"ה שנאמר בו ומשביע לכל חי רצון, ולעתיד לבא הקב"ה מביא רוח ארגסטוס בעולם ומנהיג שניהם כאחד דכתיב ואמר לצפון תני ולתימן אל תכלאי:

⁵ מגילת אסתר א ו: חור כרפס ותכלת אחוז בחבלי בוך וארגמן על גלילי כסף ועמודי שש מסות זהב וכסף על רצפת בהט ושש ודר וסחרת:

וה"ח של חור כתוב רבתי (גדול) לרמז על ח בגדי כהונה (מנות הלוי) הגר"א (ע"ד ברמז) דייק את זה מפסוק ד – "בהראתו את עשר כבוד מלכותו ואת יקר תפארת גדולתו" – וז"ל שם: כי עיקר הכבוד מחמת שהוא מושל ושפט בארץ כי זהו הכבוד, וזהו אמרו כאן כבוד מלכותו והוא אינו ראוי לו ... וזהו אמרם שלבש בגדי כהונה כתיב הכא כו' וכתיב התם לכבוד ולתפארת, שכל עניני של לבישה לכבוד ולתפארת

And to disabuse us of any idea that this was one man's wickedness, the Megilah starts: ויהי בימי אחשורוש. After all his gestures to the Jews, the king resonated fully with Haman's Jewish problem. After the king marries a Jewess, finds out that another Jew, Mordechai, saved his life and falls out and killing Haman, Mordechai and Ester have a simple request – please cancel the genocide orders on our people¹. “Oh no! I can't do that!” claims the king. “The law is the law”². I love the Jews, but not so much that I would save them”³ הוא אחשורוש – he is the same evil person – consistently from beginning to end⁴.

It was quite easy for the Jews to recognize the evil once it was upon them. The question was whether they could see the Hamans of the world when they were showing their glorious overlay of culture, whether they could understand the real motives behind Achsveiros' kosher cuisine. The Jews had to deepen their spiritual sensitivity to the point where, even though Mordechai and Haman look exactly the same on the surface, they would go deeper to understand the difference. This is exactly what we do on Purim. We drink on Purim

עד דלא ידע בין ארור המן וברוך מרדכי

.... Until we become so drunk that the cursed Haman and the blessed Mordechai are all a blur on the surface. We then dig deeper into ourselves to tell the difference⁵. This is the power of Purim. To see the deeper patterns and realities which really comprise this world.

It is in the very nature of the הנהגת היחוד of הסתר פנים that things are not what they seem to be. Pure logic, כח החכמה, is not going to help here, as logic will perforce explain only the surface structures. What is needed is a leap of the imagination, the כח המדמה, to team up with החכמה⁶. Indeed, man is אדם, he who uses his דמיון to be אדמה (אדם from אדמה), to relate to that which cannot be seen or experienced through our senses. To get close to HaSh-m we have to dream; we have to have a vision of things beyond ourselves. Therein lies the great danger, for a dream is potentially spurious stuff⁷,

¹ מגילת אסתר ח ה: ותאמר אם על המלך טוב ואם מצאתי חן לפניו וכשר הדבר לפני המלך וטובה אני בעיניו יכתב להשיב את הספרים מחשבת המן בן המדת האגגי אשר כתב לאבד את היהודים אשר בכל מדינות המלך:

² שם ח ה: ... כי כתב אשר נכתב בשם המלך ונחתום בטבעת המלך אין להשיב:

³ א א: ויהי בימי אחשורוש הוא אחשורוש המלך מהדו ועד כוש שבע ועשרים ומאה מדינה:

⁴ רש"י, שם: הוא אחשורוש - הוא ברשעו מתחלתו ועד סופו.

⁵ פחד יצחק, פורים, ענין ו

⁶ מחשבות חרוץ של רב צדוק הכהן (דף 10 ס' ג סוף קטע המתחיל ודבר): די שב חדרים במוח: באחד הוא כח החכמה ובב' כח המדמה וכשזה קם זה נופל. וכשמוח החכמה גובר אז הוא מושך כח המדמה עמו להיות גם כל דמיונותיו ר"ל ההרהורים שעולים מעצמם במוח בלא העמקת המחשבה בחכמה גם הם יהיו רק לד' לבדו

⁷ מחשבות חרוץ ס' ה: ושורש עמלק ... השתקעות בדמיונות

or it may only be little truth, and on that speck of אמת we might build a whole structure of falsehood¹.

Who can better teach us those dangers than Yosef and his dreams? Yosef dreamt dreams, and he pursued those dreams doggedly, to seeming success. It all seemed to happen according to his vision. He did come to rule, his brothers and father do bow down to him, and his approach to serving G-d does seem to come about.

And yet his brothers call him a בעל החלומות. In some respect they were right, for Yosef only ruled in very this-worldly terms and the real מלכות was ultimately entrusted to the descendants of Yehuda².

The ספר היצירה tells us that Yosef belongs to the month of Adar³ (just as Yehuda belongs to the month of Nissan). The letter of Adar is the ק, while that of Nissan is the ה. The ק stands for Kedusha – it imitates the ה of HaSh-m's name. Used incorrectly, this ק is but an aping of the real man, it is but a ה with a tail. (So, too, the Purim story was not a complete Geula. It preceded Nissan, Pesach, which was a complete Geula.)

Yet Yosef seemed to get it right. Yosef the Tzadik brought up two children in the midst of the most impure and filthy of countries to become two of the holy tribes⁴. "To be the only Jew in Egypt, to have the daughter of the priest of an idolatrous cult for a wife and still to have children and to bring them up such that up to this very day parents bless their children and know no higher wish for them than that G-d may make their children become like these, that is certainly a ... זכיה⁵."

The similarity between the Yosef story, his struggle to use imagination correctly, and the Purim עבודה is obvious. But the connection goes deeper than similarity. The ספר היצירה tells us that Yosef belongs to the month of Adar⁶ (just as Yehuda belongs to the month of Nissan). Adar is the incomplete Geulah of Purim just as Nissan, which follows, is the complete Geulah of Pesach. Purim demands that there be something which follows. Purim is process and hence intrinsically incomplete.

Haman is hinted at in the Torah as reflecting Adam HaRishon's sin of eating from the tree of knowledge of good and evil, המן העץ אכלת. This sin caused two primary things – it mixed up good and evil and it introduced death into the world. Haman, too, wished to mix up good and evil by representing himself to G-d as an alternative to the Chosen

¹ מחשבות חרוץ ס' ד: כי האדם נברא בצלמנו כדמותינו אבל רק דרך דמיון כקוף, ומזה נמשך כח הדמיון באדם שנתפשט לחיצונים עד שנבנה ממנו קומת האשת זנונים

² מחשבות חרוץ שם (קטע המתחיל והמדרגה): אע"פ שלא היה דמיון כחב גמור שהרי נתקיים מ"מ לא היה אמת גמור גם כן שיהיה קיים לעד ... שהרי מלכות יוסף היתה רק לשעה ובעוה"ז לבד, אבל מלכות הקיימת לעד הוא רק לדוד המלך ע"ה ... ולכן חשבו [האחים] לדוד ג"כ לבעל דמיון כענין בשוב ד' שיבת ציון היינו כחולמים שכפי האמת שיתגלה אז יהיה גם כל הענינים הנחשבים בעוה"ז לאמת ג"כ רק דמיון

³ מחשבות חרוץ שם ס' ד: דחודש אדר שמזלו דגים הוא נגד יוסף דברכתו וידגו לרוב וגם הוא לפעמים ב' וכן שבט יוסף פעמים נחשב לב' שבטים, וכמו דבחודשים העיקר הב' כן בשבטים אפרים העיקר ע"ש עוד

⁴ מח' ה (ויחי): ועתה שני בניך הנולדים לך מארץ מצרים עד באי אליך מצרימה לי הם אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי

⁵ R. S. R. Hirsch: נ: מא:

⁶ מחשבות חרוץ שם ס' ד: דחודש אדר שמזלו דגים הוא נגד יוסף דברכתו וידגו לרוב וגם הוא לפעמים ב' וכן שבט יוסף פעמים נחשב לב' שבטים, וכמו דבחודשים העיקר הב' כן בשבטים אפרים העיקר ע"ש עוד

People¹. Haman knew that G-d had chosen the Jewish people for eternity. G-d Himself had wanted to destroy them, and Moshe, so to speak, had stepped into the breach to prevent this. Haman's thought was that if, however, there could be a new chosen people, a nation of Haman, then G-d could take His eternal blessing and place it on this new people.

He also wished to extend the death idea by taking the core of Adam HaRishon's Neshama, the Jewish people, and destroying them.

Haman's evil was therefore very profound and very deep. Shem Mishmuel² states that Haman was a כח פנימי רע³. His koach was לקרר את האדם – אשר קרר בדרך. He did this by making the decree very slowly so the Jews would not be motivated to do Teshuvah. (They adjusted to the rumors, not having enough confirmation to really act fundamentally differently.). We adjust to slowly deteriorating situations. Therefore, Mordechai refused Esther's approach to things, demanding a more radical solution. Ester's inclination was to do everything in a quiet and hidden way, true to her name. In this way one can reach up to great heights, for spirituality is something which is intrinsically hidden. Mordechai, however, was insistent that this was not the way to deal with Amalek. For Amalek comes to cool things down, and therefore the way to fight him is specifically to with great emotion and arousal⁴.

Haman was an expert in Loshon Hora (ליכא דידע לישנא בישא כהמן⁵), meaning, at a deeper level, that he knew how to prosecute the Jews in front of G-d Himself. For, wherever the Megilah mentions Melech without specifying that it is Achashveirush it refers to G-d, the King of Kings⁶. So, when Haman says וְלַמֶּלֶךְ אֵין שׁוּה לְהַנִּיחַם⁷ - he is speaking to G-d, that G-d should not keep the Jewish people. Haman continues that he will bring 10 000 silver coins to the treasury of the King (read G-d) in lieu of agreeing to destroy them⁸.

¹ מחשבות חרוץ של רב צדוק הכהן כותב שכשהמן טען "ישנו עם אחד מפורד ומפורד... ודתיים של המלך אינם עושים" שבעצם היה טוען שלכן הפסידו את זכותם להיות עם הנבחר והוא יהיה במקומיהם

² קסה

³ Rav Reuven Leuchter defines Amalek as that force which says that all of man's kochos are good and should be used. They do not believe that anything should be cut out. Hence, their huge objection to Milah.

⁴ וזה היה המשא ומתן בין מרדכי ואסתר, שהיא שלחה בגדים להלביש את מרדכי ולהסיר את שקו מעליו, והיינו שעצתה היתה לעשות הכל בהסתתר ובהעלם כמו מדתה ושמה, וע"כ יוכלו לעורר גם כח עליון ממקום גבוה ונשא מאד עולם הנעלם, אבל מרדכי לא קיבל מטעם הנ"ל שלהחליש כח עמלק צריכין לפעול דוקא ברגש והתעוררות גדולה.

⁵ מסכת מגילה דף י"ג ע"ב

⁶ (אסתר רבה ג', י') דכל מלך סתם במלך מלכי המלכים הקב"ה מדבר

⁷ מגילת אסתר פ"ג ח: ויאמר המן למלך אחשוורוש ישנו עם אחד מפורד ומפורד בין העמים בכל מדינות מלכותך ודתיים שנות מכל עם ואת דתי המלך אינם עשים ולמלך אין שוה להניחם:

⁸ אם כן כל דבריו ולמלך אין שוה וגו' - (ט) אם על המלך טוב יכתב לאבדם ועשרת אלפים ככר כסף אשקול על ידי עשי המלאכה להביא אל גנאי המלך: אשקול אל גנאי המלך הוא כלפי מעלה

Now, one might ask how G-d could have ever thought to destroy the Jewish nation – did he not make them a promise that He would never destroy them¹?

Haman understood this, but felt that he had a unique way of getting around this problem. He claimed that their sins had reached up to permeate that total spiritual reality (level)², i.e. all five levels of their Neshama³.

who are – שישינים מן המצוות – there is one nation, he claimed – ישנו עם אחד – asleep as concerns the Mitzvos⁴. They have surrendered their conscious faculties so thoroughly that the upper levels of the soul – the *Chaya* and the *Yechida* – had been separated from the Jews and no longer related to them in any way⁵. Normally, there is no separation or fragmentation at all between all the souls of the Jewish people at this level. Haman claimed that the deep sleep of the Jews had reached even this level⁶.

The Jews, said Haman, were – spread out and separated⁷. At some level, this is true for we are all distinct beings, however united we might feel, Only at a very high spiritual level can our souls be said to be a total unity⁸. But this is simply a result of the fact that we are created beings. Haman, however, used his deep understanding to drive a wedge between G-d and the Jewish people, to show how incomplete they were and how lacking an ultimate Dveikus to G-d.

– ודתי המלך אינם עושים – *and they do not do the laws of the King* – i.e. the Mitzvos, meaning that even down here, at the most basic levels of the Nefesh, they are blemished so that there is now no part of their human frame left unsullied, no redeeming factor that G-d might leave them as the chosen people⁹. In fact, they don't even observe the prerequisites of *Derech Eretz* that preceded the Torah¹⁰ (ודתיהם שונות).

¹ רב צדוק הכהן, מחשבות חרוץ אות ו: כי איך אפשר לאבדם חס ושלוש עוד דאפילו ציפרא מבלעדי שמיא וכו' (בראשית רבה ע"ט, ו'), והגזירה היתה מה' במשפט תחילה ואף על פי שכבר הבטיח ה' יתברך ואף גם זאת בהיותם וגו' לא וגו' לכלותם וגו' (ויקרא כ"ו, מ"ד) וכן בכמה מקראות:

² רב צדוק הכהן, שם: ותחילה קיטרג עליהם מחטאיהם כי כבר קלקלו לגמרי כל קומת האדם

³ רב צדוק הכהן, שם: שחלוק לארבע שהם חמש כנודע חלוקת נפש האדם לחמש מדריגות נפש רוח נשמה חיה יחידה והם נגד ארבעה עולמות אצילות בריאה יצירה עשיה ובסוד ארבע אותיות השם וקוצו של י'

⁴ רב צדוק הכהן, שם: ואמר ישנו עם אחד שישינים מן המצוות (מגילה י"ג ע"ב)

⁵ רב צדוק הכהן, שם: זהו נפילת המוחין דבעת השינה, שאף על פי שהנשמה שבמוח טהורה והם חלקי חיה יחידה דבהם אין מציאות שום פגם, מכל מקום טען דכבר נסתלקו מהם לגמרי ואין להם שייכות עוד עמהם:

⁶ רב צדוק הכהן, מחשבות חרוץ אות ו: וזה שאמר עם אחד לרמז על חלק יחידה הרמז בקוצו של י' דשם אין שום חילוק ופירוד כלל בין כלל הנפשות ד ישראל וגם שם הוא השינה והסתלקות אותו שורש

⁷ רב צדוק הכהן, שם: ומפורד ומפורד היינו שאינם באחדות ויש ביניהם פירוד לבבות

⁸ רב צדוק הכהן, שם: ודבר זה מפני שאין הלב בשלימות להיות דבוק בה' יתברך כמו שהוא ראוי ללבן של ישראל דאז היו כל הלבבות מיוחדות יחד ולא היה פירוד כלל, ומצד זה מגיע הפגם לנשמה שהוא מכורסיין דעולם הבריאה דשם רובו טוב ומציאות מיעוט הרע הוא רק מפני שכבר התחיל עלמא דפירודא שיש נברא נפרד מהבורא ואין דבוק לגמרי:

⁹ רב צדוק הכהן, שם: ודתי המלך אינם עושים היינו מצוות התורה בפועל שבזה נפגם הנפש באופן שקיטרג שכבר פגמו וקלקלו כל קומת הנפש עד שאין למלך מלכי המלכים שוה ושום הנאה להניחם

¹⁰ רב צדוק הכהן, שם: ודתיהם שונות היינו נימוסי עצמם שחשב שאינם בדרך ארץ שקדמה לתורה

Therefore, says Haman:

מגילת אסתר פ"ג: (ט) אם על המלך טוב יכתב לאבדם

Haman well knew that G-d had promised not to destroy the Jews, and therefore he makes a further offer.

שם: ועשרת אלפים ככר כסף אשקול על ידי עשי המלאכה להביא אל גנזי המלך

i.e. were there any part of the Jew that was still pure, then G-d's promise would take effect there and the whole body-soul would be saved. But, claimed Haman, there was not part of the Jew where the promise could begin, no corner of his being where some remnant of Kedusha remained². That being the case, it would be possible to bring in a replacement and the promise would fall on the replacement³. Of course there would always have to be a concept called Klal Yisrael, to whom such a promise was made⁴. But, the Sages already predicted that non-Jews would translate the Torah into their language and to claim that they are now the new Chosen People⁵. This is particularly true of the nations of Eisav, of whom Amelek is the purist expression, are likened to a pig who would put their one kosher sign – their feet – forward, while hiding their impurity – the fact that they don't chew the cud⁶. Haman is the most distilled form of Amalek, in turn, and reflects the deepest opposition ever to rise up against the Jews⁷. He truly phantasized that, as Yaakov's alter-ego, he was an alternative choice to be G-d's Chosen people⁸. Hence he states 'למי יחפץ המלך לעשות יקר וגו' - and we know that whenever the name מלך without saying אחשוורוש is mentioned in the Megilah, it is referring to G-d⁹.

¹ רב צדוק הכהן, מחשבות חרוך אות ו: על זה אמר שישקול כסף מחירם

² רב צדוק הכהן, שם: כי מה שקיטרג לפני מלך מלכי המלכים להשמיד וגו' היינו לא הגופות לבד כי אם היה חושב שיש איזה קדושה ודבר טוב בנפשם ודאי לא יהיה המשפט לכלות הגופים גם כן, רק שטען דאין בהם עוד שום ניצוצות קדושים ושיגיע המשפט שיכלו לגמרי, וההבטחה שלא לכלותם היינו שיהיה בהם לעולם איזה ניצוץ קדוש שזה אי אפשר שיכלה מהם כלל והוא כפי מחשבתו המזוהמת דימה שכבר כלה כל לחלוות קדושה מהם

³ רב צדוק הכהן, שם: וההבטחה אינו אלא הבטחה בעלמא, ואם כן הוא דבר שאפשר להחליפו בדבר אחר ויתקיים ההבטחה על אותו דבר

⁴ רב צדוק הכהן, שם: והענין דהוא ידע דאי אפשר לעולם בלא ישראל היינו צדיקים עובדי ה' יתברך דעליהם העולם עומד וכמו שאמרו (חגיגה י"ב ע"ב) על עמוד אחד העולם עומד וצדיק שמו.

⁵ רב צדוק הכהן, שם: אלא שכבר אמרו ז"ל (תנחומא וירא ה') גלוי לפניו דעתידין אומות העולם לתרגם התורה ולומר אנו ישראל וכו'

⁶ רב צדוק הכהן, מחשבות חרוך אות ו: ועשו ביחוד יש לו כח זה דפשיטות טלפיים וממנו עמלק עוד יותר שהוא הראשית דגוים

⁷ רב צדוק הכהן, שם: וממנו המן שהוא כל התמצית דעמלק שלא קם מתנגד לישראל לגמרי כמוהו

⁸ רב צדוק הכהן, שם: ובו שורש כח דמיון זה בהיותו זה לעומת זה נגד יעקב בחר לו יה הוא חושב על עצמו שבו בחר ה'

⁹ רב צדוק הכהן, שם: וכמו שאמר (אסתר ו', ו') למי יחפץ המלך לעשות יקר וגו' והמלך סתם הוא מלך מלכי המלכים, וחשב דהוא היותר נבחר אצל ה' יתברך מכל העולם כולו

However, when Haman thought of chosenness he thought of privileges, honor and glory. He filtered the concept through his own impurity. The Jewish people, on the other hand, understand chosenness to be a responsibility – the greater the chosenness the more they are humbled by the privilege¹. For, the greater the person, the more he understands and grasps the true reality that it is G-d who has bestowed everything and that he is really nothing². This is in stark contrast to the Haman's of this world who deceive themselves into thinking that their gains are purely as a result of their own effort and that therefore whatever the Jews have gained they can duplicate by sheer exertion. They can choose to be the Chosen People³. As a part of his efforts, Haman therefore offers G-d to pay to replace the Jewish People (בכל מאדך)⁴. As such, he fails the basic test of unconditional love – to love without any expectation of something in return⁵. The Jews knew the secret of loving G-d for the sheer pleasure of being attached to Him⁶ and G-d responds in return⁷. G-d also recognizes that their “sleeping from the Mitzvos” is but a relection of their current immersion in the world and not an expression of their deepest selves.

We know that Purim has a happy ending. We fight, we succeed in destroying Haman, this incredibly evil enemy, but there is no celebration on that. We don't even celebrate on the day of our victory⁸, but on the next – כימים אשר נחו בהם⁹. Purim is not, after all about fighting and winning wars – it is about accessing a deeper level of spirituality. For that we need the collective soul of the Jewish people, hence מתנות לאביונים¹⁰ and שלח מנות on אשר נחו – And for that we need time to reflect –

¹ רב צדוק הכהן, שם: רק שבאמת הוא מלא זוהמא וטומאה וכל מחשבותיו לגרמיה ושבחירת ה' יתברך הוא רק לעשות יקר וגדולה, מה שאין כן בני ישראל כל מה שמוסיף להם גדולה מקטינין עצמן כמו שאמרו ז"ל (חולין פ"ט). וכל חפצם בבחירת ה' יתברך בהם היינו לקרבם לעבודתו יתברך:

² רב צדוק הכהן, מחשבות חרוץ אות ו: וזהו עיקר הבחירה בבני ישראל שכל שהוא גדול יותר ומשיג יותר הוא מכיר יותר שפל ערכו ומקטין עצמו יותר, כי יודע שכל השתדלותו אינו כלום ורק מה' יתברך חננו הכל בחסד חיים, וכמו שאמר יעקב אבינו ע"ה ראש אומתינו (בראשית ל"ב, י') קטונתי מכל החסדים וגו' ומשה רבינו ע"ה אמר (דברים ג', כ"ג) ואתחנן שביקש מתנת חיים

³ רב צדוק הכהן, שם: אבל אומות העולם חושבים שמשתדלים ומה שהוא משיג איזה דבר ושלימות הוא מצד השתדלותו ואין קץ לגמול המגיע לו על זה, וחושבים שבחירת ה' יתברך הוא מצד השתדלות ושגם הם יכולים להשתדל ואז הם ישראל:

⁴ רב צדוק הכהן, מחשבות חרוץ אות ו: וזהו הכסף שאמר לשקול דהיינו השתדלות דבכל מאדך

⁵ רב צדוק הכהן, שם: אבל אומות העולם כל השתדלותם הוא בשביל האהבה שיאהבם, ודבר זה אינו כלום וכמו שאמרו (ראש השנה ד' ע"ב) דבאומות העולם נקרא אפילו רשע על זה ובישראל נקרא צדיק גמור, לפי שאפילו מתכוין על מנת לקבל פרס אין זה עיקר כוונתו רק טפל וגם אם לא יתנו לו שום פרס יהנה מזה עצמו שעשה רצון ה' יתברך:

⁶ רב צדוק הכהן, שם: אבל באמת אמרו על זה במדרש (שיר השירים רבה ח', ד') אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה שאוהב הקב"ה את ישראל בזה וגו' היינו דישאל שאוהבים את ה' יתברך בכל מאודם אינו בשביל שיאהבם כלל רק שהם בעצמם יש להם שייכות ודיבור לה' יתברך, והם אוהבים אותו בלא סיבה ותועלת עצמם

⁷ רב צדוק הכהן, שם: וכן הוא אוהבם גם כשאין שוה והנאה מגיע לו כלל
⁸ שנאמר, (משלי כד יז) בנפול איבך אל תשמח

⁹ ט כב: כימים אשר נחו בהם היהודים מאויביהם והחודש אשר נהפך להם מיגון לשמחה

¹⁰ ט כב: ... ומשלח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים

all the patterns that happened here – how a meal nine years earlier led to Haman's decree¹, how Ester became queen, how the king's sleep was disturbed just before Haman entered the palace, how Haman's lots gave eleven months for all this to happen – and countless other details, all coming together in G-d's collage of history. Here is a microcosm of the greater sweep of world history, to end with the Messianic redemption.

The primary redemption is when one is redeemed for the very thing whose lack caused the Tzara to begin with². This implies a spiritual rather than just a physical redemption³. The Tzara itself is the source of the redemption, as the verse says⁴ וממכותיך⁴ וּמִכּוֹתֶיךָ אֶרְפָּא, that is to say the Refuah comes from the Makos themselves and through them⁵. As the verse says: (דברים ל', ד') – משם יקבצך ומשם יקחך (דברים ל', ד') – “from there” (the tzara), the redemption will flower and from there I will take you⁶. *Achashverus' giving of his ring to Haman was greater (i.e. achieved more) than the 48 male and 7 female prophets, for they were not able to get Bnei Yisrael to do Teshuva whereas the removal of the ring (and the subsequent decrees it led to) did⁷*. In fact, it was when the Jewish people were able to accept the Torah MiAhava and do a full Teshuva that the decree was annulled⁸.

Purim was always meant to be, but by its very nature it could not be revealed in the Torah. It had to reflect HaSh-m's hidden Hand, to be discovered again and again in all the seemingly unconnected everyday events of the natural world. As a result of Purim, we understand that no event is local. Every little detail, even the actions of the wicked, will be used to produce G-d's final intention. An insignificant meal here, a heroic act of not bowing there, a forgotten historical footnote in the king's annals: all will join to sing HaSh-m's praises. Purim, then, remains an incomplete Chag, for it will only be completed with the tying of all of history together. Therefore, it is all about process, the unfolding of history, minute by minute.

A holy day indeed!

¹ עיין במכתב מאליהו ח"ב מאמר על פורים

² ועיקר הישועה הוא כשנושעים באותו דבר שהיה להם חסרון שמחמתו באה הצרה

³ דזהו כל ישועת ישראל ישועת הנפש ולא ישועת הגופות בלבד

⁴ ירמיה ל', י"ז

⁵ , וכל הצרה בא על ידי זה שמזה יצמח הישועה וכמו שנאמר (ירמיה ל', י"ז) וממכותיך ארפאך רצה לומר מהמכות עצמם ועל ידם הוא הרפואה

⁶ וכן משם יקבצך ומשם יקחך (דברים ל', ד') היינו משם דייקא יצמח הקיבוץ ושיקחך:

⁷ (מגילה י"ד). אמר רבי אבא בר כהנא גדולה הסרת טבעת יותר מארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות שנתנבאו להן לישראל שכולן לא החזירו למוטב ואילו הסרת טבעת החזירן למוטב שהחזירן למוטב

⁸ ולקחו למשל זה בפרק חלק (סנהדרין צ"ז ע"ב) מעמיד להם מלך קשה כהמן דבימי המן שבו בתשובה שלימה וקיבלו על עצמם ועל זרעם כל התורה מאהבה, וזהו עיקר הישועה שהיה על ידי גזירה זו שזכו לקבל דברי תורה מאהבה ושבו בתשובה שלימה וממילא נתבטלה הגזירה

Index of Chumash Topics

Note: This index is for all Chamishei Chumshei Torah:

Catagories:

1. Bereishis – Unfolding of World History
2. Family, Women, Chinuch
3. Food, Environment
4. G-d - Providence, Bitachon, Miracles, Choice, Reward
5. Israel: Nation, Land and Beis HaMikdash
6. Israel & the Nations
7. Legal & Political
8. Life – Death; Purity and Impurity
9. Leadership & Authority
10. Monetary, Wealth & Property
11. Self
12. Others
13. Shabbos & Festivals
14. Torah & Mitzvos
15. Good & Evil

1. Bereishis – Unfolding of World History

Avraham Avinu- his growth:	P1 Lech Lecha
Cheit of Adam Harishon:	P1 Bereishis
Creation:	P1 Bereishis
Joseph & His Brothers:	P1 VeYeshev
Noach's Failed Greatness:	P1 Noach
Study of History	P5 Haazinu
The Creation of Man & Woman	P1 Bereishis
The Avos:	P1 Lech Lecha
Yaakov & His Family:	P1 VeYechi

2. Family, Women, Chinuch

Family:	P1 Chayeh Sarah
Homosexuality:	P3 Acharie Mos

Hair Covering:	P4 Naso
Marriage:	P4 Naso
Sarah and Rivka – Mothers and Wives:	P1 Chayeh Sarah
Tznius:	P3 Naso

3. Food, Environment

Engagement vs. Prishus:	P4 Naso
Kashrus:	P3 Shmini
Sanctifying the Material	P3 Shmini (Kashrus)
Science & Nature – as a source of belief:	P1 Lech Lecha
Cruelty to Animals:	P5 Ki Seitzei

4. G-d - Providence, Bitachon, Miracles, Choice, Reward

Bitachon:	P1 VaYishalch
Brochos & Kelalos, Reward in This World & The Next:	P3 Bechukosai
Happy Endings are not always so happy:	P1 VaYigash
Kidush & Chillul HaSh-m:	P4 Emor
Miracles & the Makos:	P2 VaEreh
Prayer:	P5 Eikev
Providence, Punishment and Rehabilitation	P3 Metzora
Providence vs. Choice:	P4 Balak
Science – as a source of belief:	P1 Lech Lecha
Skepticism:	P5 Devarim
The Golden Calf:	P2 Ki Sisa
The Last 3 Makkos:	P2 Bo
Truth:	P1 VaYetzeh
Understanding G-d:	P2 Ki Sisa
Walking in His Ways:	P5 Eikev

5. Israel: Nation, Land and Beis HaMikdash

Bigdei Kehuna:	P2 Tezaveh
Difference between Jew & non-Jew:	P4 Balak
Eretz Yisroel:	P4 Masay
Fire on the Mizbeach:	P3 Tzav
Individual and Community:	P4 Bamidbar
J People & the Holy Land:	P5 Ki Savo
J People: commitment to G-d and His Torah	P5 Ki Savo
Korbanos:	P3 Vayikra
Korbanos in our Day:	P3 Vayikra

Korbanos of the Sinner:
 Mishkan and Beis Hamikdash:
 G-d's Presence in One Place
 The Beis HaMikdash Today
 Shemita & Yovel:
 Study of History
 The Miracle of The Land:
 The Spies and the Land:
 The Tribes and Their Blessings:
 The Unity of the Jewish People:

This is My Bread:
 Uniqueness of J People
 What does it mean to be Chosen:

P3 Tzav
 P2 Trumah
 P2 Trumah
 P2 Trumah
 P3 Behar
 P5 Haazinu
 P5 Eikev
 P4 Shelach
 P5 Vezos HaBracha
 P2 Pikudei

 P3 Vayikra
 P5 Ki Savo
 P5 Ki Savo

6. Israel & the Nations

Conquering other lands:
 Difference between Jew & non-Jew:
 Galus:
 Galus Yavan
 Geirus:
 Inter-marriage:
 Rome & Jerusalem:
 Yaakov & the Sar Shel Eisav
 Seven Noachide Mitzvos:
 The Chosen People:
 Eternal Bris with the Chosen People
 War:

P5 Devarim
 P4 Balak
 P1 VaYigash
 P1 Chanuka
 P5 Eikev
 P4 Pinchas
 P1 Toldos
 P1 VaYishlach
 P1 Noach
 P5 Ki Savo
 P5 Netzavim
 P5 Ki Tetzei

7. Legal & Political

Democracy:
 Eved Ivri:
 Judging Fairly:
 Torah Civil Law – The Limits of Man's Genius:
 Using a Beis Din
 Requirement to Listen to Chachamim

P4 Korach
 P2 Mishpatim
 P5 Devarim
 P2 Mishpatim
 P2 Mishpatim
 P5 Shoftim

8. Life – Death; Purity and Impurity

Leprosy:
 Parah Adumah:

P3 Tazria
 P4 Chukas

The Cheit of Adam HaRishon:
 The Golden Calf:
 Tumah & Tahara:

P1 Bereishis
 P2 Ki Sisa
 P4 Metzora

9. Leadership & Authority

Chachamim:
 Cohanim & Leviim:
 Communal Responsibility:
 Noach's Failed Greatness:
 Prophecy:
 Pursuing One's Dreams:
 The Avos:
 The Making of Moshe:
 The Sins and Death of Moshe:

P5 Shoftim
 P4 Korach
 P1 Noach
 P1 Noach
 P5 Shoftim
 P1 MiKetZ
 P1 Lech Lecha
 P2 Shemos
 P5 Haazinu/
 Vezos Habracha
 P5 Vayeshev
 P5 Shoftim

Yehoshua, the Mysterious Leader:
 Kings

10. Monetary & Property

Charity and Giving:
 Joy & the Challenge of Wealth
 Damages
 Sanctifying the Material

P5 ReEh
 P5 Ki Savo
 P2 Mishpatim
 P3 Shmini
 (Kashrus)

11. Self

Creativity balanced with Discipline (The Mishkan):
 Fulfilling One's Potential:
 HaKaras HaTov:
 Midos: The Midos and Nisyonos of the Avos:
 Nisayon:
 Nisayon – On One's Own: Yaakov & the Sar Shel Eisav

P2 Vayakhel

 P5 Ki Savo
 P1 VaYishlach
 P1 Veyerah
 P1 VaYishlach
 P3 Metzora
 P1 MiKetZ
 P4 Matos
 P1 VaYerah
 P2 Mishpatim
 P3 Acharei Mos
 P4 Naso

Purity and Impurity:
 Pursuing One's Dreams:
 Spiritual Creativity:
 The Akeidah – Man's Potential and its actualization:
 The limits of Man's Genius:
 Tznius:
 Women's Hair Covering:

Arrogance, Humility & Fear
Jacob – Sanctifying the World:
Sanctifying the World:

P5 Eikev
P1 VaYetze
P3 Shmini

12. Others

Charity and Giving:
Eved Ivri:
Giving:
Hate:
Hakaras HaTov
Healing and Saving Lives, Physically & Spiritually:
Lifnei Iver:
Love your Neighbor:
Machlokes:
Shalom and Machlokes:
Speech:
Speech – Loshon Hora:
Tochacha:
Tochacha:
To Walk in His Ways:

P5 ReEh
P2 Mishpatim
P1 Vyereh
P3 Kedoshim
P5 Ki Savo
P2 Mishpatim
P3 Kedoshim
P3 Kedoshim
P4 Korach
P4 Pinchus
P4 Matos
P3 Tazria
P3 Kedoshim
P1 VaYigash
P5 Eikev

13. Shabbos & Festivals

Parshas Zachor:
Pesach, Krias Yam Suf:
Pesach, Yezias Mitzraim:
Rosh Chodesh:
Rosh Hashana – Day of Judgement
Rosh Hashana – Teshuva MeAhava
Shabbos:
Shabbos HaGadol – Korban Pesach:
Tisha B'Av
Yom Kippur Avodah:
Yom Kippur - The Seir HaMistaleach:
Teshuva & Yom Kippur

P2 Tetzave
P2 BeShalahc
P2 BeShalach
P2 Bo
P5 Rosh Hashana
P5 Rosh Hashana
P1 Bereishis
P3 Tzav
P5 after Devarim
P4 Acharei Mos
P4 Acharie Moshe
Yom Kippur (after
Haazinu)

14. Torah & Mitzvos

The Purpose of the Mitzvos

P5 Ki Seitzei

Bikurim - Hakaras Hatov	P5 Ki Savo
Chukim:	P4 Chukas
Cruelty to Animals	P5 Ki Seitzei
Krias Yam Suf:	P2 BeShalach
Ma'amad Har Sinai:	P2 Shemos
Moshe Rabbeinu's Prophecy:	P4 Behaaloscha
Nadav & Avihu – Holy & Unholy Logic	P3 Shmini
Preservation of the Torah: Hakhel and Writing a Sefer Torah:	P5 Reeh
Requirement to Listen to Chachamim:	P5 Shoftim
Ten Commandments :	P2 Shemos
Teshuva	P5 – Netzavim
Teshuva & Yom Kippur	P5 – Yom Kippur
Teshuva MiAhava & Rosh Hashana	P5 – Rosh Hashana
The Limits of Man's Genius	P2 Mishpatim
The Nation Witnessed the Revelation Themselves:	P2 Shemos
The Torah –True Forever:	P5 VeEschanan
Torah Study:	P5 VeEschanan
Torah Study: Yisachar-Zevulun	P5 Vezos Habracha
Tzitzis	P4 Korach
Yezias Mitzraim:	P2 BeShalach

16. Good & Evil

The Corruptor	P5 Reeh
Yaakov & the Sar Shel Eisav	P1 VaYishlach

BIBLIOGRAPHY

Most Frequently Used Sources:

אור גדליהו
אור החיים
בכור שור
גור אריה (מהר"ל)
הגות בפרשיות התורה
כתב וקבלה
העמק דבר (הרב נפתלי צבי יהודה ברלין)
ספר החינוך
כלי יקר
משך חכמה
מדרש רבה
נתיבות שלום
ספורנו
רמב"ן
ר' בחיי
ר' שמשון שפאל הירש
שפת אמת
שם משמאל
תלמוד בבלי

Other, frequently used sources:

אונקלוס
אברבנאל
אבן עזרא
בית הלוי
בעל הטורים
דעת זקנים
זהר, תקוני זהר, זהר החדש
חזקוני
חתם סופר
מדרש תנחומא
מהר"ל: חידושי אגדות
גבורות ד'
תפארת ישראל

נתיבות
 דרך חיים על אבות
 מי שלוח
 מלבי"ם
 רב צדוק הכהן : מחשבות חרוץ
 צדקת הצדיק
 פרי צדיק
 שיחת מוסר
 תלמוד ירושמי

Less frequently used sources:

אבות דרבי נתן
 דובר צדק (רב צדוק הכהן)
 ילקוט שמעוני
 מאור ושמש
 מדרש שוחר טוב
 מהרש"א על ש"ס
 מכתב מאלהו
 נפש החיים
 ספר היצירה
 ספר העיקרים (ר' יוסף אלבו)
 ספר התודעה (רב אליהו כי טוב)
 פחד יצחק (ר' יצחק הוטנר)
 פרקי אבות
 קול אליהו (הגר"א)
 רוח חיים
 רמח"ל : דרך ד'
 דעת תבונות
 מסילת ישרים
 רשב"ם על התורה
 שפתי חכמים
 תקנת השבים (רב צדוק הכהן)
 תרגום יונתן בן עוזיאל

The Stone Chumash

Occasionally used Meforshim:

אדרת אליהו
 אלשיך
 הרב משה שפירא שליט"א
 חכמה ומוסר (ר' שמחה זיסל מקלם)
 חתם סופר
 לב אליהו
 מדרש שוחר טוב
 מנחת יהודה (רב יהודה פתיה)
 ספר הפרשיות (רב אליהו כי טוב)
 עלי שור
 רמב"ן, דרשת תורת ד' תמימה
 תנא דבי אליהו

תפארת יהונתן, הרב יהונתן אייבשיץ

Also Quoted:

אבן שלימה להגר"א
גשר החיים
דרש משה (רב משה פיינשטיין)
מדרגת האדם (רב יוסף יוזל הורוביץ)
מדרש לק"ט
נתיבות המוסר
ספר לקט הקמח החדש
עולות הראייה של הרי"א קוק
פני יהושע
פסיקתא רבתי
פרקי דרבי אליעזר
קהלות יעקוב
קובץ שעורים
רב דוד צבי הופמן
ר' חיים פרידלנדר, שפתי חיים, פרקי אמונה ובחירה ח"ב
רלב"ג
רמב"ן: שער הגמול
רמח"ל: מאמר הגאולה
ש"ך על השו"ע
תרגום יונתן בן עוזיאל

Rav Yaakov Kaminetzky

Rav Moshe Feinstein

Holocaust & Halacha -

Rav Aryeh Kaplan, Waters from Eden

Rabbi Freundel, Journal of Halacha and Contemporary Society

The Secret of Sabbath, From *The Sabbath: A Guide To Its Understanding and Observance* by Dayan Dr. I. Grunfeld

